

ΕΝΩΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΕΥΡΩΠΗΣ

της

ΤΑΞΙΣ ΣΤ'



40

ΑΤΛΑΝΤΙΣ

ΕΛΛΗΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΚΑΡΑΓΙΩΝ & ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ίνστιτούτο Εκπαιδευτικής Παιδείας

Παναγιώτου Ζωή Θεοδωρίδου

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Κ. ΜΑΥΡΙΑ

Αθήνα 22/3

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΚΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Έγκριμένη δια μίαν τριετίαν

Διά τής ύπ' αριθ. 54410/22-6-50 απόφασεως Υπουργείου Παιδείας

ΕΚΔΟΣΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΒΙΒΛΙΟΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΨΙΛΙΚΩΝ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΜΥΧ. ΠΡΑΞΗ
ΣΙΑΜΡΟΚΑΣΤΡΟΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ: "ΑΤΛΑΝΤΙΔΟΣ,, ΚΟΡΑΗ 8 - ΑΘΗΝΑΙ

Κάθε γνήσιο αντίτυπο φέρει την υπογραφή του συγγραφέα και
τη σφραγίδα του εκδότη.

Copyright by Ε. Σ. Ε. Β.
ΑΘΗΝΑΙ — 1952

Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α Τ Η Σ Ε Υ Ρ Ω Π Η Σ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄.

Α΄. Η ΓΗ

Ἡ Γῆ, τὴν ὁποία κατοικοῦμε, εἶναι ἓνα μέτριο σὲ μέγεθος οὐράνιο σῶμα, πού δὲν ἔχει δικό του φῶς καὶ εἶναι ὁμοιο μὲ τὰ πολλὰ ἄστρα (οὐράνια σώματα), πού βλέπομε τὴ νύχτα στὸν οὐρανό.

Ἡ Γῆ δὲν στηρίζεται πουθενά καὶ αἰωρεῖται στὸ χάος ὅπου, ὅπως θὰ μάθωμε, κινεῖται μὲ μεγάλη ταχύτητα.

1. Τὸ σχῆμα τῆς Γῆς.

Ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιρικό. Ὁμοιάζει μ' ἓνα τεράστιο πορτοκάλι. Τὴ σκέψη, ὅτι ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή, τὴν ἔκαμαν πρῶτοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ τὴν ἐβεβαίωσαν ἀργότερα οἱ ἐξῆς παρατηρήσεις :

α) Ὅταν ἓνα καράβι φεύγει ἀπὸ τὸ λιμάνι γιὰ τὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, ὅσο ἀπομακρύνεται ἀπὸ μᾶς, παρατηροῦμε ὅτι, στὴν ἀρχὴ χάνεται τὸ σκάφος του κι ὕστερα σιγά - σιγά καὶ τὰ κατάρτια του.

Ὅταν τὸ καράβι ἔρχεται ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα πρὸς ἡμᾶς, πρῶτα βλέπομε τὰ κατάρτια ἢ τὰ φουγάρα του κι ὕστερα, ὅσο πλησιάζει, τὸ σκάφος του. Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀπόδειξη ὅτι ἡ γῆ εἶναι *στρογγυλή*. (εἰκ. 1).

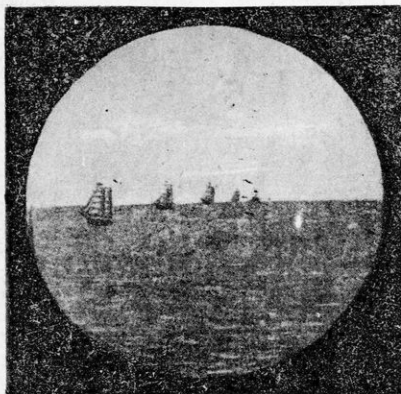
β) Οἱ ἄνθρωποι κατάρθωσαν κι ἔκαμαν τὸ γύρο τῆς γῆς. Δηλαδή, ξεκίνησαν ἀπὸ κάποιο μέρος καὶ προχωρώντας κατὰ τὴν ἴδια διεύθυνση, ἔφθασαν πάλι στὸ μέρος ἀπ' ὅπου ξεκίνησαν.

Τὸ γύρο τῆς Γῆς, οἱ ἄνθρωποι, τὸν ἔκαμαν πρῶτα μὲ καράβια (Μαγγελάνος) καὶ σήμερα τὸν κάνουν μ' ἀεροπλάνο μέσα σὲ 40—60 ὥρες.

γ) Στὸ μέρος πού ζοῦμε, βλέπομε ἓνα ὠρισμένο μέρος τῆς ξηρᾶς ἢ τῆς θάλασσας. Ἄν ἀνεβοῦμε ὑψηλότερα ὁ κύκλος τοῦ ὀρίζοντα μεγα-

λάνει και στη θάλασσα έχει σχήμα κυκλικό, πράγμα που μās δείχνει, ότι ή Γη είναι στρογγυλή.

δ) Στις έκλειψεις της Σελήνης—που θα μάθωμε παρακάτω— ή σκιά της Γης, που πέφτει επάνω της, έχει σχήμα κυκλικό. Σκιά όμως κυκλική μόνο σώμα σφαιρικό μπορεί να ρίξει. "Αρα ή γη είναι στρογγυλή.



Εικ. 1. 'Η σφαιρικότης της Γης φαίνεται από τό άρμένισμα τών πλοίων.

ε) "Αν ή γη ήταν επίπεδη, σε όποιοδήποτε μέρος της κι αν βρισκόμαστε, θα βλέπαμε τά ίδια άστρα. Αυτό όμως δέν συμβαίνει' άλλα βλέπομε στο Βόρειο ήμισφαίριο κι άλλα στο Νότιο. Αυτό είναι μιá ακόμη απόδειξη, ότι ή γη είναι στρογγυλή.

Και στ) 'Αφού όλα τά ούράνια σώματα, ό "Ηλιος, ή Σελήνη κ.τ.λ. είναι στρογγυλά, άρα και ή Γη θα είναι ίδια.

2. Τό μέγεθος της Γης.

Οί 'Αρχαίοι "Ελληνες, που πρώτοι διακήρυξαν τή στρογγυλότητα της Γης, προσπάθησαν να μετρήσουν και τό μέγεθος αυτής.

Και πραγματικά κατέληξαν σε μετρήσεις, που πλησιάζουν στις σημερινές, αν και δέν είχαν, ούτε τά μέσα, ούτε τά όργανα, που διαθέτει ή σημερινή επιστήμη.

'Από τότε, ως τά σήμερα, οί επιστήμονες με διάφορες μετρήσεις και γεωμετρικούς ύπολογισμούς κατώρθωσαν να καθορίσουν σχεδόν άκριβώς, τό μέγεθος της Γης.

'Η Γη έχει άκτίνα στον 'Ισημερινό μήκους 6.380.000 μ. και στους δύο πόλους 6.360.000 μ. 'Η διαφορά αυτή μās δείχνει, ότι ή Γη δέν είναι τέλεια σφαίρα, άλλα είναι έξογκωμένη στον 'Ισημερινό και πεπιεσμένη στους δύο πόλους.

Τό μήκος τοῦ *μεσημβρινοῦ* της γης (δηλ. ή περίμετρος) είναι 40.000.000 μ. τοῦ *Ίσημερινοῦ* λίγο μεγαλύτερο (4.076.000); για τό λόγο που είπαμε παραπάνω.

'Η **διάμετρος** της Γης στον 'Ισημερινό έχει μήκος 12.760.000 μ. ή *επιφάνειά της* έχει έμβαδόν (έκταση) 510.000.000 τετ. χλμ. ό *όγκος της* είναι ένα τρισεκατομμύριο κυβικά χιλιόμετρα, και τό *βάρος της* περίπου **έξάκις έκατομμύρια τόνους** !!!

Ἄν παραβάλωμε τὴ Γῆ μὲ ἄλλα οὐράνια σώματα, θὰ παρατηρήσωμε ὅτι ἄλλα εἶναι μεγαλύτερα κι ἄλλα μικρότερα ἀπὸ αὐτή.

Ὁ ἥλιος εἶναι 1.300.000 φορές μεγαλύτερος ἀπὸ τὴ Γῆ καὶ ἡ Σελήνη 50 φορές μικρότερη τῆς. (εἰκ. 2).

Ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς Γῆς

Λιθόσφαιρα—Ὑδρόσφαιρα—Πυρόσφαιρα.

Ἡ Γῆ, εἶπαμε παραπάνω, ὁμοιάζει μὲ τεράστια σφαῖρα, ἡ ὁποία εἶναι ἐξογκωμένη στὸν Ἰσημερινὸ καὶ πεπιεσμένη στοὺς πόλους.

Ἡ Γῆ, δὲν ἦταν πάντοτε τέτοια, ποὺ εἶναι σήμερα. Οἱ ἐπιστήμονες ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν Ἱστορία τῆς Γῆς, κατέληξαν στὰ ἑξῆς συμπεράσματα :

Ἡ Γῆ, πρὶν ἀπὸ ἑκατομμύρια χρόνια, βρισκόταν σὲ *ρευστή, διάπυρη* καὶ *ἀερῶδη* κατάσταση. Ὅλα τὰ ὕλικά, ποὺ ἀποτελοῦν τὴ Γῆ, ἦταν στὴν ἴδια κατάσταση. Ἡ Γῆ ἀκτινοβολοῦσε ὅπως ὁ ἥλιος. Ζωὴ καμιά δὲν ὑπῆρχε ἐπάνω τῆς. Ἀργότερα μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, ἄρχισε νὰ ψύχεται, ὥσπου ἔφθασε στὸ σημεῖο, ποὺ βρίσκεται σήμερα.

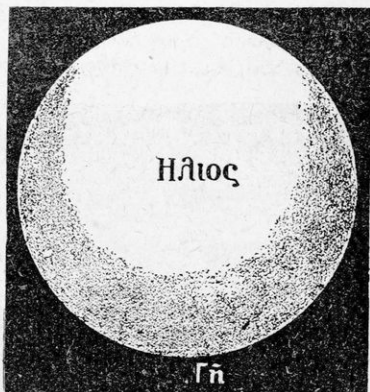
Ἔτσι σχηματίστηκε ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς ἐπιφάνειας τῆς Γῆς, ποὺ ὀνομάζεται *λιθόσφαιρα*. Τὸ ὀξυγόνο καὶ ὕδρογόνο, ποὺ βρισκόνταν σὲ ἀερῶδη κατάσταση, ἐνώθησαν καὶ σχημάτισαν τὸ νερὸ. Πολλὰ χρόνια τὸ νερὸ αὐτὸ σκέπαζε ὀλόκληρη τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Ὅμως, μὲ τὸ πέρασμα τῶν αἰώνων, ἡ ἐσωτερικὴ μάζα ψυχόταν περισσότερο καὶ σχημάτισε προεξοχὲς καὶ βαθουλώματα.

Στὰ βαθουλώματα καὶ χαμηλότερα μέρη τραβήχτηκαν τὰ νερά καὶ σχημάτισαν τὶς θάλασσες καὶ τοὺς ὠκεανούς, ποὺ λέγεται καὶ *ὕδρσφαιρα*. Ἐνῶ οἱ προεξοχὲς καὶ τὰ ὑψηλότερα μέρη ἀποτέλεσαν τὴν ξηρά, τὶς ἡπείρους.

Ὅστε ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς Γῆς δὲν εἶναι μόνον ἡ ξηρά, ἀλλὰ καὶ ὁ βυθὸς τῶν θαλασσῶν. Οἱ ἐπιστήμονες παραδέχονται, ὅτι ἡ λιθόσφαιρα ἔχει πάχος περίπου 70 χιλίόμετρα.

Κάτω ὅμως ἀπὸ τὸ βάθος αὐτό, στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς, ὅλα τὰ ὕλικά ἐξακολουθοῦν νὰ βρισκῶνται σὲ *ρευστή* καὶ *λιωμένη* κατάσταση. Τὸ ἐσωτερικὸ αὐτὸ τῆς Γῆς ὀνομάζεται *πυρόσφαιρα*.

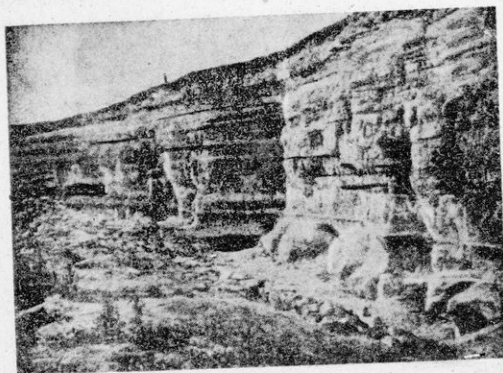
Ἡ θερμοκρασία τῆς λιθόσφαιρας, στὴν ἐπιφάνεια κυμαίνεται ἀπὸ 0—50 βαθμούς, ἄνω καὶ κάτω τοῦ μηδενός, ἀνάλογα μὲ τὴ θέση κάθε



Εἰκ. 2. Σύγκριση Γῆς καὶ Ἡλίου.

τόπου της Γης. Ἡ θερμοκρασία της πυρόσφαιρας εἶναι 4.000—6.000 βαθμοὶ Κελσίου. Ἡ θερμοκρασία της λιθόσφαιρας αὐξάνει 3 βαθμούς ἀνά 100 μέτρα, ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ της.

4. Πετρώματα.



Εἰκ. 3. Πετρώματα.

Τὸ ἔδαφος στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς ἀποτελεῖται ἀπὸ χῶμα, ἄμμο, χαλίκια καὶ πέτρες. Κάτω ὅμως ἀπ' αὐτὰ βρίσκεται ὁ σκληρὸς βράχος, πού τὸν συναντοῦμε παντοῦ, δταν σκάψωμε σὲ μεγαλύτερο βάθος. Τὸν σκληρὸ αὐτὸ βράχο τὸν βλέπομε καλύτερα στὰ βουνά.

Σὲ πολλὰ μέρη τῆς Γῆς μαζί μὲ τὸ χῶμα, βρίσκονται κι ἄλλα ὕλικά, ὅπως ἡ κιμωλία, ὁ χαλκός, ὁ σιδηρὸς, ὁ κασίτερος κι ἄλλα μεταλλεύματα. Ὅλα αὐτὰ τὰ ὕλικά, μ' ἓνα ὄνομα λέγονται *πετρώματα*.

α) Πετρώματα ὕδατογενῆ καὶ πυριγενῆ.

Ὅσα πετρώματα σχηματίστηκαν ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τῶν ὑδάτων τὰ λέμε *ὕδατογενῆ*. Αὐτὰ σχηματίστηκαν ἀπὸ παλιότερα στρώματα. πού κατέφαγε τὸ νερὸ ἢ τὰ παρέσυρε καὶ τὰ συσώρευσε κάπου.

Τὰ πετρώματα αὐτὰ τὰ βρίσκομε συνήθως, σὲ στρώματα παράλληλα, τὸ ἓνα ἐπάνω στ' ἄλλο. Στὰ πετρώματα αὐτὰ οἱ γεωλόγοι διακρίνουν ἀπολιθώματα ζώων καὶ φυτῶν. (εἰκ. 3).

Μερικὰ ὅμως πετρώματα σχηματίζονται ἀπὸ ὕλη ὑγρὴ καὶ ρευστὴ, πού βγήκε ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς (*ἠφαιστεια*) καὶ ὑστερότερα κρῦωσε καὶ στερεοποιήθηκε. Ἡ ὕλη αὐτὴ λέγεται *λάβα* καὶ τὰ πετρώματα, πού σχηματίσε, *πυριγενῆ*. Τὰ πετρώματα αὐτὰ εἶναι ἀκανόνιστα καὶ παρουσιάζουν κρυστάλλους. Ὁ *γρανίτης* π.χ. εἶναι πέτρωμα πυριγενές.

5. Μεταβολές στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς.

Τὰ ὕδατογενῆ πετρώματα, πού εἶναι καὶ τὰ περισσότερα ἐπάνω στὴ Γῆ, ἐνῶ στὴν ἀρχὴ ἔγιναν κανονικὰ καὶ ὀριζόντια. ἀργότερα ἔπαυσαν νὰ εἶναι τέτοια ἀπὸ διάφορες αἰτίες.

α) Μεταβολές από την έσωτερική θερμότητα της Γης.

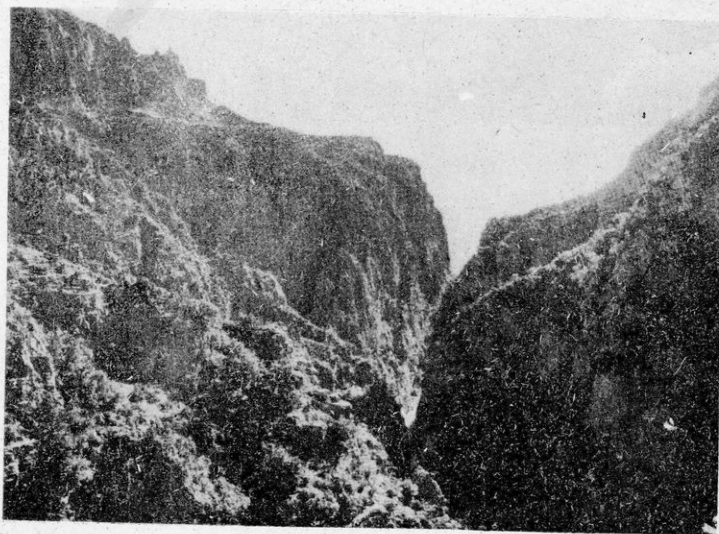
Το έσωτερικό της Γης εξακολουθεί να ψύχεται άργα - άργα. "Όσο όμως ψύχεται, τόσο συστέλλεται, όπως και κάθε πράγμα. Με τη συστολή όμως αυτή, ο στερεός φλοιός κατακάθεται και σχηματίζει πτυχές. Αυτό γινόταν τα πρώτα χρόνια στην επιφάνεια της γης και τώρα εξακολουθεί να γίνεται στο έσωτερικό της.

Τα παλαιά χρόνια, με τη συστολή που πάθαινε το έσωτερικό της Γης, σχιζόταν η λιθόσφαιρα και από τα ανοίγματα πετιόταν η λάβα των ήφαιστέων και σχημάτιζε *νέα πετρώματα*. Και σήμερα υπάρχουν ήφαιστεια, αλλά όχι όσα τα παλιότερα χρόνια.

"Ετσι, από τη διαρκή αυτή συστολή, που πάθαινε το έσωτερικό της Γης, χάρη στην έσωτερική θερμότητά της, μεταβάλλεται και η μορφή της επιφανείας της Γης.

β) Μεταβολές από τη μηχανική ενέργεια του νερού.

Τα νερά των βροχών, των ποταμών και των χειμάρρων παρασέρνουν από τα ύψηλότερα μέρη προς τα χαμηλότερα, το χώμα, τα χαλίκια, τις πέτρες, ακόμη και τους βράχους (είκ. 4).



Είκ. 4. Βαθιά χαράδρα που άνοιχτηκε από το νερό.

"Όλα αυτά τα ύλικά, με τη διαβρωτική του δύναμη, το νερό τα κάνει συντρίμμια και τα μεταφέρει στις έκβολές των ποταμών.

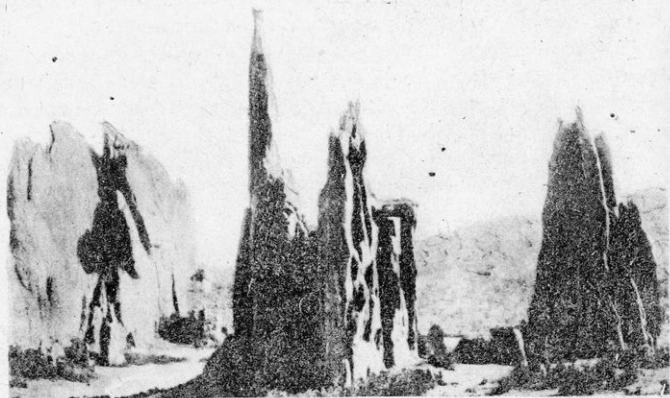
'Εκεί μαζεύονται στρώματα - στρώματα και σχηματίζουν νέες ξηρές, τις λεγόμενες *προσχώσεις* (*δέλτα των ποταμών*).

Έτσι σχηματίστηκε η Κάτω Αίγυπτος από τον ποταμό Νείλο κ.τ.λ. Σιγά - σιγά το νερό είναι ικανό να εξαφανίσει ολόκληρους λόφους από χώμα, αλλά κι από βράχους ακόμη. Τόσο μεγάλη είναι η διαβρωτική του ενέργεια.

Αποσάθρωση πετρωμάτων.

Μεταβολή στην επιφάνεια της Γης κάνει το νερό κι όταν παγώνει. Ξέρουμε ότι, όταν παγώνει το νερό μεγαλώνει ο όγκος του. Έτσι, όταν το νερό παγώνει μέσα στις τρύπες και τα βαθουλώματα των βράχων και των διαφόρων πετρωμάτων, τὰ θρυμματίζει σε μικρά κομμάτια και τὰ μεταβάλλει σε άμμο. Τὴν ἐνέργεια αὐτὴ τοῦ νεροῦ τὴν ὀνομάζομε ἀποσάθρωση.

Ακόμη, οι παγετώνες των βορείων χωρών και των ὕψηλων ὀρέων, όταν τὸ θέρος λιώνουν και κατεβαίνουν πρὸς τὶς πεδιάδες, ἔχουν τέτοια δύναμη, πὸν παρασέρνουν και συντρίβουν ὅ,τιδήποτε βροῦν στὸ δρόμο τους. (εἰκ. 5).



Εἰκ. 5. Ἀπόκρημοι βράχοι πὸν σχηματίστηκαν ἀπὸ τὴν ἐνέργεια τοῦ νεροῦ και τοῦ ἀνέμου.

γ) Μεταβολές ἀπὸ τὴ χημικὴ σύσταση τοῦ νεροῦ.

Τὰ νερά τῆς βροχῆς, πὸν εἰσχωροῦν βαθιὰ μέσα στὴ Γῆ, όταν μάλιστα θερμανθοῦν, διαλύουν τὰ διάφορα πετρώματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπὸ ἀλάτι, γύψο, ἄσβεστόλιθο κι ἔτσι σχηματίζονται στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς μεγάλα σπήλαια.

Όταν τὰ σπήλαια αὐτὰ εἶναι πολὺ μεγάλα, τότε, πολλὲς φορές τὰ ἐπάνω πετρώματα σπάζουν ἀπὸ τὸ βάρος κι ἕνα μέρος των γκρεμίζεται στὸν ἀπὸ κάτω τὸ ἀδειανὸ χῶρο. Ἀπὸ τὸ γκρέμισμα αὐτό, πολλὲς φορές, προκαλεῖται σεισμός.

Σε πολλά σήλαια, που βρίσκονται κοντά στην επιφάνεια της Γης, οι διαλυμένες ύλες από το νερό σχηματίζουν περίεργα κι δμορφα σχήματα, που ονομάζονται *σταλακίτες*.

δ) Μεταβολές από την ενέργεια του ανέμου.

Μεταβολές στην επιφάνεια της Γης προκαλούν και οι άνεμοι. Στα παράλια άμμόδη μέρη, όταν ξηραίνεται ή άμμος, οι σφοδροί άνεμοι παρασέρνουν πολλές φορές όγκους άμμου και τους μεταφέρουν στο έσωτερικό σε μικρές σειρές, που λέγονται *θίνες*. Οι σειρές αυτές βέβαια μετατοπίζονται ταχτικά.

Τό ίδιο συμβαίνει και στις έρημικές έκτάσεις, όπως στη *Σαχάρα της Αφρικής*, κι ό κίνδυνος από την μετατόπιση αυτή της άμμου είναι μεγάλος, γιά κείνους που ταξιδεύουν σ' αυτά τά μέρη.

ε) Μεταβολές από την ενέργεια τών ζώνων.

Ακόμη μεταβολές στην επιφάνεια της Γης επιφέρουν τά διάφορα ζώα, ποντικοί, κουνέλια, κάστορες κ.τ.λ. τά όποια άνοίγουν ύπόγειες στοές.

Στίς στοές αυτές εισέρχεται τό νερό, τό όποιο με τη διαλυτική του δύναμη προξενεί, όπως είπαμε, μεγάλες καταστροφές.

Τίς μεγαλύτερες όμως μεταβολές προξενούν τά *κοράλλια*, που στοιβάζονται τό ένα πάνω στ' άλλο και τά όποια όταν άποθνήσκουν, τά όστρακά τους σχηματίζουν όλόκληρα νησιά μέσα στη θάλασσα. Γι' αυτό και τά όνομάζομε *Κοραλλιογενή*.

Απ' όσα είπαμε παραπάνω καταλαβαίνομε, ότι μεταβολές στην επιφάνεια της Γης έγινοντο πάντοτε και θά εξακολουθοούν νά γίνωνται παντοτινά.

6. Τό έσωτερικό της Γης.

Είπαμε, ότι ή Γη άποτελείται από τη *λιθόσφαιρα* και την *πυρόσφαιρα*. Και *λιθόσφαιρα* όνομάσαμε τό στερεό φλοιό της Γης, που έχει πάχος 70 περίπου χιλμ. *πυρόσφαιρα* δέ όνομάσαμε τό έσωτερικό της Γης, που πιστεύομε, ότι εξακολουθεί νά βρίσκεται σε ρευστή και διάπυρη κατάσταση. Δηλ. όλα τά όλικά είναι λιωμένα και πολλά σε άερώδη κατάσταση.

Οί άνθρωποι μόνο μέχρι τά 2.0000 μ. προχώρησαν στο έσωτερικό της Γης, στ' άνθρακώρυχεια της Σιλεσίας (Γερμανία). Έπομένως, από άλλες αίτίες έφθασαν στο συμπέρασμα, ότι τό έσωτερικό της Γης βρίσκεται ακόμη σε ρευστή και διάπυρη κατάσταση. Και οι αίτίες αυτές είναι : Τά ήφαιστεια, οι ερμές πηγές και οι σεισμοί.

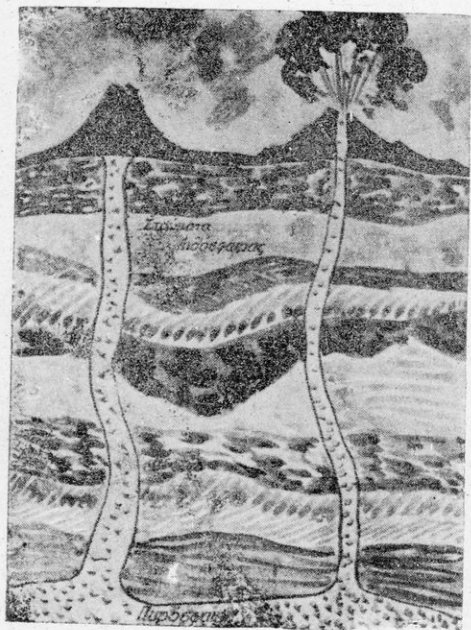
α) **Ήφαιστεια.** Σε πολλά μέρη της Γης υπάρχουν λόφοι και βουνά, με σχήμα κώνου, στην κορυφή τών όποιων υπάρχει μεγάλη τρύπα. Ή τρύπα αυτή συγκοινωνεί με τό έσωτερικό της Γης. Τους λόφους και τά βουνά αυτά τά λέμε *ήφαιστεια*. Τήν τρύπα στην κορυφή την όνομάζομε *κρατήρα* και την ύπόλοιπη *σήραγγα*.

Πώς σχηματίζονται τὰ ἠφαιστεια.

Στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς, πού ὄλες οἱ ὕλες βρίσκονται σὲ ρευστὴ κατάσταση, σχηματίζονται καὶ ἀέρια, τὰ ὁποῖα, ὅπως ξέρομε ἀπὸ τὸν ἀτμὸ, πιέζουν τὰ τοιχώματα τοῦ στερεοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς καὶ ζητοῦν νὰ ἐξέλθουν.

Πολλὲς φορές καὶ ὅπου βροῦν μικρότερη ἀντίσταση, τρυποῦν τὰ διάφορα πετρώματα καὶ τότε τὰ ἀέρια παρασέρνουν μαζί τους κι ἄλλα διάπυρα ὕλικά, τὰ ὁποῖα ἐκτινάσσονται μὲ δυνατοὺς κρότους, σὲ μεγάλο ὕψος πάνω ἀπὸ τὴ Γῆ. Τὰ ὕλικά αὐτά, πού ξεχύνονται ἀπὸ τὸν κρατήρα σὰν πύρινος ποταμὸς, λέγονται *λάβα*. Ἡ λάβα αὐτὴ κατόπιν ψύχεται καὶ σχηματίζει τὴν κωνικὴ μορφή τῶν ἠφαιστειῶν. (εἰκ. 6 καὶ 7).

Ἡφαιστεια ὑπάρχουν καὶ στὴν ξηρὰ ἀλλὰ καὶ στὴ θάλασσα, τὰ ὁποῖα



Εἰκ. 6.

Εἰκ. 7.

πολλὲς φορές σχηματίζουν καινούργια νησιά. Τὰ ἠφαιστεια ἄλλα εἶναι ἐνεργὰ κι' ἄλλα ὄχι.

Στὴν Εὐρώπῃ ἐνεργὰ ἠφαιστεια εἶναι ὁ *Βεζούβιος* στὴν Ἰταλία, ἡ *Δίτνα* στὴ Σικελία κι ἄλλα. Στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχει ἐνεργὸ ἠφαιστειο στὴ θάλασσα τῆς νήσου *Θήρας*. (Εἰκ. 8).

β) Θερμὲς πηγές.

Τὰ νερὰ τῆς βροχῆς, πού ἀπορροφῶνται ἀπὸ τὰ πετρώματα τῆς Γῆς, ὅταν φθάσουν σὲ μεγάλο βάθος θερμαίνονται καὶ πολλὲς φορές βράζουν. Τότε, οἱ ἀτμοὶ πού σχηματίζονται, ζητοῦν διέξοδο καί, ὅπου βροῦν ἀσθενῆ πετρώματα, τὰ σπάζουν καὶ ἐκτινάσσονται μαζί μὲ νερὸ σὲ ὕψος 60 - 70 μέτρα, καὶ σχηματίζουν τοὺς θερμοπιδακες, ὅπως εἶναι οἱ περίφημοι «*Γκέντζερς*» στὴν *Ἰσλανδία* καὶ ἀλλοῦ.

Πολλὲς φορές ὅμως, δὲν θερμαίνονται σὲ σημεῖο, πού νὰ ἐξατμισθοῦν καί, τότε ἀναβρῦζουν χωρὶς τὸ νερὸ τους νὰ πετιέται ἐπάνω.

Τὰ νερά τῶν πηγῶν αὐτῶν φέρνουν μαζί τους σὲ διάλυση κι ἄλλα ὀλικά, σίδηρο, θειάφι, ἄλατι κι ἄλλα ὄρυκτά καὶ γι αὐτὸ τὰ λέμε *λαματικά νερά*. Τέτοιες λαματικές πηγές ὑπάρχουν πολλές καὶ στὴν πατρίδα μας, ὅπως καὶ σ' ὅλο τὸν κόσμο.

γ) Σεισμοί.

Σεισμοὸ ὀνομάζουμε μία ἀπότομη καὶ ἰσχυρὴ κίνηση, ἑνὸς τμήματος τῆς γῆς. Οἱ αἰτίες ποὺ προκαλοῦν τὸ σεισμό, εἶναι τρεῖς:

1) **Σεισμοὶ ἠφαιστειογενεῖς.** Ὅταν γίνονται ἐκρήξεις ἠφαιστειῶν ἔχομε καὶ σεισμούς, τοὺς ὁποίους προκαλοῦν τὰ ἀέρια, ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὸ φλοιὸ τῆς Γῆς καὶ προσπαθοῦν νὰ ἀνοίξουν δίοδο γιὰ νὰ ἐξέλθουν.

Οἱ σεισμοὶ αὐτοὶ λέγονται *ἠφαιστειογενεῖς*. Εἶναι ἰσχυροί. ἀλλὰ δὲν σείουν τὴ Γῆ σὲ μεγάλες ἀποστάσεις.

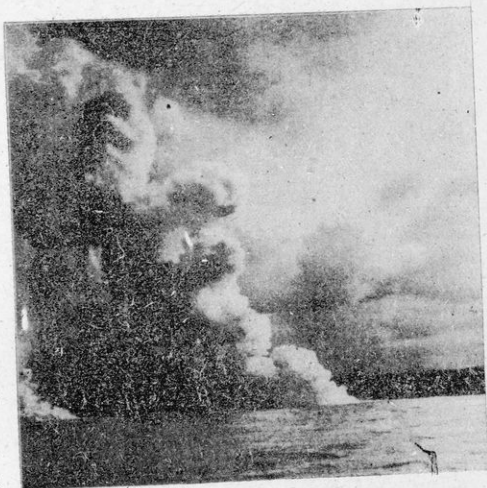
2) **Σεισμοὶ ἐγκατακρημνίσεων.** Εἶπαμε στὰ προηγούμενα, ὅτι τὰ νερά τῆς βροχῆς, τὰ ὁποῖα εἰσχωροῦν βαθειὰ μέσα στὴ Γῆ, ὅταν μάλιστα θερμανθοῦν, διαλύουν διάφορα πετρώματα καὶ σχηματίζουν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς μεγάλα σπήλαια.

Στὰ σπήλαια αὐτὰ πέφτουν πολλές φορές οἱ ὄγκοι πετρωμάτων, ποὺ βρίσκονται ἀπὸ πάνω κι ἔτσι προκαλεῖται σεισμός. Ἐπειδὴ κρημνίζονται ὄγκοι πετρωμάτων, οἱ σεισμοὶ αὐτοὶ λέγονται *ἐγκατακρημνίσεως* καὶ ὀφείλονται στὴ διαβρωτικὴ ἐνέργεια τοῦ νεροῦ.

Οἱ σεισμοὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι ἰσχυροί, οὔτε καταστρεπτικοί.

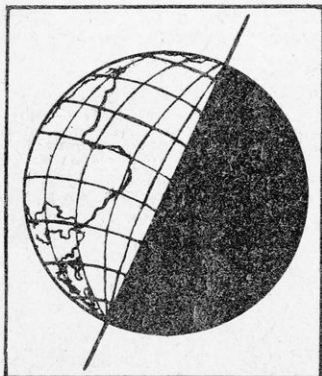
3) **Σεισμοὶ τεκτονικοί.** Μάθαμε πρωτῆτερα, ὅτι τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Γῆς (ἢ Πυρόσφαιρα) διαρκῶς ψύχεται. Ἀκόμη γνωρίζομε ὅτι, κάθε πράγμα ὅταν ψύχεται συστέλλεται. Ἐπομένως αὐτὸ συμβαίνει καὶ στὰ πετρώματα τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Γῆς.

Μὲ τὴ συστολὴ ὁμως τῶν πετρωμάτων σχηματίζονται ρήγματα καὶ ζαρωματιές. Τὴ στιγμὴ αὐτῇ, ποὺ ἀνοίγονται τὰ ρήγματα προκαλοῦνται σεισμοί.



Εικ. 8. Τὸ ἠφαιστειο τῆς Θήρας.

Οι σεισμοί αυτοί λέγονται *τεκτονικοί* και όφείλονται στη συνεχή φύξη και στολίδωση (πτύχωση) της Πυρόσφαιρας της Γης.



Εικ. 9. 'Η Γη περιστρέφεται γύρω στον άξονά της.

Οι τεκτονικοί σεισμοί είναι ισχυροί και τὸ έδαφος σείεται σὲ μεγάλες αποστάσεις. Οι δονήσεις, πού προέρχονται από τέτοιο σεισμό, είναι κυματοειδείς και καταστρεπτικές.

7. Κινήσεις τῆς Γῆς.

α) **Περιστροφική κίνηση τῆς Γῆς** (γύρω στὸν άξονά της).

'Η Γη κινείται γύρω στὸν άξονά της, όπως ή σβούρα, με διεύθυνση από Δυσμάρ πρὸς 'Ανατολάς. 'Η κίνηση αὐτή γύρω στὸν άξονά της (έαυτὸ της) γίνεται σὲ διάστημα 24 ὡρῶν και λέγεται *περιστροφική κίνηση τῆς Γῆς* (Εικ. 9).

Με τὴν περιστροφική κίνηση τῆς Γῆς ἔχομε *ήμέρα* και *νύχτα*. 'Όσοι τόποι φωτίζονται από τὸν 'Ηλιο ἔχουν *ήμέρα*, ἐνὼ οἱ ἄλλοι ἔχουν *νύχτα*.

'Η κίνηση όμως τῆς Γῆς δὲν σταματᾷ και συμβαίνει σὲ λίγο οἱ τόποι πού εἶχαν *ήμέρα* νά ἔχουν *νύχτα*, και αὐτὸ συνεχίζεται ἀδιάκοπα.

'Επειδὴ ή Γῆ παρουσιάζει στὸν 'Ηλιο τὰ διάφορα μέρη της με τὴ σειρά, τὸ ένα ὕστερα από τ' ἄλλο, ἔχομε τὴ διαφορά τῶν ὡρῶν τῆς ἡμέρας στοὺς διάφορους τόπους.

'Ετσι, ή 'Αθήνα πού παρουσιάζεται πρωτύτερα στὸν ἥλιο, δταν ἔχη 7 τὸ πρωί, τὸ Παρίσι, πού είναι δυτικότερα, ἔχει 5. Δηλ. 2 ὥρες διαφορά.

'Ανισότητά ἡμέρας και νύχτας. Στὴν περιστροφική κίνηση τῆς Γῆς ὁ άξονάς της δὲν είναι ὀρθιος, ἀλλὰ γυριστὸς πρὸς τὸ βόρειο μέρος. 'Αν ὁ άξονάς της ἦταν κατακόρυφος, ὅλοι οἱ τόποι θά εἶχαν 12 ὥρες *ήμέρα* και 12 *νύχτα*. (Εικ. 9).

'Επειδὴ όμως ή Γῆ, στρέφεται με τὸν άξονά της γυριστὸ, στὴν κίνηση γύρω από τὸν 'Ηλιο, ὅλοι οἱ τόποι δὲν διαγράφουν τὸ ἴδιο τόξο μπροστὰ στὸν 'Ηλιο, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι τόποι ἄλλοτε διαγράφουν μεγαλύτερο τόξο και ἔχουν *ήμέρα* μεγαλύτερη τῶν 12 ὡρῶν και ἄλλοτε μικρότερη.

'Εκτὸς τῶν τόπων γύρω στὸν 'Ισημερινό, ὅλοι οἱ ἄλλοι τοῦ βορείου και τοῦ νοτίου ἡμισφαιρίου ἔχουν 6 μῆνες μεγαλύτερη *ήμέρα* και μικρότερη *νύχτα* και 6 μῆνες τὸ αντίθετο.

Βέβαια δταν τὸ βόρειο ἡμισφαίριο ἔχει μεγαλύτερη *ήμέρα*, τὸ νότιο ἔχει μικρότερη, ὁ Βόρειος πόλος 6 μῆνες ὅλο *ήμέρα* και ὁ Νότιος πόλος 6 μῆνες *συνέχεια νύχτα*.

Οι τέσσερες εποχές του έτους. Από την περιφορά της Γης γύρω από τον Ήλιο και την κλίση του άξονά της προέρχονται οι 4 εποχές του έτους. Όταν η Γη βρίσκεται σε τέτοια θέση, που το βόρειο ημισφαίριό της να είναι άπέναντι στον Ήλιο, οι ακτίνες του πέφτουν σ' αυτό *κάθιστα*, ενώ στο νότιο, πέφτουν *πλάγια*.

Τότε το βόρειο ημισφαίριο φωτίζεται περισσότερο. οι ημέρες είναι μεγάλες, ή ζέστη πολλή και οι τόποι έχουν, λέμε, *καλοκαίρι*.

Ένώ το νότιο ημισφαίριο φωτίζεται λιγώτερο, οι ημέρες είναι μικρές, το κρύο πολύ και οι τόποι έχουν *χειμώνα*.

Όταν όμως το νότιο ημισφαίριο βρίσκεται άπέναντι στον Ήλιο, οι ημέρες είναι μεγαλύτερες, ή ζέστη πολλή και οι τόποι αυτοί έχουν *καλοκαίρι*. Ένώ στο βόρειο συμβαίνει το αντίθετο και οι τόποι έχουν *χειμώνα*.

Οι τέσσερες εποχές του έτους είναι :

α) *Η άνοιξη* (22 Μαρτίου ως τις 21 Ιουνίου). *Το καλοκαίρι* (θέρος) (22 Ιουνίου ως τις 21 Σεβρίου. γ) *Το φθινόπωρο* (22 Σεβρίου ως τις 21 Δεβρίου) και δ) *ο χειμώνας* (22 Δεβρίου ως τις 21 Μαρτίου).

Ίση μέρα και νύχτα έχουμε μόνο στις 22 Μαρτίου και 22 Σεπτεμβρίου. Στο βόρειο ημισφαίριο τη μεγαλύτερη ημέρα την έχουμε στις 22 Ιουνίου και τη μεγαλύτερη νύχτα στις 22 Δεβρίου. Στο νότιο ημισφαίριο η μεγαλύτερη ημέρα είναι στις 22 Δεβρίου και η μεγαλύτερη νύχτα στις 22 Ιουνίου.

8. Τò ήμερολόγιο.

Ήμερολόγιο όταν λέμε, εννοούμε τον τρόπο, με τον οποίο μετρούμε το χρόνο που περνά. Ο χρόνος μετράται σε ημέρες, μήνες και χρόνια. Όταν λέμε *ημέρα* εννοούμε *ήμερονύχτιο*.

Είπαμε ότι η Γη κάνει μιá περιστροφική κίνηση σε 24 ώρες. Το χρονικό αυτό διάστημα λέγεται *ήλιακή ημέρα*. Η ήλιακή ημέρα διαιρείται σε 24 ώρες, κάθε ώρα σε 60 πρώτα λεπτά (60'), και κάθε πρώτο λεπτό σε 60 δεύτερα (60'').

Τò χρονικό διάστημα, από τη μιá πανσέληνο ως την άλλη, που είναι 29 1/2 ημέρες, λέγεται *μήνας*.

Τò χρονικό διάστημα, που χρειάζεται η Γη, για να κάμη μιá κίνηση γύρω από τον Ήλιο, λέγεται *έτος*.

Όμως, επειδή το χρονικό διάστημα που χρειάζεται η Γη, για να κάμη μιá κίνηση μεταθέσεως, γύρω από τον Ήλιο είναι 365 ημέρες, 5 ώρες, 48' και 47'' έδóθησαν σε άλλους μήνες 30 ημέρες και σε άλλους 31, στο Φεβρουάριο 28, και κάθε 4 χρόνια να έχη 29.

Όλοι οι άρχαίοι λαοί Χαλδαίοι, Αιγύπτιοι, Άρχαίοι Έλληνες, είχαν ήμερολόγιο, που στηριζόταν στους σεληνιακούς μήνες.

Άπό όλους περισσότερο άσχολήθηκαν με τò ήμερολόγιο οι Ρωμαίοι,

οι οποίοι από το 75 π.Χ. λογάριάζαν το χρόνο με 12 μήνες. "Όμως περιέσσευαν 4 ημέρες, οι οποίες στα 25 χρόνια έγιναν 100 και ο Σ)βριος ήταν χειμώνας!!

α) **Ίουλιανό ημερολόγιο.** Ο Αυτοκράτορας της Ρώμης Ίούλιος Καίσαρ το 45 μ.Χ. αποφάσισε να διορθώσει το ημερολόγιο και κάλεσε από την Αλεξάνδρεια, τον καλύτερο αστρονόμο της εποχής, τον "Ελληνά Σωσιγόνη.

Αυτός κανόνισε το έτος με 365 ημέρες και 6 ώρες. Για τις 6 αυτές ώρες, που στα τέσσερα χρόνια κάνουν μιά ημέρα, ώρισε ο Φεβρουάριος να έχει 29 ημέρες και το έτος λέγεται *δίσεκτο*.

β) **Γρηγοριανό ημερολόγιο.** Όταν στη Ρώμη ήταν Πάπας ο Γρηγόριος ο 13ος, το 15^ο2 κάλεσε τους αστρονόμους να κανονίσουν πάλι το ημερολόγιο, γιατί το Ίουλιανό είχε κάποιο λάθος.

Παρατήρησε, ότι το Ίουλιανό λογάριζε το έτος με 365 ημέρες και 6 ώρες, ενώ το έτος είναι 365 ημέρες 5 ώρες 48' και 47". Αυτά τα 11 λεπτά κάθε 130 χρόνια έκαναν μία ημέρα, που τη λογάριάζαν χωρίς να έχουν περάσει. Για ν' αποφύγουν το λάθος, οι αστρονόμοι, κανόνισαν τότε, παίρνοντας ως βάση το έτος 1600, κάθε 400 χρόνια, 3 δίσεκτα χρόνια να μη λογαριάζονται τέτοια.

"Έτσι $130 \times 4 = 390$ χρόνια. Τα 10 χρόνια, που απομένουν από τότε, για να φτιάξουν μιά ημέρα θα χρειασθή να περάσουν 4.000 περίπου χρόνια. Έτσι το λάθος που γίνεται στο μέτρομα του χρόνου με το ημερολόγιο αυτό, είναι πολύ μικρό.

Το **Γρηγοριανό ημερολόγιο** είναι το επιστημονικώτερο και το ακριβέστερο και για αυτό το δέχτηκαν ως τα σήμερα όλα τα κράτη. Κι έμεις από το 1923 το Γρηγοριανό ημερολόγιο παραδεχόμαστε και το λέμε νέο, σε αντίθεση με το παλιό, που παραδέχονται οι Παλιοημερολογίτες.

Άσκήσεις : 1) Να βρείτε κι άλλες αποδείξεις για τη στρογγυλότητα της Γης. 2) Να βρείτε τα σεισμοπαθή μέρη της Ελλάδος και τα είδη σεισμοί γίνονται στην Ελλάδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

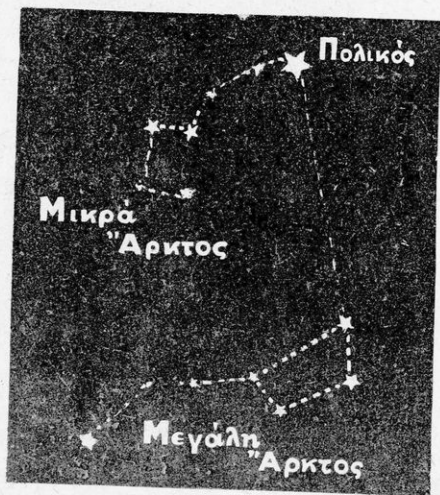
Β΄. Ο ΕΝΑΣΤΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

1. Οί σπουδαιότεροι άστερισμοί.

Τò Σύμπαν. Ἡ Γῆ μας εἶναι ἕνα ἀπό τὰ ἑκατομμύρια ἄστρα (οὐράνια σώματα), πού βλέπομε κάθε βράδυ στὸν οὐρανό.

Ἐνῶς μαζί αὐτὰ τὰ οὐράνια σώματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ἄλλα εἶναι πολὺ μεγαλύτερα τῆς Γῆς κι ἄλλα μικρότερα, καὶ τὰ ὁποῖα κινοῦνται μὲ μεγάλη ταχύτητα στὸ ἄπειρον, ἀποτελοῦν τὸ Σύμπαν.

Ἄστερισμοί : Πολλὰ ἀστέρια, πού τὰ βλέπομε στὸν οὐρανὸ πάντα μαζί καὶ κινοῦνται ἐπίσης ὅλα μαζί, τὰ ὀνομάζομε *ἀστερισμούς*. Τέτοιοι ἀστερισμοὶ εἶναι ὁ ὁ *Γαλαξίας*, ἡ *Μεγάλη Ἄρκτος*, ἡ *Μικρὴ Ἄρκτος*, ἡ *Πούλια* κ.λ.π.



Εἰκ. 11. Ἄστερισμοί. Ἡ Μεγάλη καὶ ἡ Μικρὴ Ἄρκτος.

Ἡ Μεγάλη Ἄρκτος. Ἡ Μεγάλη Ἄρκτος ἀποτελεῖται ἀπὸ 7 ἀστέρες, πού ἔχουν πάντα τὴν ἴδια θέση, καὶ κινοῦνται γύρω ἀπὸ τὴ *Μικρὴ Ἄρκτος*. (εἰκ. 11).

Ἡ Γαλαξίας. Τὸ καλοκαίρι κυρίως, πού ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς, βλέπομε ἀπὸ πάνω μας μιὰ φωτεινὴ ζώνη, πού περιβάλλει τὸν οὐράνιο θόλο ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

Ἡ ζώνη αὕτὴ λέγεται *Γαλαξίας* καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑκατομμύρια ἄστρα, τὰ ὁποῖα, ἄλλα εἶναι μεγαλύτερα κι ἀπὸ τὴ Γῆ καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο κι ἄλλα μικρότερα. Ὁ *Γαλαξίας* κινεῖται στὸν οὐρανὸ μὲ τὴν καταπληκτικὴ ταχύτητα τῶν 650 χιλμ. τὸ δευτερόλεπτο.

✓ Η Μικρή "Αρκτος. Η Μικρή "Αρκτος αποτελείται από 7 άστερες, που κινούνται γύρω στον πιο ζωηρότερο, που μένει ακίνητος και ονομάζεται *Πολικός άστέρας*. (Εικ. 11). Άλλοι άστερισμοί είναι ή *Πούλια*, ή *Πεσείς* κ.τ.λ.

✓ 2. Άπλανείς και πλανήτες.

✓ Άπλανείς λέμε τους άστερες, που έχουν δικό τους φως, είναι δηλ. ήλιοι και διατηρούν την ίδια θέση στον ούρανό. Όμως κι αυτοί κινούνται, αλλά, επειδή τό φως τους, για να φθάση στη Γη, κάνει εκατοντάδες χρόνια, μάς φαίνονται ότι δέν αλλάζουν θέση.

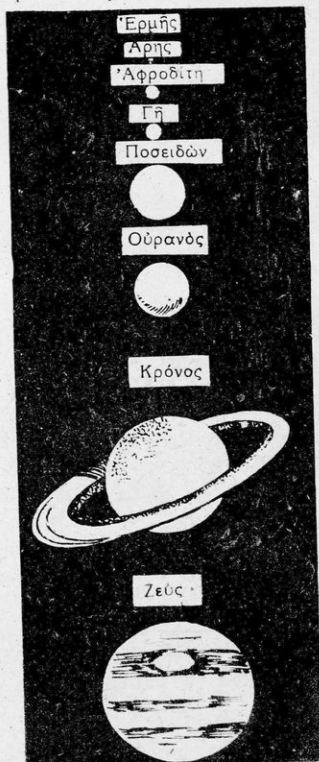
✓ Πλανήτες λέμε τους άστερες, που κινούνται διαρκώς στον ούρανό θόλο, και δέν έχουν δικό τους φως, αλλά παίρνουν φως από κάποιον ήλιο: Τέτοιος πλανήτης είναι και ή Γη μας, που φωτίζεται από τόν "Ήλιο.

Όλοι οι πλανήτες κάνουν δυό κινήσεις: Μιά γύρω στον άξονά τους και μία γύρω από τόν "Ήλιο.

"Ήλιοι υπάρχουν πολλοί. Γύρω στο δικό μας "Ήλιο στρέφονται οι έξης πλανήτες: Ο *Έρμης*, ή *Άρης*, ή *Άφροδίτη*, ή *Γη*, ή *Ποσειδών*, ή *Ουρανός*, ή *Κρόνος*, και ή *Ζεύς*. (εικ. 12).

3. Δορυφόροι.

Πολλοί πλανήτες συνοδεύονται από άλλους μικρότερους άστερες, που τους ονομάζομε *δορυφόρους*. Έτσι ή *Σελήνη* περιφέρεται γύρω στη Γη και την άκολουθεί και στην τροχιά της γύρω στον "Ήλιο. Η Γη έχει δορυφόρο ή *Σελήνη*. Ο "Άρης έχει 2 δορυφόρους, ή *Ζεύς* έννεά κ.τ.λ.

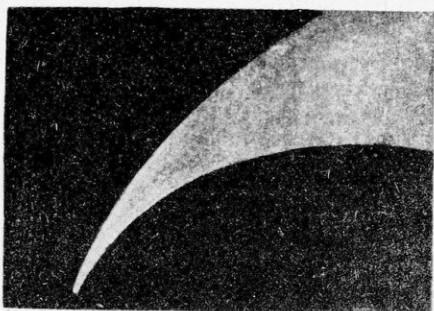


Εικ. 12. Οι πλανήτες του ήλιακού μας συστήματος.

4. Κομήτες και διάττοντες.

Πολλές φορές εμφανίζονται ξαφνικά στον ούρανό άστερες με πολύ περίεργη μορφή. Οι άστερες αυτοί περιβάλλονται από νεφέλωμα, κόμη

(κομήτες) και ούρά. Έμφανίζονται κατα περιόδους και πάλιν εξαφανίζονται. Οι άστέρες αυτοί λέγονται κομήτες, (Εικ. 13).



Εικ. 13. Κομήτες.

Κατά τη νύχτα έμφανίζονται ξαφνικά στον ουρανό φωτεινά σώματα, τα όποια άφου διαγράψουν μιá φωτεινή γραμμή, εξαφανίζονται άμέσως. Τα σώματα αυτά, που παρουσιάζουν τό παραπάνω φαινόμενο, λέγονται *διάττοντες άστέρες*.

Οί άστέρες αυτοί είναι μικρά διάπυρα σώματα, τα όποια, όταν εισέλθουν στην άτμόσφαιρα της Γης, αναπτύσσουν έκ της τριβής μεγάλη θερμότητα κι έτσι φεγγοβολούν μέχρι να καούν έντελώς.

γάλη θερμότητα κι έτσι φεγγοβολούν μέχρι να καούν έντελώς.

5. Ο Ήλιος.

Ο Ήλιος είναι ένας από τους άπλανεις άστέρες, και τό κέντρο γύρω στο όποιο περιστρέφονται — όπως είπαμε — οι παρακάτω πλανήτες: *Ερμής, Άφροδίτη, Γη, Άρης, Ζεύς, Κρόνος, Ουρανός και Ποσειδών*.

Και ό ίδιος ό Ήλιος, άν και φαίνεται ότι δέν κινείται, όμως, κι αυτός κινείται, γύρω στον έαυτό του και στο άπειρο.

Ο Ήλιος βρίσκεται σε διάπυρη κατάσταση και ή θερμοκρασία του είναι περίπου + 6.000° Κελσίου.

Αυτός φωτίζει και θερμαίνει τους πλανήτες και τη Γη μας. Χωρίς τη θερμότητα του Ήλιου, ζωή επάνω στη Γη δέν θα ύπηρχε.

Άπέχει από τη Γη 150.000.000. χλμ. και είναι μεγαλύτερός άπ' αυτή 1.300.000 φορές. Τό φώς του, για να φθάση στη Γη, κάνει 8 πρώτα λεπτά και 20 δευτερόλεπτα. Και να ξαίρωμε, ότι τό φώς τρέχει 300.000.000 μέτρα τό δευτερόλεπτο!!

Ή Σελήνη.

Οί φάσεις της Σελήνης. Είπαμε, ότι ή Σελήνη είναι δορυφόρος της Γης. Έχει σχήμα σφαιρικό και είναι 50 φορές μικρότερη της Γης. Φως δέν έχει δικό της, αλλά φωτίζεται από τον Ήλιο.

Οί επιστήμονες βεβαιώνουν, ότι ή Σελήνη δέν έχει άτμόσφαιρα, ούτε νερό, κι επομένως επάνω της δέν ύπάρχει ζωή. Οί σκιές που παρουσιάζονται επάνω στη Σελήνη, λένε ότι είναι όρη και κρατήρες ήφαιστειών.

7. Οί φάσεις τῆς Σελήνης.

Ἡ Σελήνη, ὡς δορυφόρος τῆς Γῆς, γυρίζει γύρω ἀπὸ τῆ Γῆ. Ὄταν ἡ Σελήνη γυρίζει γύρω ἀπὸ τῆ Γῆ μας, παρουσιάζει 4 διάφορες μορφές, ποὺ τίς ὀνομάζομε *φάσεις*.

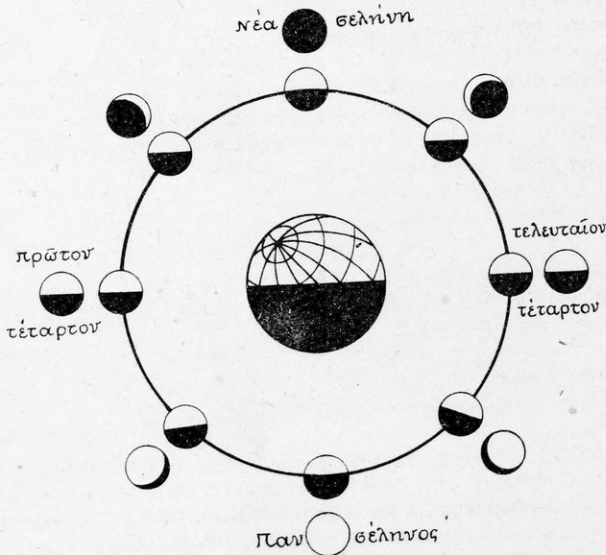
Οἱ φάσεις αὐτὲς εἶναι: *νέα Σελήνη*, *πρῶτο τέταρτο*, *πανσέληνος* καὶ *τελευταῖο τέταρτο*.

Ὄταν ἡ Σελήνη βρίσκεται μεταξύ Ἡλίου καὶ Γῆς εἶναι ἀόρατη. Τότε ἔχομε *νέα Σελήνη*. Σέ διάστημα 7 ἡμερῶν, περίπου, ἡ Σελήνη φωτίζεται κατὰ τὸ ἓνα τέταρτο, σὲ σχῆμα φωτεινοῦ ἡμικυκλίου. Τότε ἔχομε τὸ *πρῶτο τέταρτο*. Μετὰ 15 περίπου ἡμέρες ἀπὸ τῆς πρώτης φάσεως ἡ Σελήνη παίρνει τὸ σχῆμα κυκλικῶ φωτεινοῦ δίσκου. Ἡ φάση αὐτὴ λέγεται *πανσέληνος*.

Μετὰ 22 ἡμέρες ἀπὸ τῆς νέας Σελήνης φαίνεται πάλι σὰ φωτεινὸ ἡμικύκλιο. Τότε ἔχομε τὸ *τελευταῖο τέταρτο*.

Ἀπὸ τῆ φάση αὐτὴ ἡ Σελήνη γίνεται συνέχεια μικρότερη, ὥσπου γίνεται πάλιν ἀόρατη καὶ ἀρχίζουν οἱ φάσεις τῆς ἐπὶ τὴν ἀρχή.

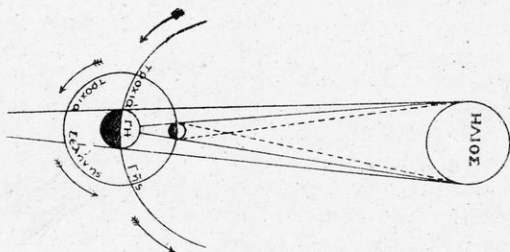
Ὁ χρόνος, ποὺ παρέρχεται ἀπὸ μιὰ νέα Σελήνη μέχρι τὴν ἐπόμενη νέα Σελήνη, εἶναι 29 ἡμέρες καὶ 13 περίπου ὥρες. (εἰκ. 14).



Εἰκ. 14. Οἱ φάσεις τῆς Σελήνης.

8. Έκλειψεις του Ήλιου.

Μερικές φορές, καθώς περιστρέφεται γύρω στον Ήλιο ή Γῆ, συμβαίνει να βρεθῆ ἡ Σελήνη ανάμεσα Ἐλίου καὶ Γῆς καὶ σ' εὐθεία γραμμῆ. Τότε, ἡ σκιά τῆς Σελήνης πέφτει ἐπάνω στὴ Γῆ καὶ γι' ἄρκετὴ ὥρα φαί-

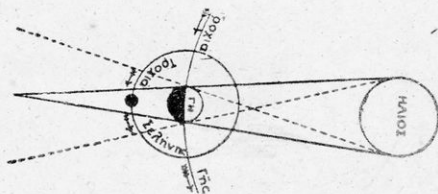


Εἰκ. 15. Ἐκλειψη τοῦ Ἡλίου.

νεται πῶς ὁ Ἡλιος σκοτεινιάζει, ἐνῶ εἶναι ἡμέρα. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται *ἐκλειψη τοῦ Ἡλίου*. Ἡ ἐκλειψη μπορεῖ νὰ εἶναι ὀλική ἢ μερική. (Εἰκ. 15).

9. Έκλειψεις τῆς Σελήνης.

Ἄλλοτε πάλιν, ὅταν ἡ Γῆ βρεθῆ ανάμεσα στὸν Ἡλιο καὶ στὴ Σελήνη καὶ, σὲ εὐθεία γραμμῆ, ἡ σκιά τῆς Γῆς πέφτει ἐπάνω στὴ Σελήνη καὶ τὴ σκιάζει γι' ἄρκετὴ ὥρα. Τότε ἐμεῖς βλέπομε νὰ θαμπῶνῃ ἡ Σελήνη. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ λέγεται *ἐκλειψη τῆς Σελήνης*. (Εἰκ. 16).



Εἰκ. 16. Ἐκλειψη τῆς Σελήνης.

Ὅπως καὶ στὸν Ἡλιο, ἡ ἐκλειψη τῆς Σελήνης μπορεῖ νὰ εἶναι ὀλική (δηλαδὴ νὰ σκιάζεται ὀλόκληρη) ἢ μερική (δηλαδὴ νὰ σκιάζεται μόνο ἓνα μέρος τῆς). (Εἰκ. 16).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΥΡΩΠΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Εισαγωγή. — Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ ἡπειρος, στὴν ὁποία βρίσκεται καὶ ἡ πατρίδα μας ἢ Ἑλλάδα. Ἡ Εὐρώπη εἶναι ἡ τετάρτη σὲ ἔκταση καὶ δεύτερη σὲ πληθυσμὸ ἡπειρος τοῦ κόσμου. Ὅμως εἶναι πρώτη στὸν κόσμον ἀπὸ ἄποψη πολιτισμοῦ.

Δημιούργησε σειρὲς πολιτισμῶν (Ἀρχαῖος Ἑλληνικός, Ρωμαϊκός, Βυζαντινός καὶ τὴ σύνθεση ὄλων αὐτῶν τὸ σημερινὸ πολιτισμὸ), καὶ εἶναι ἡ μητέρα τοῦ νεώτερου πολιτισμοῦ ὄλων τῶν ἄλλων ἡπειρῶν τῆς Γῆς.

Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὴ γνωρίσωμε καλύτερα καὶ λεπτομερέστερα ἀπὸ τίς ἄλλες ἡπεῖρους.

Φυσικὴ περιγραφή.

Θέση—ὄρια—ἔκταση. Ἡ Εὐρώπη βρίσκεται ὁλόκληρη στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ σχεδόν, στὴ βόρεια εὐκρατο ζώνη τῆς Γῆς.

Δὲν ἀποτελεῖ ξεχωριστὸ τμῆμα, ἀλλὰ εἶναι συνέχεια τῆς μεγάλης Ἀσιατικῆς ἡπείρου. Τὰ ὄρια τῆς περικλείουν τοὺς λαοὺς, ποὺ πρῶτοι δημιούργησαν ἕναν ὁμοιογενῆ πολιτισμὸ.

Εὐρώπη, λοιπόν, ὀνομάζομε τὸ χῶρον τῆς Γῆς, ποὺ πρὸς Α. φθάνει μέχρι τὰ Οὐράλια ὄρη, καὶ τὴν Κασπία θάλασσα, πρὸς Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, πρὸς Β. ἀπὸ τὸ Βόρειο Παγωμένον ὠκεανό, καὶ πρὸς Ν. ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα.

Ὁ χῶρος αὐτὸς (ἡ Εὐρώπη) ἔχει ἔκταση, μαζί μὲ τὰ νησιὰ ποὺ τὸν περιβάλλουν 11.400.000 τετραγ. χιλιόμετρα.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν Θάλασσες — πέλαγα — κόλποι — ἀκρωτήρια. Οἱ δύο ὠκεανοὶ καὶ κυρίως ὁ Ἀτλαντικὸς, ποὺ περιβάλλουν τὴν Εὐρώπη, δημιουργοῦν τόσες κοιλώσεις σ' αὐτῇ, ποὺ δὲν παρατηροῦνται σὲ καμιά ἄλλη ἡπειρο.

Τις μεγαλύτερες κοιλώσεις τῶν ὠκεανῶν τίς ὀνομάζομε *θάλασσες*.

σες. Τέτοιες θάλασσες είναι: Ἡ *Λευκή* θάλασσα, ἡ *Βαλτική* θάλασσα, ἡ *Βόρεια* θάλασσα, ἡ *Μεσόγειος* θάλασσα καὶ ὁ *Εὐξείνιος Πόντος* ἢ *Μαύρη* θάλασσα.

Ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τίς θάλασσες εἶναι ἡ *Μεσόγειος Θάλασσα*, ἡ ὁποία σχηματίζει μικρότερες θαλάσσιες κοιλώσεις, πού ὀνομάζονται πέλαγα.

Τέτοια πέλαγα στή Μεσόγειο θάλασσα εἶναι: Τὸ *Αἰγαῖον* πέλαγος, τὸ *Ἰόνιον* πέλαγος, τὸ *Ἀδριατικόν* πέλαγος καὶ τὸ *Τυρρηρικόν* πέλαγος.

Οἱ σπουδαιότεροι κόλποι εἶναι: Ὁ *Φοινικὸς*, ὁ *Βοθηκὸς*, ὁ *Σκαγεράκης* καὶ *Κατεγάτης* καὶ ὁ *Γασκωνικὸς* στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό, ὁ κόλπος τοῦ *Λέοντος*, τῆς *Γένουας*, τοῦ *Τάραντος* τῆς *Τεργέστης* καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ κόλποι στή Μεσόγειο θάλασσα.

Τὰ σπουδαιότερα ἀκρωτήρια εἶναι: Τὸ *Βόρειο*, στὸ Β. Παγωμένο ὠκεανό, τὸ *Λάινδσενδον* (Ἀγγλία), τοῦ *Ἁγίου Μαιθαιῖον* (Γαλλία), τὸ *Φινιστέρον* καὶ τοῦ *Ἁγίου Βικεντίου* (Ἰσπανία), στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Τὸ *Τράφαλγαρ* (Γιβραλτάρ), τὸ *Σπαρτιβέντο* (Ἰταλία) καὶ τὸ *Ταίναρον* καὶ *Μαλέας* (Ἑλλάδα) στή Μεσόγειο θάλασσα.

Χερσόνησοι. Οἱ βαθεῖες κοιλώσεις τῆς θάλασσας σχηματίζουν πολὺς χερσονήσους. Οἱ σπουδαιότερες εἶναι: Ἡ *Σκανδιναυκὴ*, ἡ *Γιοιτλάνδη* (Δανία) ἢ *Ἰβηρικὴ* (Πορτογαλία, Ἰσπανία) ἢ *Ἰταλικὴ*, ἡ *Ἑλληνικὴ* (Βαλκανικὴ) καὶ ἡ *Κριμαϊκὴ* (Ρωσία).

Πορθμοί. *Σκαγεράκη - Κατεγάκη, Καλαί* (σὴ Μάγχη) *Γιβραλτάρ, Μεσσήνης* (Ἰταλία) *Εὐρίπυ* (Ἑλλάδα) *Δαρδανελίων* καὶ *Βοσπόρου* (Τουρκία).

Φιόρδ. Ἡ διαβρωτικὴ ἐνέργεια τῆς θάλασσας σὲ ὠρισμένες ἀκτὲς ἔχει δημιουργήσει περιέργες κοιλώσεις, πού ὀνομάζονται *Φιόρδ*.

Στὰ μέρη αὐτὰ ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθιὰ μέσα στήν ξηρά, κυρίως σὲ βραχῶδη μέρη, ἀφοῦ διέβρωσε καὶ παρέσυρε στὸ βυθὸ τῆς τὰ χῶματα τῶν κοιλάδων, πού ὑπῆρχαν ἄλλοτε στὰ μέρη αὐτὰ.

Γι' αὐτό, στὰ μέρη αὐτὰ οἱ βράχοι εἶναι ἀπότομοι καὶ ὑψώνονται σὲ μεγάλο ὕψος μέχρι 500-1000 μ. Τὰ μεγαλύτερα *Φιόρδ* βρίσκονται στή *Νορβηγία*.

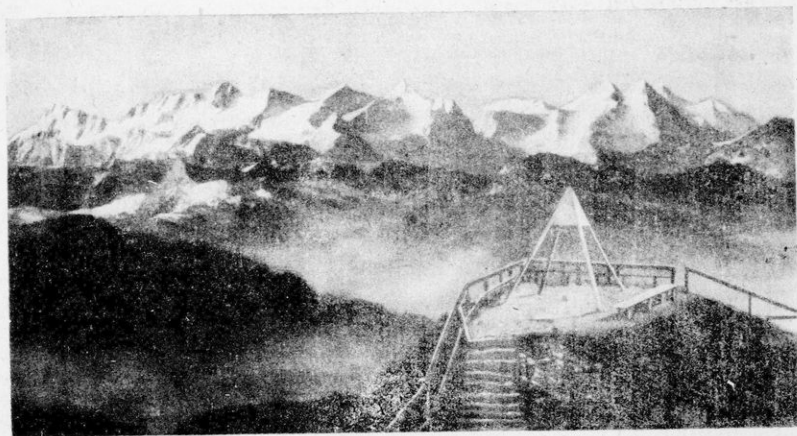
Νῆσοι. Οἱ μεγαλύτερες νῆσοι τῆς Εὐρώπης εἶναι: *Οἱ Βρετανικὲς νῆσοι*, (Μεγάλῃ Βρετανία, Ἴρλανδία), ἡ *Ἰσλανδία*, οἱ *Βαλεαρίδες*, ἡ *Κορσικὴ*, ἡ *Σαρδηνία*, ἡ *Σικελία*, ἡ *Κρήτη* καὶ ἡ *Κύπρος*.

Ὀρη - πεδιάδες. Ἡ διάρθρωση τῶν βουνῶν τῆς Εὐρώπης παρουσιάζει τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ:

α) Ὅλα τὰ πραγματικὰ Εὐρωπαϊκὰ ὄρη, ἀποτελοῦν μιὰ καὶ μόνῃ ὄροσειρά, πού διευθύνεται ἀπὸ Δ. πρὸς Α. καὶ διαχωρίζει τὴ μεγάλη Εὐρωπαϊκὴ πεδιάδα πρὸς Β.

β) Ὅλα τὰ βουνὰ τῆς Εὐρώπης εἶναι προεκτάσεις τοῦ κεντρικοῦ κορμοῦ τῶν *Ἀλπεων*. (εἰκ. 17).

Καί γ) Οἱ ἀνεξάρτητες ὄροσειρές, τοῦ *Κανκάτου*, τῶν *Ὀυραλίων* καὶ τῶν *Σκανδιναυκῶν Ἀλπεων*, περικλείουν τὴ μεγάλη Εὐρωπαϊκὴ πεδιάδα καὶ



Είκ. 17. Κορυφογραμμή των "Άλπεων.

διαχωρίζουν φυσικά (τὰ Ουράλια καὶ ὁ Καύκασος) τὴν *Εὐρώπη* ἀπὸ τὴν *Ἀσία*.

Ἐναλυτικώτερα παρατηροῦμε τὰ ἑξῆς κύρια ὄρη στὴν Εὐρώπη: Τὶς *Ἄλπεις*, τὰ *Πυρηναῖα*, τὰ *Ἀπέννινα*, τὰ *Καρπάθια*, οἱ *Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις*, οἱ *Δυναρικὲς Ἄλπεις*, ὁ *ΑἼμος*, ἡ *Πίνδος*, ὁ *Καύκασος*, τὰ *Ουράλια* καὶ οἱ *Σκανδιναβικὲς Ἄλπεις*.

Ἡ διαμόρφωση αὐτῆ τῶν βουνῶν τῆς Εὐρώπης σχηματίζει μιὰ μόνο μεγάλη πεδιάδα, τὴ *Μεγάλῃ Εὐρωπαϊκῇ πεδιάδα*, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ *Πυρηναῖα* καὶ τελειώνει στὸν *Καύκασο* καὶ τὰ *Ουράλια ὄρη*. Καὶ ἀνάμεσα στὶς διακλαδώσεις τῶν βουνῶν αὐτῶν μεγάλες εὐφορες πεδιάδες καὶ κοιλάδες.

Οἱ κυριώτερες ἀπὸ αὐτὲς εἶναι: Ἡ *Οὐγγρικῇ* πεδιάδα, ἡ *Ρουμανικῇ* πεδιάδα καὶ ἡ πεδιάδα τῆς *Λομβαρδίας* (Ἰταλία).

Ποταμοί. Ἡ φυσικὴ τοποθέτηση τῶν βουνῶν προσδιορίζει καὶ τὸν ροὺν τῶν ποταμῶν. Γι' αὐτό, οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης, ρέουν πρὸς τὴ μεγάλη πεδιάδα καὶ χύνονται στὸν *Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ* καὶ τὸν *Εὐξεινο Πόντο*.

Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι: Ὁ *Βόλγας* καὶ ὁ *Οὐράλης*, ποὺ χύνονται στὴν *Κασπία θάλασσα*, ὁ *Πετχόρας* καὶ *Δούνας* ποὺ χύνονται στὸ *Β. Παγωμένο ὠκεανό*.

Ὁ *Δύνας*, ὁ *Βιστούλας*, ὁ *Ἐλβας*, ὁ *Ρήνος*, ὁ *Σηκουάνας* ὁ *Δήγηρ*, ὁ *Τάγος* καὶ ὁ *Γουαδελκιβίρος*, ποὺ χύνονται στὸν *Ἀτλαντικὸ ὠκεανό*.

Ὁ *Ἐβρος* (Ἰσπανία), ὁ *Ροδανός*, ὁ *Πάδος* καὶ ὁ *Ἐβρος* (Ἑλλάδα), ποὺ χύνονται στὴ *Μεσόγειο θάλασσα*.

Καὶ ὁ *Δούναβης*, ὁ *Δνείστερος* καὶ ὁ *Δόν* στὸν *Εὐξεινο Πόντο*.

Λίμνες. Οἱ κυριώτερες λίμνες εἶναι: Ἡ *Λαντόγκα*, ἡ *Ονέγκα* (Ρωσία),

ή *Βέννερ* (Σκανδιναυική Χερσόνησος), ή *Γενεύη* (Έλβετία), ή *Σκόδρα*, *Άλχρίδα* και *Πρέσπα* (Έλληνική χερσόνησος).

Κλίμα. Γενικώς, τὸ κλίμα τῆς Εὐρώπης, εἶναι εὐκρατο καὶ ὑγιεινὸ καὶ δὲν παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις θερμοκρασίας. Ἀκόμη βροχὲς πέφτουν παντοῦ κι ἀρκετές.

Στὰ βόρεια καὶ δυτικὰ μέρη οἱ βροχὲς εἶναι περισσότερες τὸ καλοκαίρι, καὶ στὰ νότια τὸ χειμῶνα. Εἰδικώτερα μποροῦμε νὰ ξεχωρίσωμε τὴν Εὐρώπη σὲ 4 ζῶνες, ἀπὸ ἀποψη κλίματος.

1) **Τῆ βόρεια ζώνη**, ποὺ πλησιάζει πρὸς τὸ Β. Παγωμένο ὠκεανὸ καὶ περιλαμβάνει τὴν Ἰσλανδία, τὸ βόρειο τμήμα τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου καὶ τὸ βόρειο τμήμα τῆς Ρωσίας. Ἡ ζώνη αὐτὴ ἔχει τὸ *ψυχρότερο κλίμα* καὶ τὸν περισσότερο καιρὸ σκεπάζεται ἀπὸ χιόνια καὶ πάγους.

2) **Τῆ δυτικὴ ζώνη**, ποὺ περιλαμβάνεται μεταξὺ Ἄλπεων καὶ κόλπου Σκαγεράκη. Ἡ ζώνη αὐτὴ ἔχει κλίμα *ἀκεάνειο*, μὲ πολλὲς βροχὲς, ὑγρασία πάντοτε, χαμηλὴ νέφωση καὶ μέτρια θερμοκρασία τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα.

Τὸ ἥπιο αὐτὸ κλίμα, τὸ δημιουργεῖ τὸ *μεγάλο θερμὸ θαλάσσιο ρεῦμα, τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ* (Γκόλφ-Στρήμ).

3) **Τὴν κεντρικὴ** (ἀνατολικά τῶν Ἄλπεων ζώνη) καὶ *ἀνατολικὴ* μέχρι τῶν Οὐραλίων ὄρεων, ποὺ ἔχει κλίμα *ἠπειρωτικὸ*. Πολὺ κρύο τὸ χειμῶνα, πολλὴ ζέση τὸ καλοκαίρι καὶ λιγώτερες βροχὲς, καὶ

4) **Τῆ νότια** ζώνη, ποὺ τὴ βρέχει ἡ Μεσόγειος θάλασσα κι ἔχει κλίμα καθαρῶς *μεσογειακὸ*. Γλυκὸ χειμῶνα καὶ δροσερὸ καλοκαίρι.

Φυτὰ - Ζῶα - Προϊόντα.

Γιὰ νὰ παρουσιασθῆ σὲ μιά ἠπειρο ποικιλία ζῶων καὶ φυτῶν, πρέπει, πρῶτα καὶ κυριώτερα, νὰ ὑπάρχη μεγάλη διαφορὰ κλίματος. Στὴν Εὐρώπη ὅμως, δὲν συμβαίνει τέτοιο πρᾶγμα καὶ γι' αὐτὸ δὲν παρατηρεῖται ἡ ποικιλία ζῶων καὶ φυτῶν, ποὺ παρατηρήσαμε πέρυσι στὴ Γεωγραφία τῶν ἠπειρῶν.

Φυτὰ. Στὴ νότια ζώνη (περιοχὴ Μεσογείου) τὰ κυριώτερα φυτὰ εἶναι ἡ *ἐλιά*, τὸ *ἀμπέλι*, ὁ *καπνός*, τὰ *εσπεριδοειδῆ*, καὶ ἀπὸ τὰ δασικὰ δέντρα ἡ *βαλανιδιά*. (Τ' ἄλλα δασικὰ δέντρα ἀπαντοῦν καὶ στὶς ἄλλες ζῶνες).

Στὴ δυτικὴ ζώνη, ποὺ ἔχει, ὅπως εἶπαμε, ὠκεάνειο κλίμα, εὐδοκίμοῦν τὰ *δημητριακά*, ὑπάρχουν ἄφθονες βοσκὲς καὶ ἀπὸ τὰ δασικὰ δέντρα φύονται οἱ *ὄξυές*, οἱ *καστανιές*, καὶ οἱ *βαλανιδιές*.

Στὴν *κεντρικὴ, ἀνατολικὴ* καὶ *βόρεια* ζώνη εὐδοκίμοῦν τὰ *δημητριακά*, οἱ *πατάτες*, τὸ *λίναρι*, καὶ ἀπὸ τὰ δασικὰ δέντρα, τὰ *ἐλατα* καὶ τὰ *ὄρεινὰ πεύκα*.

Ζῶα. Στὴν Εὐρώπη δὲν ὑπάρχουν μεγάλα ἄγρια ζῶα, φίδια καὶ πτηνά, ποὺ μάθαμε στὶς ἄλλες ἠπειροὺς.

Ἐδῶ τ' ἀγριώτερα ζῶα εἶναι, ὁ *λύκος*, ὁ *ἀγριόχοιρος*, καὶ ἡ *ἀγκούδα* στὰ βόρεια μέρη. Τρέφονται μόνο κατοικίδια ζῶα, *πρόβατα*, *γίδιο*, *χῶιλοι*, *ἄλογα*, *μουλάρια*, *βόδια* καὶ πουλερικά, *κότες*, *πάπιες*, *χῆνες* καὶ *Ἰνδιάνοι*.

Οἰκονομικὴ περιγραφή.

Γεωργία — κτηνοτροφία. Τόσο ἡ γεωργία, ὅσο καὶ ἡ κτηνοτροφία, στὴν Εὐρώπη εἶναι στὸν ἀνώτερο βαθμὸ ἀναπτυγμένη. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ἔδαφος τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου ἐξαντλήθηκε καὶ ἔχει ἀνάγκη λιπασμάτων.

Τὰ βασικὰ προϊόντα τῆς Εὐρώπης εἶναι τὰ δημητριακὰ, ἡ πατάτα, τὸ κρασί, τὸ λάδι, ὁ καπνὸς καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ.

Τὰ κτηνοτροφικὰ εἶναι, κρέατα, γαλακτοκομικὰ εἶδη καὶ δέρματα.

Δασικὰ προϊόντα. Στὴν ἀνατολικὴ καὶ βόρεια Εὐρώπη ὑπάρχουν μεγάλα δάση, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐξάγονται μεγάλες ποσότητες ξυλείας.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Εὐρώπης περιέχει ἀπ' ὅλα τὰ ὄρυκτὰ καὶ *μέταλλα*. Τὰ μεγαλύτερα κοιτάσματα εἶναι σὲ γαιάνθρακα, σίδηρο, πετρέλαιο, μολύβι, ψευδάργυρο, θειάφι, καὶ ὄρυκτὸ ἄλατι. *Τα εὐγενῆ μέταλλα*, χρυσός, πλατίνη, ἄργυρος, βρίσκονται σ' ἐλάχιστες ποσότητες.

Θαλάσσιος πλοῦτος. Οἱ θάλασσες τῆς Εὐρώπης, κυρίως τὰ βόρεια τμήματα τοῦ Ἰαπωνικοῦ καὶ ἡ *Βόρειος Θάλασσα*, τρέφουν πλῆθος ψαριῶν, ποὺ ἀλιεύονται σὲ τεράστιες ποσότητες, ὠρισμένες ἐποχές.

Τὰ ψάρια αὐτὰ εἶναι *οἱ γέγγες*, *οἱ σαρδέλλες*, *οἱ βακαλαῖοι*, *οἱ τόνοι* κ.τ.λ. ποὺ βιομηχανοποιεῖνται καὶ φέρνουν μεγάλο οἰκονομικὸ εἰσόδημα.

Βιομηχανία καὶ ἐμπόριο Ἡ Βιομηχανία εἶναι καθαρὸ δημιούργημα τῆς Εὐρωπαϊκῆς τεχνικῆς, καὶ γι' αὐτὸ ἐσημείωσε τὴ μεγαλύτερη πρόοδο. Στὰ ἐργοστάσιά της κατασκευάζονται μηχανεὲς κάθε εἶδους, σιδηρόδρομοι, ἀτμόπλοια, αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνα, ἐργαλεῖα, φάρμακα, ὑφάσματα, γυαλικά, γεωργικὰ ἐργαλεῖα, χημικὰ προϊόντα, χαρτί, πολεμικὲς μηχανεὲς κ.τ.λ.

Τὴ μεγαλύτερη βιομηχανία τὴν ἔχει ἡ βορειοδυτικὴ Εὐρώπη.

Ἡ τεράστια βιομηχανία τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν προϊόντων, δημιούργησε τὸ μεγάλο ἐμπόριο μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων ἡπείρων. Ἡ Εὐρώπη ἐξάγει, κυρίως, βιομηχανικὰ προϊόντα καὶ εἰσάγει πρώτες ὕλες.

Σήμερα, μὲ τὴν τεράστια βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Εὐρώπη κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴ πρώτη θέση, ποὺ εἶχε μέχρι τώρα στὸν κόσμον.

Συγκοινωνία. Ἡ Βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη καὶ οἱ ἐμπορικὲς ἀνάγκες, ἔφεραν καὶ μεγάλη συγκοινωνιακὴ ἀνάπτυξη. Σὲ τοῦτο βοήθησε πολὺ :

α) Ἡ παραλιακὴ διαμόρφωση τῆς θάλασσας, ποὺ περιβάλλει τὴν Εὐρώπη (ἀτμοπλοικὴ συγκοινωνία) καὶ β) τὸ γεγονός, ὅτι οἱ περισσότεροι ποταμοὶ τῆς εἶναι πλωτοὶ σὲ μεγάλο βάθος (ποταμοπλοῖα). Ἀκόμη τὸ σιδηροδρομικὸ καὶ ἀμαξιτὸ δίκτυο εἶναι παντοῦ πυκνότερον καὶ τὰ τελευταία χρόνια καὶ τὸ ἀεροπορικόν.

Πολιτική περιγραφή.

Πληθυσμός. Ἡ Εὐρώπη ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει πληθυσμὸ 550.000.000 κατοίκους.

Φυλές. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης ἀνήκουν σχεδὸν στὴν ἴδια φυλή, πού λέγεται *Ἰνδοευρωπαϊκή*. Τὴν ὀνομάζουν ἔτσι, γιατί πιστεύουν, ὅτι οἱ λαοὶ πού κατοικοῦν σήμερα τὴν Εὐρώπη, ἦλθαν, μπροστὰ ἀπὸ χιλιάδες χρόνια ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ κυρίως ἀπὸ τὶς Ἰνδίες.

Ἡ *Ἰνδοευρωπαϊκή* φυλὴ εἶναι ἡ καθαρὰ λευκὴ φυλὴ καὶ ὑποδιαιρεῖται σὲ τρεῖς φυλές, πού περισσότερο τὶς διαμόρφωσε τὸ *κλίμα καὶ τὸ γεωγραφικὸν περιβάλλον*.

1) **Ἑλληνολατινικὴ φυλὴ.** Σ' αὐτὴν ὑπάγονται οἱ *Ἕλληνες, οἱ Ἴταλοί, οἱ νότιοι Γάλλοι, οἱ Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλοι*. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς αὐτῆς εἶναι: Μέτριο ἀνάστημα, καστανόμαυρα μαλλιά καὶ μάτια, εὐθυμὴ καὶ θερμὴ ἰδιοσυγκρασία.

2) **Τευτονικὴ ἢ Γερμανικὴ φυλὴ.** Σ' αὐτὴν ἀνήκουν οἱ *Γερμανοί, οἱ βόρειοι Γάλλοι, οἱ Ἄγγλοι, οἱ Βέλγοι, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Σουηδοὶ καὶ οἱ Νορβηγοί*. Χαρακτηριστικὰ: Ψηλὸ ἀνάστημα, ξανθὰ μαλλιά, γαλανὰ μάτια, ὑπομονητικὴ καὶ ψυχρὴ ἰδιοσυγκρασία.

3) **Σλαυικὴ φυλὴ.** Σ' αὐτὴν ἀνήκουν οἱ *Ρῶσοι, οἱ Φινλανδοί, οἱ Πολωνοί, οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Γιουγκοσλαῖοι*. Χαρακτηριστικὰ: Μέτριο ἀνάστημα, μεγάλο κεφάλι, ἐξωγκωμένα μάγουλα, ὑπομονητικὴ καὶ σκληρὴ ἰδιοσυγκρασία.

Ἐντελῶς διαφορετικὲς φυλές ἀποτελοῦν οἱ *Οὔγγροι καὶ οἱ Βάσκοι* τῆς Ἰσπανίας. Οἱ *Τούρκοι* ἀνήκουν στὴ *Μογγολικὴ φυλὴ* καὶ διατηροῦν πολλὰ ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς.

Θρησκεία. Ἐκτὸς τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἑβραίων, ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης εἶναι *Χριστιανοὶ* καὶ χωρίζονται: α) Σὲ *Ὀρθόδοξους* (Ἕλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι, Ρουμάνοι καὶ Ρῶσοι). β) Σὲ *Καθολικοὺς* (Ἴταλοί, Ἰσπανοί, Πορτογάλοι, οἱ μισοὶ Γάλλοι καὶ πολλοὶ Γερμανοί, Αὐστριακοί, Πολωνοὶ καὶ Τσεχοσλοβάκοι). Καὶ γ) Σὲ *Διαμαρτυρομένους* (Ἀγγλοσάξωνες, Νορβηγοί, Σουηδοί, Φινλανδοὶ καὶ ἄλλοι).

Γλῶσσα. Οἱ γλῶσσες πού ὁμιλοῦνται στὴν Εὐρώπη, εἶναι πολλές. Οἱ κυριώτερες γλῶσσες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐξελίχτηκαν καὶ διαμορφώθηκαν οἱ ἄλλες, εἶναι τέσσερες.

α) **Ἡ Ἑλληνικὴ,** πού ὁμιλεῖται ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας κι ἔχει τὴ μεγαλύτερη ἱστορίαν.

β) **Ἡ Λατινικὴ,** πού δὲν ὁμιλεῖται σήμερα καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία δημιουργήθηκε ἡ Ἰταλικὴ, ἡ Ἰσπανικὴ, ἡ Πορτογαλικὴ, ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Ρουμανικὴ.

γ) **Ἡ Γερμανικὴ,** ἀπὸ τὴν ὁποία δημιουργήθηκε ἡ Ἀγγλικὴ, ἡ Ὀλλανδικὴ, ἡ Δανικὴ καὶ ἡ Σουηδικὴ.

Και δ) **Ἡ Σλαυική**, ἀπὸ τὴν ὁποία δημιουργήθηκε ἡ Ρωσική, ἡ Πολωνική, ἡ Τσεχική, ἡ Βουλγαρική καὶ ἡ Σερβική.

Οἱ ἐπικρατέστερες γλώσσες στὴν Εὐρώπη εἶναι : Ἡ Γαλλική (γλώσσα λογοτεχνίας καὶ διπλωματίας), ἡ Ἀγγλική (γλώσσα ἐμπορίου καὶ βιομηχανίας), ἡ Γερμανική καὶ ἡ Ρωσική, ποὺ ὀμιλοῦνται ἀπὸ πολλὰ ἑκατομμύρια.

Πολιτεύματα. Τὰ πολιτεύματα τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης εἶναι *Συνταγματικές Βασιλείες καὶ Δημοκρατίες.*

Ἡ Εὐρώπη καὶ ὁ ἄλλος κόσμος.

Ἡ Εὐρώπη, στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια, πῆρε τὸν πρῶτο πολιτισμὸ ἀπὸ τὴν Ἀσία καὶ τὴ βόρεια Ἀφρική (Αἴγυπτος). Ὅμως, ἐνῶ ὁ πολιτισμὸς στὶς χώρες ἐκεῖνες ἤ ἐσταμάτησε ἢ καταστράφηκε, στὴν Εὐρώπη συνέχισα ἔξελισσόταν.

Ἔτσι, ἡ Εὐρώπη πάνα ἀπὸ 2 χιλιοετίδες, κρατοῦσε τὰ ἥνια τῆς ἀνθρωπότητας καὶ τὴ διηθῦνε πολιτικά, κοινωνικά, οἰκονομικά καὶ πνευματικά.

Σήμερα, μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο, τὸ γόητρό της καὶ ἡ δύναμὴ της λιγώστεψε. Δυὸ καινούργιες δυνάμεις ἤλθαν σὲ φῶς. Ἡ Ἀμερική καὶ ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία, μὲ φανερὴ ὑπεροχὴ τῆς Ἀμερικῆς. Σὰν Εὐρωπαῖοι ποὺ εἴμαστε, πιστεύομε στὴν ἀναγέννηση τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρώπη ἀνάπτυξε τὸ μεγαλύτερο Χριστιανικὸ πολιτισμὸ κατὰ τὸ 19ο αἶώνα, καὶ ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ χαθῇ.

Ἡ Εὐρώπη ποὺ μέχρι χθὲς ἦταν ἡ περισσότερο προηγμένη ἡπειρος στὴ βιομηχανία, τὴν οἰκονομικὴ δύναμη, τὴν πολιτικὴ πείρα, καὶ εἶχε τὴ στρατιωτικὴ καὶ πνευματικὴ ὑπεροχή, *θ' ἀτιλήσει δύναμη ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς Ἱστορίας της καὶ θὰ ξαναγεννηθῇ!*

Φυσικὴ διαίρεση τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρώπη γεωγραφικὰ διαιρεῖται σὲ 5 περιοχές.

α) Στὴ **νότια Εὐρώπη**, ποὺ περιλαμβάνει τὰ κράτη, ποὺ βρέχονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα, καὶ συγκεκριμένα τὰ κράτη τῶν χερσονήσων *Ἑλληνικῆς* (Βαλκανικῆς), *Ἰταλικῆς* καὶ *Ἰβηρικῆς.*

β) Τὴ **δυτικὴ Εὐρώπη** (Γαλλία, Βέλγιο, Ὁλλανδία, Λουξεμβούργο, Ἀγγλία).

γ) Τὴν **κεντρικὴ Εὐρώπη** (Ἑλβετία, Αὐστρία, Οὐγγαρία, Τσεχοσλοβακία, Γερμανία).

δ) Τὴν **ἀνατολικὴ Εὐρώπη** (Πολωνία, Ρωσία, Βαλτικὰ κράτη καὶ Φινλανδία).

Καὶ ε) Τὴ **βόρεια Εὐρώπη** (Νορβηγία, Σουηδία καὶ Δανία).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΕΛΛΗΝΙΚΗ Ή ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἑλληνική ἢ Βαλκανική χερσονήσος λέγεται ἡ γεωγραφική περιοχή, πού περιλαμβάνεται μεταξύ τοῦ Ἰονίου καί Αἰγαίου πελάγους, τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, τοῦ Ἐξέινου Πόντου καί διαχωρίζεται, σχεδόν, ἀπό τήν ὑπόλοιπη Εὐρώπη, μέ τόν ποταμό Δούναβη.

Λέγεται Ἑλληνική, γιατί τὸ κράτος πού μέ τήν ἱστορία του καί τόν πολιτισμό του, δεσπόζει αὐτοῦ τοῦ χώρου, εἶναι ἡ Ἑλλάδα.

Λέγεται ὅμως καί Βαλκανική ἀπό τὸ ὄρος *Μπαλκάν* (Αἶμος), πού ἐκπλώνεται στό μέσο τῆς χερσονήσου κι ἀποτελεῖ τὴ σπονδυλική της στήλη.

Τὰ κράτη τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου εἶναι: 1) ἡ Ἑλλάδα, 2) ἡ Ἀλβανία, 3) ἡ Γιουγκοσλαβία (Σερβία), 4) ἡ Βουλγαρία, 5) ἡ Ἐυρωπαϊκὴ Τουρκία (ἀνατ. Θράκη) καί 6) ἡ Ρουμανία.

Τὴν Ἑλλάδα θὰ τὴν ἐξετάσωμε στό τέλος τῆς Εὐρώπης, γιὰ νὰ τὴν ἐξετάσωμε ἀναλυτικώτερα καί γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ τὴ συγκρίνωμε μέ τ' ἄλλα Εὐρωπαϊκὰ Κράτη.

1. Ἡ Ἀλβανία.

Θέση - ὄρια - ἔκταση. Ἡ Ἀλβανία βρίσκεται στό κέντρο τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου.

Συνορεύει πρὸς Β. καί Α. μέ τὴ Γιουγκοσλαβία, ΝΑ. μέ τὴν Ἑλλάδα καί Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

Ἐχει ἔκταση 28.000 τετρ. χιλμ., εἶναι δηλ. λίγο μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο. Κράτος ἐλεύθερο ἔγινε ἡ Ἀλβανία μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιο πόλεμο κατ' ἀπαιτῆση τῆς Ἰταλίας, πού ἤθελε νὰ ἔχη ἓνα σκαλοπάτι στὴ Βαλκανικὴ χερσονήσο.

Φυσικὴ περιγραφή.

Διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους.

Ὄρη - πεδιάδες. Ἡ Ἀλβανία εἶναι ὄρεινὴ. Τὸ Βόρειο καί ΒΑ. τμήμα τῆς τὸ καταλαμβάνουν οἱ Ἀλβανικὲς ἢ Ἰλλυρικὲς Ἀλπεις, πού εἶναι συνέ-

χεια τῶν Δυναρικῶν. Τὰ βουνὰ αὐτὰ τῆς Ἀλβανίας, ὅπως καὶ τῆς Ἑλλάδος, μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν παραφυάδες τῶν *Κεντρικῶν Ἀλπεων*.

Τὸ βόρειο συγκρότημα τῶν Ἀλβανικῶν Ἀλπεων λέγεται *Σκάλδος* καὶ ἡ ψηλότερη κορυφή, *Κοράμπ* (2.800 μ.).

Στὸ νότιο τμήμα διακρίνονται τὰ βουνὰ *Κανδοῦλα*, τὸ *Τόμαρο* (2.400 μ.) καὶ ἡ *Τρεμεσεΐνα*. Τὰ βουνὰ συνεχίζονται πρὸς Δ. ὅπου συναντοῦν τ' *Ἀκροκευαΐνα ὄρη*.

Ὅλα τὰ βουνὰ τῆς Ἀλβανίας εἶναι ἀπὸ τὰ ἀγριώτερα καὶ τὰ πιὸ δύσβατα τῆς Εὐρώπης. Σὲ μεγάλο μέρος σκεπάζονται ἀπὸ δάση (δρυεὺς, ἔλατα, πεῦκα καὶ καστανιές).

Τὸ Δυτικὸ τμήμα τῆς χώρας εἶναι πεδινὸ καὶ ἡ κυριώτερη πεδιάδα εἶναι τῆς *Μουζακιάς*.

Ἀνάμεσα στὰ βουνὰ σχηματίζονται μικρὲς κοιλάδες εὐφορες, πού ἡ σπουδαιότερη εἶναι τῆς *Κορυντῶς*.

Ποταμοί. Οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀλβανίας, πού ὅλοι εἶναι ὀρητικοί, γιὰ τί κατέρχονται ἀπὸ τὰ βουνά, χύνονται στὸ *Ἀδριατικὸν πέλαγος*.

Οἱ κυριώτεροι εἶναι: Ὁ *Ἀῶος*, ὁ *Δρίνος*, ὁ *Ἄφρος*, καὶ ὁ *Γενοῦσος*.

Λίμνες. Οἱ κυριώτερες λίμνες εἶναι ἡ *Σκόδρα*, ἡ *Ἀζρίδα* (στὰ Ἀλβανο-Γιουγκοσλαβικά σύνορα) καὶ ἡ *Πρέσπα* (στὴν Ἑλληνο-Ἀλβανο-Γιουγκοσλαβικὴ μεθόρι).

Διαμόρφωση τῶν ἄκτῶν. Οἱ ἄκτες τῆς χώρας δὲν παρουσιάζουν φυσικοὺς κόλπους καὶ ὄρμους. Εἶναι χαμηλὲς καὶ γεμάτες ἀπὸ ἄμμο καὶ «ἔλυν», πού φέρνουν οἱ ποταμοὶ τῆς Ἀλβανίας.

Τὸ καλύτερο φυσικὸ λιμάνι εἶναι τῆς *Αὔλωνας* καὶ κατόπιν τοῦ *Δυραχίου*, τῆς *Χειμῶρας* καὶ τῶν *Ἀγίων Σαράντα*.

Ἡ Ἀλβανία ἔχει μιὰ μόνο νῆσο, τὴν *Σάωνα*, κοντὰ στὴν Αὔλωνα. Ἡ νῆσος αὐτὴ ἔχει μεγάλη στρατηγικὴ ἀξία, γιὰ τὴν δεσπότει τῶν στενῶν τῆς Ἀδριατικῆς.

Κλίμα. Τὸ Δυτικὸ τμήμα τῆς χώρας δέχεται πολλὲς βροχὲς κι ἔχει κλίμα *μεσογειακὸ*, γιὰ τὸ χτυποῦν οἱ θαλασσινοὶ ἄνεμοι. Τὸ ἐσωτερικὸ, πού εἶναι ὄρεινὸ, ἔχει κλίμα *ἠπειρωτικὸ* μὲ πολὺ ψυχρὸ χειμῶνα καὶ πολλὰ χιόνια.

Τὰ ψηλὰ βουνὰ δὲν ἐπιτρέπουν στοὺς θαλασσινοὺς ἀνέμους νὰ εἰσχωρήσουν στὴ χώρα. Πολλὰ μέρη τῆς Ἀλβανίας καὶ κυρίως τὰ παράλια μαστιζοῦν ἀπὸ ἐλονοσία, γιὰ τὴν οἱ ποταμοὶ ξεχειλίζουν ὅταν βρέχει, καὶ γειμίζουν μὲ νερὰ τίς παρακείμενες χαμηλὲς ἐκτάσεις. Στὶς ἐκτάσεις αὐτές, ἐπειδὴ βρέχει συχνά, τὰ νερὰ δὲν προφθάνουν νὰ ἐξατμισθοῦν καὶ μεταβάλλονται σὲ ἀνθυγιεινὰ τέλματα.

Οἰκονομικὴ περιγραφή.

Γεωργία, κτηνοτροφία, ἀλιεΐα. Ἡ Ἀλβανία εἶναι χώρα καθαρὰ γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ. Ἐχει λίγες καλλιεργήσιμες ἐκτάσεις καὶ ἡ καλλιέργεια γίνεται κατὰ πρωτόγονο τρόπο.

Παράγει δημητριακά (κυρίως καλαμπόκι), έλιές, καπνά, ρύζι και βαμβάκι, αλλά σε μικρές ποσότητες.

Ἡ *κτηνοτροφία* είναι περισσότερο αναπτυγμένη. Τρέφει πρόβατα, γίδια, βόδια, χοίρους, μουλάρια, και όνους.

Ἡ *άλιεία* είναι αναπτυγμένη, γιατί και τὰ ποτάμια και οί λίμνες έχουν άρκετά ψάρια (πέστροφες, χέλια και κυπρίνους).

Όρυκτός πλούτος. Ὁ όρυκτός πλούτος τής χώρας είναι άνεκμετάλλευτος. Έχει μεταλλεύματα χαλκοῦ, γαιάνθρακα, λιγνίτη, σιδήρου κ. ά. Σήμερα βγάζουν λίγο γαιάνθρακα και σίδηρο (Τεπελένι) και λίγο πετρέλαιο (Αύλώνα).

Βιομηχανία, συγκοινωνία, εμπόριο. Ἡ βιομηχανία τής Ἑλβανίας είναι άνάξια λόγου,

Ἡ συγκοινωνία είναι πολύ καθυστερημένη. Μιά σιδηροδρομική γραμμή υπάρχει, Δυρράχιο—Αύλώνα. Οί άμαξιτοί δρόμοι είναι περισσότεροι και τούς έφτιαξαν οί Ἴταλοι για στρατιωτικούς λόγους. Ἡ θαλάσσια συγκοινωνία της γίνεται με ξένα καράβια, γιατί δικά της δέν έχει.

Τό εμπόριο της είναι μικρό. Οί εισαγωγές της είναι τριπλάσιες τών έξαγωγών. Εισάγει ύφασματα, μηχανές, ζάχαρη, βενζίνη. Έξάγει μαλλιά, ζώα και δέρματα.

Πολιτική περιγραφή.

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμός τής χώρας κατά σημερινούς ύπολογισμούς υπερβαίνει τό 1.300.000 κατοίκους.

Λαός—Θρησκεία—Γλώσσα. Οί Ἑλβανοί δέν ανήκουν στην Ἰνδο-Ευρωπαϊκή φυλή, αλλά αποτελοῦν ξεχωριστή φυλή. Μεταξύ τους διαίροῦνται σε δύο φυλές, στους βόρειους, που λέγονται *Γκέηδες* και είναι ύψηλοί και άνυπότακτοι, και στους νότιους, που είναι κοντοί και λιτοβίαιοι.

Ἡ πλειονότητα τών κατοίκων είναι Μουσουλμάνοι; ύστερα ακολουθοῦν οί Χριστιανοί όρθόδοξοι και έπειτα οί καθολικοί.

Ἡ γλώσσα τους είναι πολλή πτωχή και δέν όμοιάζει με καμιά άλλη Εύρωπαϊκή.

Πολίτευμα. Κομμουνιστική Δημοκρατία.

Πόλεις. Στο βόρειο τμήμα μεγάλες πόλεις είναι τὰ *Τίρανα* (40.000 κάτοικοι), πρωτεύουσα τής χώρας, τό *Δυρράχιο* (30.000 κάτ.) και τό *Σκούταρι* (Σκόδρα). Στο νότιο τμήμα είναι ή *Κορυτιά*, τό *Αργυρόκαστρο*, ή *Αύλώνα*, ή *Χειμάρα*, οί *Άγιοι Σαράντα*, ή *Πρεμετή* και τό *Βεράιον*, όλες Ἑλληνικές πόλεις, με σχεδόν καθάρως Ἑλληνικό πληθυσμό, που βρίσκεται σκλαβωμένος στους Ἑλβανούς.

Τό νότιο αυτό τμήμα είναι ή Ἑλληνική *Βόρειος Ἡπειρος*, που όπωσδήποτε θά γίνη πάλιν Ἑλληνική έπαρχία.

Χαρακτηριστικό γνώρισμα. Ἡ πιό μικρή και ή πιό καθυστερημένη χώρα τής Βαλκανικής χερσονήσου.

2. Γιουγκοσλαυία (Σερβία)

Εισαγωγή. Ἡ Γιουγκοσλαυία ἢ Νοτιοσλαυία εἶναι νέο κράτος, πού σχηματίστηκε μετὰ τὸν πρῶτο Παγκόσμιο πόλεμο (1914—1918), με βάση τῆ Σερβία καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ λαούς, πού δὲν ἔχουν τὴν ἴδια γλῶσσα. Ἡ ἀνομιογένεια αὐτὴ εἶναι μιὰ πηγὴ ἀδυναμίας γιὰ τὸ κράτος.

Οἱ χώρες, πού ἀποτελοῦν τὴ Γιουγκοσλαυία εἶναι : ἡ *Κροατία*, *Σλοβενία*, *Δαλματία*, *Βοσνία*, *Ερζεγοβίνη*, *Μαυροβούνιο*, *Σερβικὴ Μακεδονία*, *Βοϊβοδίνα* καὶ ἡ κυρίως *Σερβία*.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Γιουγκοσλαυία βρίσκεται στὸ Β. Δ. τμήμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Πρὸς Α. συνορεύει μετὰ τὴ Ρουμανία καὶ Βουλγαρία, πρὸς Ν. μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀλβανία, πρὸς Β. μετὰ τὴν Οὐγγαρία καὶ Αὐστρία καὶ πρὸς Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος. Ἔχει ἕκταση 250.000 τετρ. χιλμ.

Φυσικὴ περιγραφή.

Ὄρη—Πεδιάδες. Ὀλόκληρο τὸ Δ., τὸ Ν. καὶ ΝΑ. μέρος τῆς χώρας εἶναι ὄρεινόν. Στὸ Δ. τμήμα τῆς χώρας ἐκτείνονται οἱ *Δειναρικὲς Ἀλπεις*, πού τὸ μεγαλύτερο ὕψος των εἶναι 2.600 μ. καὶ βρίσκεται στὴν περιοχὴ τοῦ Μαυροβουνίου. Στὸ ΒΔ. τμήμα ἐκτείνονται οἱ *Σλοβενικὲς Ἀλπεις*. Στὸ Ν. τμήμα τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας ἡ ὄροσειρὰ τοῦ *Σκάλδου* (2.500 μ.), πού οἱ Σέρβοι τὴν ὀνομάζουν *Πλάννα*, δηλ. ὄρεινὴ βοσκή.

Οἱ Δειναρικὲς καὶ Σλοβενικὲς Ἀλπεις σκεπάζονται ἀπὸ μεγάλα δάση. Τὰ δέντρα τῶν δασῶν εἶναι ἔλατα, ὄξυές, καστανιές καὶ κυρίως βελανιδιές.

Οἱ μεγαλύτερες πεδιάδες βρίσκονται πρὸς τὰ Β. Α. Κυριώτερες εἶναι ἡ πεδιάδα τῆς *Σλοβενίας*, τοῦ *Μοράβα* (γύρω στὸ Βελιγράδι) καὶ τὸ ὄροπέδιο τοῦ *Κοσυφοπέδιου* μετὰ τῶν ποταμῶν *Μοράβα* καὶ *Δρίνου*.

Ποταμοὶ - Λίμνες. Ὁ κυριώτερος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ *Δούναβης*, πού ἔρχεται ἀπὸ τὴν Οὐγγαρία καὶ ἐξέρχεται τῆς Γιουγκοσλαυίας στὸ μέρος πού λέγεται «*Σιθρὰ πύλη*» τοῦ ποταμοῦ. Στὸ Δούναβη χύνονται σχεδὸν ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς χώρας. Ὁ *Δραῖνος* καὶ ὁ *Σαῖνος*, πού πηγάζουν ἀπὸ τὴς Αὐστριακῆς Ἀλπεις, καὶ ὁ *Μοράβας*, πού πηγάζει ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας. Ὁ *Ἀξίως*, πού πηγάζει ἀπὸ τὰ Πλάνινα ὄρη (Σκάρδος), ρεῖ πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ χύνεται στὸ *Θερμαϊκὸ κόλπο*.

Οἱ κυριώτερες λίμνες τῆς Γιουγκοσλαυίας, *Δοϊράνη* καὶ *Πρέσπα*, βρίσκονται στὰ Ἑλληνο - Γιουγκοσλαυικὰ σύνορα, καὶ ἡ *Ἀχρίδα* καὶ *Σκόδρα*, στὰ Ἀλβανο - Γιουγκοσλαυικὰ σύνορα.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Ὀλόκληρη ἡ παραλιακὴ ἀκτὴ τῆς χώρας, πρὸς τὴν Ἀδριατικὴ θάλασσα, παρουσιάζει πάρα πολλὰς κολπώσεις. Οἱ κολπώσεις αὐτὲς σχηματίζουν *φιορδ*, γιὰ τὸ λόγο πού εἴπαμε στὴν ἀνασκόπηση τῆς Εὐρώπης. Γι' αὐτὸ δὲν ἔχει πολλὰ φυσικὰ λιμάνια. Τὰ κυ-



Είκ. 18. Ντουμπρόβνικ μιά πόλη τής Γιουγκοσλαβίας.

ριώτερα λιμάνια τών Δαλματικών άκτών είναι τοῦ *Σπαλιόνου*, τοῦ *Φιοῦμε* καί τοῦ *Κατάρον*. Κοντά στίς Δαλματικές άκτές βρίσκονται ἑκατοντάδες μικρά νησιά, πού τά περισσότερα είναι άκατοίκητα.

Κλίμα. Τό κλίμα τής Γιουγκοσλαβίας είναι γενικῶς ἠπειρωτικό, πολύ ψυχρό τό χειμώνα καί θερμό τό καλοκαίρι. Τοῦτο συμβαίνει γιατί τά βουνά, πού ἐκτείνονται ἀπό Β. Δ. πρὸς Ν., δέν ἀφήνουν τοὺς θαλασσινοὺς ἀνέμους νά φθάσουν στοῦ ἑσωτερικό τής χώρας. Ἐνῶ ἡ χώρα ἀπό ΒΑ. εἶναι ἀνοικτή στοὺς βόρειους ψυχροὺς ἀνέμους.

Στίς Δαλματικές άκτές τό κλίμα εἶναι μεσογειακό. Βροχές δέχεται πολλές ἡ χώρα, γιατί σέ τοῦτο βοηθοῦν καί τά πολλά δάση.

Οἰκονομική περιγραφή

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Ἡ Γιουγκοσλαβία εἶναι χώρα καθαρῶς γεωργική καί κτηνοτροφική. Τώρα προσπαθεῖ ν' ἀναπτύξη καί μεγάλη βιομηχανία.

Τά κυριώτερα προϊόντα τής χώρας εἶναι τό καλαμπόκι, τό σιτάρι, ἡ βρώμη, τό κριθάρι, οἱ πατάτες καί ἀπό τά φρούτα τά δαμάσκηνα.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐξαιρετικά ἀναπτυγμένη, γιατί ἔχει πάρα πολλές βοσκές καί τόπους γιά λιβάδια. Τρέφει πολλά πρόβατα, γίδια, χοίρους, βόδια καί ἄλογα.

Ἀκόμη ἡ χώρα ἔχει μεγάλο δασικό πλοῦτο. Ἀπό τά μεγάλα δάση τής βγάξει ἄφθονη ξυλεία, τήν ὁποία στέλνει στοῦ ἑξωτερικό.

Ὄρυκτός πλοῦτος. Τό ὑπέδαφος τής χώρας ἔχει μεγάλο ὄρυκτό πλοῦτο. Γαϊάνθρακα, χαλκό, σίδηρο, βωξίτη, μολύβι καί ἄλλα. Τό κυριώτερο ἀπό τά ὄρυκτά τής εἶναι ὁ *ὕδραγγρος*.

Βιομηχανία - Έμπόριο. Ἡ βιομηχανία τῆς χώρας βρίσκεται στὴν ἀνάπτυξή της. Καταβάλλονται σήμερα μεγάλες προσπάθειες καὶ χρησιμοποιοῦνται οἱ ὕδατοπτώσεις γιὰ τὴν παραγωγή ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Τὸ ἐμπόριο εἶναι ἀναπτυγμένο καὶ ὑπάρχει ἰσοζύγιο εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν. Ἡ χώρα ἐξάγει γεωργικὰ προϊόντα, ξυλεῖα ἀκατέργαστα ὀρυκτὰ καὶ εἰσάγει μηχανές, πετρέλαιο, ζάχαρη καὶ ἄλλα εἶδη.

Ἡ χώρα μας πρὸ τοῦ πολέμου εἶχε ἐμπορικὲς συναλλαγές μὲ τὴ Γιουγκοσλαυία. Ἀγοράζαμε ξυλεῖα, κρέατα καὶ ὄσπρια καὶ στέλναμε λάδι, σταφίδα καὶ καπνὸ.

Συγκοινωνία. Ἡ Γιουγκοσλαυία ἔχει καλὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο (9.500 χλμ.), ἀρκετοὺς ἀμαξιτοὺς δρόμους καὶ μικρὴ ποταμοπολικὴ συγκοινωνία.

Χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα. Ἡ χώρα τῶν μεγάλων δασῶν.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ἡ Γιουγκοσλαυία ἔχει 16 ἑκατομμύρια κατοίκους.

Λαὸς - Γλῶσσα - Ἔθνη. Ἡ Γιουγκοσλαυία ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς κυρίως φυλές. Τοὺς Σέρβους, τοὺς Κροάτες καὶ τοὺς Σλοβένους. Ἀκόμη ὑπάρχουν οἱ Μαυροβούνιοι καὶ οἱ Σερβομακεδόνας, ποὺ ἔχουν βουλγαρικὴ νοστροπία.

Στὴ Γιουγκοσλαυία οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Κροάτες μιλοῦν τὴ σερβικὴ γλῶσσα, οἱ Σλοβένιοι τὴ σλοβενικὴ καὶ οἱ νότιοι Μακεδόνας τὴ μακεδονικὴ διάλεκτο, ποὺ ὁμοιάζει μὲ τὴ βουλγαρικὴ.

Ἔθνη. Οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Σερβο-Μακεδόνας εἶναι ὀρθόδοξοι. Οἱ Κροάτες καὶ Σλοβένοι καθολικοὶ καὶ οἱ Βοσνιακοὶ καὶ Μαυροβούνιοι Μωαμεθανοί.

Πολίτευμα - Διοίκηση. Μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο Πόλεμο οἱ διάφορες χώρες τῆς Γιουγκοσλαυίας ἀπέτελεσαν ὁμόσπονδες δημοκρατίες, ποὺ ἠ κεντρικὴ τους Κυβέρνηση ἔδρευε στὸ Βελιγράδι.

Τὸ πολίτευμα εἶναι Κομμουνιστικὴ Δημοκρατία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας εἶναι τὸ Βελιγράδι (400.000 κάτ.), τὸ ὁποῖον εἶναι κτισμένο στὴ συμβολὴ τῶν ποταμῶν Σαύου καὶ Δούναβη. Εἶναι τὸ διοικητικὸ καὶ τὸ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας.

Δεύτερη πόλη εἶναι τὸ Ζάγκρεμπ (300.000 κάτ.), ἡ πρωτ. τῆς Κροατίας. Ἡ Λουμπλιάνα (120.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο γεωργικὸ κέντρο τῆς χώρας, πρωτ. τῆς Σλοβενίας. Τὸ Σεράγεβο (120.000 κάτ.), πρωτ. τῆς Βοσνίας. Ἡ Ἐθνεσοῦπολη στὴ Βοϊβοδίνα. Τὰ Σκόπια (90.000 κάτ.), πρωτ. τῆς Σερβικῆς Μακεδονίας, ἡ Κετίγγη, πρωτ. τοῦ Μαυροβουνίου, ἡ Νύσσα στὰ νότια τοῦ Βελιγραδίου, πατρίδα τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, τὸ Μοναστήριον στὸ νότιο μέρος, ποὺ ἄλλοτε ἦταν Ἑλληνικὸν κέντρον καὶ ἡ Ζάρα τὸ Σπαλάτον καὶ τὸ Ντουμπρόβνικ παράλιες πόλεις τῆς Δαλματίας.

3. Βουλγαρία

Εισαγωγή. Ἡ Βουλγαρία ὡς κράτος ἐμφανίζεται στὰ χρόνια τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Μετὰ τὴν πτώση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔγινε καὶ ἡ Βουλγαρία Τουρκικὴ ἐπαρχία. Ἐλευθερώθηκε μετὰ τὴ βοήθεια τῆς Ρωσίας στὰ 1878.

Θέση - Ὅρια - Ἐκταση. Ἡ Βουλγαρία βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς Ἀνατολικῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Συνορεύει πρὸς Β. μετὰ τὴν Ρουμανία, πρὸς Ν. μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία καὶ πρὸς Δ. μετὰ τὴ Γιουγκοσλαυία. Πρὸς Α. βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο.

Ἡ Βουλγαρία ἔχει ἔκταση 110.000 τετ. χλμ., εἶναι δηλαδὴ μικρότερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη - Πεδιάδες. Στὸ κέντρο τῆς Βουλγαρίας ἐκτείνεται ἀπὸ Δ. πρὸς Α. τὸ μεγάλο σὲ μήκος καὶ ὄγκο, ἀλλὰ ὀμαλὸ ὄρος ὁ *Αἶμος*. Ἡ πιὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ φθάνει τὰ 2.400 μ. Δυτικὰ τοῦ Αἴμου ὑψώνεται τὸ *Ρίλον* (3.000 μ.), τὸ ὑψηλότερο βουνὸ τῆς Βαλκανικῆς. Τὸ ὄρος αὐτὸ χωρίζει τὴ χώρα σὲ δυὸ τμήματα, στὸ βόρειο καὶ στὸ νότιο. Ὁ Αἶμος εἶναι κατάφυτος καὶ τὰ δάση τοῦ ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ ὄξυές, βαλανιδιές καὶ πεύκα.

Ἄλλα ὄρεινὰ συγκροτήματα τῆς Βουλγαρίας εἶναι ἡ *Ροδόπη* (2.900 μ.), ὁ *Ὀσβηλος* (2.000 μ.) καὶ τὸ *Μπέλες* (Κερκίνη) (2.000 μ.), ποὺ ἐκτείνονται στὴ μεθόριο γραμμὴ Βουλγαρίας - Ἑλλάδος.

Πρὸς Β. τοῦ Αἴμου ἐκτείνεται ἡ μεγάλη βουλγαρικὴ *πεδιάδα τοῦ Δούναβη*. Ἀνάμεσα Αἴμου καὶ Ροδόπης ἐκτείνεται ἡ δευτέρη βουλγαρικὴ πεδιάδα, τῆς *Ρωμυλίας* καὶ ἡ μικρότερη στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Ὅλες αὐτὲς οἱ πεδιάδες εἶναι εὐφορες καὶ καλλιεργοῦνται μετὰ σύστημα, γιὰ τὸ οἱ Βούλγαροι εἶναι καλοὶ γεωργοί.

Ποταμοί. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Βουλγαρίας εἶναι ὁ *Δούναβης*, ποὺ εἶναι τὸ φυσικὸ ὄριο μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ρουμανίας. Ὁ *Δούναβης* εἶναι ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης καί, ἐπειδὴ εἶναι πλωτός, ἀποτελεῖ σπουδαιότατη συγκοινωνιακὴ ἀρτηρία, μετὰ διεθνῆ σημασία.

Δεύτερος μεγάλος ποταμὸς εἶναι ὁ *Ἐβρος*, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸν Αἶμο, διαρρέει τὴν πεδιάδα τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας καὶ χύνεται στὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Στὸν Ἐβρο χύνονται δυὸ ποτάμια τῆς Βουλγαρίας, ὁ *Τόνιζος* καὶ ὁ *Ἄρδας*. Ἀπὸ τὴν Ροδόπη πηγάζουν ὁ *Σιρνωμόνας* καὶ ὁ *Νέστος*, ποὺ τὰ νερά των ρέουν πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Οἱ ἀκτὲς τῆς Βουλγαρίας, πρὸς τὸν

Εύξεινο Πόντο, είναι όμαλές και σχηματίζουν δυό καλούς λιμένες της *Βάρνας* και του *Πύργου*.

Κλίμα. Ἡ Βουλγαρία δὲν ἔχει παντοῦ τὸ ἴδιο κλίμα. Ἡ περιοχή πρὸς Β. τοῦ Αἴμου ἐπειδὴ εἶναι ἐκτεθειμένη στοὺς βόρειους ἀνέμους ἔχει κλίμα ἠπειρωτικό. Ἡ περιοχή πρὸς Ν. τοῦ Αἴμου ἐπειδὴ κλείνεται ἀπὸ παντοῦ μὲ ὑψηλὰ βουνὰ ἔχει κλίμα θερμότερο τὸ χειμῶνα. Γι αὐτὸ στὴν πεδιάδα αὐτὴ τῆς Ρωμυλίας καλλιεργοῦν *ροδῶνες* σὲ μεγάλη ἔκταση (50.000 στρέμματα).

Ἡ ἀνατολικὴ περιοχή πρὸς τὸν Εὐξείνιο Πόντο ἔχει κλίμα θαλάσσιο.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ Βουλγαρία εἶναι χώρα κυρίως γεωργική. Τὸ πεδινὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι εὐφορώτατο. Οἱ Βούλγαροι εἶναι οἱ καλύτεροι γεωργοὶ τῶν Βαλκανίων καὶ ἡ καλλιέργεια γίνεται μὲ σύστημα καὶ μέθοδο.

Οἱ Βούλγαροι γιὰ νὰ βοηθήσουν τοὺς γεωργούς, ἔχουν ἐγκαταστήσει στὴ χώρα πολλοὺς γεωργικοὺς σταθμοὺς καὶ κατώτερες γεωποικὲς σχολές.

Στὴν πεδιάδα τοῦ Δούναβη καλλιεργοῦνται τὰ δημητριακὰ (σιτάρι, καλαμπόκι, βρώμη, κριθάρι) μὲ μεγάλη ἀπόδοση. Στὴν πεδιάδα τῆς Ἀνατ. Ρωμυλίας καλλιεργοῦνται τὸ ἀμπέλι, ὁ καπνός, καὶ οἱ ροδῶνες, ποὺ βγάζουν τὸ *ροδέλαιο*, τὸ ὁποῖον εἶναι μεγάλος πλοῦτος γιὰ τὴ Βουλγαρία.

Ἡ Βουλγαρία παράγει περισσότερα δημητριακὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καί, σχεδὸν τὰ μισὰ καπνὰ, τὰ ὁποῖα εἶναι καλῆς ποιότητος καὶ συναγωνίζονται τὰ δικά μας.

Ἀκόμη παράγει ζαχαρότευτλα.

Ἡ κτηνοτροφία τῆς εἶναι ἀναπτυγμένη, ἀλλὰ δὲν ἔχει τὸν ἀριθμὸ τῶν ζώων ποὺ ἔχει ἡ Ἑλλάδα.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Βουλγαρίας δὲν εἶναι πλούσιο σὲ ὄρυκτά. Τὰ τελευταῖα χρόνια βγάζει λίγο κάρβουνο καὶ χαλκό.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Ἡ βιομηχανία τῆς εἶναι μικρὴ. Ἔχει ἀλευρόμυλους, καπνεργοστάσια, νηματουργεῖα καὶ ἐργοστάσια παραγωγῆς ροδελαίου.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία γενικῶς δὲν εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο μικρὸ (3.300 χιλμ.) Ἀτμοπλοικὴ συγκοινωνία ἔχει μὲ τὰ λιμάνια τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ ποταμοπλοῖα μὲ τὸ Δούναβη. Ἐμπορικὸ στόλο δὲν ἔχει.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ἡ Βουλγαρία ἔχει πληθυσμὸ 7.300.000 κατοίκους.

Λαὸς — Γλώσσα — Ἔθνη. Οἱ Βούλγαροι ἀνήκουν στὴ *Μογγολικὴ φυλὴ* καὶ ὀνομάζονται Βούλγαροι, γιὰτὶ πρὶν ἔλθουν στὴ Βουλγαρία κα-

τοικοῦσαν πέρα ἀπὸ τὸ Βόλγα ποταμὸ τῆς Ρωσίας. Δὲ διατηροῦν ὅμως ἀπόλυτα τὸ χαρακτῆρα ποῦ εἶχαν, γιατί ἤλθαν σὲ ἐπιμειξία μὲ τοὺς Σλοβένους, ποῦ κατοικοῦσαν πρὶν τὴ χώρα, καὶ μὲ ἄλλους λαοὺς. Στὴ Βουλγαρία, στὸ νότιο, τμῆμα κατοικοῦν καὶ οἱ *Πομάκοι*, ποῦ ἡ φυλὴ των δὲν ξαίρομε ἀπὸ ποῦ κατάγεται.

Ἡ Βουλγαρικὴ γλῶσσα εἶναι *Σλαβική*, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐξελιγμένη.

Οἱ Βούλγαροι εἶναι Χριστιανοὶ Ὀρθόδοξοι, ἀλλὰ ἀποσχίσθησαν ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως κι ἔχουν δικὸ τους Πατριάρχη, ποῦ τὸν ὀνομάζουν *Ἐξάρχο*.

Πολίτευμα. Ἡ Βουλγαρία σήμερα εἶναι *Κομμουνιστικὴ Δημοκρατία*.

Πόλεις. Ἡ μεγαλύτερη πόλη εἶναι ἡ Σόφια (450.000 κάτοικοι), πρωτεύουσα τῆς χώρας καὶ τὸ διοικητικὸ, οἰκονομικὸ καὶ πνευματικὸ τῆς κέντρο

Δεύτερη πόλη εἶναι ἡ *Φιλιππούπολη* (100.000 κάτ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς *Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας*, ἡ ὁποία ἄλλοτε ἦταν μεγάλο Ἑλληνικὸ κέντρο. Εἶχε μεγάλα Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ Ἑλληνικὸ διδασκαλεῖο. Τὴν Ἀνατολικὴ Ρωμυλία τὴν κατέλαβαν πραξικοπηματικῶς οἱ Βούλγαροι τὸ 1885 καὶ τοὺς παραχωρήθηκε ἐπισημῶς τὸ 1913, μετὰ τὸν Ἑλληνοτουρκικὸ πόλεμο.

Οἱ Βούλγαροι καταδίωξαν πολὺ τὸ Ἑλληνικὸ στοιχεῖο καὶ σχεδὸν κὸ ἐξόντωσαν. Ἀλλὰ ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ ἔχουν καὶ τὸ θράσος νὰ διεκδικοῦν ἀκόμη καὶ ἐδάφη τῆς Ἑλληνικῆς Θράκης.

Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ *Βάρνα* (80.000 κάτ.), ὁ πρῶτος λιμένας τῆς χώρας, ὁ *Πύργος* στὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου, καὶ οἱ δυὸ πόλεις τῆς *Δοβρουτσᾶς* (ποῦ παραχωρήθηκε ἀπὸ τὴ Ρουμανία μετὰ τὸν τελευταῖο πόλεμο), τὸ *Ρουχισούκιον* καὶ ἡ *Δοβρουτσά*.

Χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα. Ἡ χώρα τῆς παραγωγῆς ροδελαίου.

4. Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία

(Ἀνατολικὴ Θράκη)

Εἰσαγωγή. Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία λέγεται ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη καὶ εἶναι τὸ μόνο τμῆμα τῆς Τουρκίας στὴν Εὐρώπη. Ἡ ὑπόλοιπη Τουρκία εἶναι Ἀσιατικὸ κράτος καὶ τὴν ἐξετάσαμε στὴ Γεωγραφία τῆς Ε' τάξεως.

Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη ἦταν τὸ κυριώτερο τμῆμα τῆς Μεγάλης Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ κάτοικοι τῆς ἦταν ὄλοι Ἕλληνες καὶ γι αὐτὸ οἱ πόλεις τῆς ἔχουν ἑλληνικὰ ὀνόματα.

Στὰ 1453, ποῦ ἔπεσε ἡ Πόλη, καταλήφθηκε κι αὐτὴ ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Μέχρι τὸ 1922 ἂν καὶ ἦταν Τουρκικὴ εἶχε μεγάλο Ἑλληνικὸ πληθυσμό. Δυστυχῶς μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ ὁ Ἑλληνικὸς πληθυσμὸς ἀνταλλάχθηκε μὲ Τουρκικὸ, ποῦ ἔμενε στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ χώρα τῶρα ἔχει ἐλάχιστους Ἕλληνες, ποῦ μένουσιν στὴν Κωνσταντινούπολη.

Τὸ μεγάλο ὄνειρο ὅμως ζεῖ στοὺς Ἕλληνες καὶ ἴσως, καμιά ἡμέρα, τὰ μέρη αὐτὰ ἐπιστραφοῦν στοὺς φυσικοὺς κατοχοὺς των.

Θέση — Ὅρια — Ἐκταση. Ἡ Ἄνατολικὴ Θράκη κατέχει τὸ ἀνατολικώτερο τμήμα τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Ἀνατολικά καὶ νότια βρέχεται ἀπὸ τὸν Εὐξείνιο Πόντο, τὴν Προποντίδα, τὸν Ἑλλήσποντο καὶ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος. Πρὸς Β. συνορεύει μὲ τὴ Βουλγαρία καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐχει ἔκταση 24.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, εἶναι δηλ. ἴση μὲ τὴν Πελοπόννησο.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη — Πεδιάδες. Πραγματικά βουνά ἢ Ἄνατολικὴ Θράκη δὲν ἔχει. Δυὸ χαμηλὲς ὄροσειρές, παραφυάδες τοῦ *Αἴμου*, μὲ ὕψος 300 - 600 μ., ἐκτείνονται στὰ ΒΑ. καὶ ΝΑ. τῆς χώρας. Ἡ ΒΑ. ὄροσειρά λέγεται *Ἰερὸν ὄρος* καὶ ἡ ΝΑ. λέγεται *Στρονίτζα*.

Ὅλη ἡ ἄλλη ἔκταση ἀποτελεῖ μιὰ μεγάλη εὐφορώτατη πεδιάδα.

Ποταμοί. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς ποὺ χωρίζει τὴν Ἄνατολικὴ Θράκη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὁ *Ἐβρος*. Πηγάζει ἀπὸ τὸν Αἴμο τῆς Βουλγαρίας καὶ χύνεται στὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Ὁ κυριώτερος ποταμὸς τῆς Ἄνατ. Θράκης, εἶναι ὁ *Ἐθρῆνης*, ποὺ ἔχει τὶς πηγές του στὴ ΒΑ. ὄροσειρά, διασχίζει στὸ μέσο τὴν μεγάλη πεδιάδα καὶ ἐκβάλλει στὸν Ἐβρο ποταμὸ. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς συγκεντρώνει καὶ τὰ νερά πολλῶν μικρῶν ποταμῶν, ποὺ πηγάζουν ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα τῆς χώρας. Ὅλα τὰ ποτάμια αὐτὰ εἶναι ἥρεμα καὶ ποτιζοῦν τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς χώρας.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Τὸ Β. καὶ Ν. τμήμα τῆς Ἄνατ. Θράκης βρέχεται ἀπὸ θάλασσα. Πρὸς τὸν Εὐξείνιο Πόντο δὲν ὑπάρχουν φυσικὰ λιμάνια.

Στὴν Προποντίδα, ὅμως ὑπάρχουν φυσικὰ λιμάνια, τὰ ὅποια δὲν προσβάλλονται ἀπὸ τρικυμίες. Τὰ σπουδαιότερα εἶναι τοῦ *Κεράτιου Κόλπου* καὶ τῆς *Καλλιπόλεως*.

Πορθμοί — Κόλποι — Χερσόνησοι. Ἡ Ἄνατολικὴ Θράκη μὲ τὴν Ἀσιατικὴ Τουρκία χωρίζεται μὲ δύο πορθμούς, τὸν *Ἑλλήσποντο* καὶ τὸ *Βόσπορο*. Στὰ παράλια τῆς Προποντίδας σχηματίζεται ὁ *Κεράτιος κόλπος* καὶ στὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου τῆς *Καλλιπόλεως*. Ἀκόμη ἡ χώρα σχηματίζει δυὸ χερσονήσους: τῆς *Κωνσταντινουπόλεως*, μεταξὺ Εὐξείνου καὶ Προποντίδας καὶ τῆς *Καλλιπόλεως*, μεταξὺ Αἰγαίου καὶ Ἑλλησπόντου. Στὴ θάλασσα τῆς Προποντίδας βρίσκονται καὶ τὰ ἄμορφα *Πριγκηπόνησα*.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἄνατολικῆς Θράκης στὰ παράλια πρὸς τὸν Εὐξείνιο Πόντο εἶναι ψυχρὸ τὸ χειμῶνα. Στὰ παράλια τῆς Προποντίδας μέτρο το χεῖμῶνα καὶ πολὺ εὐχάριστο τὸ καλοκαίρι.

Τὸ ἐσωτερικὸ καὶ βόρειο τμήμα τῆς χώρας ἔχει κλίμα ἠπειρωτικὸ, γιὰ δὲν προστατεύεται ἀπὸ τοὺς βόρειους ψυχροὺς ἀνέμους. Βροχὲς



Εικ. 19. "Αποψη της Κωνσταντινουπόλεως με την 'Αγιά Σοφιά.

πέφτουν αρκετές σ' όλοκληρη τή χώρα, και περισσότερες στο άνατολικό τμήμα.

Οικονομική περιγραφή.

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Οί πεδιάδες της 'Ανατολικής Θράκης είναι εϋφορες και παράγουν δημητριακά, κρασιά, έλιές, σϋκα, λινάρι και διάφορα άλλα βιομηχανικά προϊόντα (γλυκόριζα, ριζάρι, καπνός κ.ά.).

"Ομως οί Τούρκοι δέν είναι καλοί γεωργοί και δέν καλλιεργοϋν με σύστημα. Τους άρέσει ν' άσχολοϋνται με άλλες έργασίες. 'Υφαίνουν μεταξωτά ύφάσματα (γιατί παράγουν και μετάξι) και θαυμάσιους τάπητες.

'Η κτηνοτροφία είναι περισσότερο αναπτυγμένη, γιατί έχει πολλές βοσκές. Τρέφουν γιδοπρόβατα, βόδια και βουβάλια και βγάζουν άφθονα κτηνοτροφικά είδη.

Και στην άλιεία επιδίδονται, γιατί ή Προποντίδα συγκεντρώνει πολλά ψάρια (παλαμίδες, τόνους και σκουμβριά).

Βιομηχανία — Βιοτεχνία. Βιομηχανία δέν έχουν, αλλά μόνο βιοτεχνία: μεταξωτά τοϋ άργαλειοϋ και τάπητες.

Συγκοινωνία. Μία μόνο σιδηροδρομική γραμμή ένώνει την Κων)-πολη με την Άνδριανούπολη και κατόπιν προχωρεί προς τη Βουλγαρία. Στο έσωτερικό υπάρχουν αρκετοί άμαξιτοί δρόμοι. Στα παράλια ή συγκοινωνία γίνεται με μικρά πλοίαρια.

• ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Πληθυσμός. Η χώρα έχει πληθυσμό 1.300.000 κατ. "Αν άφαιρέση κανείς τόν πληθυσμό της Κων)πόλεως (1.000.000 κάτ.), καταλαβαίνει ότι ή χώρα είναι άραιά κατοικημένη.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Ο λαός, που κατοικεί σήμερα τη χώρα, είναι *τουρκικής καταγωγής*, όμιλεί τουρκικά και έχει για θρησκεία τόν *Μωαμεθανισμό*.

Πόλεις. Πρωτεύουσα της Άνατολικής Θράκης είναι ή *Κωνσταντινούπολη* (1.000.000 κάτ.), ή βασίλισσα τών πόλεων, ή ένδοξη άλλοτε πρωτεύουσα της Βυζαντινής Αύτοκρατορίας.

Είναι κτισμένη πάνω σέ έπτά λόφους (έπτάλοφος), άπό τόν ένα και τόν άλλο μέρος τού Κερατίου κόλπου και συνδέεται με τη μεγάλη γέφυρα τού Γαλατά.

Έκει έχει την έδρα τού ό *Οίκουμενικός Πατριάρχης της Όρθοδοξίας*, και εκεί λάμπει σά διαμάντι τόν ύπέροχο άριστούργημα της Χριστιανωσύνης, ό τεράστιος ναός της *Άγίας Σοφίας*.

"Άλλες πόλεις είναι ή *Αϊδριανούπολη* (100.000 κάτ.), ή *Κολλίπολη* (35.000 κάτ.), ή *Ραιδεσιός* (30.000 κάτ.), οί *Σαράντα Έκκλησίες* (25.000 κάτ.) κι άλλες, άλλοτε Έλληνικά κέντρα πολιτισμού.

5. Ρουμανία

Εισαγωγή. Η Ρουμανία, κράτος όπως είναι σήμερα, έγινε μετά τόν Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο (1914—18). Τόν 1873, που παρουσιάστηκε σάν κράτος άνεξάρτητο, ήταν μικρό σέ έκταση και άποτελείτο άπό τη *Βλαχία* και *Μολδαβία*.

Θέση—Όρια—Έκταση. Η Ρουμανία κατέχει τόν ΒΑ. τμήμα της Βαλκανικής χερσονήσου. (Πολλοί δέν τη θεωροϋν Βαλκανική χώρα, γιατί ξεφεύγει έξω τού Βαλκανικού χώρου και τήν συμπεριλαμβάνουν ή στήν κεντρική ή στήν άνατολική Εϋρώπη).

Συνορεύει προς Β. με τη Ρωσία, Πολωνία και Τσεχοσλοβαυία, προς Ν. με τη Βουλγαρία, προς Δ. με τη Γιουγκοσλαβία και Ούγγαρία και βρέχεται άπό τόν Εϋξείνο Πόντο. Η Ρουμανία έχει και φυσικά σύνορα ΝΔ. τόν ποταμό Δούναβη και ΒΑ. τόν ποταμό Δνειστόρο.

"Έχει έκταση περίπου 240.000 τετ. χλμ. και είναι τόν μεγαλύτερο Βαλκανικό κράτος.

Φυσική περιγραφή

Όρη—Πεδιάδες. Όλοκληρο τὸ ΒΔ. τμήμα τῆς χώρας εἶναι ὄρεινό. Τὰ βουνὰ αὐτὰ εἶναι τὰ *Καρπάθια* πρὸς Β. καὶ οἱ παραφυάδες τους πρὸς Δ. ποὺ ὀνομάζονται *Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις*. Τὰ Καρπάθια εἶναι μεγάλη ὄροσειρὰ (2.000 μ. ὕψος), ποὺ σὲ συνέχεια μὲ μικρότερα ἄλλα βουνὰ ἐνώνεται μὲ τὶς Κεντρικὲς Ἄλπεις. Οἱ Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις ἔχουν μεγαλύτερο ὕψος (2.530 μ.) καὶ σχηματίζουν στὸ κέντρο τὸ μεγάλο ὄροπέδιο τῆς *Τρανσυλβανίας*. Τὸ ὑπόλοιπο μισὸ πρὸς Α. καὶ Ν. τμήμα τῆς χώρας εἶναι πεδινό, μὲ μικροὺς λόφους 100 καὶ 200 μέτρων.

Ποταμοί. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ *Δούναβης*, ποὺ διαρρέει ὀλόκληρο τὸ νότιο τμήμα τῆς καὶ ἐκβάλλει (χύνεται) στὸν Εὐξείνιο Πόντο.

Ἐκεῖ χωρίζεται σὲ τρία στόμια καὶ σχηματίζει δύο *δέλτα*.

Ἄλλοι ποταμοὶ τῆς Ρουμανίας, ποὺ εἶναι καὶ παραπόταμοι τοῦ Δούναβη, εἶναι : Ὁ *Προῦθος* καὶ ὁ *Σερέτης*, ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὰ Καρπάθια καὶ ὁ *Αλούτας*, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὶς Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις. Ὁ *Μάρος* ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὶς Τρανσυλβανικὲς Ἄλπεις, χύνεται στὸν παραπόταμο τοῦ Δούναβη *Τάγ* ἢ *Τίσα*.

Ὁ *Δνείστρος* πηγάζει ἀπὸ τὰ Καρπάθια, χωρίζει τὴ Ρουμανία ἀπὸ τὴ Ρωσία καὶ χύνεται στὸν Εὐξείνιο Πόντο.

Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς Ρουμανίας ἐκτὸς ἀπὸ τὸ *Μάρο* καὶ τὸν *Ἀλούτα* εἶναι πλωτοὶ σὲ μεγάλο μῆκος καὶ ὁ Δούναβης σωστὴ θάλασσα.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνιου Πόντου εἶναι χαμηλὰ καὶ σχηματίζουν λίγους κόλπους καὶ λιγώτερους καλοὺς ὄρμους.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι σχεδὸν ἡπειρωτικό, θερμὸ τὸ καλοκαίρι καὶ ψυχρὸ τὸ χειμῶνα. Ἀκόμη στὴ Ρουμανία παρατηρεῖται ἀνεξήγητη διακύμανση τῆς θερμοκρασίας.

Πολλὲς φορές ὁ χειμῶνας εἶναι βαρὺς καὶ ἄλλοτε ὄχι. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ τὸ καλοκαίρι. Ἄλλοτε οἱ ζέστες εἶναι ἀφόρητες καὶ ἄλλοτε ὑποφερτές.

Βροχὲς πέφτουν γενικῶς ὀλίγες. Περισσότερες στὰ ὄρεινά καὶ κατὰ πολὺ ὀλιγώτερες στὰ πεδινὰ μέρη ἢ καὶ ὀλότελα. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ χειμῶνα πέφτουν ἀρκετὰ χιόνια, τὸ ἔδαφος διατηρεῖ ὑγρασία ἀρκετὸ καιρὸ.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Οἱ πεδινὲς ἐκτάσεις τῆς χώρας εἶναι εὐφορώτατες. Ἄν καὶ ἡ καλλιέργεια δὲ γίνεται συστηματικὰ, παράγονται μεγάλες ποσότητες δημητριακῶν (καλαμπόκι, σιτάρι, βρώμη καὶ κριθάρι). Ἀκόμη παράγονται καπνός, ὄσπρια, κυρίως φασόλια καὶ ζαχαρότευτλα.

Καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη, γιὰτὶ οἱ ὄρεινοὶ κυρίως τό-

ποι, έχουν άφθονες βοσκές. Τρέφονται πρόβατα, γίδια, βόδια, χοίροι και άλλα.

Δασικός πλούτος. Ἡ Ρουμανία ἔχει μεγάλα δάση, ἀπὸ τὰ ὁποῖα βγάζει ἄφθονη καὶ καλὴ ξυλεία. Ἡ ἔκμετάλλευση δὲ τῶν δασῶν δὲν γίνεται ὅπως πρέπει.

Ὀρυκτὸς πλούτος. Ὁ μεγαλύτερος ὀρυκτὸς πλούτος τῆς χώρας εἶναι τὸ πετρέλαιο (5—7 ἑκατομ. τόννοι τὸ χρόνο). Ἔρχεται δευτέρα σὲ παραγωγή στὴν Εὐρώπη μετὰ τὴ Ρωσία. Ὁ ἄλλος ὀρυκτὸς πλούτος εἶναι ὁ γαιάνθρακας καὶ τὸ ὀρυκτὸ ἀλάτι.

Βιομηχανία - Ἐμπόριο. Βαριὰ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη δὲν ἔχει. Ἡ βιομηχανία τῆς περιορίζεται στὴν ἐξαγωγή καὶ τὸ καθάρισμα τοῦ πετρελαίου καὶ στὴν κατεργασία τῆς ξυλείας.

Προπολεμικῶς εἶχε ἰσοζύγιο εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν. Εἰσάγει ὑφάσματα, μέταλλα, μηχανές, φάρμακα κ. ἄ. καὶ ἐξάγει δημητριακὰ, πετρέλαιο, ξυλεία, ὄσπρια καὶ διάφορα κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ Ἑλλάδα εἶχε μεγάλες ἐμπορικὲς σχέσεις μὲ τὴ Ρουμανία. Ἐπαιρνε ξυλεία, πετρέλαιο καὶ ἔστελνε ἐλιές, καπνὰ, σύκα, σταφίδα κ. ἄ.

Συγκοινωνία. Ἡ Ρουμανία ἔχει ἀναπτυγμένη συγκοινωνία. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι 10.000 χλμ. καὶ τὸ ἀμαξιτὸ δίκτυο τουλάχιστον διπλάσιο. Ἐξαιρετικὰ ἀναπτυγμένη εἶναι ἡ ποταμοπλοῖα, γιατί ὅπως εἴπαμε, ὁ Δούναβης καὶ οἱ περισσότεροι ποταμοὶ τῆς εἶναι πλωτοί.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμὸς. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας, μετὰ τὴν παραχώρηση τῆς Βεσσαραβίας στὴ Ρωσία καὶ τῆς νότιας Μπουκοβίνας στὴ Βουλγαρία, φθάνει τὰ 16.000.000 κατοίκους.

Λαὸς - Γλῶσσα - Θρησκεία. Οἱ Ρουμάνοι προέρχονται ἀπὸ διασταύρωση πολλῶν λαῶν: Σλάβων, Ρωμαίων, Τατάρων καὶ τῆς φυλῆς τῶν Δακῶν. Στὴ χώρα τῶν ζοῦν καὶ πολλοὶ Οὐγγροὶ, Γερμανοί, Ἑβραῖοι καὶ Ἕλληνες. Ἡ Ρουμανικὴ γλῶσσα ἔχει Λατινικὴ (Ρωμανικὴ) προέλευση, ἀλλὰ ἔχει καὶ ξένα στοιχεῖα μέσα. Ἀπὸ ἄποψη θρησκείας εἶναι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ ἔχουν δικὸν τους Πατριάρχη.

Πολίτευμα - Διοίκηση. Τὸ σημερινὸ πολίτευμα εἶναι Κομμουνιστικὴ Δημοκρατία. Ἡ Ρουμανία ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἑξῆς διαμερίσματα: 1) Βλαχία, 2) Μολδαβία, 3) Τρανσυλβανία καὶ μέχρι πρὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου εἶχε τὴ Βεσσαραβία καὶ Μπουκοβίνα.

Ἡ Βλαχία καὶ Μολδαβία κατὰ τὰ χρόνια τῆς δουλείας ὑπῆρξαν μεγάλα κέντρα προστασίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Γιατὶ στὶς χώρες αὐτὲς οἱ ἀγράμματοι καὶ ἀπολίτιστοι Τοῦρκοι ἔστελναν ὡς ἡγεμόνες Ἕλληνες Φαναριώτες τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Αὐτοὶ προστάτευαν τοὺς Ἕλληνες, ἴδρυν Ἑλληνικὰ σχολεῖα

καί γενικῶς πρόσφεραν ἀνεκτίμητες ὑπηρεσίες στή διάσωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς Ρουμανίας εἶναι τὸ *Βουκουρέστι* (1.400.000 κάτ.), ὡραία πόλη κτισμένη σὲ παραπόταμο τοῦ Δούναβη.

Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ *Γαλάτσι* (120.000 κάτ.), τὸ *Ίάσιο* (100.000 κάτ.), ἡ *Βραίλα*, τὸ *Πλοέστι*, κέντρο πετρελαιοπηγῶν, ἡ *Κωσιάντζα*, τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας, στὸ ὁποῖο φθάνει, μὲ ὑπόγειους σωλῆνες, τὸ πετρέλαιο ἀπὸ τὸ Πλοέστι.

Μέχρι πρὸ τοῦ Πολέμου ὑπῆρχαν στή Ρουμανία πολλοὶ Ἕλληνες καὶ συντηροῦσαν σχολεῖα Δημοτικὰ καὶ Γυμνάσια, ὅπως στὸ Βουκουρέστι, στὸ Γαλάτσι, στὸ Ἰάσιο κι ἄλλοι.

Στὸ *Ίάσιο τῆς Μολδαβίας* ὁ *Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης* ἐκήρυξε *πρῶτα τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάσταση.*

Τὸ σημερινὸ ὁμως καθεστῶς τῆς χώρας κήρυξε τοὺς Ἕλληνες σὲ διωγμὸ, καὶ πολλοὶ ἐγκατέλειψαν τὶς περιουσίες τους καὶ ἦλθαν πρόσφυγες στὴν Ἑλλάδα.

Ἀσκήσεις. 1. Ποιὰ εἶναι τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα καί, γιατί δὲν ὑπάρχει μεγάλη βιομηχανία στή Βαλκανικὴ χερσόνησο; 2. Γιατί δὲν ὑπάρχει ἀναπτυγμένη συγκοινωνία στή Βαλκανικὴ χερσόνησο; 3. Ποιοὶ εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες στή Βαλκανικὴ χερσόνησο;

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Α'

Ἔκταση καὶ πληθυσμὸς τῶν κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου

Κράτη	Ἔκταση σὲ τετρ. χλμ.	Πληθυσμὸς	Πρωτεύουσες	Κάτοικοι
1. Ἑλλάδα	133.000	7.500.000	Ἀθήνα	900.000
2. Ἀλβανία	28.000	1.300.000	Τίρανα	40.000
3. Γιουγκοσλαυία	250.000	16.000.000	Βελιγράδι	400.000
4. Βουλγαρία	110.000	7.300.000	Σόφια	450.000
5. Εὐρ. Τουρκία (Θράκη)	24.000	1.300.000	Κων/πολη	1.000.000
6. Ρουμανία	300.000	16.000.000	Βουκουρέστι	1.400.000

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Β'

Οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου

Πόλεις	Κάτοικοι	Κράτος
1. Βουκουρέστι	1.400.000	Ρουμανία
2. Κωνσταντινούπολη	1.000.000	Τουρκία
3. Ἀθήνα	900.000	Ἑλλάδα
4. Σόφια	450.000	Βουλγαρία
5. Βελιγράδι	400.000	Γιουγκοσλαυία
6. Ζάγκρεμπ	300.000	»

7. Πειραιεύς	300.000	Έλλάδα
8. Θεσσαλονίκη	220.000	»
9. Γαλάτσι	130.000	Ρουμανία
10. Ίάσιο	100.000	»
11. Φιλιππούπολη	100.000	Βουλγαρία
12. Λουμπλιάνα	100.000	Γιουγκοσλαυία
13. Σεράγεβο	100.000	»
14. Πάτρα	90.000	Έλλάδα
15. Βάρνα	80.000	Βουλγαρία

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Γ'

Παραγωγή δημητριακών (σιτάρι, καλαμπόκι, βρώμη, κριθάρι)

ΡΟΥΜΑΝΙΑ	10.200.000	τόνοι
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΑ	6.000.000	»
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	2.800.000	»
ΕΛΛΑΔΑ	1.300.000	»
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ	500.000	»
ΑΛΒΑΝΙΑ	400.000	»

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Δ'

Κτηνοτροφία γενικώς (άριθμός κτηνών)

ΡΟΥΜΑΝΙΑ	24.000.000	κεφάλια
ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΑ	20.000.000	»
ΕΛΛΑΔΑ	17.000.000	»
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	13.000.000	»
ΑΛΒΑΝΙΑ	3.000.000	»
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ	1.000.000	»

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Ε'

Έμπόριον : εισαγωγές = εξαγωγές (πρό τοῦ 1940)

Εισαγωγή	3 4	Έξαγωγή	1 4	Έλλάδα
Εισαγωγή	3 4	Έξαγωγή	1 4	Άλβανία
Εισαγωγή	11 20	Έξαγωγή	9 20	Βουλγαρία
Εισαγωγή	11 20	Έξαγωγή	9 20	Γιουγκοσλαυία
Εισαγωγή	9 20	Έξαγωγή	11 20	Ρουμανία

Β'. ΙΤΑΛΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Ἰταλικὴ Χερσόνησος κατέχει τὸ κέντρο τῆς νότιας Εὐρώπης. Ἐκτείνεται μὲ διεύθυνση νοτιοανατολικὴ σὲ σχῆμα τεράστιας μπότας μέσα στὴ Μεσόγειο θάλασσα, τὴν ὁποία χωρίζει σχεδὸν σὲ Ἀνατολικὴ καὶ Δυτικὴ Μεσόγειο. Ἡ Ἰταλικὴ χερσόνησος ἀποτελεῖ ἓνα μόνον κράτος, τὴν Ἰταλία.

Ἰ τ α λ ί α.

Εἰσαγωγή. Ἡ Ἰταλία στὴν ἀρχαιότητα ἦταν τὸ κέντρο τῆς Μεγάλῃς Ῥωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας, ποῦ ἤκμασε μετὰ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ἀπὸ τὴν ὁποία πῆρε τὸν πολιτισμό.

Ἀργότερα ἡ αὐτοκρατορία διαλύθηκε καὶ ἡ Ἰταλία χωρίστηκε σὲ πολλὰ μικρὰ κράτη. Ἐνώθηκε τὸ 1859 σ' ἓνα κράτος, ὅπως εἶναι σήμερα.

Στὸν τελευταῖο πόλεμο ἦταν μὲ τὸ μέρος τῆς Γερμανίας. Ἐμᾶς μᾶς ἐπετέθηκε ἄνανδρα στὶς 28 Ὀκτωβρίου 1940 ἀπὸ τὴν Ἀλβανία καὶ πῆρε, γιὰ τελευταία φορά, ἓνα καλὸ μάθημα. Δὲν διδάχτηκε τόσους αἰῶνες, ὅτι ἡ Ἑλλάδα πάντοτε ὑπεράσπιζε τὴν τιμὴ τῆς καὶ τὴν ἐλευθερία τῆς καὶ ὑπῆρξε τὸ παράδειγμα γιὰ τοὺς ἄλλους λαούς.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Ἰταλία κατέχει τὸ κεντρικὸ τμῆμα τῆς νότιας Εὐρώπης. Πρὸς Α. βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, πρὸς Ν. ἀπὸ τὸ Τυρρηνικὸ πέλαγος, πρὸς Β. συνορεύει μὲ τὴ Γαλλία, Ἑλβετία καὶ Γιουγκοσλαυία καὶ πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα.

Ἐχει ἑκταση 304.000 τετρ. χλμ.

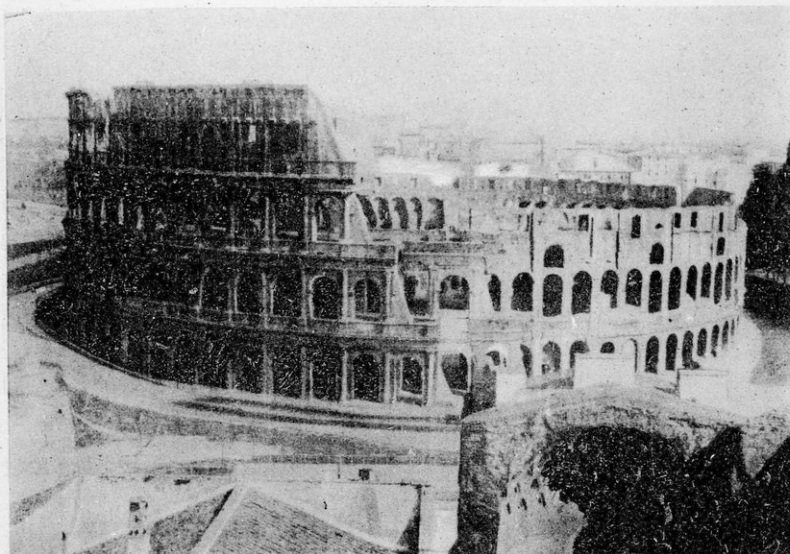
Φ υ σ ι κ ῆ π ε ρ ι γ ρ α φ ῆ

Ὅρη—Πεδιᾶδες. Στὸ Β. τμῆμα τῆ Ἰταλίας ξαπλώνονται οἱ κύριοι κορμοὶ τοῦ ὄρεινου ὄγκου τῶν Ἀλπεων. Γὰ ὄρεινὰ αὐτὰ συγκροτήματα τῶν Ἰταλικῶν Ἀλπεων ἔχουν ὕψος 2.500—3.000 μ. καὶ τὰ ὑψηλότερα, τὸ βουνὸ Βίζο (3.800 μ.), ἡ Μπερνίνα (4.000 μ.) καὶ ἡ Ρόζα (4.600 μ.).

Στὴν κυρίως Ἰταλικὴ χερσόνησο ἐκτείνεται σὲ σχῆμα τόξου, ἡ μεγάλη ὄροσειρὰ τῶν Ἀπεννίνων ὄρεων.

Ἡ ὄροσειρὰ αὐτὴ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πόλη Γένουα καὶ φθάνει ὡς τὴ νοτιώτερη χερσόνησο τῆς Καλαβρίας. Τὸ μέσον ὕψος τῶν Ἀπεννίνων εἶναι 2.000 μ. καὶ τὸ ὑψηλότερο βουνὸ εἶναι τὸ Μόντε Κόρνο (2.900 μ.), στὸ κέντρο τῆς Ἰταλίας.

Τὰ Ἀπέννινα διακόπτονται σὲ πολλὰ μέρη καὶ ἀφήνουν διαβάσεις, ἀπὸ τίς ὁποῖες διευκολύνεται ἡ συγκοινωνία μεταξὺ ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ἀκτῆς.



Εικ. 20. Τό κολοσσαϊόν τῆς Ρώμης.

Στὰ νότια τῆς Νεαπόλεως ὑψώνονται οἱ *Καλαβριανές Ἄλπεις*, μέχρι τοῦ πορθμοῦ τῆς Μεσσήνης. Τὰ βουνά αὐτά εἶναι ἠφαιστειογενῆ με ἐνεργὰ ἀκόμη ἠφαιστεια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ μεγαλύτερο εἶναι ὁ *Βεζούβιος*, πού συχνὰ συνταράσσει τὶς γύρω περιοχές.

Στὰ μέρη αὐτά υπάρχουν πολλές θερμὲς πηγές καὶ ἀπὸ σχισμὲς τοῦ ἐδάφους ἐξέρχονται δηλητηριώδη ἀέρια.

Στὴ νῆσο Σικελία ὑψώνεται τὸ ἐνεργὸ ἠφαιστειο *Αἶτνα*, σὲ ὕψος 3.300 μ. Τὸ ἠφαιστειο αὐτό, σὲ μιὰ ἔκρηξη κατὰ τὸ 1923, καταπλάκωσε ἢ ἔγινε αἰτία νὰ φονευθοῦν 100.000 ἄνθρωποι.

Οἱ *Ἄλπεις*, ὡς καὶ τὰ *Ἀπέννινα ὄρη*, εἶναι δασωμένα ἀπὸ ὄξυες, βαλανιδιές, πεύκα καὶ ἔλατα.

Πεδιάδες. Ἀνάμεσα στὶς Ἄλπεις καὶ τὰ Ἀπέννινα ὄρη σχηματίζεται ἡ εὐφορώτατη πεδιάδα τῆς *Λομβαρδίας*. Ἡ πεδιάδα αὐτὴ ἔχει μῆκος 400 χλμ. καὶ μέσο πλάτος (γιατὶ ὅσο προχωρεῖ πρὸς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἀνοίγει) 100 χιλιόμετρα.

Ἄλλες ἀξιόλογες πεδιάδες εἶναι τὸ ὄροπέδιο τῆς *Τοσκάνης*, μεταξὺ Φλωρεντίας - Ρώμης, καὶ ἡ πεδιάδα τῆς *Καμπανίας*, ἀνατολικά τῆς Νεαπόλεως. Στὰ ἐνδιάμεσα τῶν Ἀπεννίνων ὄρων καὶ στὰ παράλια υπάρχουν μικρὲς εὐφορες κοιλάδες.

Ποταμοί. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Ἰταλίας εἶναι ὁ *Πάδος*, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὶς δυτικὲς Ἄλπεις, διαρρέει ἡσυχὰ στὸ κέντρο τῆ

Λομβαρδική πεδιάδα και χύνεται στο Ἀδριατικὸν πέλαγος. Διάφοροι ἄλλοι παραπόταμοι χύνονται μέσα στὸν ἴδιο.

Ἄλλος ποταμὸς στὸ Β. τμήμα τῆς χώρας εἶναι ὁ Ἀδίγης, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὶς *Κεντρικὲς Ἀλπεις* καὶ χύνεται κοντὰ στὸν Πάδο. Ὁ Ἀδίγης κατέρχεται κατὰ μῆκος τοῦ μεγαλύτερου καὶ καλύτερου περάσματος τῶν Ἀλπεων, ἀπὸ τὴν Ἰταλία πρὸς τὴν Αὐστρία, ποὺ λέγεται «*στενὸ τοῦ Μπρένερ*».

Οἱ ἄλλοι ποταμοὶ τῆς Ἰταλίας εἶναι μικροὶ καὶ ἀναφέρομε μόνο τὸν ἱστορικὸ *Τίβερι*, τὸ ποτάμι ποὺ περνάει κοντὰ στὴ Ρώμη καὶ χύνεται στὸ Τυρρηνικὸ πέλαγος.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Οἱ ἀκτὲς τῆς Ἰταλίας στὴν ἀνατολικὴ καὶ δυτικὴ πλευρὰ εἶναι μᾶλλον ὀμαλὲς καὶ σχηματίζουν καλὰ λιμάνια καὶ ὄρμους. Στὴν ἀνατολικὴ παραλία σχηματίζεται ὁ ὄρμος τῆς *Τεργέστης*, τῆς Ἀγκώνας καὶ τοῦ *Μπάρι*. Στὴ νότια ὁ μεγάλος κόλπος τοῦ *Τάραντα*. Στὴ δυτικὴ, ὁ ὄρμος τῆς *Νεαπόλεως*, τοῦ *Λιβόρνου* καὶ τῆς *Γένουας*.

Πορθμοί. Μεταξὺ τῆς χερσονήσου Ἀπουλίας καὶ τῆς Ἀλβανίας σχηματίζεται ὁ πορθμὸς τοῦ *Οτράντο*. Στὸ μεταξὺ Καλαβρίας καὶ Σικελίας ὁ πορθμὸς τῆς *Μεσσήνης*.

Χερσόνησοι - Νῆσοι. Στὸ νότιο μέρος ἡ Ἰταλικὴ χερσόνησος σχηματίζει δυὸ μικρὰς χερσονήσους, τῆς *Καλαβρίας* καὶ Ἀπουλίας.

Στὴν Ἰταλία ὑπάγονται καὶ οἱ μεγάλες νῆσοι, *Σικελία* καὶ *Σαρδηνία* καὶ οἱ μικρότερες, *Ἐλβα* (ἐξορία Μ. Ναπολέοντος) καὶ *Κάπρι*, κοντὰ στὸν κόλπο τῆς Νεαπόλεως, ποὺ ἔχει τὸ ὠραιότερο κλίμα τῆς Μεσογείου.

Στὰ νότια τῆς Σικελίας βρίσκεται ἡ μικρὴ νῆσος *Μάλτα* (Βαλέτα), ποὺ ἀνήκει στοὺς Ἀγγλους καὶ τὴ χρησιμοποιοῦν γιὰ ναυτικὴ βάση τῆς Μεσογείου.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Ἰταλίας εἶναι διαφορετικὸ στὰ διάφορα μέρη τῆς. Στὸ βόρειο τμήμα, γύρω στὴν πεδιάδα τῆς Λομβαρδίας τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικόν. Στὸ ἄλλο τμήμα μεσογειακόν, καὶ στὴν παραλία κατὰ μῆκος τοῦ κόλπου τῆς Γένουας, πολὺ ἥπιο, ὥστε καὶ τὸ χειμῶνα ἀκόμη οἱ τόποι εἶναι ἀνθισμένοι. Βροχὲς πέφτουν ἀρκετές, σ' ὅλες τὶς ἐποχές.

Οἰκονομικὴ περιγραφή.

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία εἶναι σὲ ἀφάνταστο βαθμὸ ἀναπτυγμένη. Σὲ τοῦτο συνετέλεσαν τρεῖς παράγοντες :

α) Τὸ εὐφορον ἔδαφος, β) ἡ μεγάλη φιλοπονία τῶν Ἰταλῶν, ποὺ θεωροῦνται ὡς οἱ καλύτεροι γεωργοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ γ) τὰ πολλὰ ἐργατικά χέρια.

Στὰ βόρεια μέρη (Λομβαρδία, Πεδεμόντιο) καλλιεργοῦνται δημητριακὰ μὲ μεγάλη ἀπόδοση. Στὸ κέντρο καὶ τὴ νότια Ἰταλία καὶ Σικελία καλλιεργεῖται ἡ ἐλιά, τὸ ἀμπέλι καὶ τὰ ἐσπεριδοειδή.



Εικ. 21. Ἡ Μητρόπολη τοῦ Μιλάνου.

Ἡ Ἰταλία ἔρχεται τρίτη στὴν Εὐρώπη στὴν παραγωγή δημητριακῶν (πρώτη ἡ Ρωσία, δεύτερη ἡ Γαλλία), δεύτερη στὴ παραγωγή λαδιοῦ (πρώτη ἡ Ἰσπανία τρίτη ἡ Ἑλλάδα), δεύτερη στὴν παραγωγή κρασιοῦ (πρώτη ἡ Γαλλία), καὶ πρώτη στὴν παραγωγή ἔσπεριδοειδῶν (πορτοκάλια, λεμόνια, κίτρα).

Σημαντικὲς εἶναι καὶ οἱ καλλιέργειες βιομηχανικῶν φυτῶν: κοκκινογούλια (ζάχαρη), βαμβάκι καννάβι καὶ ρύζι.

Στὰ τελευταῖα χρόνια τρέφουν καὶ μεταξοσκώληκα.

Καὶ ἡ κτηνοτροφία συμβαδίζει μὲ τὴ γεωργία. Τρέφει βόδια, πρόβατα, γίδια καὶ χοίρους.

Ὁ Δασικὸς πλοῦτος δὲν εἶναι πολὺ μεγάλος καὶ δὲν φθάνει γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς χώρας.

Ἡ Ἄλιεία γίνεται μὲ σύστημα καὶ φέρνει μεγάλο κέρδος.

Ὁ Ορυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἰταλίας δὲν εἶναι πλούσιο σὲ ὄρυκτά καὶ μέταλλα. Τὰ κυριώτερα ὄρυκτά εἶναι τὸ θειάφι καὶ τὸ ὄρυκτὸ ἀλάτι. Κατόπιν ἔρχονται τὸ μολύβι, ὁ χαλκός, ὁ γαιάνθρακας κ.τ.λ. Ἀκόμη ἡ Ἰταλία ἔχει πολλὰ μεταλλεῖα μαρμάρου.

Βιομηχανία—Υδατοπτώσεις. Ἡ Ἰταλία ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία καὶ θεωρεῖται μεταξὺ τῶν κυριωτέρων βιομηχανικῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

Γιά την ανάπτυξη της βιομηχανίας της χρησιμοποίησε σέ μέγιστο βαθμό τις ύδατοπτώσεις, από τις όποιες παράγει μεγάλη ήλεκτρική κινητήριο δύναμη. Στην ύδροηλεκτρική ενέργεια έρχεται πρώτη στην Εύρώπη και τρίτη στον κόσμο (Άμερική—Καναδάς).

Οί μεγαλύτερες βιομηχανίες της βρίσκονται στό βόρειο τμήμα (Μιλάνο — Τουρίνο) και είναι οί έξης : Βιομηχανία βαμβακιού, έριουργίας, μακαρονοποιίας, μηχανών, αυτοκινήτων, ώς και ναυπηγίας μεγάλων πλοίων. Άκόμη έχει αναπτυγμένη βιομηχανία χημικών προϊόντων (θειικό όξύ, θειικός χαλκός, λιπάσματα), σαπωνοποιία κ.τ.λ.

Πολύ αναπτυγμένη είναι και ή καλλιτεχνική βιομηχανία : δαντελλοποιία, ύλουργία, πιλοποιία, κεραμική κ.τ.λ.

Έμπόριο. Η Άταλία έχει σπουδαίο έμπόριο εισαγωγών και εξαγωγών. Εισάγει πρώτες ύλες για τή βιομηχανία της και δημητριακά.

Έξάγει βιομηχανικά είδη (μηχανές, αυτοκίνητα κ.τ.λ.).

Στήν Έλλάδα ή Άταλία έξάγει μηχανές, ύφάσματα, θειάφι, φαρμακευτικά προϊόντα, ρύζι κ.τ.λ. Άπό τήν Έλλάδα εισάγει καπνό, διάφορα μεταλλεύματα κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Η Άταλία έχει θαυμάσιο συγκοινωνιακό δίκτυο σιδηροδρόμων (23.000 χλμ.), αυτοκινητοδρόμων και στα παράλια της μεγάλη άκτοπλοϊκή συγκοινωνία. Άκόμη έχει μεγάλο έμπορικό στόλο, που έκτελει διεθνή δρομολόγια.

Τελευταίως έχει αναπτύξει σέ μεγάλο βαθμό και τήν άεροπορική συγκοινωνία.



Εικ. 22. Ο Άγιος Πέτρος τής Ρώμης.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ο πληθυσμός τής Άταλίας είναι 46.000.000 κάτοικοι.

Λαός - Γλώσσα - Θρησκεία.

Οί Άταλοι κατάγονται από τούς αρχαίους Ρωμαίους, αλλά αναμίχθησαν και με άλλες φυλές και, γι' αυτό, οί βόρειοι Άταλοι είναι ξανθοί και οί νότιοι κοντοί και μελαχροinoί.

Η γλώσσα τους, ή Άταλική, προήλθε από τήν αρχαία Λατινική.

Οί Άταλοι είναι Χριστιανοί Καθολικοί.

Πολίτευμα. Άπό τò 1946 ή Άταλία έχει δημοκρατικό πολίτευμα.



Εικ. 23. Πανόραμα της Βενετίας. Το παλάτι των Δόγηδων.
 'Ο ναός του 'Αγίου Μάρκου.

'Η 'Ιταλία διαιρείται σὲ διάφορα διαμερίσματα, πού τὰ κυριώτερα εἶναι : Στὸ βόρειο τμήμα : *Λομβαρδία, Πεδεμόντιο* Στὸ κεντρικό: *Τοσκάνη, Λάτιο, Καμπανία*. Στὸ νότιο : *'Απουλία καὶ Καλαβρία*.

Πόλεις. Στὸ βόρειο τμήμα : Τὸ *Μιλάνο* (1.300.000 κάτ.), κοντὰ στὸν Πάδο, μὲ τὴν ὠραιότατη Μητρόπολη, κέντρο βιομηχανίας. Τὸ *Τουρίνο* (700.000 κάτ.), μεγάλο βιομηχανικό κέντρο. 'Η *Γένοβα* (650.000 κάτ.), ὁ μεγαλύτερος λιμένας τῆς χώρας. 'Η *Βενετία*, κτισμένη πάνω σὲ μικρὰ νησάκια, πού συγκοινωνοῦν μὲ τίς γόνδολες. Στὴ Βενετία ὑπάρχει ὁ ξακουστός ναός τοῦ *'Αγίου Μάρκου*. 'Η *Τεργέστη*, μεγάλο λιμάνι, μὲ τεράστιο κυματοθραύστη.

Στὸ κεντρικό τμήμα : 'Η *Φλωρεντία* (400.000 κάτ.), ἡ πόλη ἀπὸ τὴν ὁποία ξεπήδησε ἡ 'Αναγέννηση, ἡ *Ρώμη* (1.700.000 κάτ.), πρωτεύουσα τῆς 'Ιταλίας καὶ ἔδρα τοῦ *Πάπα*.

'Η πόλη διατηρεῖ πολλὰ μνημεῖα τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου τῆς καὶ ἀπὸ τὰ νεώτερα, τὸ *μεγαλύτερο ναὸ τοῦ κόσμου, τὸν 'Αγιο Πέτρο*.

'Η *Νεάπολη* (1.000.000 κάτ.), μεγάλο λιμάνι καὶ βιομηχανικό κέντρο. 'Η *Βολωνία* (350.000 κάτ.).

Στὸ νότιο τμήμα : Τὸ *Μπάρι*, τὸ *Βοινδῆσιο* καὶ τὸ *Ρήγιο*. Στὴ νῆσο Σικελία εἶναι οἱ πόλεις *Παλέρμο* (450.000 κάτ.), *Κατάνη* καὶ οἱ *Συρακοῦσες*, ἀρχαία 'Ελληνικὴ πόλη.

Σημείωση. 'Η νότια 'Ιταλία καὶ ἡ νῆσος Σικελία στὴν ἀρχαιότητα ἦταν 'Ελληνικὴ ἀποικία, μὲ γνήσιο 'Ελληνικό πληθυσμὸ καὶ 'Ελληνικό πολιτισμό. Γι' αὐτὸ καὶ τότε λεγόταν *Μεγάλη 'Ελλάδα*.

Γ'. ΙΒΗΡΙΚΗ Ἡ ΠΥΡΗΝΑΪΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Ἡ Ἰβηρική χερσόνησος κατέχει τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς νότιας Εὐρώπης καὶ χωρίζεται ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπὴν ἤπειρον, μὲ τὴν ὄροσειρὰ τῶν Πυρηναίων ὄρέων.

Ἐχει σχῆμα γεωμ. τραπεζίου καὶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειον θάλασσαν καὶ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανόν. Στὸ νοτιώτερον ἄκρον τῆς πλησιάζει τὴν Ἀφρικὴν ἀπὸ τὴν ὁποία χωρίζεται μὲ τὸν Πορθμὸν τοῦ Γιβραλτᾶρ (πλάτος 14 χιλιομέτρα).

Ἐχει ἔκτασιν 590.000 τετρ. χιλιομέτρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Ἰβηρική χερσόνησος εἶναι ὅλη σχεδὸν ὄρεινὴ. Στὰ ἐνδιάμεσα τῶν ὄροσειρῶν τῆς σχηματίζονται μεγάλα ὄροπέδια. Πεδιάδες πραγματικῆς δὲν παρουσιάζει.

Ἡ μεγαλύτερη καὶ ὀγκωδέστερη ὄροσειρὰ εἶναι τῶν *Πυρηναίων ὄρέων*, ἡ ὁποία τὴ χωρίζει ἀπὸ τὴ Γαλλία. Εἶναι δασωμένη ὄροσειρὰ καὶ τὸ μεγαλύτερον ὕψος τῆς εἶναι 3.400 μέτρα.

Σχεδόν, συνέχεια τῶν Πυρηναίων εἶναι τὰ *Κανταβρικά ὄρη*.

Στὸ κέντρο τῆς χώρας ἐκτείνεται τὸ μεγάλο ὄροπέδιον τῆς *Κασυλλίας*, ποῦ περικλείεται ἀπὸ τὰ βόρεια καὶ ἀνατολικά μὲ τὰ *Ἰβηρικά βουνά* καὶ, ἀπὸ τὰ νότια, μὲ τὴν ὄροσειρὰ τῆς *Σιέρρας Μορένας*.

Στὸ νότιον τμήμα ὑψώνεται ἡ ὄροσειρὰ τῆς *Σιέρρας Νεβάδας*, ποῦ οἱ κορυφαίαι τῆς (3.500 μ.) εἶναι πάντα χιονισμένες. Στὰ βουνὰ τῆς Σιέρρας Νεβάδας φύεται τὸ εἶδος τῆς βαλανιδιάς ποῦ βγάζει τὸ *φελλό*.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὄροπέδιον τῆς *Κασυλλίας*, ποῦ συνεχίζεται ἕως τὸν Ἀτλαντικόν, ἀνάμεσα Σιέρρας Μορένας καὶ Σιέρρας Νεβάδας ἐκτείνεται τὸ *βαθύπεδον τῆς Ἀνδαλουσίας*.

Ἀνατολικά σχηματίζεται ἡ πεδιάδα τῆς *Βαλενθίας* καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου, ἡ εὐφορὴ πεδιάδα τῆς *Αραγωνίας*.

Ποταμοί. Οἱ κυριώτεροι ποταμοὶ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου εἶναι : ὁ *Δοῦρος*, ὁ *Τάγος* (ὁ μεγαλύτερος), ὁ *Γουδιάνος*, ὁ *Γουαδαλκιβίρος*, ποῦ χύνονται στὸν Ἀτλαντικόν ὠκεανόν καὶ ὁ *Ἐβρος*, ὁ μόνος ποῦ χύνεται στὴ Μεσόγειον θάλασσαν.

Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς χώρας ἔχουν ὀρμητικὸν ροὴν καὶ συχνὰ ξεχειλίζουν. Μόνον ὁ Γουαδαλκιβίρος ἔχει ὀμαλὸν ροὴν καὶ εἶναι πλωτὸς σὲ ἄρκετὸ βάθος.

Διαμόρφωσις τῶν ἀκτῶν—Κόλποι—Ἀκρωτήρια. Ἡ Ἰβηρική χερ-



Εικ. 24. Λαϊκοί Ίσπανικοί χοροί.

σόνησος δέν παρουσιάζει τις κολπώσεις της Έλλάδος. Στην άνατολική άκτὴ σχηματίζεται ὁ κόλπος τῆς Βαλενθίας μὲ τοὺς καλοὺς ὄρμους τῆς Βαρκλωνῆς, Βαλενθίας καὶ Καρθαγένης.

Στὴ Ν. άκτὴ σχηματίζονται οἱ ὄρμοι τῆς Μαλάγας καὶ τοῦ Κάδιξ.

Στὴ Δ. άκτὴ ὁ θαυμάσιος φυσικὸς λιμένας τῆς Λισαβώνας καὶ βορειότερα τοῦ Ὀπόρτο.

Τὰ κυριώτερα άκρωτήρια εἶναι τὸ Φινιστέριον στὸ Β.Δ. άκρο, τοῦ Ἁγίου Βικεντίου στὸ Ν.Δ. άκρο, τοῦ Τραφαλγάου στὸ Ν. άκρο, ὅπου καὶ τὸ στενὸ τοῦ Γιβραλτάρ.

Τὸ βράχο τοῦ Γιβραλτάρ, ποὺ δεσπόζει τοῦ στενοῦ καὶ εἶναι τὸ κλειδί τῆς Μεσογείου, τὸν κατέχουν οἱ Ἕγγλοι καὶ τὸν ἔχουν καλά ὀχυρωμένο.

Στὸ ΝΑ. άκρο εἶναι τὸ άκρωτήριο Πάλος, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ξεκίνησε ὁ Κόλμβος γιὰ τὴν ἀναλάυψη τῆς Ἁμερικῆς.

Νῆσοι Στὴν Ἰβηρικὴ Χερσόνησο ἀνήκουν καὶ οἱ Νῆσοι Βαλεαρίδες (Ἰμπίθα, Μαγιόρκα καὶ Μινόρκα) μὲ τὸ θαυμάσιο κλίμα των.

Κλίμα. Τὰ κλίμα τῆς χώρας στὰ παράλια εἶναι ὠκεάνειο, μὲ πολλὲς βροχές. Στὸ ἔσωτερικὸ ὁμως εἶναι ἠπειρωτικὸ: Πολὺ θερμὸ τὸ καλοκαίρι, πολὺ ψυχρὸ τὸ χειμῶνα, μὲ ἐλάχιστες βροχές καὶ συχνὲς ἀνομβρίες.

Φυτὰ καὶ Ζῶα. Στὸ νότιο μέρος τῆς χώρας παρατηροῦνται φυτὰ ὁμοια μὲ τῆς Ἁφρικῆς, βανάνες, ζαχαροκάλαμο καὶ φοῖνικες.

Ἐπὸ τὰ ζῶα θὰ ἀναφέρωμε τὰ πρόβατα μερινός, μὲ τὸ μακρὸ μαλακὸ καὶ γυαλιστερὸ μαλλί.

Διαίρεση τῆς χερσονήσου

Ἡ Ἰβηρική Χερσόνησος διαιρεῖται σὲ δύο κράτη: τὴν *Ἰσπανία* καὶ τὴν *Πορτογαλία*.

1. Ἰσπανία.

Εἰσαγωγή. Ἡ Ἰσπανία ἔγινε ἀνεξάρτητο κράτος τὸ 1492 καὶ μὲ τὶς κτήσεις της, στὴ Ν. Ἀμερική, ἀπέτελεσε μεγάλη αὐτοκρατορία. Σιγά - σιγά ὅμως ἔχασε τὶς ἀποικίες της καὶ μαζί καὶ τὴ δύναμή της.

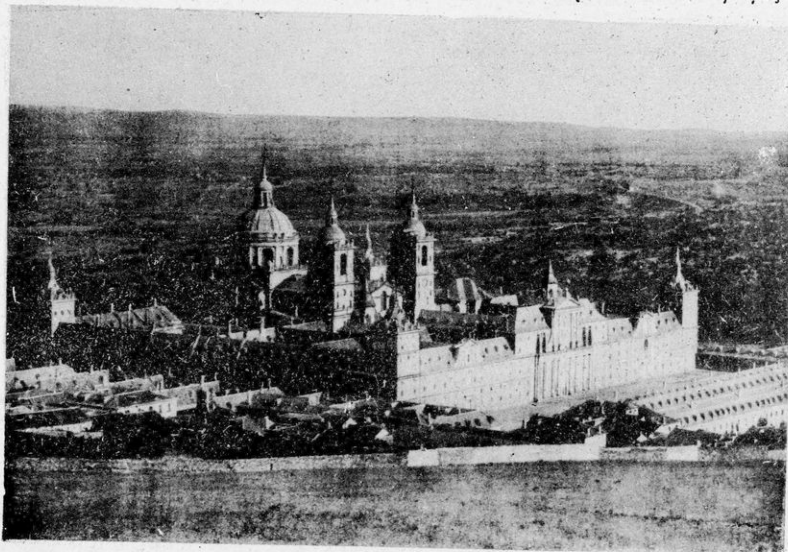
Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Γενικῶς τὸ ἔδαφος τῆς Ἰσπανίας δὲν εἶναι πολὺ εὐφορο. Ὅμως καὶ ἡ καλλιέργεια δὲν γίνεται μὲ σύγχρονα μέσα. Τὰ σπουδαιότερα προϊόντα εἶναι τὰ κρασιά, οἱ ἐλιές καὶ τὸ λάδι (πρῶτη στὸν κόσμος), τὰ σιτηρὰ καὶ τὰ ἔσπεροειδή.

Ἡ κτηνοτροφία καὶ αὕτη, δὲν εἶναι ὅσο ἔπρεπε ἀναπτυγμένη. Τρέφουν πρόβατα, γίδια, χοίρους, ἄλογα κτλ. Τὰ πρόβατα ράτσας *μερινὸς* εἶναι περίφημα γιὰ τὸ μαλλί τους.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ υπέδαφος τῆς χώρας ἔχει ἀρκετὸν ὄρυκτὸ πλοῦτο: γαιάνθρακα, σίδηρο, χαλκὸ, μολύβι καὶ ὑδράργυρο.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Βιομηχανία ἀναπτυγμένη δὲν ὑπάρχει. Τὸ ἔμπόριο εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν δὲν εἶναι ἰσοσκελισμένο. Οἱ εἰσαγωγές



Εἰκ. 25. Τὸ Ἐσκοριάλ. Μέγα ἀνάκτορο - φρούριο ἔξω τῆς Μαδρίτης.

είναι μεγαλύτερες. Έξάγει έλιές, λάδι, έσπεριδοειδή, κρασιά, μαλλιά και φελλό. Εισάγει είδη διατροφής, πρώτες ύλες, μηχανές κτλ.

Συγκοινωνία. Η συγκοινωνία της χώρας δέν είναι ίκανοποιητική. Υπάρχουν λίγες σιδηροδρομικές γραμμές, λίγοι αυτοκινητόδρομοι, και ή άκτοπλοία περιορισμένη.

Πολιτική περιγραφή

Η Ίσπανία έχει έκταση 500.000 τετ. χλμ. και πληθυσμό περίπου 28.000.000 κατοίκους.

Ο Λαός της είναι έντοπιος, αλλά έχει διασταυρωθή με άλλες φυλές και κυρίως με Άραβες, που έκατοντάδες χρόνια έμειναν στη χώρα τους.

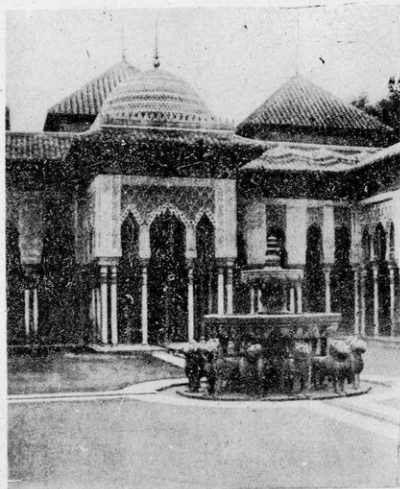
Η γλώσσα τους είναι ή Ισπανική και προήλθε από την αρχαία λατινική.

Θρησκεία. Είναι Χριστιανοί Καθολικοί.

Τό Πολίτευμα της χώρας είναι δικτατορικό.

Πόλεις. Πρωτεύουσα είναι ή *Μαδρίτη* (1.450.000 κάτ.), παλαιά πόλη, αλλά όμορφη, κτισμένη στο κέντρο της χώρας. Τά σπουδαιότερα κτίρια της είναι τά μουσεία της, που περιέχουν μεγάλους καλλιτεχνικούς θησαυρους και, κυρίως, άριστουργήματα ζωγραφικής τέχνης. Η *Βαρκελώνη* (1.300.000 κάτ.), ό μεγαλύτερος λιμένας της στη Μεσόγειο. Η *Βαλένθια* (550.000 κάτ.), που βρίσκεται στην εύφορώτερη περιοχή της χώρας. Η *Σεβίλλη*, με περίφημο άραβικό ανάκτορο. Τό *Τολέδο* στα νότια της Μαδρίτης. Στην πόλη αυτή έζησε ό μεγαλύτερος Έλληνας ζωγράφος κι ένας από τους μεγαλύτερους του κόσμου, ό *Λομίνκος Θεοτοκόπουλος* (Γκρέκο). Η *Γρανάδα*, στην όποία υπάρχουν υπέροχα κτίρια της άραβικής τέχνης. Η *Καρθαγένη*, ό μεγαλύτερος ναύσταθμος της χώρας κ.ά.

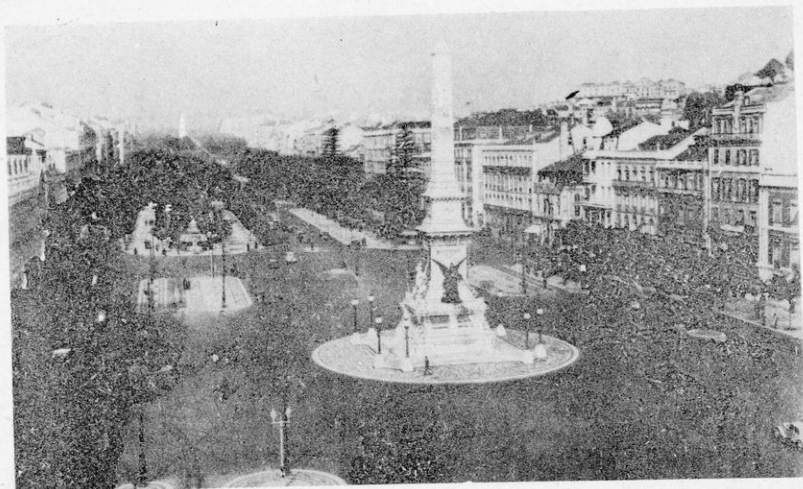
Οί Ισπανικές πόλεις έχουν όλες νά επιδείξουν κάτι, που κάνει έντύπωση στον έπισκέπτη.



Είκ. 26. Τό περίφημον ανάκτορον Άλάμπρα. Άριστούργημα άραβικής τέχνης.

2. Πορτογαλία

Είσαγωγή. Η Πορτογαλία είναι άνεξάρτητο κράτος από τό 1200 μ. Χ. Άργότερα άπόκτησε πολλές άποικίες, στην Άφρική και νότιο Άμε-



Εικ. 27. "Αποψη της Λισσαβώνας.

ρική, κι έγινε μεγάλο ναυτικό κράτος. Κατά τόν 18ον αιώνα έχασε τις περισσότερες άποικίες της και ή δύναμή της ξέπεσε. Διατηρεί ακόμη τις άποικίες της στην 'Αφρική (*"Αγγόλα* και *Μοζαμβίκη*) και μερικά νησιά στον 'Ατλαντικό ώκεανό. 'Η Πορτογαλία έδωσε στον κόσμο και τούς μεγάλους θαλασσοπόρους *Βάσκο δέ Γάμα*, *Μαγγελάνο* κ. ά.

Τή Φυσική Περιγραφή τήν κάναμε ξεετάζοντας στην άρχή δλόκληρη τήν 'Ιβηρική χερσόνησο. Καί ή Πορτογαλία είναι χώρα όρεινή, αλλά έχει κλίμα ώκεάνειο, με πολλές βροχές, γιατί βρίσκεται έκτεθειμένη στους θαλασσινούς άνέμους του 'Ατλαντικού ώκεανου.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Γεωργία — Κτηνοτροφία. 'Η γεωργία δέν είναι όσο έπρεπε άναπτυγμένη. Τα κυριώτερα γεωργικά προϊόντα είναι τά κρασιά (περίφημο είναι τό κρασί του 'Οπόρτο), οί έλιές και τά έσπεριδοειδή.

Και ή κτηνοτροφία βρίσκεται καθυστερημένη. Τρέφουν βόδια, πρόβατα και χοίρους.

'Αλιεία. Στα παράλια της χώρας συγκεντρώνονται πολλά ψάρια, κυρίως σαρδέλες, ή άλιεία γίνεται με σύστημα και άποφέρει έθνικό πλούτο.

Βιομηχανία — Έμπόριο. 'Η βιομηχανία της χώρας είναι άσήμαντη. Περιορίζεται στη βιομηχανία των ψαριών (άλιπαστα), των κρασιών και των έλαιουργικών ειδών (οίνοπνευματοποιΐα, σαπωνοποιΐα).

Τό έμπόριο δέν είναι άναπτυγμένο και οί εισαγωγές είναι τριπλάσιες των έξαγωγών.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία τῆς χώρας εἶναι ἀραιή. Ὑπάρχει μικρὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο καὶ πολὺ λίγοι αὐτοκινητόδρομοι.

Ἀπὸ τῆ Λισσαβώνα ἀρχίζει ἡ μεγαλύτερη σιδηροδρομικὴ ἀρτηρία τοῦ κόσμου, ἡ ὁποία διέρχεται ἀπὸ τὴ Μαδρίτη, τὸ Παρίσι, τὸ Βερολίνο, τὴ Μόσχα καὶ καταλήγει στὸ Βλαδιβαστόκ τῆς Ἀσίας.

ΠΟΛΙΤΙΚὴ περιγραφή

Ἔκταση — Πληθυσμός. Ἡ χώρα ἔχει ἔκταση 90.000 τετ. χλμ. καὶ πληθυσμὸ 8.500.000 κατοίκους.

Λαὸς — Γλῶσσα — Θρησκεία. Οἱ Πορτογάλοι εἶναι Ἰσπανικῆς καταγωγῆς. Ἡ γλῶσσα τῶν ὁμοιάζει μὲ τὴν Ἰσπανικὴ. Εἶναι Χριστιανοὶ καθολικοί.

Πολίτευμα. Ἡ χώρα ἔχει πολίτευμα *δικτατορικόν*.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ *Λισσαβώνα* (700.000 κάτ.), κτισμένη σὲ ὠραιότατο φυσικὸ λιμένα.

Ἡ περιοχή τῆς Λισσαβώνας εἶναι σεισμοπαθῆς. Τὸ 1775 ὀλόκληρη ἡ πόλις καταστράφηκε ἀπὸ σεισμό. Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι τὸ *Ὀπόρτο*, τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας καὶ τὸ ἐσωτερικὸ ἢ *Κόιμπρα*.

Ἀσκήσεις: 1) Ποιὰ εἶναι τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς νότιας Εὐρώπης; — 2) Μὲ ποιὰς χώρες τῆς νότιας Εὐρώπης ἔχει ἡ χώρα μας τις περισσότερες ἐμπορικὰς συναλλαγὰς; — 3) Ποιὰ εἶναι τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Μεσογείου;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Ἡ Γαλλία

Εισαγωγή. — Ἡ Γαλλία ὑπάρχει ὡς ἀνεξάρτητο κράτος ἀπὸ τὸ 860 μ. Χ. Κατὰ τὴν διάρκειά τῶν 1.100 χρόνων ἀνάπτυξε μεγάλη δύναμη καὶ ἔγινε ἓνα ἀπὸ τὰ πρῶτα πολιτισμένα κράτη τῆς Εὐρώπης.

Θεωρεῖται ἡ χώρα τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐλευθερίας. Τὶς ἀρχὲς αὐτὲς τὶς διακήρυξε στὴ μεγάλη Γαλλικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1789.

Μὲ τοὺς δύο παγκόσμιους πολέμους ἔπαθε μεγάλες καταστροφές, γι' αὐτὸ ἡ χώρα σήμερα δὲν ἔχει τὴν παλιὰ τῆς δύναμη.

Ἡ Γαλλία διατηρεῖ ἀποικίες στὴν Ἀφρική καὶ στὴν Ἀσία.

Φυσικὴ περιγραφή

Θέση — **Ὅρια** — **Ἐκταση.** Ἡ Γαλλία κατέχει τὸ μεγαλύτερο τμῆμα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Συνορεύει πρὸς Α. μὲ τὴν Ἰταλία, Ἑλβετία, Γερμανία, τὸ Λουξεμβούργο καὶ τὸ Βέλγιο. Πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ συνορεύει μὲ τὴν Ἰσπανία. Πρὸς Β. βρέχεται ἀπὸ τὴ θάλασσα τῆς Μάγχης καὶ πρὸς Δ. ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Ἔχει ἔκταση 550.000 τ. χλμ. καὶ εἶναι τὸ δεύτερο σὲ ἔκταση κράτος τῆς Εὐρώπης μετὰ τὴ Ρωσία.

Ὅρη — **Πεδιὰδες.** Τὸ Γαλλικὸ ἔδαφος παρουσιάζει τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικό. Εἶναι χωριστὰ τὰ βουνὰ καὶ χωριστὰ τὰ πεδινὰ μέρη.

Τὸ ΝΑ. τμῆμα εἶναι ὄρεινὸ καὶ τὸ ΒΔ. μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα.

Τὰ σπουδαιότερα βουνὰ τῆς χώρας εἶναι οἱ *Γαλλικὲς Ἄλπεις* (δυτικὸ τμῆμα τῶν Κεντρικῶν Ἄλπεων), στὶς ὁποῖες βρίσκεται ἡ ὑψηλότερη κορυφή τῶν Ἄλπεων, τὸ *Λευκὸν Ὄρος* (4.800 μ.).

Παραφυάδα τῶν Ἄλπεων πρὸς Β. εἶναι τὸ βουνὸ *Γούρας* (1.700 μ.) καὶ βορειότερα τὰ *Βόσγια ὄρη* (1.500 μ.).

Βορειότερα ἀπὸ τὰ Βόσγια ὄρη ἐκτείνονται οἱ χαμηλὲς λοφοσειρὲς τῶν Ἀρδενῶν (700 μ.). πού σὲ πολλὰ σημεῖα σχηματίζουν τέλματα.

Στὸ κέντρο, πρὸς τὰ νότια τῆς Γαλλίας, ξαπλώνεται ἡ ὄγκωδέστερη ὄροσειρά, τὰ *Κεντρικὰ ὄρη* (1.900 μ.).

Στὸ ΝΔ. τμῆμα ἐκτείνεται ἡ ὄροσειρά τῶν *Πυρηναίων* (3.400 μ.) φυσικὸ σύνορο μεταξύ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας. Τὰ βουνὰ τῆς Γαλλίας σκεπάζονται μὲ πυκνὰ δάση ἀπὸ βαλανιδιῆς καὶ καστανιῆς στὰ χαμηλὰ

καί πεδκα κι έλατα στα ψηλότερα. Οί "Αλπεις σκεπάζονται στις κορυφές διαρκώς με χιόνια.

Με τή φυσική διάταξη τών βουνών διακρίνομε :

- 1) Πρὸς τὰ ΒΔ. *τὴ μεγάλη πεδιάδα τῆς Γαλλίας.*
- 2) Πρὸς Ν. τὴ μικρότερη *πεδιάδα τοῦ Ρῶν* (Ροδανοῦ), μεταξύ Κεντρικῶν ὄρέων καὶ Γαλλικῶν "Αλπεων καὶ
- 3) Τὸ μεγάλο *δροπέδιο τῆς Λωρραίνης* μεταξύ Κεντρικῶν ὄρέων, Ίούρα καὶ Βοσγίων.

Οί πεδιάδες τῆς Γαλλίας εἶναι εὐφορώτατες, ἐκτὸς τῆς περιοχῆς μεταξύ *Πυρηναίων ὄρέων* καὶ ποταμοῦ *Γαρούνας*.

Ἡ παραλιακὴ αὐτὴ ἀκτὴ πρὸς τὸ *Βισκαϊκὸ κόλπο*, σκεπάζεται με ἄμμο καὶ πολλὲς φορές οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι σχηματίζουν *θίνες*, τίς ὁποῖες μεταφέρουν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας. Τὰ μέρη αὐτὰ οἱ Γάλλοι τὰ ὀνομάζουν *Λάνδεις*.

Ποταμοί. Ἡ Γαλλία ἔχει μεγάλους ποταμούς, ποὺ ὅλοι πηγάζουν ἀπὸ τὸ δικὸ τῆς ἔδαφος. Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοὶ τῆς χώρας εἶναι :

Ἐξ ὧν ὁ *Σηκουάνας* ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὰ Κεντρικὰ ὄρη καὶ χύνεται στὸν κόλπο τῆς Χάβρης, στὴ Μάγχη. Παραπόταμοι τοῦ Σηκουάνα εἶναι ὁ *Μάρνης* καὶ ὁ *Ουάζ*.

Βορειότερα εἶναι ὁ *Μόσας* (Μεύσης), ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὰ Βόσγια καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ Βέλγιο καὶ τὴν Ὀλλανδία.

Στὸ κέντρο τῆς χώρας σχηματίζεται ὁ ποταμὸς *Λίγηρ*, ὁ μεγαλύτερος τῆς Γαλλίας, ὁ ὁποῖος συγκεντρώνει τὰ νερὰ τῶν Κεντρικῶν ὄρέων καὶ χύνεται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Πρὸς Ν. τοῦ Λίγηρος ρεεὶ ὁ *Γαρούνας*, ὁ ὁποῖος ἔχει τίς πηγές του στὰ Πυρηναῖα καὶ Κεντρικὰ ὄρη καὶ χύνεται στὸ Γασκωνικὸ κόλπο.

Στὴ Μεσόγειο χύνεται ὁ *Ροδανός*, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τίς δυτικὰς "Αλπεῖς.

"Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς Γαλλίας συνδέονται με διώρυγες κι ἔτσι ἡ χώρα ἔχει τὴ *μεγαλύτερη ποταμοπολιὰ τῆς Εὐρώπης*. Ἐξ ὧν ὁ Γαρούνας με διώρυγα συνδέει τὴ Μεσόγειο με τὸν Ἀτλαντικόν. Ἐξ ὧν ὁ Λίγηρ συνδέεται με τὸ Ροδανόν, καὶ ὁ Σηκουάνας συνδέεται με τὸ Μόσα καὶ τὸ Ρῆνο.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Οἱ Μεσογειακὰς ἀκτὲς εἶναι ὀμαλὲς καὶ σχηματίζουν τὸν κόλπο τοῦ *Λέοντος* καὶ τὰ θαυμάσια φυσικὰ λιμάνια τῆς *Μασσαλίας*, *Τουλῶνας* καὶ *Νίκαιας*.

Οἱ δυτικὰς ἀκτὲς εἶναι ἀβαθεῖς καὶ στὸ μεγάλο Βισκαϊκόν κόλπο σχηματίζονται δύο καλοὶ ὄρμοι, τοῦ *Μπορντώ* καὶ τῆς *Νάντης*.

Οἱ βόρειες ἀκτὲς σχηματίζουν περισσότερες κολπώσεις καὶ καλὰ λιμάνια, ὅπως τῆς *Βρέστης*, τοῦ *Χερβούργου*, τῆς *Χάβρης* καὶ τοῦ *Καλαί*.

Στὴ Γαλλία ὑπάγεται καὶ ἡ νῆσος *Κορσική* (πατρίδα τοῦ Μ. Ναπολέοντα) στὴ Μεσόγειο θάλασσα, ἡ ὁποία εἶναι ὄρεινὴ καὶ τὸ μεγαλύτερο βουνόν τῆς ἔχει ὕψος 2.700 μ.

Κλίμα. Γενικῶς τὸ κλίμα τῆς Γαλλίας χαρακτηρίζεται ὡς εὐκρατο

γιατί η χώρα απέχει έξ' ἴσου ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ καὶ τὸ Βόρειο πόλο. Εἰδικώτερα τῆ Γαλλία μποροῦμε νὰ τὴ διαιρέσωμε σὲ τρεῖς ζώνες ἀπὸ ἀποψη κλίματος :

1) **Μεσογειακὴ ζώνη.** Τὸ τμήμα αὐτὸ τῆς χώρας ἔχει μεσογειακὸ κλίμα, πολὺ ἥπιο τὸ χειμῶνα καὶ δροσερὸ τὸ καλοκαίρι. Στὴν περιοχὴ αὐτὴ βρίσκεται ἡ περίφημη σ' ὄλο τὸν κόσμον «Κυανὴ Ἀκτὴ», μὲ κέντρο τῆ Νίκαια. Στὰ μέρη αὐτὰ καταφεύγουν τὸ χειμῶνα οἱ πλοῦσοι ὄλων τῶν χωρῶν τῆς Γῆς. Λέγεται Κυανὴ Ἀκτὴ, γιατί καὶ τὸ χειμῶνα ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς καὶ ἡ θάλασσα ἤρεμη καὶ καταγάλανη.

Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς πεδιάδας τοῦ Ρῶν (Ροδανοῦ) ἔχει κλίμα μᾶλλον ἠπειρωτικὸ, γιατί περιβάλλεται ἀπὸ ψηλὰ βουνά. Οἱ περισσότερες βροχὲς στὴ μεσογειακὴ ζώνη πέφτουν τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ φθινόπωρο.

2) **Ἀτλαντικὴ ζώνη.** Τὸ Ν. τμήμα ἕως τὸν ποταμὸ Λίγηρα ἔχει χειμῶνα ἥπιο, ἀλλὰ καλοκαίρι θερμότατο. Τὸ Β. τμήμα καὶ ἡ περιοχὴ τῶν Παρισίων, ἔχει κλίμα καθαρῶς ὠκεάνειο, γιατί ἐδῶ φθάνουν οἱ θερμοὶ ἄνεμοι τοῦ ρεύματος τοῦ κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Τὸ ὑπόλοιπο τμήμα ἔχει κλίμα ὑγρὸ καὶ ἥπιο, μὲ πολλὰς βροχὲς, καὶ τὸ χειμῶνα ὁ οὐρανὸς του εἶναι πάντοτε συννεφιασμένος.

3) **Ἠπειρωτικὴ ζώνη.** Ἠπειρωτικὴ ζώνη χαρακτηρίζεται τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας, στὴν ὁποία τὸ κλίμα εἶναι ἠπειρωτικὸ (ψυχρὸς χειμῶνας, θερμὸ καλοκαίρι) καὶ μὲ βροχὲς πολλὰς κατὰ τὸ χειμῶνα.

Τὸ κλίμα χαρακτηρίζεται καὶ τὴ βλάστηση. Στὸ Β. τμήμα τῆς χώρας εὐδοκίμει τὸ σιτάρι, τὸ ἀμπέλι καὶ τὰ φρούτα. Στὸ Β. τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ ζαχαρότευτλα. Ἀπὸ τὸ Λίγηρα καὶ κάτω τ' ἀμπέλια καὶ τὰ σιτηρά, καὶ στὴ μεσογειακὴ ζώνη ἡ ἐλιά, τὸ ἀμπέλι καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία Τὸ πεδινὸ εὐφορὸ ἔδαφος καὶ τὸ εὐκρατο κλίμα, βοήθησαν πολὺ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας. Ἡ καλλιέργεια τῶν ἀγρῶν γίνεται μὲ μηχανικὰ μέσα καὶ ἐπιστημονικοὺς τρόπους.

Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας εἶναι τὸ σιτάρι (δεύτερη παραγωγὴ τῆς Εὐρώπης) καὶ τὰ κρασιά (πρῶτη στὴν Εὐρώπη). Τὰ κρασιά τῆς *Καμπανίας* εἶναι περίφημα στὸν κόσμον. Ἄλλα προϊόντα εἶναι οἱ πατάτες, τὰ ζαχαρότευτλα, τὰ λαχανικὰ καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ.

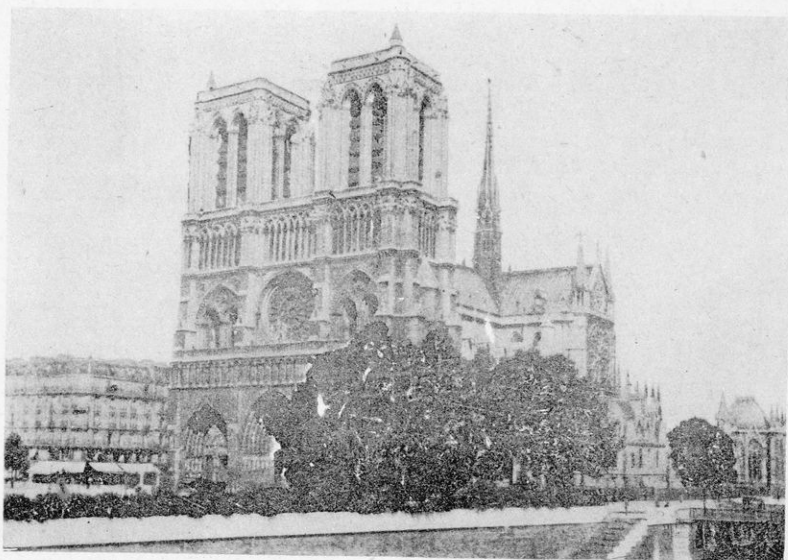
Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀρκετὰ ἀναπτυγμένη καὶ ἡ χώρα τρέφει βόδια, πρόβατὰ καὶ χοίρους.

Ἀπὸ τὰ κτηνοτροφικὰ εἶδη τῆς γνωστότατο εἶναι τὸ τυρὶ *ροκφόρ*.

Καὶ ἡ ἀλιεῖα εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ φέρνει ἀρκετὸ ἔθνικὸ πλοῦτο.

Ὄρυκτος πλοῦτος. Ἡ Γαλλία ἔχει σημαντικὸ ὄρυκτὸ πλοῦτο σὲ γαιάνθρακα καὶ σίδηρο. Τὰ ἄλλα ὄρυκτὰ βρίσκονται σὲ μικρὰς ποσότητες καὶ λείπει τελείως τὸ πετρέλαιον.

Βιομηχανία—Ἐμπόριο. Ἡ Γαλλία ἀνήκει στὰ βιομηχανικὰ κράτη



Εικ. 28. *Η Παναγία τῶν Παρισίων.

τῆς Εὐρώπης. Στὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας βοήθησε ἡ μεγάλη παραγωγή γαϊάνθρακα καὶ ἡ δημιουργία ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας ἀπὸ τίς ὕδατοπτώσεις.

Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανίες τῆς Γαλλίας εἶναι ἡ σιδηρουργία, ἡ κλωστούφαντουργία, ἡ μεταξουργία, ἡ κεραμεικὴ καὶ ἡ βυρσοδεψία.

Μεγάλῃ ἀνάπτυξη ἔχει καὶ ἡ βιομηχανία *εἰδῶν πολυτελείας*: ἀρωματοποιία, οἶνοπνευματοποιία (ἡδύποτα, κρασιά πολυτελείας), καταστήματα γυναικείας μόδας κτλ.

Τὸ ἐμπόριο, ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ, εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένο καὶ προπολεμικῶς ἡ Γαλλία εἶχε ἰσοζύγιο εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν.

Ἐξάγει βιομηχανικὰ εἶδη, μηχανές, αὐτοκίνητα, εἶδη πολυτελείας (ἀρώματα, κοσμήματα, κρασιά) κτλ. Εἰσάγει πρῶτες ὕλες γιὰ τὴ βιομηχανία τῆς, ἀποικιακὰ προϊόντα, ξυλεῖα, κ.τ.λ. Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει ἀλιευτικὰ προϊόντα, ὑφάσματα, φάρμακα, βιβλία κ.τ.λ. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει καπνὸ, ἐλιές, λάδι, σταφίδα, σύκα κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Ἡ Γαλλία ἔχει τέλειο σιδηροδρομικὸ δίκτυο (44.000 χλμ.), ὀδικὸ δίκτυο (150.000 χλμ.) καὶ ποταμοπλοϊκὸ δίκτυο (10.000 χλμ.).

Ἡ Γαλλία ἦταν ἡ πρώτη χώρα ποὺ ἄνοιξε διώρυγες μεταξὺ τῶν ποταμῶν τῆς. Ἐχει μεγάλη ἀτμοπλοϊκὴ συγκοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ τίς ἀποικίες τῆς, καὶ τελευταία καὶ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ο πληθυσμός της χώρας είναι 42.000.000 κάτοικοι. Χαρακτηριστική στη Γαλλία είναι η ελάττωση του πληθυσμού και γι' αυτό είναι η μόνη χώρα που δέχεται μετανάστες.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Ο Γαλλικός λαός είναι έντόπιος, ο οποίος διασταυρώθηκε με άλλους λαούς, κυρίως Ρωμαίους και Φράγκους. Χαρακτηρίζεται ως λαός εύφυης, φιλελεύθερος κι έργατικός. Έχει μεγάλη επίδοση στα γράμματα και τις καλές τέχνες.

Η γλώσσα του ή Γαλλική είναι από τις πιο πλούσιες και διακρίνεται για τη σαφήνειά της.

Οι Γάλλοι είναι Χριστιανοί και ανήκουν στην Καθολική Έκκλησία.

Πολίτευμα. Η Γαλλία έχει κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

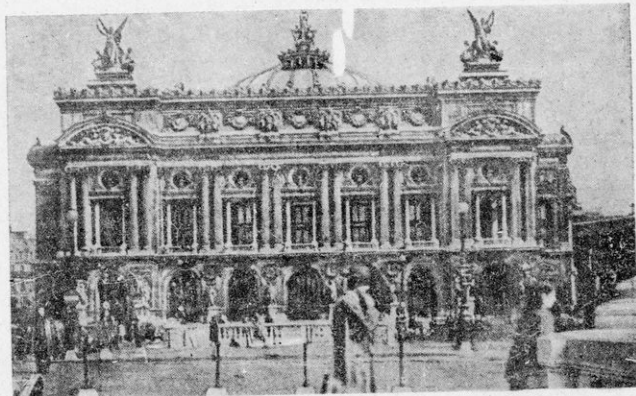
Πόλεις. Η πρωτεύουσα και η μεγαλύτερη πόλη της Γαλλίας είναι το Παρίσι (2.800.000 κάτ., χωρίς τὰ προάστεια), ή ωραιότερη πόλη του κόσμου και διεθνές πνευματικό κέντρο. Είναι κτισμένη στις όχθες δεξιά και αριστερά του ποταμού Σηκουάνα και στο σύνολό της αποτελεί ένα καλλιτέχνημα.

Όλα είναι καλοβαλμένα. Τὰ σπίτια, τὰ μέγαρα, οί δρόμοι, οί πλατείες, τὰ πάρκα, τὰ δημόσια κτίρια. Έχει θαυμάσια έμπορικά καταστήματα και τὰ πλουσιώτερα μουσεία του κόσμου.

Κοντά στον Σηκουάνα ύψώνεται ο θαυμάσιος Πύργος του "Αιφελ (όλος σιδερένιος), που έχει 300 μ. ύψος.

Σέ λίγη απόσταση από τὸ Παρίσι είναι οί Βερσαλλίες, όπου τὰ πολυτελέστατα παλάτια τῶν παλιῶν Γάλλων βασιλέων.

Άλλες πόλεις είναι ή Μασσαλία (650.000 κάτ.), που κτίστηκε από τους Έλληνες τὸ 600 π. Χ. Είναι ὁ μεγαλύτερος λιμένας της Γαλλίας



Εικ. 29. Η δσπερα τῶν Παρισίων.

καί τῆς Μεσογείου. Ἡ *Λυών* (450.000 κάτ.), κέντρο μεταξουργίας καί βυρσοδεψίας. Τό *Μπορντώ* (250.000 κάτ.), μέ ὠραίο λιμάνι, κέντρο ἐξαγωγῆς κρασιῶν. Τό *Χερβοῦργο*, πολεμικός ναύσταθμος, ἡ *Χάβρη*, λιμένας τῶν ὑπερωκεανείων γιά τήν Ἀμερική. Ἡ *Βρέστη* στή Βρεττανίη, ἡ *Λίλλη* στό βόρειο τμήμα καί τό *Στρασβούργο* στήν Ἀλσατία. Ἡ *Τουλούζη*, ἡ *Τουλών* καί ἡ *Νικαία*, ἡ μεγαλύτερη λουτρόπολις τῆς Γαλλίας στήν *Κυανή Ἀκτιή*.

2. Βέλγιο

Εἰσαγωγή. Τό Βέλγιο ἔγινε ἀνεξάρτητο κράτος τό 1830. Καί στούς δυό παγκόσμιους πολέμους ἔπαθε μεγάλες καταστροφές, ἀλλά χάρις στό πλοῦσιο ἔδαφος καί ὑπεδαφός του γρήγορα συνέρχεται.

Θέσις — Ὅρια — Ἐκτασις. Τό Βέλγιο βρίσκεται ΒΑ. τῆς Γαλλίας, βρέχεται ἀπό τή Μάγχη καί συνορεύει μέ τήν Ὀλλανδία καί πρὸς Ν. μέ τή Γαλλία καί τό Λουξεμβούργο.

Ἐχει ἔκτασι 30.500 τετρ. χλμ. Δηλ. ὄση εἶναι ἡ δική μας Μακεδονία.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη — Πεδιάδες — Ποταμοί. Τό Βέλγιο εἶναι σχεδόν πεδινὴ χώρα. Τά μόνα βουνά που ἔχει βρίσκονται στό νότιο τμήμα καί ἀποτελοῦν μέρος τῶν *Ἀρδετων*.

Τό μεγαλύτερο ὕψος των εἶναι γύρω στά 400 μ. Τό ὑπόλοιπο πρὸς Β. τμήμα εἶναι πεδινὸ μέ μικροὺς γηλόφους. Τό παράλιο τμήμα εἶναι πολὺ χαμηλὸ (20 μ. πάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφ. τῆς θάλασσας) καί σὲ πολλὰ μέρη, στό αὐτὸ ἢ χαμηλότερο ἀπὸ τὴ θάλασσα ὕψος. Προστατεύεται ἀπὸ τὶς πλημμύρες τῆς θάλασσας ἀπὸ φυσικὰς ἀμμώδεις *θίνες* καί ἀπὸ τὸ φυτὸ (θάμνο) *Ὀγιά*, που φυτρώνει σὲ ἀμμώδη μέρη.

Τὰ πεδινὰ μέρη εἶναι εὐφορώτατα γιὰτὶ δέχονται προσχώσεις ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς.

Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς χώρας εἶναι ὁ *Μόσας*, ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἀπὸ τὸ Γαλλικὸ ἔδαφος καί κατόπιν προχωρεῖ πρὸς τὴν Ὀλλανδία.

Ἄλλος ποταμὸς εἶναι ὁ *Σκάλδος*. Καί οἱ δυὸ αὐτοὶ ποταμοὶ ρέουν ἤρεμα, εἶναι πλωτοὶ καί συγκοινωνοῦν μέ διώρυγες.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας στά παράλια εἶναι *ὠκεάνειο* καί πολὺ ὑγρὸ. Στὸ νότιο μέρος πρὸς τὶς Ἀρδέννες εἶναι *ἠπειρωτικὸ* καί τὸ χειμῶνα πέφτουν πολλὰ χιόνια.

Οἱ βροχὲς στό Βέλγιο εἶναι λιγώτερες τῆς Γαλλίας.

Ὀικονομικὴ περιγραφή

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη, γιὰτὶ τὸ ἔδαφος τῆς χώρας εἶναι εὐφορώτατο.

Παράγει δημητριακὰ σὲ μεγάλες ποσότητες, βρώμη, σίκαλη, σιτάρι καί κριθάρι. Ἀκόμη πατάτες καί βιομηχανικὰ φυτὰ, ζαχαρότευτλα, λυκί-

σκο (φυτό που χρησιμοποιείται για την παρασκευή της μπίρας), λινάρι και καννάβι.

Ἐπειδὴ ὁμως ἡ καλλιεργήσιμη ἔκταση εἶναι μικρή, τὰ προϊόντα της δὲν φθάνουν γιὰ τὴ διατροφή τοῦ πληθυσμοῦ.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐπίσης ἀναπτυγμένη. Τρέφουν κυρίως βόδια καὶ ἀγελάδες γιὰ τὴν παραγωγή κρέατος καὶ γαλακτομικῶν εἰδῶν.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ χώρα ἔχει πλοῦσια κοιτάσματα γαιάνθρακα, σιδήρου καὶ ψευδαργύρου (τσιγγου). Ἀνεξάντλητα θεωροῦνται τὰ γαιανθρακωρυχεῖα.

Βιομηχανία - Ἐμπόριο. Τὸ Βέλγιο, χάρις στὸν ἄφθονο γαιάνθρακα καὶ τὸ σίδηρο, εἶναι δλόκληρο μιὰ βιομηχανικὴ περιοχὴ.

Οἱ μεγαλύτερες βιομηχανίες της εἶναι ἡ *μεταλλουργία* (χυτοσίδηρος καὶ χάλυβας), ἡ κλωστοῦφαντουργία, ἡ μεταξουργία καὶ πολλὲς ἄλλες βιομηχανίες.

Τὸ ἐμπόριο εἶναι ἀναπτυγμένο. Τὸ Βέλγιο εἰσάγει δημητριακὰ, εἶδη διατροφῆς καὶ πρώτες ὕλες. Ἐξάγει γαιάνθρακα, κατεργασμένο σίδηρο καὶ διάφορα ἄλλα βιομηχανικὰ εἶδη. Οἱ ἐξαγωγὲς εἶναι περισσότερες τῶν εἰσαγωγῶν.

Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει μηχανές, φάρμακα, γυαλικά, χρώματα κ.τ.λ. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει καπνὸ, κρασί, σταφίδα, μάρμαρα κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Τὸ Βέλγιο ἔχει τὸ πυκνότερο σιδηροδρομικὸ δίκτυο τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου (10.000 χλμ). Ἀκὴν ἔχει τέλειο ὁδικὸ δίκτυο καὶ ἀναπτυγμένη ποταμοπλοία, γιὰτὶ οἱ ποταμοὶ τοῦ συνδέονται μὲ διώρυγες.

Οἱ λιμένες τῆς Ἀμβέρσας καὶ τῆς Ὀστάνδης εἶναι μεγάλοι διαμετακομιστικοὶ λιμένες τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Τὸ Βέλγιο ἔχει 8.600.000 κατοίκους. Εἶναι ἀπὸ τὰ πιά πυκνοκατοικημένα μέρη τοῦ Κόσμου.

Λαὸς—Γλῶσσα—Θρησκεία. Οἱ Βέλγιοι διαιροῦνται σὲ δυὸ φυλές: στοὺς Φλαμανδοὺς καὶ Οὐαλλόνους. Οἱ πρώτοι ὁμιλοῦν Φλαμανδικὰ καὶ οἱ δεύτεροι Γαλλικά. Ἡ ἐπίσημη γλῶσσα εἶναι ἡ γαλλικὴ, ἀλλὰ διδάσκεται καὶ ἡ φλαμανδική.

Οἱ περισσότεροι Βέλγιοι εἶναι Χριστιανοὶ Καθολικοί.

Πολίτευμα. *Συνταγματικὴ Βασιλεία.*

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι οἱ *Βρυξέλλες* (1.300.000 κάτ.), πόλη μὲ γαλλικὸ χαρακτήρα.

Εἶναι τὸ οικονομικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τοῦ Βελγίου. Περὶφημοὶ εἶναι τὸ Δημοτικὸ μέγαρό του.

Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι ἡ *Ἀμβέρσα* (800.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς χώρας, ἡ *Γάνδη* (450.000 κάτ.) ἡ *Λιέγη* (600.000 κάτ.), ἡ *Ὀστάνδη* κ.τ.λ.

3. Όλλανδία

Εισαγωγή. Ο Όλλανδία λέγεται και «*Κάτω χώρα*», γιατί τὸ μισό ἔδαφός της εἶναι χαμηλότερο ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Εἶναι παλαιὸ κράτος μὲ πολλὰς ἀποικίες (Όλλανδικὲς Ἰνδίες), ἀλλὰ σήμερα δὲν ἔχει τὴ δύναμη ποῦ εἶχε ἄλλοτε.

Θέση—Όρια—Έκταση. Ἡ Όλλανδία βρίσκεται πρὸς Β. τοῦ Βελγίου. Συνορεύει πρὸς Α. μὲ τὴ Γερμανία, πρὸς Ν. μὲ τὸ Βέλγιο καὶ πρὸς Δ. καὶ πρὸς Β. βρέχεται πρὸς τὴ Βόρειο θάλασσα.

Ἔχει ἔκταση 34.000 τετρ. χιλμ.

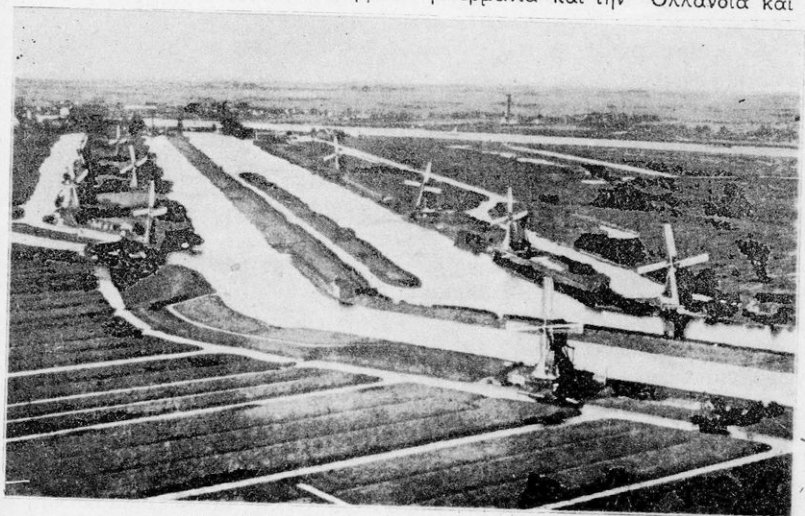
Φυσικὴ περιγραφή

Όρη—Πεδιάντες. Όλόκληρη ἡ χώρα, εἶναι μιὰ πεδιάδα, στὴν ὁποία ὑπάρχει μόνον ἓνας λόφος 320 μέτρων.

Τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς χώρας, εἶναι, ὅτι τὸ 1/4 τοῦ ἔδαφους της πρὸς τὴ θάλασσα βρίσκεται 5 μ. κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειά της. Οἱ πεδιάδες αὐτὲς τῆς Όλλανδίας εἶναι εὐφορώτατες γιατί σχηματίστηκαν ἀπὸ προσχώσεις τῶν ποταμῶν *Μόσα* καὶ *Ρήνου*.

Ποταμοί. Στὰ παράλια τῆς Όλλανδίας (Βόρειος θάλασσα) χύνονται οἱ ποταμοὶ *Μόσας* καὶ *Ρήνος*. Ὁ *Μόσας* ξεκινάει ἀπὸ τὰ Γαλλικὰ Βόσγια ὄρη, διαρρέει τὸ Βέλγιο καὶ ἔπειτα εἰσέρχεται στὴν Όλλανδία.

Ὁ *Ρήνος* εἶναι μεγάλος ποταμὸς τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης. Πηγάζει ἀπὸ τὴς Ἑλβετικῆς Ἄλπεις, διαρρέει τὴ Γερμανία καὶ τὴν Όλλανδία καὶ



Εἰκ. 30. Διώρυγες καὶ «πόλδερ» στὴν Όλλανδία.



Εικ. 31. Θερμοκήπια στη Χάγη της 'Ολλανδίας.

χύνεται στη Βόρειο θάλασσα. Και οι δυο αυτοί ποταμοί κατακλύζουν συχνά τις παρακείμενες πεδινές εκτάσεις.

Διαμόρφωση τών άκτών. Είπαμε παραπάνω, ότι τὸ 1/4 τῆς 'Ολλανδικῆς πεδιάδας εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Ναι, ἀλλὰ οἱ πεδιάδες αὐτὲς σήμερα, γιὰ νὰ μὴν κατακλύζονται ἀπὸ τὴ θάλασσα, προφυλάσσονται, ἀπὸ τεράστια φράγματα, πὺ τὰ κατασκεύασαν οἱ ἄνθρωποι μὲ πολὺ μόχθο.

Εἶναι παράξενη καὶ περίεργη ἡ ἱστορία τῶν 'Ολλανδικῶν ἀκτῶν. Τὰ παλιὰ χρόνια, τὰ παράλια, ἀλλὰ καὶ μεγάλο μέρος τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἦταν ἀμώδης ἕκταση, πὺ σχημάτιζε *θίνες*.

Σιγά - σιγά ὅμως ἡ μηχανικὴ ἐνέργεια τῶν νερῶν τῆς θάλασσας παράσχευε ἕνα μεγάλο μέρος τῆς ἄμμου καὶ σχημάτισε γύρω στὴν 'Ολλανδία πολλὰ νησάκια καὶ πολλὲς κολπώσεις.

Κατὰ τὸ 1200—1300 μ. Χ. ἡ θάλασσα κατάκλυσε καὶ τὸν πεδινὸ ἠώρο πὺ σήμερα λέγεται κόλπος τοῦ *Ζοϊντεροζέ*.

Κατὰ τὸ 1421, σὲ μιὰ μεγάλη τρικυμία, ἡ θάλασσα προχώρησε τόσο βαθεῖα στὴ χώρα, πὺ κατέστρεψε 72 χωριά κι ἐπνίξε 10.000 ἀνθρώπους!

Ἀπὸ τότε οἱ 'Ολλανδοὶ ἄρχισαν νὰ κάνουν φράγματα γιὰ νὰ γλυτώσουν ἀπ' τὸ φοβερὸ κίνδυνο.

Στὸ χαμηλότερο μέρος, στὴν περιοχή τοῦ *Χέλντερ*, κατασκεύασαν ἕνα φράγμα ἀπὸ γρανίτη 10 χιλιομέτρων καὶ στὰ περισσότερα μέρη ἔχουν κατασκευάσει φράγματα.

Ἐπειδὴ ὁμως βρέχει τακτικά καὶ οἱ ποταμοὶ πλημμυρίζουν τὴ χώρα, ἔχουν ἀφήσει στὰ φράγματα πόρτες, ποὺ τὶς λένε *πόλντες* καὶ, ὅταν ἡ θάλασσα ἔχει ἀμπωτὴ (κάθε 6 ὥρες) ἀνοίγουν τὰ *πόλντες* καὶ φεύγουν τὰ νερά. Ὅταν ἀρχίζει ἡ παλίρροια κλείνουν.

Ἀκόμη τὶς ὄχθες τῶν ποταμῶν, κοντὰ στὴ θάλασσα, τὶς ἔχουν ὑψώσει 6—10 μέτρα γιὰ νὰ μὴν εἰσέρχεται ἀπ' ἐκεῖ ἡ θάλασσα στὶς πεδιάδες.

Ἡ *ἀγὼνας τῶν Ὀλλανδῶν* μὲ τὸ ὕψος *στοιχεῖο* εἶναι *διδιάκοπος*. Ὁλόκληρη μηχανικὴ ὑπηρεσία ἔχει τὸ κράτος, γιὰ νὰ προσέχη κι ἐπιδιορθῶν τὰ φράγματα. Γι' αὐτὸ δίκαια λένε, πὼς οἱ Ὀλλανδοὶ κατασκεύασαν τὸν τόπο ποὺ ζοῦν.

Τώρα οἱ Ὀλλανδοὶ ἐργάζονται γιὰ ν' ἀποξηράνουν ὀλόκληρον τὸν μεγάλο κόλπο *Ζοϊντερζέ*.

Κλίμα. Ἡ Ὀλλανδία ἔχει *ὠκεάνειο* κλίμα. Τὸ χειμῶνα ἡ θερμοκρασία εἶναι μέτρια καὶ δὲν κάνει ποτὲ παγωνιές. Οἱ περισσότερες ἡμέρες τὸ χρόνο εἶναι βροχερές.

Οἱ παράλιες ἀμμόθεις ἐκτάσεις εἶναι γεμάτες σπάρτα καὶ ρεΐκια. Τὰ ὑπόλοιπα μέρη εἶναι γεμάτα ἄνθη, ὀπωροφόρα δέντρα καὶ χλοερὰ λιβάδια.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία — Κτηνοτροφία. Οἱ Ὀλλανδοὶ εἶναι θαυμάσιοι γεωργοὶ καὶ καλλιεργοῦν τὴ γῆ μὲ τὰ τελειότερα μέσα.

Δὲν παράγουν μεγάλες ποσότητες προϊόντων, γιατί ἡ χώρα των εἶναι μικρὴ σὲ ἔκταση. Ὅμως τὰ προϊόντα των εἶναι ἐξοχα σὲ ποιότητα.

Παράγει δημητριακὰ (σιτάρι, βρώμη, σίκαλη), πατάτες καὶ ζαχαρότευτλα, πολλὰ λαχανικὰ κι ἐκλεκτὰ φρούτα. Ἀκόμη καλλιεργοῦν σὲ μεγάλῃ ἔκτασιν ἄνθη. Οἱ ἐκλεκτοὶ σπόροι τῶν Ὀλλανδικῶν ἀνθῶν πωλοῦνται σ' ὀλόκληρο τὸν κόσμον.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι σὲ ἀφάνταστο βαθμὸ ἀναπτυγμένη. Σὲ τοῦτο βοηθεῖ τὸ ἥλιο καὶ ὕγρο κλίμα τῆς χώρας, ποὺ κάμνει τὰ λιβάδια τῆς νὰ ἔχουν πάντοτε χλόη.

Περιποιῶνται πολὺ τὰ ζῶα καὶ οἱ Ὀλλανδικοὶ σταῦλοι εἶναι οἱ καθαρώτεροι τοῦ κόσμου. Τρέφουν ἐκλεκτὰς ποικιλίας ἀγελάδων καὶ ἀπὸ τὸ γάλα των κατασκευάζουν τὸ συμπυκνωμένο σὲ κουτιὰ γάλα, βούτυρο καὶ θαυμάσιο τυρί.

Ἀλιεΐα. Μιὰ μεγάλῃ πλουτοπαραγωγικὴ πηγή, γιὰ τοὺς Ὀλλανδοὺς, εἶναι ἡ ἀλιεΐα. Στὴ *Βόρειο θάλασσα* ψαρεύουν σὲ μεγάλες ποσότητες ρέγγες καὶ σολωμούς, ποὺ στέλνουν σ' ὅλα τὰ μέρη.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ μόνον ὀρυκτό, ποὺ βρίσκεται ἀφθονο στὴ χώρα, εἶναι ὁ γαιάνθρακας.

Βιομηχανία — Ἐμπόριο. Ἡ Ὀλλανδία ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία κατεργασίας ἀγροτικῶν, κτηνοτροφικῶν καὶ ἀποικιακῶν προϊόντων.



Εικ. 32. Άνθωνες στην Όλλανδία.

Κατασκευάζει συμπυκνωμένα γάλατα και τυριά από τὰ δικά της προϊόντα, και έπεξεργάζεται το ζαχαροκάλαμο, τὸ κινίνο, τὸ ρύζι, τὴ σοκολάτα κι ἄλλα εἶδη, πού μεταφέρει ἀπὸ τὶς ἀποικίες της.

Ἰδιαίτη καὶ μοναδική στὸν κόσμον εἶναι ἡ βιομηχανία τῆς κατεργασίας διαμαντιῶν.

Ἡ Όλλανδία ἔχει καὶ ἀξιόλογα ναυπηγεῖα.

Ἔχει σπουδαῖο εἰσαγωγικὸ καὶ ἐξαγωγικὸ ἐμπόριο. Εἰσάγει βιομηχανικά εἶδη (ὕφασματα, χάλυβα), πρῶτες ὕλες (πετρέλαια, ξυλεία) καὶ δημητριακά.

Ἐξάγει εἶδη γαλακτοκομίας, ἐκλεκτὸ χαρτί, κατεργασμένα μέταλλα (χάλυβα, κασίτερο), σπόρους ἀνθῶν καὶ ψάρια (ρέγγες καὶ σολωμούς).

Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει κτηνοτροφικά προϊόντα, ἀποικιακά εἶδη (ζάχαρη, κινίνο, τσάι) κ.τ.λ. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει καπνὸ, κρασί, σταφίδα κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Έχει καλό σιδηροδρομικό δίκτυο (4.000 χλμ.) και θαυμάσιους αυτοκινητόδρομους. Έχει μεγάλο έμπορικό στόλο και τὰ λιμάνια της έχουν μεγάλη κίνηση. Ο λιμένας του *Ρότερνταμ* προπολεμικώς έρχόταν *δευτέτος* σὲ έμπορική κίνηση στὴν Εὐρώπη, μετὰ τὸ Λονδίνο.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ἡ Ὁλλανδία έχει 10.200.000 κατοίκους, καὶ εἶναι τὸ πικὸ πυκνοκατοικημένο μέρος τῆς Εὐρώπης.

Λόγος — Γλώσσα — Θρησκεία. Οἱ Ὁλλανδοὶ ἀνήκουν στὴ βόρειο γερμανική φυλὴ.

Ἡ γλώσσα τους προέρχεται ἀπὸ τὴ γερμανική, ἀλλὰ διαφέρει κατὰ τὴν προφορά.

Ἀπὸ ἄποψη θρησκείας οἱ περισσότεροι εἶναι *Διαμαρτυρόμενοι* καὶ οἱ ὀλιγώτεροι *Καθολικοὶ*.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι *Συνταγματική Βασιλεία*.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ *Χάγη* (550.000 κάτ.), ποὺ εἶναι καὶ ἔδρα τοῦ *Διεθνoῦς Δικαστηρίου*. Τὸ *Ἀμστερνταμ* (850.000 κάτ.), ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς χώρας, μεγάλο λιμάνι καὶ βιομηχανικὸ κέντρο.

Τὸ Ἀμστερνταμ ἔχει τὰ καλύτερα ἐργαστήρια κατεργασίας διαμαντιῶν καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων. Τὸ *Ρότερνταμ* (700.000 κάτ.), μέγανος λιμένας εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Προπολεμικῶς τὸ *Ρότερνταμ* μαζί μετὴν *Ἀμβέρσα* τοῦ Βελγίου καὶ τὸ *Ἀμβούργο* τῆς Γερμανίας ἦταν τὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς ἡπειρωτικῆς Εὐρώπης.

Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ *Χάρλεμ*, ἡ πόλη τῶν ἀνθέων, τὸ *(Αἰνχόφεν*, ὅπου τὰ τεράστια ἐργοστάσια ραδιοφῶνων *Φίλιπς*, τὸ *Λέυντεν*, μετὸ περίφημο παλιὸ πανεπιστήμιο κ.τ.λ.

4. Λουξεμβούργο

Λουξεμβούργο λέγεται ἡ μικρὴ χώρα ἀνάμεσα στὴ Γαλλία, Βέλγιο καὶ Γερμανία. Έχει ἔκταση 2.600 τ. χλμ. καὶ πληθυσμὸ 295.000 κατοίκους. Τὸ Λουξεμβούργο εἶναι ἐλεύθερο κράτος ἀπὸ τὸ 1867. Οἱ κάτοικοι του εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ ὀμιλοῦν γαλλικὰ καὶ εἶναι Χριστιανοὶ Καθολικοὶ. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Λουξεμβούργο (60.000 κάτ.). Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται μετὴ γεωργία καὶ τὴ μεταλλουργία γιατί ἡ χώρα των ἔχει πλοῦσια μεταλλεῖα σιδήρου.

5. Μεγάλη Βρετανία

(**Αγγλία**)

Εἰσαγωγή. Τὰ δυὸ μεγάλα νησιά, ἡ *Μεγάλη Βρετανία* καὶ ἡ *Ἰρλανδία*, ἀποτελοῦν τὸ Βρετανικὸ κράτος, ποὺ κοινῶς λέγεται *Ἀγγλία*.

Ἀπὸ τὸ 1066, ποὺ κατακτήθηκε γιὰ τελευταία φορὰ ἡ Ἀγγλία ἀπὸ 60 χιλιάδες *Νορμανδούς* καὶ τοὺς ὁποίους ἀφομοίωσε, ἀποτελεῖ ἀνεξάρτητο κράτος.

Μέσα στὰ χίλια αὐτὰ χρόνια κατώρθωσε νὰ γίνῃ ἡ μεγαλύτερη αὐτοκρατορία τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἐξουσιάζῃ περίπου 500.000.000 ἀνθρώπων, ποὺ βρίσκονται στὰ νησιά της καὶ στὶς ἀπέραντες ἀποικίες της.

Τὰ τελευταῖα 200 χρόνια ἦταν ἡ μεγαλύτερη οικονομικὴ καὶ ναυτικὴ δύναμη τοῦ κόσμου. Μετὰ τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο ἡ δύναμή της μίκρυνε καὶ τῆ θέσῃ της τὴν πήρε ἡ Ἀμερικὴ.

Θέση — Ὅρια — Ἑκταση. Οἱ Βρετανικὲς νῆσοι βρίσκονται στὸ ΒΔ. τμήμα τῆς Εὐρώπης. Βρέχονται γύρω ἀπὸ τὴ Βόρειο θάλασσα, τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανὸ, τὴ Μάγγη καὶ τὸν πορθμὸ τοῦ Καλαί.

Οἱ Βρετανικὲς νῆσοι ἔχουν ἑκταση 312.000 τετρ. χλμ. Ἀπὸ αὐτὲς 230.000 τετρ. χλμ. εἶναι ἡ μεγάλη Βρετανία, καὶ 82.000 τετρ. χλμ. ἡ Ἴρλανδία, τῆς ὁποίας τὸ βόρειο τμήμα ἀνήκει στὴν Ἀγγλία.

Ἔτσι ἡ Ἀγγλία ἔχει ἑκταση 240.000 τετρ. χλμ. καὶ ἡ Ἴρλανδία 72.000 τετρ. χλμ.

Θὰ ἐξετάσωμε μαζί τις Βρετανικὲς νήσους, γιατί, ἂν καὶ ἡ Ἴρλανδία εἶναι ἀνεξάρτητη κτῆση, ἀποτελεῖ σχεδὸν μιὰ ἐνότητα γεωγραφικῆ, πολιτικῆ καὶ κυρίως οικονομικῆ μὲ τὴν Ἀγγλία.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη — Πεδιάδες. Ἡ Μεγάλῃ Βρετανία δὲν ἔχει μεγάλα καὶ ὕψηλά βουνά, ὅπως ἄλλες χώρες τῆς Εὐρώπης. Χωρίζεται μορφολογικὰ σὲ τρία τμήματα. Στὸ βόρειο, ποὺ ὀνομάζεται *Σκωτία*, στὸ νοτιοδυτικὸ *Οὐαλία* καὶ στὸ νοτιοανατολικὸ *Ἀγγλία*.

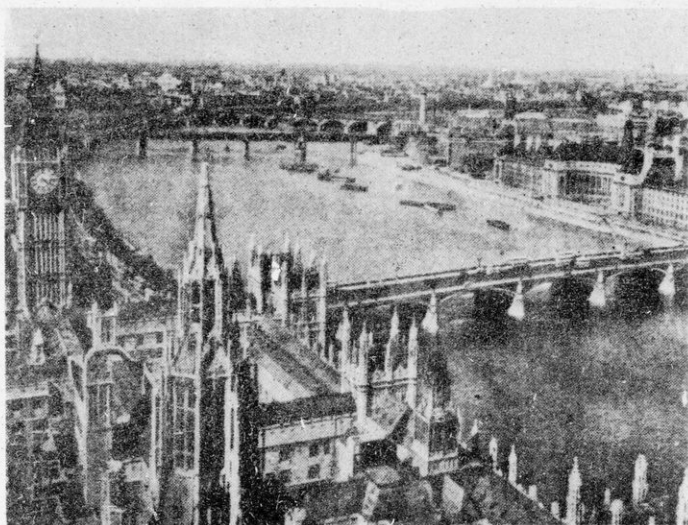
Στὴ Σκωτία ὑπάρχουν τὰ μεγαλύτερα καὶ ὕψηλότερα βουνά, τὰ *Γκαμπιανὰ* (1.350 μ.). Τὰ βουνά αὐτὰ διακόπονται στὸ μέσο καὶ σχηματίζουν μιὰ παγετωγενῆ κοιλάδα, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ συνεχόμενες μικρὲς λίμνες.

Νοτιώτερα ἐκτείνονται τὰ *Πέννια*, τὰ ὁποῖα δὲ φθάνουν τὰ 1.000 μ. Στὴν Οὐαλλία ἐκτείνονται τὰ *Καμβριανὰ ὄρη* (1.100 μ.), τὰ ὁποῖα εἶναι ἀπότομα καὶ ἀπόκρημα.

Ἀνάμεσα στὰ Γκαμπιανὰ καὶ Πέννια ὄρη σχηματίζεται μιὰ εὐφορη πεδιάδα, ἡ μοναδικὴ τῆς Σκωτίας. Ἡ ΝΑ. περιοχὴ τῆς Ἀγγλίας εἶναι ὀλόκληρη μιὰ εὐφορώτατη πεδιάδα, κατάφυτη ἀπὸ δένδρα καὶ χλόη.

Ἡ Ἴρλανδία εἶναι σχεδὸν ὀλόκληρη μιὰ πεδιάδα, ποὺ πρὸς Β. καὶ Ν. διακόπτεται ἀπὸ μικρὰ βουνά, ποὺ δὲ φθάνουν τὰ 1.000 μ. ὕψος.

Ποταμοί. Στὴ Μεγάλῃ Βρετανία σχηματίζονται πολλοὶ ποταμοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους μεγαλύτερος εἶναι ὁ *Τάιμες*, ποὺ διασχίζει τὴν πεδιάδα τοῦ Λονδίνου καὶ χύνεται στὴ θάλασσα τοῦ Καλαί. Ἔχει μῆκος 334 χιλιόμετρα.



Εικ. 33. Τμήμα του Λονδίνου. Στο μέσο ρέει ο ποταμός Τάμεσης.

Ὁ μεγαλύτερος ποταμός τῆς Ἰρλανδίας εἶναι ὁ *Σάννον*, ποὺ χύνεται στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Γενικῶς οἱ ἀκτὲς τῶν Βρετανικῶν νήσων παρουσιάζονται πολὺ διακεκομμένες. Τὶς περισσότερες βαθιεῖς κολπώσεις τὶς παρουσιάζουν τὰ παράλια καὶ τῶν δυὸ νήσων πρὸς τὸ Δ. μέρος.

Ἔτσι ἀποδείχεται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἡ μεγάλη μηχανικὴ ἐνέργεια τοῦ νεροῦ. Οἱ ἀνατολικὲς ἀκτὲς εἶναι περισσότερο ὀμαλές καὶ χαμηλές.

Ἀκόμη, πρὸς Β. τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ ΒΔ., πρὸς τὸν βόρειο πορθμὸ, ὑπάρχουν πλῆθος μικρὲς νησίδες, ποὺ ἀσφαλῶς ἄλλοτε θὰ ἀποτελοῦσαν ἓνα σύνολο μὲ τὴ μεγάλη νῆσο.

Πορθμοί. Ἡ Μεγάλὴ Βρετανία χωρίζεται ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπὴ Εὐρώπη μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ *Καλαί*. (Καλαί—Ντόβερ 34 χλμ.). Τὸ βάθος τοῦ πορθμοῦ αὐτοῦ στὸ βαθύτερο σημεῖο εἶναι 200 μ. καὶ στὸ στενότερο σημεῖο 34 μ.

Αὐτὸ ἀποδείχνει ὅτι ἄλλοτε ἡ Μεγάλὴ Βρετανία ἀποτελοῦσε τμήμα τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου. Ἀκόμη ἄλλη ἀπόδειξη εἶναι, ὅτι ἡ πεδιάδα

του Λονδίνου και ή άπέναντι Γαλλική πεδιάδα έχουν όμοια γεωλογική κατασκευή.

“Άλλος μεγάλος πορθμός είναι του *Άγιου Γεωργίου*, μεταξύ των δυό μεγάλων νήσων.

Κλίμα. Το κλίμα των Βρετανικών νήσων είναι *ώκεάνιο*. Η θερμοκρασία δέν έχει μεγάλες διακυμάνσεις. Ο χειμώνας είναι ήπιος και το καλοκαίρι δροσερό. Βροχές πέφτουν άφθονες κυρίως στα ΝΔ. μέρη.

Τό χειμώνα επικρατεί μεγάλη νέφωση και πολλές φορές στο Λονδίνο, ή νέφωση είναι τόσο χαμηλή και πυκνή, που σταματάει και ή κυκλοφορία για ώρισμένες ώρες.

Ο δημιουργός αυτού του κλίματος της Άγγλιας είναι το μεγάλο θερμό ρεύμα του κόλπου του Μεξικού, το περίφημο *Γκόλφ - στρήμ*.

Φυτά και ζώα. Τα φυτά και δέντρα της Μεγάλης Βρετανίας δέ διαφέρουν από της Εύρώπης. Τα ζώα όμως τα κατοικίδια, για το λόγο των επιμελημένων διασταυρώσεων που έκαμαν, παρουσιάζονται έκλεπτυσμένα και στις καλύτερες ράτσες.

Δημιούργησαν καλά άλογα για ήπποδρομίες, έξαιρετικές ράτσες κυνηγετικών σκυλιών, έκλεκτα είδη προβάτων και άλλων ζώων και πουλιών.

Όρυκτός πλούτος. Το ύπέδαφος, κυρίως της νήσου Μεγάλης Βρετανίας, έχει τεράστιο όρυκτό πλούτο, σε γαιάνθρακα, σίδηρο, χαλκό, κασίτερο, μόλυβδο και ψευδάργυρο.

Οίκονομική περιγραφή.

Ο Άγγλια χάρη στο γαιάνθρακα, τα πλούσια όρυκτά του έδάφους της και τις πρώτες ύλες των άποικιών της, ανάπτυξε πρωτότερα από όλα τα κράτη, τη μεγαλύτερη οικονομική δράση και άπόκτησε την παγκόσμια ήγετική οικονομική θέση. Μόνο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο την ξεπέρασε ή Άμερική.

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Η γεωργία, άν και το έδαφος της χώρας είναι εύφορο, δέν άποτελεί σπουδαίο οικονομικό πλούτο για τη χώρα. Παράγει δημητριακά (σιτάρι, βρώμη και κριθάρι, σίκαλη για την κατασκευή του έθνικου ποτού των, του *οϊτσι*), και πατάτες.

Η κτηνοτροφία είναι περισσότερο άναπτυγμένη για δυό λόγους: α) Γιατί ή χώρα διαθέτει μεγάλα χλοερά λιβάδια σε κάθε εποχή. Και β) γιατί ή άπόδοση της κτηνοτροφίας είναι μεγαλύτερη και έπικερδέστερη της γεωργίας.

Άκόμη ή κτηνοτροφία γίνεται με σύστημα και μέθοδο, ώστε να παράγει ζώα και ποιοτικά καλύτερα.

Με τις διάφορες διασταυρώσεις ζώων πέτυχαν θαυμάσιες ράτσες άλογα, βόδια, πρόβατα, χοίρους και κότες.

Η Άγγλική κτηνοτροφία μόνο με την Όλλανδική και Έλβετική μπορεί να συγκριθί. Όμως για το μεγάλο πληθυσμό της χώρας δέν είναι άρκετή.



Εικ. 34. Ο περίφημος ναός του Άγίου Παύλου στο Λονδίνο.

Δασικό πλοῦτο δὲν ἔχει ἡ χώρα καὶ ὅλη τὴν ξυλεία τὴν εἰσάγει ἀπ' ἔξω.

Ἄλιεία. Μεγάλο ἔθνικὸ εἰσόδημα φέρνει ἡ ἄλιεία, ἡ ὁποία γίνεται ἀπὸ δλόκληρους ἀλιευτικοὺς στόλους.

Τὸ ψάρεμα γίνεται στὴ Βόρειο θάλασσα, ὅπου ὑπάρχουν ἄφθονα ψάρια, ρέγγες, σολωμοὶ καὶ βακαλαοὶ.

Στὴ βόρειο θάλασσα συγκεντρώνεται τὸ ψάρι γιατί ἡ θάλασσα εἶναι ἀβαθῆς (10-20-50-100 μέτρα).

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ ὀρυκτοῦ πλοῦτου γίνεται ἐντατικῶς. Ἡ μεγαλύτερη ἀπόδοση εἶναι τοῦ γαιάνθρακα μὲ 300 ἑκατομ. τόννους τὸ χρόνο. Πρῶτη ἡ Ἄμερική, μὲ 650 ἑκατ. τόννους.

Κατόπιν ἀκολουθεῖ ἡ παραγωγή τοῦ σιδήρου, μολύβδου, χαλκοῦ, κασσιτέρου καὶ ψευδαργύρου.

Βιομηχανία. Ὁ μεγαλύτερος ἔθνικὸς πλοῦτος τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας εἶναι ἡ βιομηχανία τῆς. Μέχρι τὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο ἦταν ἡ πρώτη βιομηχανικὴ χώρα τοῦ κόσμου.

Οἱ λόγοι, ποὺ ἔφεραν τὴν τεραστία αὐτὴ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη εἶναι πολλοί.

α) Ὁ ἄφθονος γαιάνθρακας, στὸν ὁποῖο οἱ Ἄγγλοι πρόσθεσαν καὶ τὴ δύναμη τοῦ λευκοῦ ἄνθρακα (ὕδατοπτώσεις).

β) Ὁ πλοῦτος τῶν μεταφορικῶν μέσων (σιδηρόδρομοι, αὐτοκίνητα πλοῖα).

γ) Ἡ ἀφθονία τῶν πρώτων ὑλῶν τῆς αὐτοκρατορίας τῆς.

δ) Τὰ μεγάλα κεφάλαια.

Καί ε) καὶ κυριώτερον, ὁ μεγαλύτερος πολεμικὸς στόλος τοῦ κόσμου, ποὺ κυριαρχοῦσε σ' ὅλες τὶς θάλασσες.

Οἱ σπουδαιότερες βιομηχανίες τῆς εἶναι ἡ *μεταλλουργία* (χυτοσίδηρος, χάλυβας, κατασκευὴ μηχανῶν αὐτοκινήτων, ἀεροπλάνων κ.τ.λ.). Ἡ *ναπηγία* (κατασκευὴ ἐμπορικῶν καὶ πολεμικῶν πλοίων). Ἡ *κλωστοῦφαντολογία*, (βαμβακερά, μάλλινα, λινὰ καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα. Ἡ *βιομηχανία λούτας*, ἡ καλύτερη τοῦ κόσμου.

Ἡ *λούτα* εἶναι βιομηχανικὸ φυτὸ, ποὺ φύεται στὶς Ἰνδίες, καὶ ἀπὸ αὐτὸ κατασκευάζονται τὰ σακιά, τὰ σχοινιά καὶ τὰ карабόσχοινα.

Ἄκόμη οἱ βιομηχανίες: *Πορσελάνης, κεραμικῆς, ὑαλοργίας, χαρτοποιίας, χημικῶν προϊόντων* κ.τ.λ.

Ἐμπόριο. Προπολεμικῶς ἡ Μ. Βρετανία εἶχε τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλες τὶς χώρες τοῦ κόσμου. Ἐξάγει βαμβακερά καὶ μάλλινα ὑφάσματα, προϊόντα λούτας, μηχανικὰ εἶδη (μηχανές κάθε εἶδους), πλοῖα ἐμπορικὰ καὶ πολεμικά, αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνα κ.τ.λ.).

Στὴν Ἑλλάδα ἐξάγει ὑφάσματα καὶ νήματα, μηχανές, γαιάνθρακα, φαρμακευτικὰ καὶ χημικὰ προϊόντα κ.τ.λ.

Συγκοινωνία. Ἐχει τέλειο σιδηροδρομικὸ (31,500 χλμ.) καὶ ὁδικὸ

δίκτυο, θαυμάσιο ποταμοπολιτικό δίκτυο (5.500 χλμ. διώρυγες) και τη *μεγαλύτερη ατμοπλοϊκή συγκοινωνία του κόσμου.*

Προπολεμικώς ό έμπορικός της στόλος ήταν *ό μεγαλύτερος του κόσμου* και διαθέτει ακόμη τ*ά μεγαλύτερα ύπερωκεάνεια.*

Ή αεροπορική συγκοινωνία είναι αναπτυγμένη και οι αεροπορικές εταιρείες της κρατούν στα χέρια τους την αεροπορική συγκοινωνία τ*ων ηπείρων Εύρώπης, Ασίας και Αφρικής.*

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ό πληθυσμός τ*ων Βρετανικών νήσων είναι 51.000.000 κάτοικοι. Από αυτούς 48 εκατομ. κατοικούν στη Μ. Βρετανία και 3 εκατομ. στην Ίρλανδία.*

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Ό Άγγλικός λαός είναι Άγγλοσαξωνικός, ό οποίος κατάκτησε τη χώρα κατά τ*όν 5ον αιώνα και αναμίχθηκε με τ*ους Κέλτες, που κατοικούσαν τότε στα νησιά.**

Οί Κέλτες άποσύρθηκαν στα όρεινά και έτσι ό λαός διατήρησε τ*ό Άγγλοσαξωνικό χρώμα.*

Οί Άγγλοι έχουν ψηλό ανάστημα και ξανθή επιδερμίδα. Ό Άγγλικός λαός φημίζεται για έξυπνος, τολμηρός και πολύ ύπομονετικός. Τ*ά προτερήματα αυτά τ*όν έκαμαν ν*ά ιδρύσει μι*ά τόσο μεγάλη αυτοκρατορία. Ή γλώσσα τους είναι άγγλοσαξωνική, με πολλές λέξεις από τ*ην αρχαία λατινική.*****

Οί περισσότεροι Άγγλοι είναι Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι. Άνήκουν όμως σ*ε πολλές Χριστιανικές αίρέσεις. Ή κυριότερη αίρεση είναι και ή επίσημη εκκλησία, ή Έπισκοπική. Ή κεφαλή τ*ης εκκλησίας είναι ό Αρχιεπίσκοπος τ*ης Καντεβονίας.***

Πολίτευμα. Ή Μεγάλη Βρετανία και ή Ίρλανδία άποτελούν τ*ό Ηνωμένο Βασίλειο.*

Τ*ό πολίτευμα είναι Συνταγματική Βασιλεία με δυό Βουλές : τ*ων Λόρδων και τ*ων Κοινοτήτων. Τ*η μεγαλύτερη δύναμη τ*ην έχει ή Βουλή τ*ων Κοινοτήτων, ή όποία ψηφίζει τ*ους νόμους τ*ου κράτους.********

Πόλεις. Ή πρωτεύουσα τ*ης Άγγλίας είναι τ*ό Λονδίνο. Έχει πληθυσμό 4.500.000 κατοίκους και με όλόκληρο τ*ό άστικό συγκρότημα, γύρω στο Λονδίνο, που σχεδόν είναι μι*ά πόλη και λέγεται «μεγαλύτερο Λονδίνο», φθάνει τ*ά 8.400.000 κατοίκους.*****

Είναι ή μεγαλύτερη πόλη τ*ης Άγγλίας και τ*ου κόσμου όλοκλήρου.**

Είναι ι*σομένη σ*τις όχθες τ*ου ποταμού Τάμεση και 80 χλμ. από τ*ις εκβολές τ*ου*****

Είναι τ*ό μεγαλύτερο λιμάνι και τ*ό μεγαλύτερο οικονομικό κέντρο τ*ου κόσμου. Σήμερα τ*η συναγωνίζεται φοβερ*ά ή Νέα Ύόρκη.*****

Είναι παλαιά πόλη, με θαυμάσια μέγαρα, μεγάλα επιστημονικά ιδρύματα και έχει τ*ό πλουσιότερο αρχαιολογικό μουσείο τ*ου κι σμου.**

Σ' αυτό φυλάγονται τὰ θαυμάσια γλυπτά ἀριστουργήματα τοῦ Παρθενώνα, πού μᾶς τ' ἄρπαξε ὁ "Άγγλος *Έλγίνος*.

"Έχει ἀκόμη τεράστια πάρκα καί τόν ἔξοχο γαό τοῦ *Άγίου Παύλου*. Οἱ λιμενικές ἐγκαταστάσεις τῆς εἶναι *οἱ μεγαλύτερες τοῦ κόσμου*.

Κοντά στό Λονδίνο βρίσκονται δυό μικρές πόλεις, ἡ *Όξφόρδη* καί τὸ *Καίμπριτζ*, πού ἔχουν τὰ παλιότερα καί περιφημότερα πανεπιστήμια.

Ἡ χώρα ἔχει 50 πόλεις μὲ πάνω ἀπὸ 100.000 κατοίκους. Οἱ μεγαλύτερες εἶναι: τὸ *Μπέρμινγκχαμ* (1.100.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο κέντρο μεταλλουργίας.

Τὸ *Λίβερπουλ* (850.000 κάτ.), δεύτερο λιμάνι τῆς χώρας καί τὸ μεγαλύτερο κέντρο ἐμπορίου βαμβακιοῦ.

Τὸ *Μάντσεστερ* (700.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο κέντρο κλωστούφαντουργίας βαμβακιοῦ.

Τὸ *Λίντς* (500.000 κάτ.), κέντρο ὕφαντουργίας καί μαλλίνων ὕφασμάτων.

Τὸ *Σέφιλντ* (500.000 κάτ.) εἶναι τὸ μεγαλύτερο κέντρο βιομηχανίας χάλυβος καί ἔχει τὸ μεγαλύτερο ἐργοστάσιο τοῦ κόσμου κατασκευῆς μαχαίρου - πηρουινῶν.

Τὸ *Νιουκάσλ* (400.000 κάτ.), κέντρο ἐξαγωγῆς γαιανθράκων.

Τὸ *Μπρίστολ* (500.000 κάτ.), τὸ ἴδιο.

Ἡ *Γλασκῶβη* στὴ Σκωτία (1.100.000 κάτ.), στὴν ὁποία βρίσκονται τὰ μεγαλύτερα ναυπηγεῖα τοῦ κόσμου.

Τὸ *Έδιμβούργο* (500.000 κάτ.), ἡ πρωτεύουσα τῆς Σκωτίας, μία ἀπὸ τίς ὠραιότερες πόλεις τῆς Εὐρώπης.

Τὸ *Πλύμouθ* (200.000 κάτ.), καί τὸ *Πόρτσμουθ* (250.000 κάτ.), οἱ σπουδαιότεροι πολεμικοὶ ναύσταθμοὶ τῆς Ἀγγλίας.

Τῆς Ἴρλανδίας πρωτεύουσα εἶναι τὸ *Δουβλίνο*, μὲ 550.000 κατοίκους.

Άσκῆσεις : 1) *Ποιὲς εἶναι οἱ περισσότερες γεωργικὲς χώρες τῆς Δ. Εὐρώπης ;* 2) *Ποῦ ὀφείλεται ἡ μεγάλη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ἀγγλίας ;* 3) *Ποιοὶ εἶναι οἱ σπουδαιότεροι λιμένες τῆς Δ. Εὐρώπης ;*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Γερμανία

Εισαγωγή. Ἡ σημερινή κατάσταση τῆς Γερμανίας, ὅπως εἶναι χωρισμένη σὲ ζώνες (Ἀγγλική, Ἀμερικανική, Γαλλική καὶ Ρωσική), δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ξέρωμε ποιά θὰ εἶναι ἡ μελλοντική κατάσταση τῆς σὲ ἕκταση, πληθυσμὸ κι' ἄλλα στοιχεῖα. Γι' αὐτό, ἡ γεωγραφία τῆς Γερμανίας θὰ γίνη μὲ βάση τὰ προπολεμικά στοιχεῖα.

Θέση — Ὅρια — Ἐκταση. Ἡ Γερμανία κατέχει τὸ ΒΔ. τμήμα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης.

Συνορεύει πρὸς Α. μὲ τὴν Πολωνία καὶ πρὸς Δ. μὲ τὴν Ὀλλανδία, τὸ Βέλγιο καὶ τὴ Γαλλία. Πρὸς Β. μὲ τὴ Δανία καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴ Βόρειο καὶ Βαλτικὴ θάλασσα καὶ πρὸς Ν. μὲ τὴν Ἑλβετία. Αὐστρία καὶ Τσεχοσλοβακία. Ἔχει ἕκταση 470.000 τετρ. χιλιόμετρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιᾶδες. Ἡ Γερμανία παρουσιάζει τέτοια διαφορὰ ἐδάφους, ποὺ μπορεῖ νὰ διαιρεθῆ σὲ τρεῖς ζώνες :

- α) Στὴν **βόρεια** ζώνη, ἡ ὁποία εἶναι τελείως πεδινή.
- β) Στὴν **κεντρικὴ** ζώνη, στὴν ὁποία ὑπάρχουν βουνὰ μᾶλλον χαμηλὰ καὶ δασωμένα.

Καὶ γ) στὴ **νότια** ζώνη, στὴν ὁποία ξαπλώνονται οἱ βορεινὲς διακλαδώσεις τῶν κεντρικῶν Ἄλπεων.

Τὰ κυριώτερα βουνὰ τῆς νότιας ζώνης εἶναι οἱ *Βαβαρικὲς Ἄλπεις* καὶ ὁ *Μίλας Δρυμὸς* (1940 μ.), ποὺ χωρίζεται ἀπὸ τὰ *Βόγια ὄρη* καὶ ἀφήνει δίοδο στὸ Ρήνο ποταμὸ.

Ἀνάμεσα στὰ βουνὰ αὐτὰ σχηματίζεται τὸ *Βαβαρικὸ ὄροπέδιο* μὲ πολλὰς μικρὰς λίμνες καὶ ἔδαφος μᾶλλον ἄγονο, γεμάτο σωροὺς ἀπὸ χονδρὰ χαλίκια.

Τὸ ὄροπέδιο αὐτὸ δημιουργήθηκε ἀπὸ τοὺς μεγάλους παγετῶνες, ποὺ κατῆλθαν ἀπὸ τὶς κεντρικὲς Ἄλπεις. Αὐτὸ τὸ ἀποδεικνύουν οἱ μεγάλοι σωροὶ χαλικιῶν καὶ οἱ μικρὰς λίμνες στὰ βαθύτερα κοιλῶματα τοῦ ὄροπέδιου.

Β.Δ. τὸ ὄροπέδιο κατέρχεται καὶ ἀπολήγει στὴν *πεδιάδα τοῦ Δούναβη*.
 Στὴν κεντρικὴ ζώνη τῆς χώρας ἐκτείνονται ἀνατολικά τὰ *Σουδήτεια*
 ὄρη, τὸ *Όρτισον* καὶ ὁ *Βορειὸς Δρυμὸς* (1450 μ.). Στὸ κέντρο ὁ *Θουριγγι-*
κὸς Δρυμὸς καὶ πέραν τοῦ Ρήνου τὸ χαμηλὸ τμήμα τῶν *Άρδεωντῶν*.

Ἄνάμεσα Θουριγγικὸ Δρυμὸς καὶ τοῦ ποταμοῦ Ρήνου ἐκτείνονται
 τὰ *Παραρτήρια* ὄρη.

Οἱ πεδιάδες καὶ κοιλάδες ἀνάμεσα στὰ χαμηλὰ αὐτὰ βουνὰ εἶναι
 οἱ εὐφορώτερες τῆς Γερμανίας. Ἡ βόρεια ζώνη πρὸς τὴ θάλασσα εἶναι
 μιὰ συνεχῆς πεδιάδα.

Γενικὰ ἡ πεδιάδα αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄμμο καὶ δὲν εἶναι εὐφο-
 ρη ὅπως οἱ βόρειες πεδιάδες τῆς Ὁλλανδίας, Βελγίου καὶ Γαλλίας.

Ποταμοί. Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς Γερμανίας, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Δούνα-
 βη, χύνονται πρὸς τὴ *Βόρεια* καὶ *Βαλτικὴ* θάλασσα.

Ὁ *Δούναβης* πηγάζει ἀπὸ τὸν Μέλανα Δρυμὸν, διαρρέει τὴν ὁμά-
 νυμη πεδιάδα καὶ εἰσέρχεται στὸ Αὐστριακὸν ἔδαφος.

Ὁ *Ρήνος* ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Γερμανίας, πηγάζει ἀπὸ τὶς
 κεντρικὰς Ἄλπεις, ρεεὶ ἀνάμεσα Βοσγιῶν ὄρεων καὶ Μέλανα Δρυμὸς,
 κατέρχεται πρὸς τὴν πεδιάδα τοῦ *Ροῦρ* καὶ χύνεται στὴ Βόρειο θάλασσα,
 στὸ Ὁλλανδικὸ μέρος. Εἶναι ἥσυχος ποταμὸς, οὐδέποτε παγώνει καὶ ὁ
 ὄγκος τῶν νερῶν εἶναι πάντοτε σταθερὸς. Εἶναι πλωτὸς ποταμὸς καὶ ἡ
κυριώτεση ποταμοπλοῖα ἀγτηρία τῆς Ἐυρώπης.

Παράλληλα πρὸς τὸ Ρήνο ρεεὶ ὁ μικρότερος ποταμὸς *Βεξερως*, ὁ
 ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ τὸ Θουριγγικὸ Δρυμὸ καὶ χύνεται στὴ Βόρειο θά-
 λασσα.

Ὁ *Ἐλβας*, ὁ δεῦτερος σὲ μήκος ποταμὸς τῆς χώρας, ὁ ὁποῖος πη-
 γάζει ἀπὸ τὰ Τσεχοσλοβακικὰ βουνὰ καὶ χύνεται στὴ Βόρειο θάλασσα.

Ὁ *Όδερως*, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν Τσεχοσλοβακία, ἀλλὰ χύνεται στὴ
 Βαλτικὴ θάλασσα.

Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς χώρας εἶναι πλωτοὶ καὶ συνδέονται μεταξύ
 τους μὲ διώρυγες.

Διαμόρφωση τῶν ἀκτῶν. Οἱ ἀκτὲς πρὸς τὴ Βόρεια καὶ Βαλτικὴ
 θάλασσα εἶναι ὁμαλὲς καὶ προσβάλλονται πολὺ ἀπὸ τοὺς σφοδροὺς βό-
 ρειους ἀνέμους. Οἱ ἀκτὲς τῆς Βαλτικῆς παγώνουν περίπου δύο μῆνες τὸ
 χρόνο.

Ὅλα τὰ καλὰ λιμάνια τῆς χώρας εἶναι *χιανοειδῆ* καὶ βρίσκονται
 στὶς ἐκβολὲς τῶν ποταμῶν.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι γενικὰ *ἠπειρωτικὸ*. Μόνον τὸ ΒΔ.
 τμήμα πρὸς τὴ θάλασσα εἶναι κάπως *ὠκεάνιο*. Τὸ κεντρικὸ καὶ ὅσο προ-
 χωροῦμε πρὸς Α. γίνεται ψυχρότερο. Βροχὲς πολλὲς δὲν πέφτουν στὴ
 Γερμανία.

Στὸ ΝΔ. τμήμα πέφτουν οἱ περισσότερες, γιατί ὡς ἐκεῖ φθάνουν
 οἱ ὕγροι ΝΔ. ἄνεμοι καὶ ὅσο προχωροῦμε ἀνατολικά, οἱ βροχὲς γίνονται

λιγώτερες. Τὴν ὑγρασία τῆς γῆς τὴ βοηθοῦν τὰ πολλὰ χιόνια τοῦ χειμῶνα.

Τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ τῆς Γερμανίας δὲν διαφέρουν ἀπὸ τῆς ἄλλης Εὐρώπης.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει ἄφθονο γαιάνθρακα καὶ λιγνίτη. Τὰ ἄλλα ὄρυκτὰ καὶ μέταλλα ἀπαντοῦν σὲ μικρὲς ποσότητες.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Τὰ ἐδάφη τῆς Γερμανίας, ὅπως εἶδαμε, δὲν εἶναι πολὺ εὐφωρα. Ὅμως οἱ Γερμανοὶ μὲ ἀρδευτικὰ κι ἄλλα ἔργα καὶ μὲ χημικὰ λιπάσματα βελτίωσαν τὰ ἐδάφη των καὶ αὖξησαν τὴν παραγωγή των.

Ἡ παραγωγή δημητριακῶν (κατὰ σειρά, σίκαλη, βρώμη, σιτάρι καὶ κριθάρι) τὰ τελευταῖα χρόνια ἦταν σημαντικὴ.

Ἀκόμη ἔχει τεράστια παραγωγή πατάτας (τὴ δευτέρη θέση στὴν Εὐρώπῃ), τὴν ὁποία χρησιμοποιοῦν ὡς ψωμί. Μεγάλη παραγωγή σὲ ζαχαρότευτλα καὶ λυκίσκο γιὰ τὴν παραγωγή μύρας, λαχανικά, λίγο κρασί καὶ καπνὸ.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη. Τρέφει βόδια, χοίρους, ἄλογα, πρόβατα καὶ γίδια.

Δασοκομία. Ἡ Γερμανία ἔχει μεγάλα δάση καὶ βγάζει ἀρκετὴ ξυλεία.

Βιομηχανία. Ἡ Γερμανία εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ βιομηχανικά κράτη τῆς Εὐρώπης (Ἀγγλία, Γερμανία, Γαλλία, Ἰταλία καὶ Ρωσία). Τὴ μεγάλη βιομηχανικὴ ἀνάπτυξή της τὴν ὀφείλει στὸν ἀφθονο γαιάνθρακα, ποὺ βρίσκεται στὸ ὑπέδαφός της, καὶ στὴν παραγωγή ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας ἀπὸ τὶς ὕδατοπτώσεις. Οἱ μεγαλύτερες βιομηχανίες της, ποὺ εἶναι σχεδὸν συγκεντρωμένες στὴν κοιλάδα τοῦ *Ρούρ*, εἶναι :

Ἡ *μεταλλοργία* (χυτοσίδηρος, χάλυβας, μηχανές, αὐτοκίνητα, κάθε εἶδους ἐργαλεῖα, ὄπλα, ραδιόφωνα κλπ.).

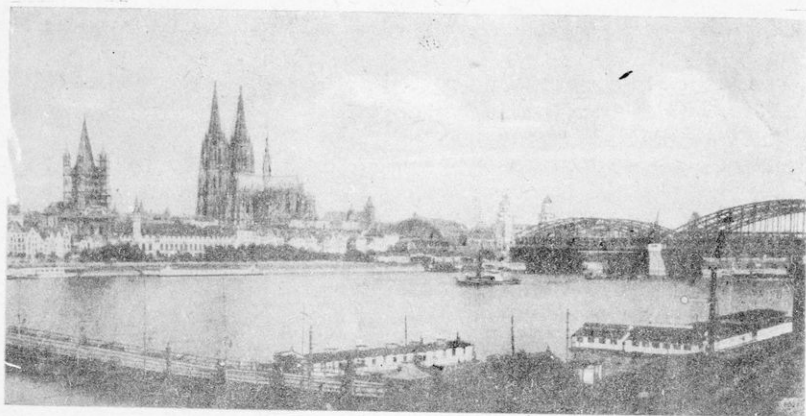
Ἡ *χημικὴ βιομηχανία* (συνθετικὸ πέτρελαιο, συνθετικὸ καουτσούκ, χρώματα, λιπάσματα, φάρμακα κλπ).

Ἡ *κλωστοϋφαντουργία, ὑαλοργία, χαρτοποιία, ἡ κατασκευὴ μυσικῶν ὄργάνων, ὀπτικῶν ὄργάνων* κλπ.

Ἐμπόριο. Τὸ ἐμπόριο εἶναι πάρα πολὺ ἀναπτυγμένο, γιατί ἡ Γερμανία ἀγόραζε τὶς πρῶτες ὕλες καὶ ἔδινε βιομηχανικά εἶδη.

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἔπαιρνε καπνὰ, σταφίδα, λάδια, οἶνοπνεύματα, φρούτα κλπ. καὶ μᾶς ἔδινε διάφορα βιομηχανικά εἶδη, μηχανές, ὑφάσματα, ἄνθρακα, χημικὰ προϊόντα, φάρμακα.

Συγκοινωνία Ἡ Γερμανία ἔχει θαυμάσιο σιδηροδρομικὸ δίκτυο (70.000 χλμ.), μεγάλο ὁδικὸ καὶ ποταμοπλοικὸ δίκτυο καὶ ἀριστη ἀτμο-



Είκ. 35. "Αποψη τής Κολωνίας τής Γερμανίας με τόν περίφημο
καθεδρικό ναό.

πλοϊκή συγκοινωνία, με ὄλο τόν κόσμο. Ὁ ἐμπορικός της στόλος ἦταν ὁ
δεύτερος τής Εὐρώπης.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμός τής χώρας εἶναι 67.000.000 κάτοικοι.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Οἱ Γερμανοὶ ἀνήκουν στήν *Τευτονική* φυλή, ἀλλά ἔχουν ἀναμιχθῆ καί με ἄλλες φυλές, κυρίως Σλάβους. Ὡς πρὸς τὴ θρησκεία εἶναι Χριστιανοί, τὰ 2/3 Διαμαρτυρόμενοι καί τὸ 1/3 Καθολικοί.

Πολίτευμα. Πρὸ τοῦ πολέμου εἶχαν *δικτατορία* (Χίτλερ), γιατί γενικῶς, ὁ χαρακτήρας τῶν Γερμανῶν ἐπιτρέπει τυφλὴ πειθαρχία καί ὑπακοή. Ἀκόμη οἱ Γερμανοὶ διακρίνονται γιὰ τὴ βία, τὴν ὠμότητα ποῦ ἔχουν, ἀλλὰ καί γιὰ τὸ σύστημα στὴ δράση καί στὴ σκέψη των καί γι' αὐτὸ προώδευσαν καταπληκτικὰ στὶς τέχνες κι ἐπιστῆμες.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τής χώρας ἦταν τὸ *Βερολίνο*, (4.500.000 κάτ.), χτισμένο στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ *Σπρέα*, παραπόταμου τοῦ Ἐλβα. Ὁραία πόλη (τώρα καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς) καί μεγάλο συγκοινωνιακὸ κέντρο με μεγάλη βιομηχανικὴ καί ἐμπορικὴ κίνηση.

Ἦταν ἡ ἔδρα Πανεπιστημίων καί εἶχε πολλὰ ἐπιστημονικὰ καί καλλιτεχνικὰ ἰδρύματα. Σήμερα ὁ πληθυσμὸς του εἶναι 3.200.000 κάτ.

Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ *Ἀμβούργο* (1.400.000 κάτ.), τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τής χώρας καί τὸ δεύτερο τής Εὐρώπης.

Ἡ *Λειψία* (700.000 κάτ.), ἡ πόλη τῶν βιβλίων με τὰ μεγαλύτερα καί τελειότερα τυπογραφεῖα.

Τὸ *Μόναχο* (750.000 κάτ.), με τὸ μεγαλύτερο σιδηροδρομικὸ σταθμὸ

της Εύρωπης, κέντρο γραμμάτων και τεχνών και με μεγάλη βιομηχανία ζυθοποιίας (μπύρας).

Ἡ *Δρέσδη* (650.000 κάτ.) με θαυμάσια καλλιτεχνικά δημόσια κτίρια.

Τὸ *Μπρεσλάου* (600.000 κάτ.), βιομηχανικό κέντρο.

Ἡ *Καινιξβέργη* (350.000 κάτ.), στήν ἀνατολική Πρωσία, βιομηχανικό και ἔμπορικό κέντρο.

Τὸ *Σιετίνο* και τὸ *Κιέλο*, ναύσταθμοι στή Βαλτική θάλασσα.

Ἡ *Κολωνία*, τὸ *Ἔσσην*, τὸ *Ντύσελτορφ*, ἡ *Νυρεμβέργη*, ἡ *Φραγκφούρτη* και ἄλλες πόλεις, μεγάλα βιομηχανικά κέντρα.

Ἡ Γερμανία ἔχει πάνω ἀπὸ 50 πόλεις με περισσότερο ἀπὸ 100 χιλιάδες πληθυσμό.

Ἐκπαίδευση. Ἡ Γερμανία εἶχε 20 περίπου Πανεπιστήμια κι ἄλλα ἀνώτερα πνευματικά ἰδρύματα.

2. Ἑ λ β ε τ ί α.

Εἰσαγωγή. Ἡ Ἑλβετία εἶναι μιὰ εὐτυχισμένη χώρα. Δὲν ἔλαβε μέρος οὔτε στὸν Α' οὔτε στὸ Β' Παγκόσμιο πόλεμο και, ἐπομένως, δὲν ἔπαθε καμιὰ καταστροφή.

Θέση—Ὅρια **Ἑκταση.** Ἡ Ἑλβετία βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς Εὐρώπης και εἶναι ἀπὸ τὰ κράτη, ποὺ δὲν βρέχονται ἀπὸ θάλασσα. Συνορεύει πρὸς Α. με τὴν Αὐστρία, πρὸς Δ. με τὴ Γαλλία, πρὸς Β. με τὴ Γερμανία και πρὸς Ν. με τὴν Ἰταλία.

Ἐχει ἕκταση 41.000 τετρ. χλμ.

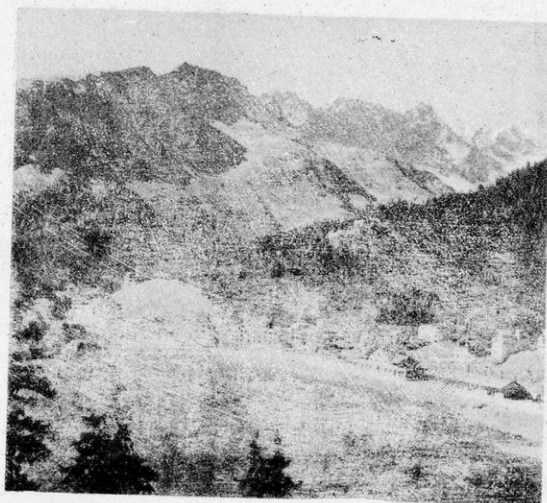
Φ υ σ ι κ ῆ π ε ρ ι γ ρ α φ ῆ

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Ἑλβετία εἶναι χώρα καθαρῶς ὄρεινῆ. Σ' αὐτὴ ξαπλώνεται ὁ κεντρικός ὄγκος, τοῦ μεγαλύτερου βουνοῦ τῆς κεντρικῆς και δυτικῆς Εὐρώπης, τῶν *Ἀλπων*.

Στὸ ΝΑ. τμῆμα τῆς χώρας ὑπάρχουν οἱ κύριοι ὄγκοι τῶν *Ἑλβετικῶν Ἀλπων*, ποὺ σχηματίζουν παράλληλες ὄροσειρές με διεύθυνση ἀπὸ Δ πρὸς Α. Οἱ κορυφές τῶν βουνῶν αὐτῶν ὑψώνονται ἀπὸ 3500—4600 μ. και οἱ δυὸ κυριώτερες διαβάσεις, τοῦ *Ἁγίου Βερνάρδου* και τοῦ *Σεμπλόν*, βρίσκονται σὲ ὕψος 2.000 μ. και 2.500 μέτρων.

Οἱ κορυφές τῶν βουνῶν, ἀπὸ 2.500 μέτρ. και ἄνω, σκεπάζονται με αἰώνια χιόνια και παγετῶνες, ποὺ λαμπυρίζουν τίς ἡλιόλουστες ἡμέρες τοῦ χειμῶνα.

Στὸ Β. μέρος τῆς χώρας ὑψώνεται ὁ *Ἑλβετικός Ἰούρας*, με διεύθυνση ΒΔ. ποὺ ἔχει ὕψος 1.700 μέτρα και εἶναι βουνὸ με ἀπότομες και ἄγριες χαράδρες. Ἀνάμεσα στίς Ἑλβετικές Ἀλπεῖς και τὸν Ἰούρα ξαπλώνεται τὸ *Ἑλβετικὸ ὄροπέδιο*, σὲ ὕψος 400—500 μ. και τὸ ὅποιο ἔχει μῆκος



Είκ. 36. Τρία χαρακτηριστικά τοπία της Έλβετίας.

250 χλμ. και μέσο πλάτος 60 χλμ.

Ποταμοί. Μεγάλοι ποταμούς δέν έχει ή χώρα, γιατί δέν υπάρχει ανάλογη ένδοχώρα. Όμως, από τὰ Έλβετικά βουνά, πηγάζουν πολλοί ποταμοί : Ό Ροδανός τής Γαλλίας, ό Ρήνος τής Γερμανίας, ό Ίνν, παραπόταμος του Δούναβη, ό Πάδος και ό Άδίγης τής Ίταλίας.

Λίμνες. Στά βαθύτερα κοιλώματα τής Έλβετίας υπάρχουν λίμνες μικρές και μεγάλες. Οί μεγαλύτερες είναι τής Γενεύης τής Ζυρίχης, τής Λουκέρνης και τής Κωνσταντίας.

Κλίμα. Το κλίμα ής Έλβετίας είναι ήπειρωτικό και πολύ ψυχρό στά ψηλότερα μέρη. Όμως τα ύψηλά βουνά της έμποδίζουν τόσο τους ψυχρούς ανέμους τó χειμώνα, όσο και τους θερμούς τó καλοκαίρι κι έτσι ή θερμοκρασία δέν έχει απότομες αλλαγές. Βροχές και χιόνια δέχεται περισσότερα τó Δ. τμήμα τής χώρας, γιατί τó φθάνουν οί ύγροι δυτικοί άνεμοι.

Φυτά και ζώα. Τα φυτά και τα ζώα της Έλβετίας είναι όμοια με της άλλης Εύρωπης. 'Ανάμεσα στις πεδιάδες και κοιλάδες των βουνών υπάρχουν δάση και λιβάδια με χλόη κάθε εποχή. Στά χαμηλότερα μέρη τὰ δάση αποτελούνται από δρυές, βαλανιδιές, καστανιές και στά ύψηλότερα από όρεινά πεύκα και έλατα.

Πάνω από 2500 μ. ύψος, δέν υπάρχουν δέντρα, αλλά μικροί θάμνοι. Στά ύψηλά και απόκρημνα μέρη ζούν άγρια γίδια (οί αΐγαγοί) και πετοῦν περήφανοι γύπες και άετοί.

Οικονομική περιγραφή

Γεωργία - Κτηνοτροφία. 'Η γεωργία, άν και γίνεται επιμελημένη, έχει περιορισμένη απόδοση, γιατί δέν υπάρχουν μεγάλες καλλιεργήσιμες έκτάσεις. Καλλιεργοῦν πατάτες, άμπέλια και όπωροφόρα δέντρα.

Τό μεγαλύτερο τμήμα της χώρας αποτελείται από λιβάδια και τόπους άκατάλληλους για γεωργία, αλλά θαυμάσιους για κτηνοτροφία.

Γι' αυτό και ή κτηνοτροφία είναι περισσότερο αναπτυγμένη και γίνεται με σύστημα και όργάνωση.

'Η Έλβετική κτηνοτροφία μπορεί νά συγκριθῆ μόνο με την 'Ολλανδική και 'Αγγλική. 'Ο μεγαλύτερος αριθμός ζώων είναι οί *άγελάδες* (1.600.000 κεφ.).

Τό Έλβετικό γάλα, βούτυρο και τυρί είναι γνωστά σ' όλο τόν κόσμο. Τό γάλα βιομηχανοποιείται, και στην Έλλάδα είναι πασίγνωστο τό Έλβετικό γάλα *Νεστέ*.

Δάση. 'Η Έλβετία έχει μεγάλα δάση, κυρίως από πεύκα, και τὰ έκμεταλλεύεται με θαυμάσιο τρόπο.

Βιομηχανία - Έμπόριο. 'Η Έλβετία έχει αναπτυγμένη βιομηχανία. Τόν άνθρακα, πού της λείπει, τόν άντικατέστησε με τόν *«λευκόν άνθρακα»*, δηλαδή χρησιμοποίησε σε μεγάλο βαθμό τις ύδατοπτώσεις και δημιούργησε τεράστια ύδροηλεκτρική ένέργεια. Με τόν ήλεκτρισμό αυτό κινούνται τὰ έργοστάσια, οί σιδηρόδρομοι και όλόκληρη ή βιομηχανία της χώρας.

Έχει αναπτυγμένη βιομηχανία κτηνοτροφικών ειδών, κλωστούφαντουργία, μηχανουργία κλπ. Οί σπουδαιότερες όμως βιομηχανίες είναι ή *όρολογιοποιία*, πού είναι άπαράμιλλη και ή *«βιομηχανία τών ξένων»*, όπως λέγεται ή θαυμάσια τουριστική όργάνωση.

Και πραγματικά, τὰ πολλά και θαυμάσια ξενοδοχεία της χώρας, πού βρίσκονται άκόμη και σε ύψηλές κορυφές τών βουνών, έπειδή έχουν και εύκολη συγκοινωνία, άποδίδουν μεγάλο έθνικό εισόδημα.

Χιλιάδες ξένοι, όλες τις εποχές τού χρόνου, πηγαίνουν στην Έλβετία, για νά χαροῦν τις όμορφιές της φύσεως, ν' άναπαυθοῦν και νά διασκεδάσουν ή ν' άναρρώσουν.

Συγκοινωνία. Τό σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας είναι πυκνότατο (6.000 χλμ.) και τὰ περισσότερα τραίνα της κινούνται με ήλεκτρισμό.



Εικ. 37. Ένα από τὰ περίφημα τουριστικά κέντρα τῆς Ἑλβετίας.

Στὴν Ἑλβετία ὑπάρχουν οἱ μεγαλύτερες σιδηροδρομικὲς σήραγγες : Τοῦ Σεμπλόν (20 χλμ. μήκος), τοῦ Ἀγίου Γοιθάρδου (15 χλμ. μήκος) καὶ τοῦ Λέισμπεργκ (17 1/2 χλμ. μήκος).

Οἱ σήραγγες αὐτὲς βρίσκονται σὲ ὑψόμετρο 700 — 1100 καὶ 1200 μέτρα.

Ἐμπόριο. Τὸ ἐμπόριο τῆς χώρας, ἐσωτερικὸ καὶ ἐξωτερικὸ, εἶναι μεγάλο. Ἔχει ἰσοζύγιο εἰσαγωγῶν καὶ ἐξαγωγῶν. Εἰσάγει πρώτες ὕλες (βαμβάκι, μαλλί, μετάξι, μεταλλεύματα), δημητριακὰ καὶ ἀποικιακὰ προϊόντα).

Έξάγει βιομηχανικά είδη (ύφασματα, μηχανές, ωρολόγια, χρώματα) και βιομηχανοποιημένα κτηνοτροφικά προϊόντα (γάλα, βούτυρο και τυρί).

Στην Ελλάδα εξάγει μηχανές, ωρολόγια, ύφασματα και κτηνοτροφικά προϊόντα και από την Ελλάδα εισάγει καπνό, σταφίδα, σύκα, σταφύλια και λάδι.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Ο πληθυσμός της χώρας είναι 4.700.000 κάτοικοι.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Οί Έλβετοι είναι κράμα λαών. Τά 70% του πληθυσμού είναι Γερμανοί, τά 20% Γάλλοι, τά 10% Ίταλοι και τά υπόλοιπα άλλες έθνικότητες.

Έχουν όμως όλοι έθνική συνείδηση κι αγαπούν πολύ την πατρίδα τους. Όμιλοθν γερμανικά, γαλλικά και Ιταλικά. Όλοι όμως οί μορφωμένοι όμιλοθν γερμανικά και γαλλικά.

Ο Έλβετικός λαός είναι ό περισσότερο μορφωμένος της Ερώπης. Είναι λαός ειλικρινής, δραστήριος και φιλόπατρις.

Θρησκεία. Τά 70% του πληθυσμού είναι Διαμαρτυρόμενοι και τά 30% Καθολικοί.

Πολίτευμα. Η Έλβετία άποτελεϊ δημοσποδική δημοκρατία. Διαιρείται σε 22 μικρότερες δημοκρατίες που όνομάζονται *Καντόνια*.

Τήν Κυβέρνηση της χώρας άποτελοθν 7 Ύπουργοί, που εκλέγονται άπ' όλόκληρη τη χώρα.

Πόλεις. Πρωτεύουσα είναι ή Βέρνη (140.000 κάτ.), που βρίσκεται στο κέντρο της χώρας. Άλλες πόλεις είναι : Η Ζυρίχη (350.000 κάτ.), ή μεγαλύτερη της Έλβετίας, τό οικονομικό και πνευματικό κέντρο της χώρας. Η Γενεύη (140.000 κάτ.), ή πόλη τών ρωλογιών. Η Λωζάνη (100.000 κάτ.). Η Λουκέρνη τουριστικό κέντρο. Η Βασιλεία (170.000 κάτ.), σιδηροδρομικό και έμπορικό κέντρο και ό πρώτος λιμένας του Ρήνου. Ο Άγιος Γάλλος, κέντρον κλωστούφαντουργίας. Τό Μοντρέ και τό Νταβός, γνωστότάτα τουριστικά κέντρα.

3. Αύστρία

Εισαγωγή. Η Αύστρία είναι κράτος, που δημιουργήθηκε μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο (1914—18). Τό 1938 όμως, ό Χίτλερ τήν κατέλαβε με τη βία και τήν έκαμε Γερμανική έπαρχία. Σήμερα ξανάγινε κράτος, αλλά άκόμη τήν κατέχουν οί νικήτριες δυνάμεις : Άμερική, Άγγλία, Γαλλία και Ρωσία.

Θέση — Όρια — Έκταση. Η Αύστρία βρίσκεται στο κέντρο της Ερώπης και είναι μεσογειακή χώρα, όπως και ή Έλβετία.

Συνορεύει προς Α. με τήν Ούγγαρία, προς Δ. με τήν Έλβετία, προς

Β. με τη Γερμανία και Τσεχοσλοβακία και προς Ν. με την Ίταλία και Γιουγκοσλαβία

"Έχει έκταση 84.000 τετρ. χιλιόμετρα.

Φυσική περιγραφή

Ή Αυστρία είναι όρεινη χώρα. Όλόκληρο τὸ ΝΔ. και ΝΑ. τμήμα της σκεπάζεται από τις διακλαδώσεις τῶν ἀνατολικῶν *"Άλπεων*. Τὰ βουνά αὐτά είναι ὑψηλά, σκεπασμένα με πυκνότατα δάση κι ἀνάμεσά τους βρίσκονται μικρές ὁμορφες λίμνες.

Γενικῶς οἱ *αὐστριακὲς "Άλπεις*, ποὺ σκεπάζονται ἀπὸ χιόνια και παγετῶνες, ἔχουν τοπία ἐξαιρετικῆς ὁμορφιάς. Ή ὑψηλότερη κορυφή τῶν βουνῶν της ἔχει ὕψος 3.800 μέτρα.

Οἱ αὐστριακὲς *"Άλπεις* σχηματίζουν τρεῖς διαβάσεις, ποὺ ἡ κυριώτερη είναι τοῦ *Μπρένερ*, μεταξὺ Ίταλίας και Αὐστρίας.

Πεδινὸ είναι μόνο τὸ ΒΔ. τμήμα, τὸ ὁποῖον διαρρέεται ἀπὸ τὸν ποταμὸ Δούναβη.

Ποταμοὶ—Λίμνες. Ὁ κυριώτερος ποταμὸς τῆς χώρας είναι ὁ *Δούναβης*, ὁ ὁποῖος είναι πλωτὸς σ' ὄλοκληρο τὸ τμήμα τῆς Αὐστρίας και ὁ *"Ινν*, παραπόταμος αὐτοῦ.

Οἱ λίμνες είναι μικρὲς και βρίσκονται ἀνάμεσα στὰ βουνά, σὲ ὕψος πάνω ἀπὸ 2.000 μέτρα.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας είναι *ἡπειρωτικό*. Βροχὲς πέφτουν ἀρκετὲς, κυρίως στὸ Δ. τμήμα, γιὰ τὸ λόγο, ὅτι ἐκεῖ βρίσκονται τὰ περισσότερα δάση.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία—Δασοκομία. Ή γεωργία δὲν είναι ἀναπτυγμένη, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχουν καλλιεργήσιμες ἐκτάσεις. Παράγει ἀπὸ λίγα (καλαμπόκι, πατάτες και ζαχαρότευτλα).

Μεγάλη ἀνάπτυξη ἔχει ἡ κτηνοτροφία, ἡ ὁποία γίνεται με ἐπιμελημένο τρόπο. Τρέφουν ἀγελάδες και χοίρους.

Ὁ μεγαλύτερος ὁμιος πλοῦτος τῆς χώρας προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν. Τὰ μεγάλα δάση τῆς Αὐστρίας βγάζουν μεγάλες ποσότητες ξυλείας καλῆς ποιότητας.

Οἱ κάτοικοι ἀγαποῦν τὰ δάση, τὰ προσέχουν και τὰ ἐκμεταλλεύονται μ' ἐπιστημονικὸ τρόπο.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Στὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας δὲν ὑπάρχουν πολλὰ ὀρυκτά, παρὰ μόνο *λιγνίτης* και *σίδηρος*.

Βιομηχανία. Ή χώρα ἔχει ἀναπτυγμένη βιομηχανία, κυρίως μεταλλουργία, κλωστοϋφαντουργία βαμβακιῦ και ξυλουργία (ἐπιπλα Βιέννης) κλπ.

Συγκοινωνία. Ή Αὐστρία ἔχει πυκνὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο (7.000 χιλμ.), ἀλλὰ ἡ μεγαλύτερη συγκοινωνία της είναι ἡ πλωτὴ ἀρτηρία τοῦ

ποταμού Δούναβη. Γι αυτό και η Βιέννη έχει σπουδαίες λιμενικές εγκαταστάσεις. Ἀκόμη ἡ χώρα ἔχει τέλειο ὁδικό δίκτυο, γιὰ τὴ μεταφορὰ τῆς ξυλείας.

Ἐμπόριο. Ἡ χώρα προπολεμικῶς εἶχε καλὸ ἔμπόριο. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα εἰσάγει καπνὰ, σταφίδες, κρασιὰ κι ἄλλα γεωργικὰ εἶδη καὶ ἐξάγει ὑφάσματα, ξυλεία, ἔπιπλα πολυτελείας καὶ εἶδη γυναικείας μόδας.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ὁ πληθυσμὸς τῆς εἶναι 7.000.000 κάτοικοι.

Λαὸς—Γλῶσσα—Θρησκεία. Ὁ λαὸς εἶναι γερμανικῆς καταγωγῆς καὶ ὁμιλεῖ τὴ γερμανικὴ γλῶσσα. Οἱ μισοὶ εἶναι Καθολικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Διαμαρτυρόμενοι.

Πολίτευμα. Κοινοβουλευτικὴ Δημοκρατία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ Βιέννη (1.700.000 κάτ.) κτισμένη κοντὰ στὸ Δούναβη. *Εἶναι ἀπὸ τὶς ὀραϊότερες πόλεις τῆς Ἐυρώπης.* Ἔχει με-



Εἰκ. 38. Ἀνάβαση στὶς αὐστριακὲς Ἄλπεις.

γάλη πνευματική και καλλιτεχνική κίνηση, περίφημο Πανεπιστήμιο, θέατρα και ώδεϊα.

Ἡ Βιέννη ἔχει τὸ μεγαλύτερο πάρκο τῆς Εὐρώπης. Ἀκόμη εἶναι μεγάλο σιδηροδρομικὸ, ἐμπορικὸ καὶ ποταμοπολιτικὸ κέντρο.

Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ Γκρατς (220.000 κάτ.), τὸ Λίντς (200.000 κάτ.), τὸ Στρασβοῦργον, διεθνὲς μουσικὸ κέντρο καὶ ἄλλες.

4. Οὐγγαρία

Εἰσαγωγή. Ἡ Οὐγγαρία ἔγινε κράτος μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιον πόλεμον, ὅπως καὶ ἡ Αὐστρία. Σήμερα βρίσκεται ὑπὸ Ρωσικὴ στρατιωτικὴ κατοχή.

Θέσις—Ὅρια—Ἐκτασι. Ἡ Οὐγγαρία βρίσκεται στὴν κεντρικὴ περιοχὴ τῆς Εὐρώπης. Συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τὴν Ρουμανίαν, πρὸς Δ. μετὰ τὴν Αὐστρίαν, πρὸς Β. μετὰ τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ πρὸς Ν. μετὰ τὴν Γιουγκοσλαβίαν. Ἔχει ἔκτασι 93.000 τετρ. χιλιομέτρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Οὐγγαρία εἶναι μιὰ ἀπέραντη πεδιάδα. Στὸ Δ. μόνον τμῆμα τῆς πεδιάδας ὑψώνεται ὁ χαμηλὸς *Ὀβγγρικός Ἀρμός*, κατάφυτος ἀπὸ πυκνὰ δάση. Στὶς ἀπέραντες ὅμως πεδινὲς ἐκτάσεις δὲν ὑπάρχουν καθόλου δέντρα. Ἔτσι οἱ πεδιάδες αὐτὲς ἔχουν τὸ χρῶμα τῆς *στέπας* τὰ πλουσιώτερα ἐδάφη τῆς Οὐγγαρίας εἶναι τὰ λεγόμενα «μαῦρα χρώματα».

Ποταμοί. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ εἶναι: Ὁ *Δούναβης*, ὁ ὁποῖος ρεεῖ στὸ μέσον τῆς χώρας καὶ εἶναι παντοῦ πλωτός. Ὁ *Τάις* ἢ *Τίσα*, παραπόταμος τοῦ Δούναβη, ὁ ὁποῖος εἶναι ὀρμητικὸς ποταμὸς καὶ πηγάζει ἀπὸ τὰ *Καρπάθια* καὶ τὶς *Τρανσυλβανικὰς Ἀλπεις*.

Λίμνες. Ἡ μεγαλύτερη λίμνη τῆς χώρας εἶναι ἡ *Πλάττεν*.

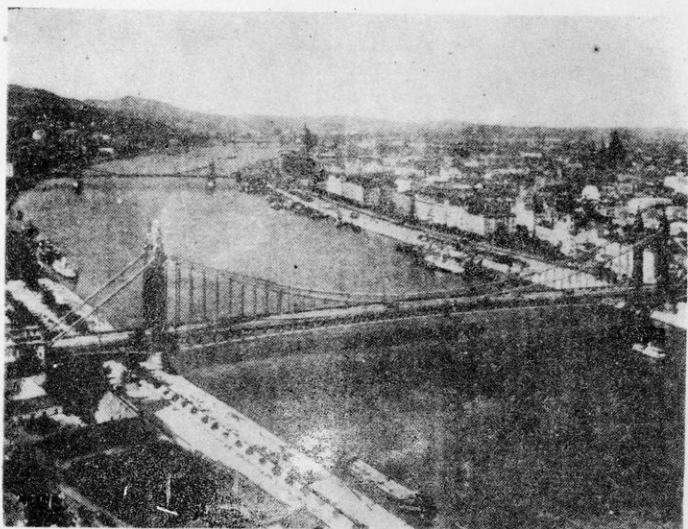
Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι *ἡπειρωτικόν*, μετὰ ξηρὰ δριμύτατα χειμῶνα. Βροχὲς πέφτουν λίγες καὶ ἡ ὑγρασία τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ καλοκαίρι διατηρεῖται ἀπὸ τὸ πολλὰ χιόνια τοῦ χειμῶνα.

Ὀικονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Ἡ Οὐγγαρία εἶναι καθαρὰ γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χώρα. Οἱ πλούσιες πεδιάδες τῆς παράγουν κατὰ σειράν, καλαμπόκι, σιτᾶρι, πατάτες καὶ ἄφθονα ζαχαρότευτλα (ζάχαρη). Τὰ ἀμπέλια τῆς εἶναι λίγα ἀλλὰ κάνουν περίφημον κρασί.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἀναπτυγμένη. Τρέφει βόδια, πρόβατα καὶ ἐξαιρετικὰ ἄλογα (οὐγγαρέζικα ἄλογα καὶ δέρματα).

Ὅρυκτός πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει λιγνίτη, βωξίτη καὶ σίδηρον.



Εικ. 39. "Αποψη τῆς Βουδαπέστης. Στὸ μέσον ρεεὶ ὁ ποταμὸς Δούναβης.

Βιομηχανία—Ἐμπόριο. Βιομηχανία μεγάλη δὲν ὑπάρχει στὴ χώρα. Ἡ κυριώτερη βιομηχανία εἶναι ἡ κατασκευὴ γεωργικῶν ἐργαλείων καὶ γεωργικῶν μηχανῶν.

Τὸ ἐμπόριο εἶναι ἀναπτυγμένο. Ἡ χώρα εἰσάγει βιομηχανικὰ εἶδη, ξυλεία καὶ γαιάνθρακα καὶ ἐξάγει δημητριακὰ, ζάχαρη, ἀκατέργαστα δέρματα καὶ κτήνη.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμός. Ἡ Οὐγγαρία ἔχει 9.200.000 κατοίκους.

Λαὸς—Γλῶσσα—Θρησκεία. Οἱ Οὐγγροὶ εἶναι *Μαγνάροι*, φυλὴ *Ταταρική*, ποὺ ἦλθε σὲ ἐπιμιξία καὶ μὲ ἄλλους λαοὺς. Οἱ Οὐγγροὶ εἶναι περήφανος λαὸς κι ἀγαπᾶ πολὺ τὴν πατρίδα του.

Ἡ οὐγγρική γλῶσσα ὁμοιάζει μὲ τὴν τουρκική. Οἱ περισσότεροὶ Οὐγγροὶ εἶναι Καθολικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί.

Πόλεις. Ἡ Οὐγγαρία, ἐπειδὴ εἶναι γεωργικὸ καὶ κτηνοτροφικὸ κράτος, δὲν ἔχει μεγάλες πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ *Βουδαπέστη* (1.050.000 κάτ.), κτισμένη στὸ κέντρο τῆς χώρας, στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Δούναβη. Εἶναι ὠραία πόλη καὶ τὸ οἰκονομικὸ, πολιτικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας.

Ἡ Βουδαπέστη ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο πόλεις τῆ *Βούδα* καὶ τὴν *Πέστη* ποῦ ἐνώθηκαν μεταξύ τους μὲ ὥραιες γέφυρες.

Ἄλλες μεγάλες πόλεις εἶναι τὸ *Σεγκεντίν* (140.000 κάτ.) καὶ τὸ *Ντεμπετσέν* (130.000 κάτ.).

5. Τσεχοσλοβακία

Εἰσαγωγή. Ἡ Τσεχοσλοβακία εἶναι νέο κράτος, ποῦ σχηματίσθηκε μετὰ τὸν Α΄ Παγκόσμιον πόλεμον. Στὸ Β΄ Παγκόσμιον πόλεμον ἦταν τὸ πρῶτο κράτος, ποῦ κατέλαβε ἡ Γερμανία. Σήμερα εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῆς Ρωσίας.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Τσεχοσλοβακία βρίσκεται στὴν καρδιά τῆς Εὐρώπης.

Συνορεύει πρὸς Α. μὲ τὴν Πολωνία, πρὸς Β. καὶ Δ. μὲ τὴ Γερμανία καὶ πρὸς Ν. μὲ τὴν Αὐστρία καὶ τὴν Οὐγγαρία.

Ἔχει ἑκταση 130.000 τετ. χιλιόμετρα.

Ἀποτελεῖται ἀπὸ τρεῖς περιοχάς: Τὴ *Βοεμία* δυτικά, τὴ *Μοραβία* στὸ κέντρο καὶ τὴ *Σλοβακία* ἀνατολικά.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Τσεχοσλοβακία περιβάλλεται γύρω-γύρω ἀπὸ βουνά. Πρὸς Α. ἐκτείνονται τὰ *Καρπάθια*, ΒΑ. τὰ *Σουδήτεια*, πρὸς Β. τὰ *Μεταλλικά* ὄρη (Ἔρτσον) καὶ ΝΔ. ὁ *Βοεμικὸς Δρυμὸς*.

Ὅλα τὰ βουνά τῆς χώρας σκεπάζονται ἀπὸ πυκνά καὶ μεγάλα δάση (δόξυες, βαλανιδιές, πεύκα καὶ ἔλατα).

Ἀνάμεσα στὸ Βοεμικὸ Δρυμὸ, τὰ Μεταλλικά ὄρη (Ἔρτσον) καὶ τὰ Σουδήτεια ὄρη ἐκτείνεται ἡ μεγάλη πεδιάδα (ὄροπέδιο) τῆς *Βοεμίας*.

Στὸ κέντρο βρίσκεται ἡ πεδιάδα τῆς *Μοραβίας*, ἡ ὁποία πρὸς Ν. ἐνώνεται μὲ τὴν Οὐγγρικὴ πεδιάδα καὶ πρὸς Β. μὲ τὴν Πολωνικὴ. Στὸ Α. τμῆμα δὲν ὑπάρχουν πεδιάδες παρὰ μικρὰς κοιλάδες.

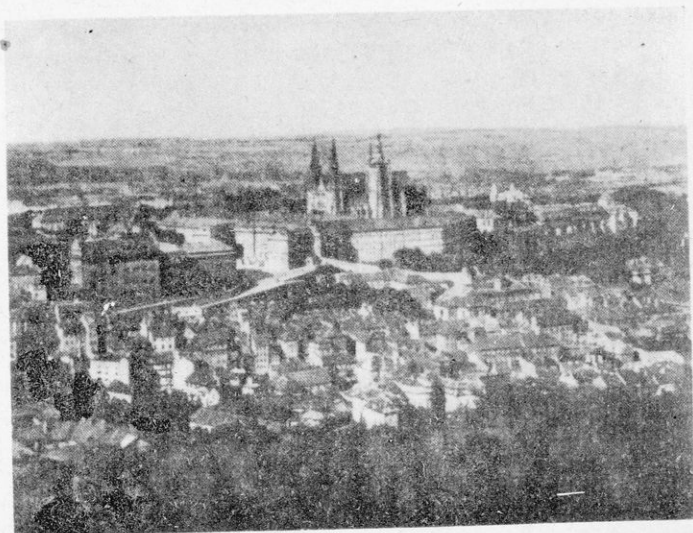
Οἱ πεδιάδες τῆς χώρας εἶναι προσχλωσιγενεῖς κι εὐφορώτατες, κυρίως τῆς Βοεμίας.

Ποταμοί. Ἀπὸ τὰ Σουδήτεια ὄρη πηγάζει ὁ *Ἐλβας*, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ δεχθῆ καὶ τὰ νερά τοῦ *Μολδάβα*, διασχίζει τὰ Μεταλλικά ὄρη καὶ εἰσέρχεται στὴ Γερμανία. Ἀπὸ τὸ Τσεχοσλοβακικὸ ἔδαφος πηγάζουν καὶ δύο παραπόταμοι τοῦ Δούναβη.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι *ἡπειρωτικόν*, μὲ δριμύτατο χειμῶνα. Βροχὲς πέφτουν μᾶλλον ἀρκετές.

Οἰκονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Ἡ γεωργία εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀναπτυγμένη, κυρίως στὴ Βοεμία καὶ Μοραβία. Παράγουν δημητριακὰ (σιτάρι,



Εικ. 40. "Αποψη της Πράγας πρωτεύουσας της Τσεχοσλοβακίας.

σίκαλη, βρώμη, κριθάρι), λυκίσκο (φυτό της μύρας), πολλές πατάτες και μεγάλες ποσότητες ζαχαρότευτλα (ζάχαρη).

Ἡ κτηνοτροφία βρίσκεται στήν ἴδια ἀνάπτυξη μὲ τὴ γεωργία. Τρέφουν βόδια, χοίρους κι αἰγοπρόβατα.

Δασικὸς πλοῦτος. Ἡ χώρα ἔχει πολλὰ δάση κι ἐξάγει ἀρκετὴ ποσότητα ξυλείας.

Ὅρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει γαιάνθρακα, λιγνίτη σὲ μεγάλες ποσότητες καὶ σίδηρο.

Βιομηχανία. Ἡ Τσεχοσλοβακία ὑπάγεται στὰ βιομηχανικά κράτη τῆς Εὐρώπης. Οἱ μεγαλύτερες βιομηχανίες τῆς εἶναι ἡ κλωστοϋφαντουργία βαμβακιῶ καὶ λιναριοῦ, ἡ σιδηρουργία, ἡ ζαχαροποιία καὶ ἡ ζυθοποιία. Φημισμένα εἶναι τὰ προϊόντα τῆς βιομηχανίας *πορσελάνης* καὶ *υάλουργίας* (βοεμικά κρύσταλλα).

Συγκοινωνία. Γενικῶς, ἔχει τέλειο συγκοινωνιακὸ δίκτυο. Τὸ σιδηροδρομικὸ εἶναι ἀπὸ τὰ πυκνότερα τῆς Εὐρώπης (14.000 γλμ.).

Τὸ ποταμοπλοικὸ μὲ τὸν "Ελβα καὶ Δούναβη ἔνωσε τὴ χώρα μὲ τ' ἄλλα Εὐρωπαϊκά κράτη.

Ἐμπόριο. Τὸ ἐμπόριο τῆς χώρας, κυρίως μὲ τὸ ἐξωτερικὸ, εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένο. Οἱ ἐξαγωγές τῆς ὑπερβαίνουν τὶς εἰσαγωγές.

Έξάγει : βιομηχανικά είδη (μηχανές, δπλα), βαμβακερά και μάλλινα ύφασματα, ξυλεία, ζάχαρη και είδη πορσελάνης και ύαλουργίας.
 Εισάγει : άκατέργαστα μέταλλα, βαμβάκι, μαλλι και δημητριακά.
 Στην Έλλάδα έξάγει ζάχαρη, μηχανές, μετάλλινα και γυαλικά είδη, κι από την Έλλάδα εισάγει καπνό, σταφίδα, σύκα, σταφύλια και δέρματα.

Πολιτική περιγραφή

Πληθυσμός. Μετά την έκδίωξη των Γερμανών (Σουδιτών) ό πληθυσμός της χώρας είναι περίπου 12.500.000 κάτοικοι.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Οί Τσεχοσλοβάκοι είναι λαός Σλαβικής καταγωγής. Στη χώρα κατοικούν δύο φυλές. Οί *Τσέχοι*, πού κατοικούν τη Βοεμία και Μοραβία και είναι οί περισσότεροι, και οί *Σλοβάκοι*, πού κατοικούν τη Σλοβακία και είναι οί λιγώτεροι.

Οί Τσεχοσλοβάκοι είναι λαός έργατικός και φιλοπρόδοος.

Η γλώσσα τους είναι σλαβικής καταγωγής, βαρεία και με πολλά σύμφωνα. Οί περισσότεροι κάτοικοι της χώρας είναι Χριστιανοί Καθολικοί.

Πολίτευμα. Κομμουνιστική Δημοκρατία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα της χώρας είναι ή *Πράγα* (950.000 κάτ.), κτισμένη στις όχθες του ποταμού *Μολδαύα*. Είναι ώραία πόλη με μεγαλοπρεπή δημόσια κτίρια, άρχαιο πανεπιστήμιο κι άλλα έπιστημονικά και καλλιτεχνικά ιδρύματα. Είναι συγκοινωνιακό, έμπορικό και βιομηχανικό κέντρο.

Δεύτερη πόλη είναι τό *Μπρονό* (300.000 κάτ.), μεγάλο βιομηχανικό κέντρο της χώρας.

Τό *Πίλσεν* (200.000 κάτ.), κέντρο πολεμικής βιομηχανίας και ζυθοποιίας. Η *Μπρατισλάβα* (170.000 κάτ.), λιμάνι του Δούναβη κλπ.

Άκόμη στη χώρα υπάρχουν δυό περίφημες λουτροπόλεις (θερμές πηγές), κοντά στα Μεταλλικά όρη, τό *Κάρλσμπαντ* και τό *Μάριεμπαντ*.

Άσκήσεις. 1) Ποιά χώρα της Κεντρικής Εύρώπης έχει τή μεγαλύτερη βιομηχανία και γιατί ; 2) Με ποιά χώρα της Κεντρικής Εύρώπης ή χώρα μας έχει τις μεγαλύτερες έμπορικές σχέσεις ; 3) Ποιά χώρα έχει τή μεγαλύτερη τουριστική κίνηση και γιατί ; 4) Ποιές είναι οί μεγαλύτερες συγκοινωνιακές άρτηρίες της Κεντρικής Εύρώπης ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Πολωνία

Εισαγωγή. Ἡ Πολωνία ἔγινε κράτος μετὰ τὸν Α' Παγκόσμιον πόλεμον. Στὸ Β' Παγκόσμιον πόλεμον ἔπαθε τεράστιες καταστροφές, κυρίως σὲ ἀνθρώπινο ὕλικόν. Σήμερα ξανάγινε ἐλεύθερον κράτος, ἀλλὰ μεταπολίστηκαν τὰ σύνορά της καὶ δὲν εἶναι ὀριστικά. Γι' αὐτὸ θὰ ἐξετάσωμε τὴ χώρα ὅπως ἦταν πποπολεμικά.

Θέση—Ὅρια—Ἐκταση. Ἡ Πολωνία κατέχει τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης. Συνορεύει πρὸς Α. μετὰ τὴν Ρωσίαν, πρὸς Δ. μετὰ τὴν Γερμανίαν, πρὸς Β. μετὰ τὴν ἀνατολικὴν Πρωσίαν καὶ Λιθουανίαν καὶ πρὸς Ν. μετὰ τὴν Τσεχοσλοβακίαν καὶ Ρουμανίαν.

Ἔχει ἔκταση 310.000 τετραγ. χιλιομέτρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὅρη—Πεδιάδες. Ἡ Πολωνία εἶναι περισσότερον πεδινὴ χώρα. Τὰ μεγαλύτερα βουνά της εἶναι οἱ βόρειες παραφυάδες τῶν *Καρπαθίων* ὄρεων, στὶς ὁποῖες τὸ μεγαλύτερον ὕψος εἶναι 2.600 μέτρα.

Οἱ παραφυάδες αὐτὲς ξαπλώνονται βορειότερα καὶ σχηματίζουν τεράστιον *ὄροπέδιον*. Τὸ ὄροπέδιον αὐτὸ εἶναι ἡ εὐφορώτερη περιοχή τῆς χώρας, γιὰτὶ δέχεται τίς προσχώσεις πολλῶν ποταμῶν,

Τὸ βόρειον τμήμα τῆς Πολωνίας ἀποτελεῖ ἀπέραντη πεδιάδα, ἡ ὁποία εἶναι συνέχεια τῆς γερμανικῆς.

Ἡ πεδιάδα αὐτή, ὅπως καὶ ἡ γερμανικὴ, εἶναι παγετωγενῆς καὶ τὸ ἔδαφος εἶναι ἀμμώδες μετὰ μεγάλα χαλίκια, γι' αὐτὸ δὲν εἶναι εὐφορῆ.

Ἔτσι ἡ Πολωνία διαιρεῖται σὲ τρία τμήματα: Τὸ *νότιον*, ποῦ εἶναι ὄρεινὸ καὶ γεμάτον δάση, τὸ *κεντρικόν*, ποῦ ἀποτελεῖ τεράστιον εὐφορὸν ὄροπέδιον καὶ τὸ *βόρειον*, ποῦ εἶναι τελείως πεδινόν.

Ποταμοί. Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς τῆς Πολωνίας, ὁ ὁποῖος δέχεται τὰ νερά ὄλων τῶν ποταμῶν τῆς χώρας, εἶναι ὁ *Βιστούλας*, ποῦ χύνεται στὴ Βαλτικὴ θάλασσα. Ὁ ποταμὸς αὐτὸς εἶναι πλωτὸς καὶ τὸ χειμῶνα παγώνει.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι *ἡπειρωτικόν* καὶ τὸ χειμῶνα κάνει πολὺ κρύον. Βροχῆς δὲν πέφτουν πολλές, ἀλλὰ τὰ πολλὰ χιόνια τοῦ χει-

μόνα διατηρούν μεγάλη ύγρασία στη χώρα. Γι' αυτό και στο ανατολικό τμήμα σχηματίζονται πολλά έλη και τέλματα. Γενικώς το κλίμα είναι ψυχρό και υγιεινό.

Όρυκτος πλούτος. Το υπέδαφος της χώρας έχει άφθονο γαιάνθρακα, όρυκτο άλάτι, σίδηρο, ψευδάργυρο, κάλλιο και πετρέλαιο, κυρίως στο ΝΔ τμήμα και, γι' αυτό, ή περιοχή αυτή είναι πυκνοκατοικημένη.

Ο ι κ ο ν ο μ ι κ ή π ε ρ ι γ ρ α φ ή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Η Πολωνία είναι περισσότερο γεωργική και κτηνοτροφική χώρα.

Στή βόρεια πεδιάδα παράγει μεγάλες ποσότητες σίκαλης και πατάτας. Στο κεντρικό όροπέδιο, σιτάρι, βρώμη, κριθάρι, ζαχαρότευτλα και λινάρι.

Η κτηνοτροφία είναι έξ' ίσου άναπτυγμένη, Τρέφει πολλά άλογα (τά περισσότερα της Εύρώπης) και πολλά βόδια, κυρίως, για κρέας. Άκόμη χοίρους και γιδοπρόβατα. Έπειδή παράγει πολλά δημητριακά τρέφει και πολλά πουλερικά.

Όρυκτος πλούτος. Η χώρα παράγει πολύ γαιάνθρακα (έρχεται δεύτερη στην Εύρώπη) και άρκετες ποσότητες σίδηρο, όρυκτο άλάτι, ψευδάργυρο και πετρέλαιο (τρίτη στην Εύρώπη).

Βιομηχανία. Χάρη στον άφθονο γαιάνθρακα ή χώρα έχει άναπτυγμένη βιομηχανία. Κυριώτερος κλάδος είναι ή κλωστούφαντουργία και ή μεταλλουργία.

Συγκοινωνία. Η συγκοινωνία είναι άναπτυγμένη περισσότερο στις ΝΔ. περιοχές, που υπάρχουν τά μεταλλε α και λιγώτερο στις ανατολικές.

Γενικώς έχει πυκνό σιδηροδρομικό και όδικό δίκτυο ως και ποταμοπλοϊκό (Βιστούλας).

Έμπόριο. Το έμπόριο, έσωτερικό κι έξωτερικό, είναι πολύ άναπτυγμένο.

Εισάγει άποικιακά προϊόντα (καφέ, βαμβάκι, ρύζι) και μηχανές, αύτοκίνητα κλπ.

Έξάγει γαιάνθρακα, μεταλλεύματα, πετρέλαιο, ξυλεία, ζάχαρη, κρέατα και κτήνη.

Στήν. Έλλάδα έξάγει κρέατα, ξυλεία, δέρματα και εισάγει καπνά, σταφίδα, οίνοπνεύματα κλπ.

Π ο λ ι τ ι κ ή π ε ρ ι γ ρ α φ ή

Πληθυσμός. Προπολεμικώς ή χώρα είχε 32.000.000 κατοίκους. Σήμερα, ύστερα από τίς σφαγές και τά στρατόπεδο συγκεντρώσεως τών Γερμανών, ό πληθυσμός είναι λιγώτερος. Άπογραφή 1948 : 24.500.000 κάτοικοι).

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Οί Πολωνοί είναι σλαβικής καταγωγής. Στή χώρα όμως μένουν και πολλοί Γερμανοί, Ρώσοι και Έβραϊοί.

Ή γλώσσα των είναι σλαβικό ιδίωμα.

Οί περισσότεροι Πολωνοί είναι Χριστιανοί Καθολικοί.

Πολίτευμα. Τό πολίτευμα τής χώρας είναι *Κομμουνιστική Δημοκρατία*.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τής χώρας είναι ή *Βαρσοβία* (1.300.000 κάτ.), ή όποία έπαθε τις μεγαλύτερες καταστροφές από τούς Γερμανούς και σήμερα ό πληθυσμός τής είναι μόνον 700.000 κάτοικοι.

Είναι κτισμένη στις όχθες του ποταμού Βιστούλα και είναι βιομηχανικό και πνευματικό κέντρο τής χώρας.

Άλλες μεγάλες πόλεις είναι τό *Λότζ* (600.000 κάτ.), τό μεγαλύτερο βιομηχανικό κέντρο τής χώρας, τό *Πόζεν* (350.000 κάτ.) και ή *Κρακοβία* (350.000 κάτ.), ή παλιά πρωτεύουσα τής χώρας.

2. Εύρωπαϊκή Ρωσία

Θέση—Όρια—Έκταση. Ή Ρωσία κατέχει τό ανατολικό τμήμα τής Εύρώπης. Ή Εύρωπαϊκή Ρωσία συνορεύει προς Α. με τά Ουράλια όρη και τήν Κασπία θάλασσα, προς Β. βρέχεται από τό Βόρειο Παγωμένο όκεανό, προς Δ. συνορεύει με τή Φινλανδία, βρέχεται από τή Βαλτική θάλασσα και συνορεύει με τήν Πολωνία και τή Ρουμανία, και προς Ν. με τόν Εύξεινο Πόντο και τόν Καύκασο.

Ή Εύρωπαϊκή Ρωσία έχει έκταση 6.000.000 τετρ. χλμ. και 140.000.000 κατοίκους. Όλόκληρη ή Ρωσία, Εύρωπαϊκή και Άσιατική, έχει έκταση 22.000.000 τετρ. χλμ. και πληθυσμό 200.000.000 περίπου κατοίκους.

Φυσική περιγραφή

Όρη—Πεδιάδες. Τό μεγαλύτερο βουνό τής χώρας είναι ό *Καύκασος* (5.560 μ.), τό ύψηλότερο τής Εύρώπης, που έκτείνεται από τόν Εύξεινο Πόντο ως τήν Κασπία θάλασσα. Τά *Ουράλια* όρη (1.600 μ.), τεράστια σε μήκος όροσειρά. Τά όρη τής *Κριμαίας* (1.700 μ.), και τά *Καρπάθια*.

Όλα τά όρη τής Ρωσίας, όπως βλέπομε, βρίσκονται στα σύνορα τής χώρας.

Τό υπόλοιπο μέρος αποτελεί τεράστια σε έκταση πεδιάδα, ή όποία είναι συνέχεια τής βόρειας Εύρωπαϊκής, που αρχίζει από τά Πυρηνάια.

Ποταμοί. Ή άπέραντη πεδιάδα τής Ρωσίας σχηματίζει πολλούς και μεγάλους ποταμούς. Στο Β. Παγωμένο όκεανό χύνονται ό *Πετοχόρας* και ό *Λουϊνας*. Στή Βαλτική θάλασσα ό *Λύνας* και ό *Νίμεν*. Στόν Εύξεινο Πόντο ό *Ανείστερος*, ό *Λεϊπέρος*, και ό *Λόν*. Και στήν Κασπία θάλασσα ό *Βόλγας* ό μεγαλύτερος τής Εύρώπης (3400 χλμ. μήκος) και ό *Ουράλης*.

Διαμόρφωση τών άκτών. Μεγάλο τμήμα τής Ρωσίας δέν βρέχεται

από θάλασσα. Πρὸς Β. ὁ Β. Παγωμένος ὠκεανὸς σχηματίζει τὴ *Λευκὴ θάλασσα* καὶ τὴ χερσόνησο *Κόλια*. Οἱ ἀκτὲς εἶναι χαμηλές, δὲν σχηματίζουν καλὰ λιμάνια κι ἀκόμη, τὸν περισσότερο καιρὸ, ἡ θάλασσα εἶναι παγωμένη.

ΒΔ. ἔχει τὴ Βαλτικὴ θάλασσα, ποὺ ἔχει κι αὐτὴ τὸ μειονέκτημα νὰ παγῶνῃ πολλοὺς μῆνες τὸ χειμῶνα.

Στὸ Ν. μέρος ἔχει τὸν Εὐξείνιο Πόντο, ποὺ σχηματίζει τὴ χερσόνησο τῆς *Κριμαίας* καὶ ὄρισμα καλὰ λιμάνια. "Ὁμως κι αὐτὴ ἡ θάλασσα εἶναι κλεισμένη καὶ δὲν ἐπικοινωνεῖ ἀπ' εὐθείας μὲ κανέναν ὠκεανὸ.

Ἡ *Κασπία θάλασσα* εἶναι λίμνη, ἄσχετο ἂν εἶναι τεράστια σὲ ἔκταση καὶ ἔχει μεγάλο βάθος (1900 μ.). Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ρωσία ποτὲ δὲν ἔγινε μεγάλη ναυτικὴ δύναμη.

Κλίμα. Ἄν ἐξαίρεσωμε τὴ νότιον ἀκτὴ τῆς Κριμαίας, ποὺ ἔχει κλίμα εὐκρατο, ὀλόκληρη ἡ Ρωσία ἔχει κλίμα *ἡπειρωτικό*, μὲ ψυχρότατο χειμῶνα καὶ θερμὸ καλοκαίρι. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἡ Ρωσικὴ χώρα ἔχει τεράστια ἔκταση ἀπὸ Ν. πρὸς Β. (40°—65° παράλληλος), τὸ κλίμα εἶναι διαφορετικό. Γι' αὐτὸ τὴ Ρωσία τὴ διαιροῦμε σὲ 4 ζώνες ἀπὸ ἄποψη κλίματος καὶ βλαστήσεως.

1) Ζώνη *Τούντρας*. Αὐτὴ ἡ ζώνη βρίσκεται κοντὰ στὰ παράλια τοῦ Β. Παγωμένου ὠκεανοῦ. Ἡ περιοχὴ αὐτὴ εἶναι ἄδεντρη καὶ γεμάτη τέλματα. Τὸ ψῦχος εἶναι δριμύτατο, ὁ χειμῶνας διαρκεῖ 8—9 μῆνες καὶ ὁ πληθυσμὸς εἶναι ἀραιός.

2) Ζώνη τοῦ *Δάσους*. Ἡ ζώνη αὐτὴ βρίσκεται νοτιώτερα καὶ φθάνει μέχρι τῆς Μόσχας. Ἡ πεδιάδα αὐτὴ, ἐπειδὴ εἶναι παγετωγενῆς, εἶναι ἀμμώδης κι εὐκόλα φύονται δέντρα (πεῦκα καὶ ἔλατα). Γι' αὐτὸ ἡ ζώνη αὐτὴ σκεπάζεται ἀπὸ ἀπέραντο δάσος, ποὺ δὲν περιορίζεται στὴν Εὐρώπη αἰκίη, ἀλλὰ ἐκτείνεται σ' ὀλόκληρη τὴν Ἀσιατικὴν Ρωσία. Στὴ ζώνη αὐτὴ τὸ ψῦχος εἶναι μεγάλο, ὁ χειμῶνας διαρκεῖ 6—7 μῆνες καὶ ὁ πληθυσμὸς εἶναι μάλλον ἀραιός.

3) Ζώνη τῶν *σιεππῶν*. Ἡ ζώνη αὐτὴ εἶναι ἡ νοτιώτερη καὶ φθάνει ὡς τὸν Εὐξείνιο Πόντο καὶ τὴν Κασπία θάλασσα. Τὴ ζώνη αὐτὴ τὴ χωρίζομε σὲ δύο ζώνες, στὴ ζώνη τῆς *μαύρης σιέππας* καὶ στὴ ζώνη τῆς *φαιᾶς σιέππας*. Ἡ ζώνη τῆς *μαύρης σιέππας* (χῶμα μαῦρο) εἶναι ἡ μεγαλύτερη καὶ βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς Ρωσίας ἀπὸ τὰ Καρπάθια ὡς τὰ Οὐράλια ὄρη. Εἶναι εὐφορώτατη γῆ καὶ παράγει ἄφθονα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Στὴ ζώνη αὐτὴ τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικό, ὁ χειμῶνας διαρκεῖ 5-6 μῆνες, τὸ καλοκαίρι εἶναι θερμὸ καὶ εἶναι τὸ πιὸ πυκνοκατοικημένο μέρος. Στὴ ζώνη αὐτὴ ὑπάρχουν δάση ἀπὸ φυλλοβόλα δέντρα, βαλανιδιές, ὄξυες καὶ *σημίδες*, τὸ ἐθνικὸ δέντρο τῶν Ρώσων.

4) Ζώνη τῆς *φαιᾶς σιέππας* (χῶμα φαιῶ). Βρίσκεται στὸ νότιο τμήμα, μεταξύ *Ἀζοφικῆς* καὶ *Κασπίας* θάλασσας. Ἡ φαιᾶ γῆ εἶναι ἄγονη καὶ ἄδεντρη.

Βροχές στη Ρωσία δέν πέφτουν πολλές. Οι περισσότερες πέφτουν στο δυτικό τμήμα και, όσο προχωρούμε ανατολικά, γίνονται λιγότερες.

Οικονομική περιγραφή

Γεωργία - Κτηνοτροφία. Ἡ Ρωσία ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ περισσότερο χώρα γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ, παρὰ βιομηχανικὴ. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ γεωργία ἀναπτύχθηκε περὶ σὺν ἄλλοις καὶ ἡ καλλιέργεια γίνεται μὲ μηχανικὰ μέσα κι ἐπιστημονικὸ τρόπο.

Ἡ παραγωγὴ δημητριακῶν εἶναι τεράστια. Παράγει τὸ 1/2 τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς,

τὴν πρώτη θέσῃ κατέχει τὸ σιτάρι καὶ ἀκολουθοῦν ἡ σίκαλη, ἡ βρώμη καὶ τὸ καλαμπόκι. Τεράστια εἶναι καὶ ἡ παραγωγὴ τῆς πατάτας εἶναι ἡ πρώτη τοῦ κόσμου. Ἀκόμη παράγει ζαχαρότευτλα, βαμβάκι, λιναρί καὶ φρούτα.

Ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἐξ ἴσου ἀναπτυγμένη σ' ὅλη τὴ χώρα. Τρέφουν ἄλογα, βόδια, πρόβατα καὶ χοίρους.

Ἄλιεα. Ἡ ἄλιεα εἶναι ἐξαιρετικὰ ἀναπτυγμένη, γιατί καὶ οἱ λίμνες καὶ ποταμοὶ τῆς χώρας ἔχουν ἄφθονα ψάρια. Περίφημο εἶναι τὸ *ρωσικὸ χαβιάρι*, ποὺ φτιάχνεται ἀπὸ τ' αὐτὰ ψαριῶν τῆς Κασπίας θάλασσας.

Δασικὸς πλοῦτος. Ἡ Ρωσία ἔχει ἀπέραντα δάση, ἀπὸ τὰ ὁποῖα βγάζει μεγάλες ποσότητες ξυλείας.

Ἀκόμη στὰ δάση αὐτὰ ὑπάρχει ἄφθονο κυνήγι ἀγρίων ζῶων μὲ πολὺτιμο δέρμα (πολικὲς ἀλεπούδες καὶ διάφορα εἶδη ἰκτίδων, ἐρμίνες κλπ.), ποὺ φέρνει ἀρκετὸ εἰσόδημα.

Ὀρυκτὸς πλοῦτος. Τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει ἄφθονα ὀρυκτὰ καὶ μέταλλα: γαιάνθρακα, πετρέλαιο, χρυσό, πλατίνα, σίδηρο, βωξίτη, ψευδάργυρο, κάσσιτερο, χαλκό, μόλυβδο κλπ.

Βιομηχανία. Τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ βιομηχανία τῆς χώρας ἔλαβε μεγάλη ἀνάπτυξη. Οἱ μεγαλύτερες βιομηχανίες εἶναι ἡ *μεταλλουργία*, ἡ *κλωστοῦφαντουργία*, ἡ *βιομηχανία χημικῶν προϊόντων* (συνθετικὸ καουτσούκ, συνθετικὴ βενζίνη κλπ.) ἡ *ζαχαροποιία*, ἡ *ξυλουργία* κλπ.

Συγκοινωνία. Ἡ συγκοινωνία εἶναι καλὴ, ἀλλὰ ὄχι ἀρκετὴ, γιὰ τὴν ἔκτασῃ τόσο μεγάλης χώρας. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο ἀραιὸ καὶ τὸ ὁδικὸ δίκτυο ἀκόμη ἀραιότερο. Ἡ ποταμοπολιὰ ἀναπτύχθηκε μὲ τίς διώρυγες μεταξὺ τῶν ποταμῶν καί, ἔτσι, ἐπικοινωνεῖ ὁ Εὐξείνους Πόντος μὲ τὴ Βαλτικὴ θάλασσα. Ἡ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία ἐξυπηρετεῖ μόνον μεγάλα κέντρα.

Ἐμπόριο. Ἡ Ρωσία ἐξάγει γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, πετρέλαιο καὶ ξυλεία.

Εἰσάγει βιομηχανικὰ προϊόντα (μηχανές, ἐπιστημονικὰ ἔργαλεῖα) καὶ ἀποικιακὰ προϊόντα, καφέ, τσάι, καουτσούκ κλπ.



Εικ. 41. ΡΩΣΙΑ, Μόσχα. Το Κρεμλίνο.

Προπολεμικώς στην Έλλάδα έστειλεν δημητριακούς καρπούς, ξυλεία και πετρέλαιο κι έπαιρνε καπνό, σταφίδα, έλιές και λάδι.

Π Ο Λ Ι Τ Ι Κ Η Π Ε Ρ Ι Γ Ρ Α Φ Η

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της Εύρωπαϊκής Ρωσίας το άποτελούν οι *Ρώσοι*. Στά παράλια του Β. Παγωμένου ώκεανου ζουν οι *Λάπωνες* και οι *Σαμογέτες*. Κοντά στη Βαλτική θάλασσα οι Ρώσοι λέγονται *Λευκορώσοι*. Υπάρχουν κι έλάχιστοι Γερμανοί, Ρουμάνοι, Άρμένιοι κι Έβραιοί.

Όλοι οι Ρώσοι είναι *Σλάβοι*, που άναμίχθηκαν με Μογγόλους και Τατάρους.

Οί Ρώσοι όμιλουν τη ρωσική γλώσσα, από την όποιαν κατάγονται όλες οι άλλες σλαβικές. Άπό άποψη θρησκείας όλοι οι Ρώσοι είναι Χριστιανοί όρθόδοξοι με δικό τους Πατριάρχη.

Πολίτευμα. Η Ρωσία είναι Όμοσπονδία Δημοκρατιών και λέγεται *Ένωση Σοσιαλιστικών Σοβιετικών Δημοκρατιών*. Στην πραγματικότητα όμως είναι δικτατορία του κομμουνιστικού κόμματος.

Διαιρείται σε 17 μικρότερες δημοκρατίες, που όλες όμως διευθύνονται από τη μεγαλύτερη Ρωσική Δημοκρατία.

Μετά τό Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο ή Ρωσία ένωμάτωσε στο κράτος της και τις τρεις μικρές Δημοκρατίες της Λευκορωσίας (*Έσθονία, Λεττονία και Λιθουανία*)

Πόλεις. Πρωτεύουσα είναι η Μόσχα (7.000.000 κάτ.), μεγάλο πολιτικό, βιομηχανικό, έμπορικό και πνευματικό κέντρο της χώρας. Σ' αυτήν υπάρχει το μεγάλο ανάκτορο των Τσάρων της Ρωσίας, που λέγεται *Κρεμλίνο*.

Δεύτερη πόλη είναι το *Λένινγκραντ* (3.200.000 κάτ.), ή άλλοτε *Πετρούπολη*, παλιά πρωτεύουσα των Τσάρων.

Είναι χτισμένη στο *Φιννικό* κόλπο, είναι ωραία πόλη και μεγάλο βιομηχανικό κέντρο.

Το *Κίεβο* (850.000 κάτ.), ή πόλη με τις περισσότερες εκκλησίες.

Ή *Οδησός* (600.000 κάτ.), ο πρώτος λιμένας στον Εύξεινο Πόντο. Σ' αυτήν άλλοτε έμεναν πολλοί Έλληνες κι εκεί ιδρύθηκε η *Φιλική Έταιρία*.

Το *Χάρκοβο* (800.000 κάτ.), κέντρο βιομηχανίας.

Ή *Σεβαστούπολη* (200.000 κάτ.), μεγάλος πολεμικός ναύσταθμος στην Κριμαία.

Το *Μπακού* (800.000 κάτ.), κέντρο πετρελαίου στη Κασπία θάλασσα.

Ή Ρωσία έχει πάνω από 50 πόλεις με 100—500 χιλ. κατοίκους.

3. Φινλανδία

Εισαγωγή. Ή Φινλανδία έγινε κράτος μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο.

Θέση — Όρια — Έκταση. Ή Φινλανδία βρίσκεται ανάμεσα στη Σκανδιναβική χερσόνησο και στη Ρωσία.

Συνορεύει προς Α. με τη Ρωσία, προς Δ. με τη Σουηδία, προς Β. με τη Νορβηγία και προς Ν. βρέχεται από τη Βαλτική θάλασσα.

Έχει έκταση 340.000 τετρ. χιλιόμετρα.

Φυσική περιγραφή

Ή Φινλανδία είναι μιá περίεργη χώρα. Το έδαφος της αποτελείται από πολλά μικρά γρανιτώδη ύψώματα, που δέν υπερβαίνουν τά 500—1000 μέτρα.

Άνάμεσα σ' αυτά σχηματίζονται κοιλάδες, που τά χαμηλότερα μέρη των είναι λίμνες.

Ύπάρχουν στή χώρα περισσότερες από 3.000 λίμνες μικρές και μεγάλες. Γι' αυτό, ή Φινλανδία ονομάζεται «*Χώρα των λιμνών*». Τά 2/3 της χώρας είναι σκεπασμένα με δάση από κωνοφόρα δέντρα. Το υπόλοιπο έδαφος είναι βαλτότοποι και άγονα μέρη.

Οί άκτες της Φινλανδίας σχηματίζουν πολλές κολπώσεις και καλά λιμάνια. Γύρω στις άκτες υπάρχουν πάρα πολλά νησάκια, που οί Φινλανδοί τά λένε *σέρες*.



Εικ. 42. Ήλσινκι, ή πρωτεύουσα τής Φινλανδίας.

Τό κλίμα τής χώρας είναι ήπειρωτικό, με δριμύτατο χειμώνα και δροσερό καλοκαίρι.

Τό χαρακτηριστικό ζώο τής χώρας είναι ό τάρανδος.

Οίκονομική περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. "Αν και τό έδαφος είναι άγονο, οι κάτοικοι κάνουν έντατική καλλιέργεια και παράγουν σιτάρι, σίκαλη, λινάρι και

πατάτες. Ἡ κτηνοτροφία εἶναι περισσότερο ἀναπτυγμένη, γιατί ἡ χώρα ἔχει ἀφθονα λιβάδια. Τρέφουν ἄλογα, βόδια, πρόβατα καὶ χοίρους. Περισσότερα ὅμως εἰσοδήματα φέρνουν ἢ ἐκμετάλλευση τῆς ξυλείας καὶ ἡ ἄλλεια.

Βιομηχανία. Χάρη στὴν ἀφθονο ξυλεία καὶ στὴν παραγωγή ἠλεκτρικῆς δυνάμεως ἀπὸ τὶς ὕδατοπτώσεις ἔχουν ἀναπτυγμένη βιομηχανία χαρτοποιίας.

Συγκοινωνία. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι ἀραιὸ καὶ τὸ ὄδικό περιωρισμένο.

Ἐμπόριο. Εἰσάγουν βιομηχανικὰ προϊόντα, σιτᾶρι καὶ ἀποικιακὰ καὶ ἐξάγουν ξυλεία, χαρτί καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα.

ΠΟΛΙΤΙΚῆ ΠΕΡΙΓΡΑΦῆ

Πληθυσμὸς—Γλῶσσα—Θρησκεία. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶναι 4.000.000 κάτοικοι. Οἱ Φινλανδοὶ εἶναι λαὸς *Φιννικῆς* καταγωγῆς. Τὰ 20 % τῶν κατοίκων εἶναι Σουηδοί.

Ἡ γλῶσσα τῶν μοιάζει μὲ τὴν Οὐγγρικὴ καὶ Τουρκικὴ.

Οἱ Φινλανδοὶ εἶναι Διαμαρτυρόμενοι στὸ Θρήσκευμα. Οἱ Φινλανδοὶ εἶναι λαὸς μορφωμένος καὶ πολιτισμένος καὶ ἀγαπᾷ πολὺ τὸν ἀθλητισμὸ.

Πολίτευμα. Ἡ Φινλανδία εἶναι κοινοβουλευτικὴ Δημοκρατία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ *Ἑλσίνκι* (375.000 κάτ.), οἰκονομικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας.

Ἀσκήσεις : 1) Ποιὸ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸ γνώρισμα τῆς *Ἀνατολικῆς* *Εὐρώπης* ; 2) Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς *Πολωνίας*, *Τσεχοσλοβακίας* καὶ *Ρωσίας* ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΒΟΡΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Α'. ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Θέση — "Ορια — "Εκταση. Ἡ Σκανδιναυική χερσόνησος βρίσκεται στὸ βόρειο τμήμα τῆς Εὐρώπης καὶ εἶναι ἡ *μεγαλύτερη χερσόνησος*.

Συνορεύει πρὸς Α. μετὴ Φινλανδία καὶ βρέχεται ἀπὸ τὴ Βαλτική θάλασσα. Πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴ θάλασσα τοῦ Κατεγάκη καὶ Σκαγεράκη. Πρὸς Β. ἀπὸ τὸ Β. Παγωμένο Ὀκεανὸ καὶ πρὸς Δ. ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό.

"Ἐχει ἕκταση 770.000 τετρ. χιλίόμετρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ὀρη — Πεδιᾶδες. Ἡ Σκανδιναυική χερσόνησος ἔχει μιὰ μεγάλη ὄροσειρά, τὴς *Σκανδιναυικῆς Ἀλπεῖς*, ποὺ ἐκτείνονται στὸ ΒΔ. τμήμα τῆς καὶ ἔχουν ὕψος 2.550 μ. Τὸ ἀνατολικὸ τμήμα εἶναι πεδινό. Ἀποτελεῖ τὸ *Βαλτικὸ ὄροπέδιο*, τὸ ὁποῖο ὀλοένα κατέρχεται καὶ καταλγεί στὸ ΝΑ. τμήμα ποὺ εἶναι τελείως πεδινό.

Οἱ Σκανδιναυικῆς Ἀλπεῖς καὶ κυρίως τὸ Βαλτικὸ ὄροπέδιο εἶναι κατάφυτο μετὰ δάση ἀπὸ κωνοφόρα δένδρα.

Ποταμοὶ — **Λίμνες**. Ἡ Σκανδιναυική χερσόνησος σχηματίζει πολλοὺς μικροὺς ποταμοὺς, ποὺ χύνονται ὄλοι πρὸς τὸ Ν. καὶ Α. τμήμα. Λίμνες ὑπάρχουν πολλές, κυρίως στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς χώρας. Οἱ λίμνες αὐτὲς εἶναι ὑπολείμματα παγετῶνων, ποὺ ἄλλοτε σκέπαζαν ὀλόκληρη τὴν χώρα, ὅπως εἶπαμε καὶ στὴ Φινλανδία.

Οἱ μεγαλύτερες λίμνες εἶναι ἡ *Βέννερ*, ἡ *Βέτερ*, ἡ *Γιάλμαρ* καὶ ἡ *Μέλαρ*.

Διαμόρφωση τῶν ἁκτῶν. Οἱ ἁκτὲς τῆς Σκανδιναυικῆς χερσονήσου παρουσιάζουν τὴς μεγαλύτερες κολπώσεις. Οἱ δυτικῆς ἁκτὲς, στὴς ὁποῖες φθάνει ἡ ὄροσειρά, πέφτουν ἀπότομα καὶ σχηματίζουν βαθεῖς καὶ στενοὺς κόλπους, τὰ περίφημα *φιορδ*.

Τὰ φιορδ αὐτὰ προχωροῦν βαθιὰ μέσα στὴν ξηρὰ καὶ πολλὰς φορὲς διακλαδίζονται σὲ μικρότερα. Παρουσιάζουν ἄγρια μεγαλόπρεπη θέα, γιὰ τὴ βουνὰ ὑψώνονται ἀπότομα ἀπὸ τὴ θάλασσα (500—1000 μ.).

"Ἄλλοτε τὰ φιορδ ἦταν στενὲς κοιλάδες, ποὺ σιγά-σιγά ἔπαθαν

διάβρωση από τὰ νερά τῆς θάλασσας καὶ τελικὰ σκεπάστηκαν ἀπ' αὐτή.

Γι αὐτό, γύρω στὰ παράλια αὐτά, ὑπάρχουν ἄπειρα μικρὰ νησάκια, τελείως ἀκατοίκητα, πὺ ἀλλοτε, ἀσφαλῶς θὰ ἦταν ἐνωμένα μὲ τὴν ξηρά.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς Σκανδιναυκῆς χερσονήσου παρουσιάζει διαφορές. Τὰ δυτικὰ παράλια, ἐπειδὴ δέχονται τὴν ἐπίδραση τοῦ ρεύματος τοῦ Κόλπου τοῦ Μεξικοῦ, ἔχουν κλίμα ἥπιο καὶ ὑγρό.

Οἱ κορυφές τῶν Σκανδιναυκῶν ἄλπεων στὸ ἐσωτερικὸ σκεπάζονται ἀπὸ αἰώνια χιόνια καί, ὅσο προχωροῦμε ἀνατολικά, τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι ἠπειρωτικόν.

Ὁ χειμῶνας εἶναι δριμύτατος καὶ ἡ Βαλτικὴ θάλασσα καὶ ὁ Βοθηκὸς κόλπος παγώνουν.

Βροχές πέφτουν περισσότερες στὸ δυτικὸ τμήμα. Στὸ ἀνατολικόν, ἐπειδὴ οἱ Σκανδιναυκὲς ἄλπεες ἐμποδίζουν τοὺς ΒΔ. ἀνέμους, οἱ βροχές εἶναι λιγώτερες. Γενικῶς ὅμως τὸ κλίμα εἶναι *πολὺ ὑγιεινόν*.

Διαίρεση τῆς χερσονήσου

Ἡ Σκανδιναυκὴ χερσονήσος ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κράτη. Ἐκτὸς τῆς *Νορβηγίας* καὶ τῆς *Σουηδίας*.

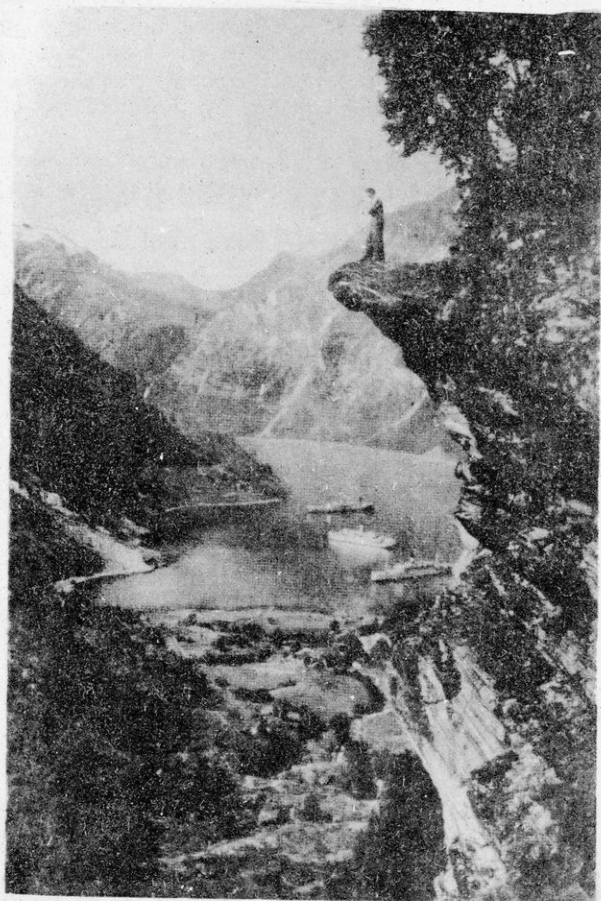
1. Νορβηγία

Φυσικὴ περιγραφή

Ἡ Νορβηγία κατέχει τὸ Δ. τμήμα τῆς Σκανδιναυκῆς χερσονήσου, στὸ ὅποιο, κυρίως, ξαπλώνονται οἱ Σκανδιναυκὲς ἄλπεες. Τὸ μόνον

Εἰκ. 42. Ὁσλο, πρωτεύουσα τῆς Νορβηγίας.





Εικ. 44. Χαρακτηριστικό «φιόρντ» της Νορβηγίας.

πεδινό μέρος βρίσκεται στο ΝΑ. άκρο της χώρας. "Αρα ή Νορβηγία εΐναι χώρα όρεινή.

Οικονομική περιγραφή

Ή γεωργία εΐναι ελάχιστα άναπτυγμένη, γιατί τó έδαφος εΐναι τελείως όρεινό.

Ή κτηνοτροφία εΐναι περισσότερο άναπτυγμένη. Τρέφουν βόδια και

πρόβατα. Ἡ ἀλιεία καὶ ἡ δασοκομία (ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν) εἶναι οἱ κυριώτεροι κλάδοι, ποὺ φέρνουν στὴ χώρα μεγάλον ἐθνικὸ πλοῦτο.

Ἡ βιομηχανία εἶναι μικρὴ καὶ ἀσχολεῖται μὲ τὴ χαρτοποιία καὶ τὴν παρασκευὴ διατηρημένων ψαριῶν (ρέγγες, βακαλάος καὶ μουρουνέλαιο).

Ὁρυκτὸ πλοῦτο ἔχει ἐλάχιστο ἢ χώρα. Ὑπάρχει μόνον νικέλιο.

Ἡ ναυτιλία εἶναι πολὺ ἀναπτυγμένη καὶ ὁ ἐμπορικὸς στόλος τῆς χώρας εἶναι μεγάλος (2000 πλοῖα).

Συγκοινωνία. Τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο εἶναι μικρὸ (4000 χλμ) καὶ τὸ ὁδικὸ τελείως ἀνύπαρκτο. Ἡ συγκοινωνία μὲ τὸ ἐξωτερικὸ γίνεται μὲ τὰ πλοῖα.

Ἐμπόριο. Ἡ χώρα εἰσάγει δημητριακὰ, μηχανές, μεταλλεύματα καὶ ὑφάσματα καὶ ἐξάγει χαρτί, νικέλιο, παστά ψάρια καὶ μουρουνέλαιο.

Πολιτικὴ περιγραφή

Ἔχει ἔκταση 325.000 τετρ. χλμ. καὶ πληθυσμὸ 3.200.000 κατοίκους. Οἱ Νορβηγοὶ ἀνήκουν στὴν *Τεντονική* φυλὴ καὶ ὁμοιάζουν μὲ τοὺς Σουηδοὺς. Ὁμιλοῦν δική τους γλῶσσα καὶ εἶναι ὄλοι Χριστιανοὶ Διαμαρτυρόμενοι.

Πολίτευμα. Ἡ χώρα ἔχει πολίτευμα Συνταγματικῆς Βασιλείας.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ *Ὄσλο* (400.000 κάτ.), τὸ ὀικονομικὸ καὶ πνευματικὸ κέντρο τῆς χώρας.

Τὸ *Μπέργκεν* (100.000 κάτ.) καὶ τὸ *Τρόντγκεμ* (60.000 κάτ.).

2. Σουηδία

Φυσικὴ περιγραφή

Ἡ Σουηδία κατέχει τὸ ἀνατολικὸ τμῆμα τῆς χερσονήσου καὶ εἶναι χώρα μᾶλλον πεδινή.

Τὸ Δ. τμῆμα τῆς χώρας ἀποτελεῖ τὸ *Βαλτικὸ ὄροσίδιο* (ὑψους 400 — 600 μ.), τὸ ὁποῖο εἶναι σκεπασμένον μὲ ἀπέραντα δάση κωνοφόρων δέντρων. Τὸ ΝΑ. τμῆμα, εἶναι τελείως πεδινὸ καὶ εὐφορὸ, γιὰτὶ προέρχεται ἀπὸ τὶς προσχώσεις τῶν πολλῶν μικρῶν ποταμῶν τῆς.

Ὄικονομικὴ περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Τόσο ἡ γεωργία, ὅσο καὶ ἡ κτηνοτροφία, εἶναι περισσότερο ἀναπτυγμένες παρὰ στὴ Νορβηγία. Στὶς εὐφορὲς νότιες πεδιάδες τῆς παράγονται δημητριακοὶ καρποὶ, πατάτες καὶ ζαχαρότευλα. Στὰ πολλὰ λιβάδια τρέφονται ἀγελάδες καὶ πρόβατα.

Δασοκομία. Χάρη στὰ ἀπέραντα δάση τῆς βγάζει μεγάλες ποσότητες ἐκλεκτῆς ξυλείας.

Ὁρυκτὸς πλοῦτος. Ἡ Σουηδία ἔχει μεγάλον ὀρυκτὸ πλοῦτο σὲ γαιάνθρακα, σίδηρο καὶ ψευδάργυρο.

Βιομηχανία. Χάρη στὸ γαιάνθρακα καὶ στὴν ἠλεκτρικὴν ἐνέργεια

από τις ύδατοπτώσεις, ή χώρα έχει αναπτυγμένη βιομηχανία. Κατασκευάζει μηχανές, γυαλικά είδη, χαρτί και προπάντων *σπίρτα*, που είναι, σχεδόν, *μονοπώλιο της Σουηδίας*.

Συγκοινωνία. Έχει καλό σιδηροδρομικό δίκτυο (17.000 χλμ.) και μεγάλο έμπορικό στόλο.

Έμπόριο. Η Σουηδία είναι πλούσιο κράτος. Οι εξαγωγές της υπερβαίνουν τις εισαγωγές.

Έξάγει μηχανήματα, ξυλεία, χαρτί, σπύρτα και μεταλλεύματα σιδήρου.

Εισάγει άνθρακα, καουτσούκ, πετρέλαιο κλπ.

Στή χώρα μας έξάγει ξυλεία, σπύρτα, χαρτί και μηχανές και εισάγει καπνό και σταφίδα.

Πολιτική περιγραφή

Έκταση—Πληθυσμός. Η Σουηδία έχει έκταση 450.000 τετρ. χλμ. και πληθυσμό 7.000.000 κατοίκους.

Λαός—Γλώσσα—Θρησκεία. Οι Σουηδοί ανήκουν στη *Γερμανική* φυλή. Είναι άνθρωποι μορφωμένοι κι έχουν προπάντων ψυχικό πολιτισμό. Άσχολούνται πολύ με τον άθλητισμό και η *Σουηδική γυμναστική* διδάσκεται σ' όλον τον κόσμο.

Η Σουηδία είχε την εύτυχία να μη λάβη μέρος και στους δυο Παγκόσμιους πολέμους και γι' αυτό δεν άνακόπηκε ο πολιτισμός της.

Εικ. 45. Τοπίο της Σουηδίας με άπεραντα δάση.





Εικ. 46. Στοκχόλμη, πρωτεύουσα τής Σουηδίας.

Οί Σουηδοί μιλοῦν τῆ σουηδικῆ γλῶσσα καί εἶναι ὄλοι Χριστιανοί Διαμαρτυρόμενοι.

Πολίτευμα. Τὸ πολίτευμα τῆς χώρας εἶναι Συνταγματικὴ Βασιλεία.

Πόλεις. Πρωτεύουσα τῆς χώρας εἶναι ἡ *Στοκχόλμη* (750.000 κάτ.). Εἶναι ὁμορφὴ πόλις χτισμένη πάνω σὲ πολλὰ νησάκια καί γι' αὐτὸ λέγεται ἡ «*Βενετία τοῦ Βορρᾶ*». Ἄλλες πόλεις εἶναι τὸ *Γκότεμπεργκ* (350.000 κάτ.) καί ἡ *Ὀσνᾶλα*, μὲ περίφημο πανεπιστήμιο.

Λ α π ω ν ί α

Στὸ βόρειο ἄκρο τῆς Νορβηγίας, Σουηδίας καί Φινλανδίας ζεῖ μιὰ περιεργὴ φυλὴ ἀνθρώπων, οἱ *Λάπωνες*. Οἱ Λάπωνες 160.000 περίπου, εἶναι λαὸς ἀμόρφωτος, ἀπολίτιστος καί στὴ μορφή μᾶλλον ἄσχημος. Ζοῦν σὲ καλύβες, τίς ὅποιες κατασκευάζουν μὲ πάγους καί ἡ μοναδικὴ ἀσχολία τους εἶναι τὸ ψάρεμα.

Τὸ μόνο ζῶο, πού ζεῖ στὰ μέρη αὐτά, εἶναι ὁ *τάρανδος*, τὸ ἀγαπητὸ ζῶο τῶν Λαπώνων. Αὐτὸ μεταχειρίζονται γιὰ ὄλες τίς δουλειές των. Τὸν χρησιμοποιοῦν ὡς μεταφορικὸ μέσο, τὸν τρέφουν γιὰ τὸ γάλα καί τὸ κρέας του καί, ἀπὸ τὸ δέρμα του, κατασκευάζουν ἐνδύματα καί ὑποδήματα.

Β'. ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΤΗΣ ΓΙΟΥΤΛΑΝΔΗΣ

Δανία

Εισαγωγή. Παλιότερα ή Δανία ήταν μεγάλο κράτος και κατείχε τη Σκανδιναβική χερσόνησο, τη νήσο *Γροιλανδία*, τη νήσο *Ίσλανδία* και πολλά νησιά στον Άτλαντικό Ωκεανό. Σήμερα περιορίστηκε μόνο στη χερσόνησο της *Γιουτλάνδης*.

Θέση—Όρια—Έκταση. Η Δανία βρίσκεται στα βόρεια της Γερμανίας, ανάμεσα στη Βόρειο και Βαλτική θάλασσα. Προς Α. βρέχεται από τη Βαλτική θάλασσα, προς Δ. από τη Βόρειο θάλασσα, προς Β. από τον πορθμό του Κατεγάκη και Σκαγεράκη και προς Ν. συνορεύει με τη Γερμανία.

Η Δανία αποτελείται από τη χερσόνησο της *Γιουτλάνδης* και από 380 νησιά, που τα μεγαλύτερα είναι ή *Σχελάνδη*, ή *Φιονία* και ή *Λεολάνδη*. Έχει έκταση 43.000 τετ. χιλιόμετρα.

Φυσική περιγραφή

Όρη—Πεδιάδες. Η κυρίως Δανία και τα νησιά της δεν παρουσιάζουν κανένα βουνό κι αποτελούν μία συνεχή πεδιάδα. Τα μεγαλύτερα ύψώματα στη χώρα δεν υπερβαίνουν τα 170 μέτρα.

Διαμόρφωση τών άκτων. Οι δυτικές άκτες δεν σχηματίζουν καλούς όρμους και είναι γεμάτες ύφάλους. Οι ανατολικές σχηματίζουν πολλές κολπώσεις κι αρκετά φυσικά λιμάνια.

Κλίμα. Το κλίμα της χώρας είναι *ωκεάνειο* και *πολύ ήγρο*.

Οικονομική περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Η Δανία είναι καθαρά γεωργική και κτηνοτροφική χώρα. Παράγει δημητριακά (βρώμη, σιτάρι, κριθάρι, σίκαλη), πατάτες και ζαχαρότευτλα.

Τρέφει, μ' επίσημονικόν τρόπο πολλά ζώα, αγελάδες, χοίρους και πουλερικά.

Βιομηχανία. Δεν έχει, παρά εκείνη που άσχολεΐται με τα γεωργικά και κτηνοτροφικά είδη.

Συγκοινωνία. Έχει πυκνό σιδηροδρομικό και οδικό δίκτυο καθώς και ατμοπλοϊκό με τό, έξωτερικό.

Έμπόριο. Εισάγει βιομηχανικά είδη (μηχανές, ύφάσματα), δημητριακά και άποικιακά προϊόντα και γαιάνθρακα.

Έξάγει ζώα και κτηνοτροφικά προϊόντα.



Εικ. 47. Κοπεγχάγη, πρωτεύουσα της Δανίας.

Ἡ Δανία στέλνει στὴν Ἑλλάδα κονσερβοποιημένα κρέατα καὶ ψάρια, τυρὶ, διάφορους σπόρους λαχανικῶν, σιταριῶν καὶ πατάτας καὶ παίρνει ἀπ' αὐτὴν καπνὸ, ξηροὺς καρπούς, μαστίχα, κρασιά κλπ.

Πολιτικὴ περιγραφή

Πληθυσμὸς—Λαὸς—Γλώσσα. Ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας εἶναι 4.000.000 κάτοικοι. Ὁ λαὸς εἶναι *τευτονικῆς* καταγωγῆς καὶ ἡ γλῶσσα του *τευτονική*.

Πολίτευμα. Συνταγματικὴ Βασιλεία.

Πόλεις. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα *Κοπεγχάγη* (950.000 κάτ.), δὲν ἔχει ἄλλες μεγάλες πόλεις, γιατί εἶναι καθαρῶς γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ χώρα.

Ἀσκήσεις : 1) Ποιὰ εἶναι τὰ σπουδαιότερα προϊόντα τῆς Νορβηγίας, Σουηδίας καὶ Δανίας ; 2) Μὲ ποιὰ χώρα τῆς Βόρειας Εὐρώπης ἡ χώρα μας ἔχει τὲς μεγαλύτερες ἐμπορικὲς σχέσεις ; 3) Γιατί οἱ Σκανδιναβοὶ εἶναι οἱ καλύτεροὶ ἀθλητὲς τοῦ κόσμου ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η Ε Λ Λ Α Δ Α

Θέση—Όρια — Έκταση. Ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τῆς νότιας Εὐρώπης καὶ κατέχει τὸ Ν. τμήμα τῆς βαλκανικῆς Χερσονήσου.

Ἡ Ἑλλάδα συνορεύει ΒΑ. μετὰ τὴν Ἀνατολικὴν Θράκην (Τουρκία) καὶ Α. βρέχεται ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Πρὸς Δ. βρέχεται ἀπὸ τὸ Ἴόνιον πέλαγος, πρὸς Β. συνορεύει μετὰ τὴν Ἀλβανία, Γιουγκοσλαυία καὶ Βουλγαρία. Πρὸς Ν. βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο θάλασσα. Ἔχει ἑκταση περίπου 133.000 τετρ. χιλιόμετρα.

Φυσικὴ περιγραφή

Ἡ Ἑλλάδα φυσικὰ διαιρεῖται σὲ *ἠπειρωτικὴ* καὶ *νησιωτικὴ* Ἑλλάδα.

Ἡ ἠπειρωτικὴ Ἑλλάδα διαιρεῖται σὲ 6 διαμερίσματα: 1) *Πελοπόννησο*. 2) *Στερεὰ Ἑλλάδα*, 3) *Θεσσαλία*, 4) *Ἡπειρο*, 5) *Μακεδονία*, καὶ 6) *Δυτικὴ Θράκη*.

Ἡ νησιωτικὴ Ἑλλάδα διαιρεῖται σὲ 5 διαμερίσματα: 1) *Νησιά τοῦ Ἰονίου πελάγους*. 2) *Κρήτη*, 3) *Κυκλάδες*, 4) *Ἰησιά τοῦ Αἰγαίου Πελάγους* καὶ 5) *Δωδεκάνησα*.

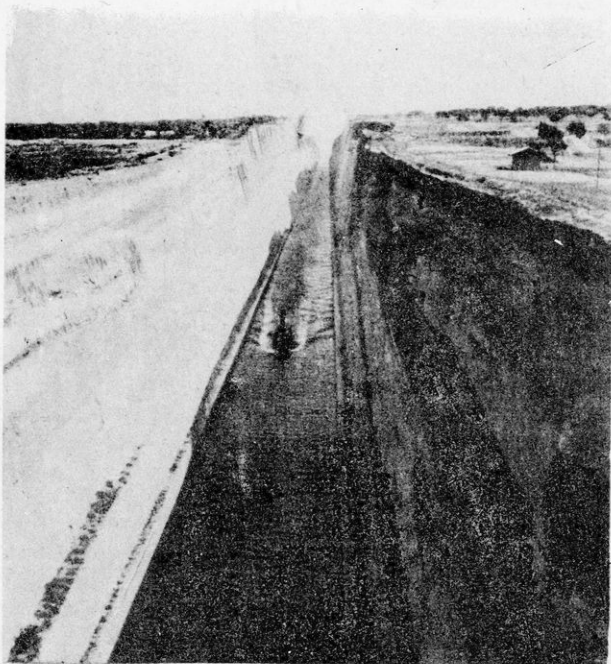
Διαμόρφωση τῶν ἄκτῶν. Ἡ Ἑλλάδα βρέχεται ἀπὸ τρεῖς πλευρὲς τῆς (ἀνατολικῆς, νότια καὶ δυτικῆς) ἀπὸ θάλασσα καὶ παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία σὲ κόλπους, ἀκρωτήρια καὶ χερσονήσους.

Κόλποι. Οἱ σπουδαιότεροι κόλποι εἶναι: Ἀλεξανδρουπόλεως, Πόρτο-Λάγο, Καβάλας, Στρυμωνικός, Ἁγίου Ὄρους, Κασσάνδρας, Θερμαϊκός, Παγασητικός, Μαλιακός, Εὐβοϊκός, Σαρωνικός, Ἀργολικός, Λακωνικός, Μεσσηνιακός, Κυπαρισσιακός, Πατραϊκός, Κορινθιακός καὶ Ἀμβρακικός.

Ἀκρωτήρια. Ἁγίου Ὄρους, Δρέπανο, Καναστραῖο, Ποσειδίου, Αἰάντιο (Τρίκερι), Ἀρτεμῆσιο, Κύναιο, Καφηρέας, Σούνιο, Σκύλαιο, Μαλέας, Ταίναρο, Ἀκρίτας, Κατάκωλο, Πάπας, Ρίο, Ἀντίρριο καὶ Ἄκτιο.

Χερσόνησοι. Ἡ μεγαλύτερη χερσόνησος εἶναι ἡ *Πελοπόννησος* καὶ ἔπεται ἡ *Χαλκιδική*, ἡ ὁποία σχηματίζει τρεῖς μικρότερες: τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τῆς *Σιδωνίας* καὶ τῆς *Κασσάνδρας*.

Πορθμοί. Τοῦ Εὐρίπου.



Εικ. 48. Ὁ ἰσθμός τῆς Κορίνθου.

Ἴσθμοί. Τῆς Κορίνθου, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸ ἀνοίγμα τῆς διώρυγας ἔπαυσε νὰ εἶναι ἰσθμός κι ἔγινε πορθμός.

Διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους — Ὅρη Ἡ Ἑλλάδα εἶναι περισσότερο ὄρεινῆ. Ἡ κύρια ὄροσειρά, πού ἀποτελεῖ τὴ σπονδυλικὴ στήλη τῆς χώρας, εἶναι ἡ ὄροσειρά τῆς Πίνδου.

Ἡ ὄροσειρά αὐτὴ διακλαδίζεται σὲ μικρότερα σὲ ἔκταση βουνά, πού τὰ κυριώτερα εἶναι :

Μακεδονία - Θράκη : Βόϊο, Βαρνούς, Βόρας, Βέρμιο, Καμβούνια, Χάσια, Κερκίνη (Μπέλες), Ὅρηλος καὶ Ροδόπη.

Ἡπειρος : Μιτσικέλι, Τόμαρος, Γράμμος, Σμόλικας καὶ Τζουμέρκα.

Θεσσαλία : Ὁ Ὀλυμπος (2918 μ.), τὸ ὑψηλότερο βουνὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ πλέον γνωστὸ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς χώρας, ἡ Ὄσσα (Κίσαβος) καὶ τὸ Πήλιο.

Στερεὰ Ἑλλάδα (Ρούμελι) : Ὅρθρυς, Ἀγραφα, Τυμφρηστός, Ὁξυά, Παναιτωλικό, Βαρδούσια, Γκιώνα, Παρνασσός, Καλλιδρομον, Οἶτη, Ἐλιώνας, Κιθαιρώνας, Πάρνηθα κ.λ.π.

Πελοπόννησος: Κυλλήνη, Ἀροάνια (Χελμός), Παναχαϊκό, Μαίναλο, Ταΰγετος, Πάρνωνας κ.λ.π.

Κρήτη: Λευκά Ὀρη, Ἴδη καὶ Δίκητη.

Πεδιάδες: 1) *Θράκης*: Ἀλεξανδρουπόλεως, Κομοτινῆς, Ξάνθης.

2) *Μακεδονίας*: Καβάλας, Δράμας, Σερρών, Θεσσαλονίκης, Γιαννιτσῶν.

3) *Θεσσαλίας*: Ἡ μεγάλη Θεσσαλικὴ πεδιάδα, ἀνατολικὴ καὶ δυτικὴ.

4) *Ἡπείρου*: Ἄρτας καὶ Πρέβεζας.

5) *Στερεῆς Ἑλλάδος*: Ἀγρινίου, Λαμίας, Βοιωτίας καὶ Ἀττικῆς.

6) *Πελοποννήσου*: Κορίνθου, Αἰγίου, Πατρῶν, Ἡλείας, Μεσσηνίας, Λακωνίας καὶ Ἄργους.

Πεδιάδες μικρῆς ὑπάρχουν καὶ στὰ μεγάλα νησιά, Κρήτη καὶ Κέρκυρα.

Ὀροπέδια. Μαντινείας (Πελοπόννησος), Ἰωννίνων (Ἡπειρος) καὶ Φλώρινας, Καυλαρίων (Μακεδονία).

Ποταμοί. Οἱ μεγαλύτεροι ποταμοὶ τῆς Ἑλλάδος ἔχουν τὶς πηγὰς τοὺς στ' ἄλλα κράτη τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου κι αὐτοὶ εἶναι οἱ ποταμοὶ τῆς *Μακεδονίας*—*Θράκης*: Ἐβρος, Νέστος, Στρυμῶνας καὶ Ἄξιός.

Οἱ σπουδαιότεροι ποταμοί, ποὺ πηγάζουν μέσα στὴν Ἑλλάδα εἶναι: Ὁ Ἀλιάκμονας (Μακεδονία), ὁ Πηνειὸς (Θεσσαλία), ὁ Ἄραχθος (Ἡπειρος), ὁ Ἀχελῷος, ὁ Σπερχειὸς (Στερεὰ Ἑλλάδα) καὶ ὁ Ἀλφειὸς, Πηνειὸς καὶ ὁ Εὐρώτας (στὴν Πελοπόννησο).

Ὅλοι οἱ ποταμοὶ τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι πλωτοί, οὔτε σχηματίζουν δέλτα, τὸ δὲ καλοκαίρι ἔχουν λίγο νερό, γιὰ τὸ περισσότερο ἐξατμίζεται ἢ ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὸ ἔδαφος.

Λίμνες. Οἱ σπουδαιότερες λίμνες εἶναι στὴ *Μακεδονία*: Βόλβη, Ὀστρούβου, Λαγκαδᾶ, Πρέσπα στὰ Ἑλληνο-Ἀλβανο-Γιουγκοσλαβικά καὶ Δοϊράνη στὰ Ἑλληνο-Γιουγκοσλαβικά σύνορα. Στὴ *Θεσσαλία*: Κάρλα. Στὴν *Ἡπειρο*: Ἰωννίνων. Στὴ *Στερεὰ Ἑλλάδα*: Τοῦ Μαραθῶνα, Ξυνιάδα, Τριχωνίδα, Ὑλίκη. Στὴν *Πελοπόννησο*: Στυμφαλία κ.λ.π.

Κλίμα. Ἐπειδὴ ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται στὸ Β. ἡμισφαίριο, καὶ σὲ ἴση περίπου ἀπόσταση ἀπὸ τὸν Ἴσημερινὸ καὶ τὸ Β. Πόλο, ἔχει γενικῶς κλίμα *ἐγκρατο*. Εἰδικότερα ἔπειδὴ βρέχεται κατὰ τὰ 3/4 ἀπὸ θάλασσα, ἔχει στὶς παραλίες κλίμα *θαλάσσιο* καὶ στὸ ἐσωτερικὸ κλίμα *ἠπειρωτικὸ*.

Βροχὲς πέφτουν πολλῆς τὸ φθινόπωρο καὶ τὸ χειμῶνα, λιγώτερες τὴν ἀνοιξὴ καὶ σχεδὸν καθόλου τὸ καλοκαίρι. Οἱ περισσότερες βροχὲς πέφτουν στὴ νοτιοδυτικὴ Ἑλλάδα καὶ λιγώτερες στὴ βορειοανατολική.

Ἡπειρωτικὸ κλίμα ἔχει ἡ Μακεδονία, ἡ Θεσσαλία καὶ τὸ κέντρο τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ἡ Πελοπόννησος, τὰ Νησιά τοῦ Ἰονίου, οἱ Κυκλάδες καὶ ἡ Κρήτη ἔχουν κλίμα περισσότερὸ ἥπιο (γλυκὸς χειμῶνας, δροσερὸ καλοκαίρι).

Οἱ ἄνεμοι, ποὺ φυσοῦν στὴν Ἑλλάδα, εἶναι οἱ βόρειοι καὶ βορειοανατολικοὶ τὸ χειμῶνα καὶ νότιοι καὶ νοτιοανατολικοὶ τὸ καλοκαίρι.



Εικ. 49. Το φράγμα της λίμνης του Μαραθώνα.

Γενικά το κλίμα της Ελλάδος είναι εύκρατο και υγιεινό, το καλύτερο της Μεσογείου.

Φυτά. Η θέση, η φυσική διαμόρφωση και το κλίμα της Ελλάδος καθορίζουν τα φυτά της και τα ζώα της. Η Ελλάδα έχει τα φυτά, που άπαντούν σ' όλες τις χώρες της βόρειας πλευράς της Μεσογείου: Έλιές, αμπέλια, μουριές, έσπεριδοειδή, δάφνες, όπωροφόρα δένδρα, πεύκα και βαλανιδιές και, από τα 800 μέτρα ύψος και πάνω, έλατα, όξυές και όρεινά πεύκα, κυρίως στην Ήπειρο και Μακεδονία.

Πάνω από τα 1500 μέτρα, τα βουνά της Ελλάδος είναι γυμνά και ή βλάστηση έχει *Άλπειο χαρακτήρα.*

Ζώα. Και τα ζώα της Ελλάδος είναι όμοια με των χωρών της Μεσογείου: Βόδια, όλογα, μουλάρια, όνοι, χοίροι, πρόβατα, γίδια και πουλερικά. Στα βουνά υπάρχουν άλεπούδες, ίκτίδες, λαγοί, λύκοι, άγριόγινδα, άγριογούρουνα και έλάχιστα έλάφια και ζαρκαδία.

Άκόμη, άετοί, όρνεα, πέρδικες και πλῆθος όφελίμων και όδικών πτηνών.

Στη θάλασσα άπαντούν πλῆθος διαφόρων ειδών ψάρια και στους ποταμούς και λίμνες, χέλια, πέρκες κλπ.

Όρυκτά. Το ύπέδαφος της Ελλάδος είναι πλούσιο σε όρυκτά, αλλά άκόμη δέν έχει τελείως έρευνηθή.

Βρίσκονται μεταλλεύματα, σιδήρου, βωξίτου, μολύβδου, ψευδαργύρου, χαλκού κλπ. Άκόμη υπάρχει άφθονος λιγνίτης, σμύριδα, γύψος, θειάφι και άφθονα μάρμαρα.

Οικονομική περιγραφή

Γεωργία—Κτηνοτροφία. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἀναπτυγμένη γεωργία ἂν καὶ δὲν ἔχει μεγάλες πεδιάδες, γιατί ἡ χώρα μας εἶναι περισσότερο ὄρεινή. Παράγει δημητριακὰ : Σιτάρι (980.000 τόν.), καλαμπόκι (200.000 τόν.), κριθάρι (280.000 τόν.), βρώμη (150.000 τόν.). Ἐπίσης λάδι (100.000 τόν.), ἑλιές (20.000 τόν.), κρασί (200.000 τόν.), καπνὸ (42.000 τόν.), βαμβάκι (15.000 τόν.), καὶ μικρότερες ποσότητες πατάτες, ρύζι, φρούτα, λαχανικά κλπ.

Ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι ὅσο ἡ γεωργία ἀναπτυγμένη, γιατί ἡ Ἑλλάδα δὲν ἔχει πολλὰ λιβάδια καὶ τὸ χόρτο τὸ καλοκαίρι ξηραίνεται. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ θρέψῃ πολλὰ μεγάλα ζῶα. Τρέφει βόδια καὶ βουβάλια (1.000.000 κεφ.), ἄλογα (390.000 κεφ. ὄνους καὶ ἡμιόνους (600.000 κεφ.), χοίρους (500.000 κεφ.), αἰγοπρόβατα (12.000.000 κεφ.), καὶ πολλὰ κατοικίδια πουλιά. (Οἱ στατιστικὲς εἶναι πρό τοῦ πολέμου).

Δασικὸς πλοῦτος. Ἡ Ἑλλάδα δυστυχῶς ἔχει τὰ ὀλιγώτερα δάση στὴν Εὐρώπῃ ἔκτος τῆς Ὀλλανδίας καὶ τῆς Πορτογαλίας. Σὲ τοῦτο φταίει ὁλόκληρος ὁ λαὸς, ὁ ὁποῖος δὲν προσέχει καὶ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ δάση.

Ἄλιεα. Στὶς θάλασσες τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουν ἀρκετὰ εἶδη ψαριῶν. Σαρδέλες, μαρίδες, γόπες, μπαρμπούνια, λεθρίνια, συναγρίδες, κέφαλοι κλπ. Ὅμως ἡ ἀλιεῖα δὲν γίνεται μὲ σύστημα καὶ δὲν ἐπαρκεῖ γιὰ τὶς ἀνάγκες μας σὲ ψάρια.

Βιομηχανία. Ἡ χώρα μας ἔχει ἀξιόλογη βιομηχανία καὶ προπολεμικά ἐρχόταν *πρώτη* στὰ Βαλκάνια. Σήμερα ἀναδιοργανώνεται καὶ κοντεύει νὰ φθάσῃ στὴν προπολεμικὴ ἀνάπτυξη.

Οἱ κυριώτερες βιομηχανίες τῆς χώρας εἶναι :

Ἡ *μεταλλουργία* (χάλυβας, ἄλλα μέταλλα καὶ οἰκοδομικὲς ὕλες), ἡ *κλωστοῦφαντουργία* (βαμβακερά, μάλλινα καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα), ἡ *βιομηχανία τροφίμων*, ἡ *βυροδοξεία*, ἡ *χαρτοποιία*, ἡ *πλοιοποιία*, ἡ *ἐξυλοποιία*, ἡ *σιγαροποιία*, ἡ *μακαρονοποιία*, ἡ *σαπυνοποιία*, ἡ *οἶνοπνευματοποιία* κ.λ.π.

Ἡ βιομηχανία μας θὰ ἀυξηθῇ περισσότερο ἂν γίνῃ ἐκμετάλλευση τῶν ὕδατοπτώσεων.

Ὄρυκτὸς πλοῦτος. Τὰ σπουδαιότερα μεταλλεύματα τῆς χώρας εἶναι :

Ὁ λιγνίτης (140.000 τόνοι), ὁ σίδηρος (400.000 τόνοι), ὁ βωξίτης (160.000 τόν.), ὁ σιδηροπυρίτης (140.000 τόν.), καὶ σὲ μικρότερες ποσότητες, ὁ λευκόλιθος, τὸ νικέλιο, ὁ ψευδάργυρος, τὸ χρώμιον κ.λ.π. Ἰδιαίτερα ὄρυκτὰ τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ σμύριδα (7.300 τόν.) καὶ ἡ ἀφθονία τῶν μαρμάρων διαφόρων χρωμάτων.

Συγκοινωνία Ἡ κυριώτερη συγκοινωνία τῆς χώρας εἶναι ἡ *ἀεροπλοϊκή*.

Η Έλληνική ναυτιλία είναι αρκετά αναπτυγμένη και είναι μιά μεγάλη πηγή έθνικού πλούτου.

Η Ελλάδα προπολεμικώς έρχόταν πέμπτη στή σειρά από άποψη έμπορικου στόλου. Είχε 1327 πλοία χωρητικότητας 2.500.000 τόννων. Στόν πόλεμο έπαθε μεγάλες φθορές, αλλά σιγά-σιγά επανέρχεται.

Οι σημαντικώτεροι λιμένες τής χώρας είναι κατά σειρά: Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Κέρκυρα, Ηράκλειο, Καβάλα και Μυτιλήνη.

Τό όδικό δίκτυο τής χώρας είναι 13.500 χλμ. αλλά δέν διατηρείται σέ τόσο καλή κατάσταση.

Τό σιδηροδρομικό δίκτυο τής Ελλάδος είναι 2770 χιλμ. Τό μισό είναι κρατικό (Σ.Ε.Κ.) και τό μισό ιδιωτικό. Οι κυριώτερες σιδηροδρομικές γραμμές είναι :

- 1) Πειραιάς—'Αθήνα—Θήβα—Λειβαδιά—'Αμφίκλεια—Βράλλος—Λιανοκλάδι—Λάρισα—Κατερίνη—Θεσσαλονίκη.
- 2) Θεσσαλονίκη—Πλατύ—'Εδεσσα—Φλώρινα.
- 3) Θεσσαλονίκη—Κιλκίς—Δοϊράνη—Σιδηρόκαστρο—Σέρρες—Δράμα—Ξάνθη—Κομοτινή—'Αλεξανδρούπολη—Σουφλί.
- 4) Πειραιάς—'Αθήνα—'Ελευσίνα—Μέγαρα—Κόρινθος—Αΐγιον—Πάτρα—Πύργος—Κυπαρισσία—Καλάμια.
- 5) 'Αθήνα—Κόρινθος—'Αργος—Τρίπολη—Μεγαλόπολη—Καλάμια. Καί

6) Βόλος—Λάρισα, Βόλος—Καρδίτσα—Τρίκαλα—Καλαμπάκα.

Αεροπορική Συγκοινωνία. Τά τελευταία χρόνια αναπτύχθηκε και ή αεροπορική συγκοινωνία. Οι κυριώτερες πόλεις, που συνδέονται αεροπορικώς με τήν 'Αθήνα είναι : ή 'Αλεξανδρούπολη, ή Κομοτινή, ή Ξάνθη, ή Καβάλα, ή Δράμα, οι Σέρρες, ή Θεσσαλονίκη, ή Φλώρινα, ή Κοζάνη, τά 'Ιωάννινα, ή Λάρισα, ό Βόλος, τό 'Αγγίλιο, ή Τρίπολη, ή Καλαμάτα, ή Κέρκυρα, τά Χανιά, τό 'Ηράκλειο και ή Ρόδος.

Τηλεφωνικό και ταχυδρομικό δίκτυο υπάρχει σ' όλόκληρη τή χώρα.

Έμπόριο. Τό έμπόριο είναι πολύ αναπτυγμένο και κυρίως τό έξωτερικό. Προπολεμικώς τό έξαγωγικό έμπόριο εκάλυπτε τά 2/3 του εισαγωγικού. Σήμερα δυστυχώς ή χώρα έχει μεγάλες ανάγκες και εισάγει τά περισσότερα είδη από τό έξωτερικό.

Η χώρα εισάγει : μηχανές, αυτοκίνητα, φάρμακα, πετρέλαιο, ζάχαρη, καφέ, αεροπλάνα, πλοία, σιδηροδρομικό ύλικό, δημητριακά κ.λ.π.

Έξάγει : καπνό, σταφίδα, κρασί, λάδι, διάφορα μεταλλεύματα, φρούτα, σταφύλια, σύκα, έσπεριδοειδή, ξηρούς καρπούς κ.λ.π.

Άσχολίες τών κατοίκων. Οι περισσότεροι κάτοικοι τής χώρας είναι γεωργοί. Άκολουθούν οι κτηνοτρόφοι, οι εργάτες βιομηχανίας, οι ναυτικοί, και όσοι ασχολούνται με μεταφορές, οι έμποροι, τά ελεύθερα επαγγέλματα, οι Δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι, οι επιστήμονες, και οι ασχολούμενοι με τίς καλές τέχνες.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Λαός — Γλώσσα — Θρησκεία. Ὁ λαός, πού κατοικεῖ στήν Ἑλλάδα ἀπό 3000 χρόνια, εἶναι οἱ Ἑλληνες οἱ ὁποῖοι μιλοῦν ἀπό ἀρχαιότατων χρόνων τήν Ἑλληνική γλώσσα, πού ἐξελίχθηκε στή σημερινή *Νεοελληνική*.

Οἱ Ἑλληνες εἶναι Χριστιανοί Ὀρθόδοξοι. Στήν Ἑλλάδα ζοῦν ἐπίσης 130 χιλιάδες Μωαμεθανοί, 40 χιλ. Χριστιανοί Καθολικοὶ καί 10 χιλιάδες Χριστ. Διαμαρτυρούμενοι. Ἡ Ἑλληνική Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι αὐτοκέφαλη καί διοικεῖται ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο, τῆς ὁποίας Πρόεδρος εἶναι ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, πού λέγεται καί Ἀρχιεπίσκοπος. Ὁμως ἡ Ἐκκλησία μας ἀναγνωρίζει γιά πνευματικό ἀρχηγό της τόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐκπαίδευση. Ἡ ἐκπαίδευση στήν Ἑλλάδα διαιρεῖται σέ τρεῖς βαθμούς.

1) Τή *Στοιχειώδη ἢ Δημοτική Ἐκπαίδευση*, 2) τή *Μέση* καί 3) τήν *Ἀνωτάτη*.

Ἡ *Δημοτική Ἐκπαίδευση* περιλαμβάνει τὰ Δημοτικά σχολεῖα καί εἶναι ὑποχρεωτική γιά ὅλο τὸ λαό. Σ' αὐτὴ φοιτοῦν τὰ παιδιὰ ἀπὸ τοῦ βου μέχρι τοῦ 14ου χρόνου τῆς ἡλικίας των. Γι αὐτό, τὰ Δημοτικά σχολεῖα ὑπάρχουν καί στοὺς μικρότερους συνοικισμοὺς στήν Ἑλλάδα. Ἀκόμη ὅμως τὸ ποσοστὸ τῶν ἀγραμμάτων εἶναι σημαντικό, ἰδίως σήμερα, μετὰ τὸν πόλεμο.

Ἡ *Μέση Ἐκπαίδευση* περιλαμβάνει τὰ Γυμνάσια, Λύκεια, καί τὶς κατώτερες ἐμπορικές, γεωργικές, μηχανικές, ναυτικές κ.λ.π. σχολές. Στὶς σχολές αὐτὲς ἡ φοίτηση δὲν εἶναι ὑποχρεωτική.

Ἡ *Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευση* περιλαμβάνει τὰ δύο Πανεπιστήμια, Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης, τὸ Πολυτεχνεῖο κι ἄλλες ἀνώτατες σχολές, Σχολὴ Ἐνελπίδων, Σχολὴ Δοκίμων, Σχολὴ Ἰκάρων, Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες κ.τ.λ.

Καί σ' αὐτὲς τὶς σχολές φοιτᾷ μόνον ὁποῖος θέλει.

Πολίτευμα. Ἡ Ἑλλάδα ἔχει κοινοβουλευτικὴ Συνταγματικὴ Βασιλεία, ἥτοι *Βασιλευομένη Δημοκρατία*.

Ἀνώτατος ἀρχων τῆς χώρας καί ρυθμιστὴς τοῦ Πολιτεύματος εἶναι ὁ *Βασιλεὺς*.

Ἡ ἀνωτάτη νομοθετικὴ ἐξουσία, πού ψηφίζει τοὺς νόμους, εἶναι ἡ *Βουλὴ*, πού ἐκλέγεται ἀπὸ τὸ λαό κάθε τέσσαρα χρόνια.

Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία εἶναι ἡ *Κυβέρνηση*, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν *Πρωθυπουργὸ* καί τοὺς Ἐυπουργούς, με ἐκτελεστικὰ ὄργανα, τὶς Δημόσιες Ὑπηρεσίες, τὸ Στρατὸ καί τὴ Χωροφυλακὴ.

Τὴ δικαστικὴ ἐξουσία ἀσκοῦν τὰ παντὸς βαθμοὺ δικαστήρια.

Έκταση και πληθυσμός της Ελλάδος

Διαμερίσματα	Έπιφάνεια (σε τετρ. χλμ.)	Πληθυσμός (κάτοικοι)	Πυκνότητα πληθ. (κατά τετρ. χλμ.)
Πελοπόννησος	21.500	1.130.000	52
Στερεά Ελλάδα—Εύβοια	25.000	2.275.000	91
Θεσσαλία	14.000	625.000	44
Ήπειρος	9.250	330.000	35
Μακεδονία	34.500	1.700.000	50
Θράκη	8.600	335.000	40
Νήσοι Αιγαίου πελάγους	4.100	285.000	72
Κυκλάδες	2.650	125.000	51
Κρήτη	8.400	465.000	54
Δωδεκάνησα	2.500	120.000	47
Νήσοι Ιονίου πελάγους	2.200	230.000	102
Σύνολον	132.000	7.610.000	(μέσος όρος:) 57

Πολιτική Διοίκηση. Ἡ Ἑλλάδα διαιρεῖται σὲ νομοὺς καὶ κάθε νομὸς σὲ ἐπαρχίες.

α) *Πελοπόννησος*, 9 νομοί. 1) Κορινθίας, 2) Ἀργολίδος, 3) Ἀχαΐας, 4) Ἠλείας, 5) Ἀρκαδίας, 6) Μεσσηνίας, 7) Λακωνίας.

β) *Στερεά Ἑλλάδα*, 7 νομοί. 1) Ἀττικῆς, 2) Βοιωτίας, 3) Φθιώτιδος, 4) Φωκίδος, 5) Εὐρυτανίας, 6) Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ 7) Εὐβοίας.

γ) *Θεσσαλία*, 4 νομοί. 1) Μαγνησίας, 2) Λάρισας, 3) Καρδίτσας καὶ 4) Τρικάλων.

δ) *Ἡπείρου*, 4 νομοί. 1) Ἄρτας, 2) Πρέβεζας, 3) Θεσπρωτίας καὶ 4) Ἰωαννίνων.

ε) *Μακεδονία*, 12 νομοί. 1) Κοζάνης, 2) Καστοριάς, 3) Φλώρινας 4) Πιερίας. 5) Ἡμαθίας, 6) Πέλλης, 7) Κιλκίς, 8) Θεσσαλονίκης, 9) Χαλκιδικῆς, 10) Σερρών, 11) Δράμας καὶ 12) Καβάλας.

στ) *Θράκη*, 3 νομοί. 1) Ξάνθης, 2) Ροδόπης καὶ 3) Ἐβρου.

ζ) *Νήσοι Αἰγαίου*, 3 Νομοί. 1) Λέσβου, 2) Χίου καὶ 3) Σάμου.

η) *Κυκλάδες*, 1 νομὸς. 1) Κυκλάδων.

θ) *Κρήτη*, 4 νομοί. 1) Χανίων, 2) Ρεθύμνης, 3) Ἡρακλείου καὶ 4) Λασιθίου.

ι) *Νήσοι Ἰονίου*, 4 νομοί 1) Ζακύνθου, 2) Κεφαλληνίας, 3) Λευκάδος, καὶ 4) Κέρκυρας.

Τὰ Δωδεκάνησα δὲν ἐχωρίσθησαν ἀκόμη σὲ νομοὺς.

Πόλεις. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Ἀθήνα (900.000 κάτ.). Μεγάλες πόλεις ἡ Ἑλλάδα, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, Θεσσαλονίκη καὶ Πειραιᾶ, δὲν ἔχει γιατί εἶναι γεωργικὴ χώρα. Θ' ἀναφέρωμε τίς κυριώτερες πόλεις τῆς χώρας.

Στὴ *Θράκη*: Ξάνθη, Κομοτινή, Ἀλεξανδρούπολη, Σουφλί, Ὀρεστιάδα.

Στη *Μακεδονία*: Καβάλα, Δράμα, Σέρρες, Θεσσαλονίκη, Πολύγυρος, Κιλκίς, Κατερίνη, Γιαννιτσά, Βέροια, Νάουσα, Έδεσσα, Φλώρινα, Κοζάνη.

Στην *Ήπειρο*: Ίωάννινα, Πρέβεζα, Άρτα.

Στη *Θεσσαλία*: Βόλος, Λάρισα, Τρίκαλα, Καρδίτσα.

Στη *Στερεά Ελλάδα*: Αθήνα, Λαμία, Άμφισσα, Μεσολόγγι, Άγρινιο, Λειβαδιά, Θήβα, Χαλκίδα, Λαύριο, Πειραιάς.

Στην *Πελοπόννησο*: Κόρινθος, Αΐγιο, Πάτραι, Πύργος, Καλαμάτα, Τρίπολη, Σπάρτη, Γύθειο, Άργος, Ναύπλιο.

Στά *Επείδαρσα*: Κέρκυρα, Άργοστόλι, Ληξούρι, Ζάκυνθος, Λευκάδα.

Στις *Κυκλάδες*: Σόρος, Νάξος.

Στην *Κρήνη*: Χανιά, Ρέθυμνο, Ήράκλειο.

Στά *Νησιά του Αιγαίου*: Σάμος, Μυτιλήνη, Χίος.

Στά *Δωδεκάνησα*: Ρόδος, Κώς, Κάρπαθος.

Άλύτρωτα Έλληνικά μέρη

Έξακολουθούν ακόμη να μένουν άλύτρωτα Έλληνικά έδάφη, ή *Βόρεια Ήπειρος* και ή νήσος *Κύπρος*. Τα μέρη αυτά έχουν γνήσιο Έλληνικό



Εικ. 50. Κύπρος: Ένα από τα δμορφα λιμάνια της.



Εικ. 51. Κοπέλλες τής Κύπρου άτενίζουν μακριά με λαχτάρα τή Μητέρα Έλλάδα.

πληθυσμό, άκμαίο φρόνημα και φλογερό πόθο νά ένωθοϋν με τή Μητέρα Έλλάδα. Για τή Βόρεια Ήπειρο μιλήσαμε, όταν ξετεάσαμε τήν Άλβανία. Για τήν Κύπρο θά μιλήσωμε τώρα.

Η ΚΥΠΡΟΣ

Ή Κύπρος άνήκει στη Βρετανική Αδικοκρατορία. "Ομως πρόκειται για νήσο με γνήσιο Έλληνικό πληθυσμό, ό όποιος επί 100 χρόνια τώρα καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες νά ένωθῆ με τή Μητέρα Έλλάδα.

Θέση. Ή Κύπρος βρίσκεται άνατολικά τών Δωδεκανήρων, στο τρίγωνο τής Μεσογείου, που σχηματίζεται άπό τή Μικρά Άσία και Συρία.

Φυσική περιγραφή

Έχει έκταση 9.300 τ. χλμ. Είναι μάλλον πεδινή χώρα. Στο ΝΔ. τμήμα τής νήσου ύψώνεται τό βουνό Τρώοδο (2000 μ.). Ποταμούς μεγάλους δέν έχει. Τό κλίμα τής νήσου είναι ξηρό και όμοιάζει με τό κλίμα τής Συρίας.

Οικονομική περιγραφή

Ή Κύπρος είναι γεωργική χώρα. Τά κυριώτερα προϊόντα της είναι :

τὸ κρασί, τὸ βαμβάκι καὶ τὰ ἐσπεριδοειδῆ. Ἡ *κτηνοτροφία* εἶναι ἀναπτυγμένη καὶ τρέφει ἄλογα, μουλάρια καὶ ὄνου. Τὸ *ὄδιό δίκτυο* εἶναι κάπως ἀναπτυγμένο καὶ τὸ *αἰεροδρομικὸ* ἐλάχιστο. Στους λιμένες της καταπέλουν πολλὰ Ἑλληνικὰ καράβια.

Πολιτικὴ περιγραφή

Ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου εἶναι 480.000 κάτοικοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 450 χιλιάδες εἶναι Ἕλληνες καὶ οἱ ὑπόλοιποι *Τοῦρκοι*. Ἡ νήσος εἶναι *Βρετανικὴ ἀποικία*, χωρὶς καμιά αὐτονομία. Οἱ μεγαλύτερες πόλεις της εἶναι ἡ πρωτεύουσα *Λευκωσία* καὶ οἱ τρεῖς λιμένες της *Λεμεσός*, *Λάρναξ* καὶ *Ἀμμόχωστος*.

Τὰ σπουδαιότερα κέντρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ

Οἱ Ἕλληνες, ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια, ἔφευγαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ πῆγαιναν σ' ἄλλα μέρη, ὅπου ἴδρυναν πλούσιες ἀποικίες (*Μικρὰ Ἀσία* — *Κάτω Ἰταλία* — *Σικελία* — *Εὔξεινος Πόντος* κλπ.).

Κι ἀργότερα, καὶ σήμερα ἀκόμη, ὑπάρχει αὐτὴ ἡ τάση τῶν Ἑλλήνων γιὰ ἀποδημίαν σ' ἄλλους τόπους. *Ὅπου ὄμως καὶ ἂν πάη ὁ Ἕλληνας πάντα διακρίνεται καὶ δημιουργεῖ.*

Οἱ Ἕλληνες ποὺ βρίσκονται στὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου, οἱ περισσότεροι εἶναι ἔμποροι βιομήχανοι, ἐπιχειρηματίες ἢ ἐφοπλιστές.

Οἱ περισσότεροι Ἕλληνες βρίσκονται στὴν *Ἀμερικὴ* στὶς *Ἡνωμένες Πολιτεῖς*, στὴν *Αἴγυπτο*, στὴν *Τουρκία*, *Ρωσία*, *Ρουμανία*, *Γαλλία*, *Γιουγκοσλαβία*, *Ἰταλία*, *Ἀγγλία*, *Γερμανία*, *Αὐστραλία*, *Ἑλβετία*, *Νοτιοαφρικανικὴ Ἑνωσις*, *Βέλγιο*, *Ὁλλανδία*, *Πολωνία*, *Ἰαπωνία* κλπ.

Ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς ποὺ βρίσκεται ἔξω τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους μαζί μὲ τὸν Ἑλληνισμὸ τῆς Βόρειας Ἡπείρου καὶ Κύπρου, ἀνέρχεται περίπου σὲ 1.300.000 ψυχές.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α'

"Εκταση και πληθυσμός των Κρατών της Εύρωπης

Κράτος	"Εκταση σε τετρ. χλμ.	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα	Κάτοικοι
Άλβανία	28.000	1.000.000	Τίρανα	40.000
Άγγλια (Μ. Βρετ.)	230.000	50.000.000	Λονδίνο	8.400.000
Αυστρία	84.000	7.000.000	Βιέννη	1.700.000
Βουλγαρία	110.000	7.300.000	Σόφια	450.000
Βέλγιο	30.500	8.600.000	Βρυξέλλες	1.300.000
Γαλλία	550.000	42.000.000	Παρίσι	2.800.000
Γιουγκοσλαυα	250.000	16.000.000	Βελιγράδι	400.000
Γερμανία	470.000	67.000.000	Βερολίνο	3.200.000
Δανία	43.000	4.000.000	Κοπεγχάγη	950.000
Έλλάδα	133.000	7.610.000	Άθήνα	900.000
Έλβετία	41.000	4.500.000	Βέρνη	130.000
Εύρωπ. Τουρκία	24.000	1.300.000	Κωνσταννούπολη	1.000.000
Ίταλία	304.000	46.000.000	Ρώμη	1.700.000
Ίσπανία	500.000	28.000.000	Μαδρίτη	1.450.000
Ίρλανδία	82.000	3.000.000	Δουβλίνο	450.000
Λουξεμβούργο	2.600	300.000	Λουξεμβούργο	60.000
Νορβηγία	325.000	3.000.000	Όσλο	400.000
Όλλανδία	34.000	10.200.000	Χάγη	550.000
Ούγγαρία	93.000	9.200.000	Βουδαπέστη	1.050.000
Πολωνία	310.000	25.000.000	Βαρσοβία	700.000
Πορτογαλία	90.000	7.000.000	Λισαβόνα	700.000
Ρωσία (Εύρωπ.)	6.000.000	160.000.000	Μόσχα	7.000.000
Ρουμανία	240.000	16.000.000	Βουκουρέστι	1.400.000
Σουηδία	450.000	7.000.000	Στοκχόλμη	750.000
Τσεχοσλοβακία	130.000	12.500.000	Πράγα	850.000
Φινλανδία	300.000	4.000.000	Έλσινκί	375.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Β'

Τά Κράτη τής Εύρώπης κατά τήν έκταση

Κράτος	Έκταση σέ τετρ. χλμ.	Κράτος	Έκταση σέ τετρ. χλμ.
Ρωσία (Εύρωπ.)	6.000.000	Τσεχοσλοβακία	130.000
Γαλλία	550.000	Βουλγαρία	110.000
Ίσπανία	500.000	Ούγγαρία	93.000
Γερμανία	470.000	Πορτογαλία	90.000
Σουηδία	450.000	Αύστρια	84.000
Νορβηγία	325.000	Ίρλανδία	82.000
Πολωνία	310.000	Δανία	43.000
Ίταλία	304.000	Έλβετία	41.000
Φινλανδία	300.000	Όλλανδία	34.000
Γιουγκοσλαυία	250.000	Βέλγιο	30.500
Ρουμανία	240.000	Άλβανία	28.000
Άγγλία	230.000	Εύρωπ. Τουρκία	24.000
Έλλάδα	133.000	Λουξεμβούργο	2.600

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ'

Τά Κράτη τής Εύρώπης κατά τόν πληθυσμό

Κράτος	Πληθυσμός	Κράτος	Πληθυσμός
Ρωσία (Εύρωπ.)	160.000.000	Έλλάδα	7.600.000
Γερμανία	67.000.000	Βουλγαρία	7.300.000
Άγγλία	50.000.000	Πορτογαλία	7.000.000
Ίταλία	46.000.000	Σουηδία	7.000.000
Γαλλία	42.000.000	Αύστρια	7.000.000
Ίσπανία	28.000.000	Έλβετία	4.500.000
Πολωνία	25.000.000	Δανία	4.000.000
Ρουμανία	16.000.000	Φινλανδία	4.000.000
Γιουγκοσλαυία	16.000.000	Νορβηγία	3.000.000
Τσεχοσλοβακία	12.500.000	Ίρλανδία	3.000.000
Όλλανδία	10.200.000	Εύρωπ. Τουρκία	1.300.000
Ούγγαρία	9.200.000	Άλβανία	1.300.000
Βέλγιον	8.600.000	Λουξεμβούργο	300.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ'

Τά Κράτη τής Εύρώπης κατά τήν πυκνότητα του πληθυσμού

Κράτος	Πυκνότητα κατά τετρ. χλμ.	Κράτος	Πυκνότητα κατά τετρ. χλμ.
Όλλανδία	300	Πολωνία	68
Βέλγιον	282	Γιουγκοσλαυία	64
Άγγλία	210	Βουλγαρία	64
Ίταλία	148	Ρουμανία	60
Λουξεμβούργο	137	Έλλάδα	56
Γερμανία	138	Εύρωπ. Τουρκία	54
Έλβετία	109	Ίσπανία	50
Τσεχοσλοβακία	100	Ίσλανδία	36
Δανία	93	Άλβανία	34
Ούγγαρία	93	Ρωσία	30
Αύστρια	83	Σουηδία	16
Πορτογαλία	77	Φινλανδία	13
Γαλλία	76	Νορβηγία	9

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε'

Οί μεγαλύτερες πόλεις τής Εύρώπης

Όνομα πόλεως	Κράτος στο όποιο άνηκει	Κάτοικοι	Όνομα πόλεως	Κράτος στο όποιο άνηκει	Κάτοικοι
Λονδίνο (μέ τά προάστια)	Άγγλία	4.500.000 (8.400.000)	Βουκουρέστι	Ρουμανία	1.400.000
Μόσχα	Ρωσία	7.000.000	Άμβουργο	Γερμανία	1.400.000
Λένινγκραντ	»	3.200.000	Μιλάνο	Ίταλία	1.300.000
Βερολίνο	Γερμανία	3.200.000	Βρυξέλλες	Βέλγιο	1.300.000
Παρίσι	Γαλλία	2.800.000	Βαρκελώνη	Ίσπανία	1.300.000
Βιέννη	Αύστρια	1.700.000	Γλασκώβη	Άγγλία	1.100.000
Ρώμη	Ίταλία	1.700.000	Βουδαπέστη	Ούγγαρία	1.050.000
Μαδρίτη	Ίσπανία	1.450.000	Λίβερπουλ	Άγγλία	1.000.000
			Μπέρμινγχαμ		1.000.000

Όνομα πόλεως	Κράτος στο όποιο ανήκει	Κάτοικοι	Όνομα πόλεως	Κράτος στο όποιο ανήκει	Κάτοικοι
Νεάπολη	Ίταλία	1.000.000	Μόναχο	Γερμανία	850.000
Κων)πολη	Τουρκία	1.000.000	Λισσαβώνα	Πορτογαλία	700.000
Κοπεγχάγη	Δανία	950.000	Μασσαλία	Γαλλία	800.000
Άθηνα	Έλλάδα	900.000	Άμστερνταμ	Όλλανδία	800.000
Χάρκοβο	Ρωσία	850.000	Κολλωνία	Γερμανία	770.000
Πράγα	Τσεχοσλοβακία	850.000	Μάντσεστερ	Άγγλία	750.000
Κίεβο	Ρωσία	850.000	Λειψία	Γερμανία	700.000

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤ΄.

Τά ύψηλότερα ὄρη τῆς Εὐρώπης

Όνομα	Κράτος στο όποιο βρίσκεται	Ύψος σε μέτρα
Καύκασος (Έλμπρούς)	Ρωσία	5.650
Λευκόν Όρος—Άλπεις	Γαλλία—Έλβετία	4.810
Σιέρρα Νεβάδα	Ίσπανία	3.500
Πυρηναία	Γαλλία	3.400
Αΐτνα	Σικελία (Ίταλία)	3.280
Ροδόπη	Βουλγαρία	2.984
Όλυμπος	Έλλάδα	2.918
Άπέννινα	Ίταλία	2.900
Άλβανικές Άλπεις	Άλβανία	2.800
Καντάβρια	Ίσπανία	2.650
Πίνδος	Έλλάδα	2.635
Σκανδιναυικές Άλπεις	Νορβηγία	2.530
Τρανσυλβανικές Άλπεις	Ρουμανία	2.530
Γκιώνα	Έλλάδα	2.510
Καρπάθια	Τσεχοσλοβακία	2.500
Αίμος	Βουλγαρία	2.400

ΠΙΝΑΚΑΣ Ζ'.

Οί μεγαλύτεροι ποταμοί τής Εύρώπης

Όνομα	Χώρα την οποία διαρρέει	Μήκος σε χιλιάμ.
Βόλγας	Ρωσία	3.600
Δούναβης	Κεντρική Εύρώπη	2.900
Ούράλης	Ρωσία	2.350
Δνείπερος	»	2.150
Δόν	»	1.900
Πετσόρας	»	1.600
Δνείστερος	»	1.400
Ρήνος	Γερμανία	1.350
Έλβας	»	1.150
Βιστούλας	Πολωνία	1.100
Λείγηρ (Λουάρ)	Γαλλία	1.050
Τάγος	Ίσπανία	1.000
Έβρος	Βουλγαρία - Έλλάδα - Τουρκία	440

ΠΙΝΑΚΑΣ Η'.

Οί κυριώτερες λίμνες

Όνομα	Χώρα στην οποία βρίσκεται	Έκταση σε τετρ. χλμ.
Λαντόγκα	Ρωσία	18.400
Όνέγκα	»	9.750
Βέννερ	Σουηδία	6.250
Βέττερ	»	2.000
Μαλάρη	»	1.700
Πλάττεν	Ούγγαρία	635
Γενεύη	Έλβετία	560
Κωνσταντία	Έλβετία - Γερμανία	540
Σκόδρα	Άλβανία	400
Πρέσπα	Έλλάδα - Σερβία - Άλβανία	290
Τριχωνίδα	Έλλάδα	100

ΠΙΝΑΚΑΣ Θ'.

Οι κυριώτερες χερσόνησοι τής Εύρωπης

Όνομα	Έκταση σε τετρ. χιλιόμε.
Σκανδιναυική	775.000
Ίβηρική ή Πυρηναική	590.000
Βαλκανική ή Έλληνική	468.000
Ίταλική	194.000
Γιουτλάνδης (Δανία)	40.000
Κριμαίας (Ρωσία)	26.000
Πελοπόννησος (Έλλάδα)	24.000
Βρεττάνης (Γαλλία)	20.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Ι'

Οι κυριώτερες νήσοι τής Εύρωπης

Όνομα	Έκταση σε τετρ. χιλιόμε.
Μεγάλη Βρετανία (Άγγλία)	230.000
Ίσλανδία	103.000
Ίρλανδία	82.000
Σικελία (Ίταλία)	25.000
Σαρδηνία »	24.000
Κορσική (Γαλλία)	8.700
Κρήτη (Έλλάδα)	8.600
Σχελάνδη (Δανία)	7.000
Εύβοια (Έλλάδα)	3.775

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΠΑΝΩ ΣΤΗ ΓΗ

1. Οί κάτοικοι τῆς Γῆς

Ὁ ἄνθρωπος ἐμφανίστηκε πάνω στὴ Γῆ, μετὰ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ. Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἀσφαλῶς ἐμφανίστηκαν στὶς *θερμὲς χῶρες* καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἐξαπλώθηκαν κατόπιν στὶς *εὐκρατεσ* καὶ *βορειότερες χῶρες*.

Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικό, γιατί οἱ χῶρες αὐτὲς εἶχαν τὸ καταλλήλο-τερο κλίμα καὶ ὑπῆρχαν ἄφθονα καὶ πρόχειρα τὰ μέσα διατροφῆς των. Δηλαδὴ καρποὶ καὶ ζῶα.

Γιὰ νὰ φτάσῃ ὁ ἄνθρωπος στὴν κατάστασιν, ποῦ βρίσκεται σήμερα, πέρασαν χιλιάδες χρόνια. Στὴν ἀρχὴ *διανοητικὰ* δὲν ἦταν ἀναπτυγμένος, ὅσο εἶναι σήμερα, οὔτε εἶχε τὰ *σημερινὰ μέσα ζωῆς*.

Ἀντιμετώπισε μεγάλες δυσκολίες ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως καὶ τ' ἄγρια ζῶα. Στὴν ἀρχὴ κοιμόταν μέσα σὲ σπηλιὲς γιὰ νὰ προφυλάγε-ται ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ ἔτρωγε *χόρτα* καὶ *καρποὺς* ἀπὸ φυτὰ καὶ δέντρα.

Ἀργότερα μὲ πέτρες καὶ ξύλα σκότωνε ἄγρια ζῶα καὶ ἔτσι ἄρχισε νὰ τρώῃ καὶ *κρέας*. Μὲ τὸ δέρμα τῶν ζῶων ἔφτιανε ροῦχα καὶ ἀργότερα ὑποδήματα.

Ἔτσι σιγά - σιγά οἱ ἀνάγκες τὸν ἔκαμαν νὰ καλλιεργῆσῃ τὴ γῆ, ἀντὶ νὰ τρέχῃ ἀπὸ τόπο σὲ τόπο καὶ νὰ ἐξημερώσῃ τὰ ζῶα γιὰ τὶς ἀνάγκες του. Γιὰ νὰ βοηθιέται κίολας ἄρχισε νὰ ζῆ κατὰ *δμάδες* καὶ ἔτσι σιγά - σιγά δημιούργησε τὸν *πολιισμό*.

Ὁ πρῶτος πολιτισμὸς τῶν ἀνθρώπων δημιουργήθηκε στὴν *Κίνα* καὶ τὶς *Ἰνδίες* τῆς *Ἀσίας*. Ἀργότερα δημιουργήθηκε πολιτισμὸς γύρω στοὺς ποταμοὺς *Τίγρη* καὶ *Εὐφράτη*.

Ἀπὸ ἐκεῖ μεταδόθηκε στὴν *Αἴγυπτο* καὶ κατόπιν στὴν *Ἑλλάδα*. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἔπειτα ἐξαπλώθηκε σ' ὅλο τὸν κόσμο.

Ἐπειδὴ ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦταν *ἀνώτερος πολιτισμός*, γι' αὐτὸ συνηθίζεται ν' ἀναφέρεται ὡς ὁ *μεγαλύτερος πολιτισμὸς τοῦ Κόσμου*.

Ὁ σημερινὸς πολιτισμὸς δὲν εἶναι παρὰ ἐξέλιξη τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

2. Οί φυλές τῶν ἀνθρώπων

“Ολοι οί ἀνθρωποι πού κατοικοῦν στά διάφορα μέρη τῆς Γῆς, δέν εἶναι ἐντελῶς ὅμοιοι μεταξύ τους. Παρουσιάζουν διαφορές στή σωματική ἀνάπτυξη, στό χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδας, στό τρίχωμα τῆς κεφαλῆς κ.ἄ.

“Ἔτσι οί ἐπιστήμονες τοὺς διαιροῦν, ἀνάλογα μέ τίς ὁμοιότητες πού ἔχουν, σέ 4 φυλές. Οί φυλές αὐτές εἶναι: ἡ *Λευκή* φυλή, 2) ἡ *Κίτρινη* ἢ *Μογγολική*, 3) ἡ *Μαύρη* φυλή καί 4) ἡ *Ἐρυθρόδερμη* φυλή.

Α) *Λευκή* ἢ *Καυκασία* φυλή (1.040 ἑκατομ.) διακρίνεται γιά τῆ



Εἰκ. 52. Τύποι τῶν τεσσάρων φυλῶν τῆς ἀνθρωπότητος.

λευκή ἐπιδερμίδα, τὰ κανονικά χαρακτηριστικά, τὸ μᾶλλον ὕψηλὸ ἀνάστημα καί τὴν πνευματικὴ ὑπεροχή. Ἡ *Λευκή* φυλή κατοικεῖ στὴν Εὐρώπη, Ἰνδίες, Βόρεια καὶ Νότια Ἀμερική, Αὐστράλια καὶ Ν. Ἀφρική.

Β) Ἡ *Κίτρινη* ἢ *Μογγολική* φυλή (870 ἑκατομ.) διακρίνεται γιά τὸ κίτρινο χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδας, τὸ πλατὺ μέτωπο καὶ τίς ἐξωγκωμένες παρειές, τὸ μᾶλλον κοντὸ ἀνάστημα καὶ τὴ σχετικὴ πνευματικὴ ἀνάπτυξη. Ἡ *Κίτρινη* φυλή κατοικεῖ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ἀσίας καὶ τῆς δυτικῆς Ἀφρικής. Σ' αὐτὴ τῆ φυλῇ ὑπάγονται οἱ Τούρκοι, οἱ Βούλγαροι, οἱ Οὐγγροὶ καὶ οἱ Φινλανδοὶ στὴν Εὐρώπη.

Γ) Ἡ *Μαύρη* φυλή (210 ἑκατομ.) διακρίνεται γιά τὸ μαῦρο χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδας, τὸ ἐξωγκωμένο πρόσωπο μέ τὰ παχειὰ χεῖλη. Ἀκόμη τὸ ὕψηλὸ ἀνάστημα, τὰ σγουρὰ μαλλιά καὶ τὴ χαμηλὴ πνευματικὴ ἀνάπτυξη. Ἡ *Μαύρη* φυλή κατοικεῖ στὴν Κεντρικὴ Ἀφρική καὶ στὰ μεγάλα νησιά τῆς Ἀσίας (Ἰνδονησία, Φιλιππίνες).

Δ) Ἡ *Ἐρυθρόδερμη* φυλή (5—6 ἑκατομ.) διακρίνεται γιά τὸ χάλκινο χρῶμα τῆς ἐπιδερμίδας, τὸ ψηλὸ ἀνάστημα, τὰ μακριὰ μαλλιά, τὴ μεγάλη μύτη καὶ τὴν κατώτερη διανοητικὴ ἀνάπτυξη. Κατοικεῖ ἀποκλειστικά στὴν Ἀμερική καὶ σιγά-σιγά ἐξαφανίζεται.

3. Οἱ γλῶσσες τῶν ἀνθρώπων

“Ολοι οἱ ἀνθρωποι δέν μιλοῦν τὴν ἴδια γλῶσσα. Σ' ὁλόκληρῃ τῇ Γῇ ὁμιλοῦνται πάνω ἀπὸ 2.500 γλῶσσες!! Οἱ πιὸ πλούσιες καὶ πιὸ ἐξε-

λιγμένες είναι οι Ευρωπαϊκές γλώσσες. Οι κυριώτερες γλώσσες, που δμολούνται από πολλά εκατομμύρια ανθρώπων, είναι :

Ἡ *Κινεζική* (500 ἑκατομ. ἄνθρωποι), ἡ Ἑ*Αγγλική* (300 ἑκατομ.), ἡ *Ρωσική* (160 ἑκατομ.), ἡ Ἰνδική (160 ἑκατομ.), ἡ Ἑ*Ιαπωνική* (120 ἑκατ.) καὶ ἡ *Γαλλική* (80 ἑκατομ.).

4. Οἱ θρησκείες τῶν ἀνθρώπων

Θρησκεία ὀνομάζομε τὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸ Θεό, τὸ *Δημιουργὸ* τοῦ Σύμπαντος.

Ὅπως οἱ ἄνθρωποι διαφέρουν στὴ γλώσσα, ἔτσι διαφέρουν καὶ στὴ θρησκεία.

Τὸ ὅτι κανένας ἄνθρωπος δὲν ὑπάρχει νὰ μὴ πιστεῦθῃ σὲ κάτι, ποὺ νὰ τ' ὀνομάζῃ Θεό, εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπόδειξη, ὅτι θὰ ἔλθῃ μιὰ ἡμέρα, ποὺ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ πιστεῦσουν στὸν Ἑ*Να*, Ἑ*Αληθινὸ Θεό*.

Οἱ κυριώτεροι τύποι θρησκείας ποὺ ὑπάρχουν στὸν κόσμον εἶναι : Ὁ *Μονοθεϊσμός*, ὁ *Πολυθεϊσμός* καὶ ἡ *Εἰδωλολατρεία*.

Οἱ κυριώτερες μονοθεϊστικὲς θρησκείες εἶναι :

α) Ὁ *Χριστιανισμός*, στὸν ὁποῖο πιστεύουν ὅλοι οἱ πολιτισμένοι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου. Αὐτοὶ εἶναι 700 ἑκατομμύρια καὶ λατρεύουν τὸν Ἑ*Αληθινὸ Θεό* καὶ τὸν Ἑ*Ἰησοῦ Χριστό*, ποὺ κατέβηκε στὸν κόσμον γιὰ νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὴν ἁμαρτία.

β) Ὁ Ἑ*Ιουδαϊσμός* (16 ἑκατομ.). ποὺ οἱ ἄνθρωποι πιστεύουν στὸ Θεό, ἀλλ' ὄχι καὶ στὸ Χριστό, τὸν ὁποῖο περιμένουν.

γ) Ὁ *Μωαμεθανισμός* (210 ἑκατομ.). Οἱ Μωαμεθανοὶ πιστεύουν στὸ Θεό καὶ στὸν προφήτη τους τὸ *Μωάμεθ*.

Οἱ πολυθεϊστικὲς θρησκείες εἶναι :

α) Ὁ *Βραχμανισμός*, ὁ *Βουδδισμός*, ὁ *Κομφουκισμός*, ὁ *Ταϊσμός* κ.λ.π. (1000 ἑκατομ.).

β) Οἱ *εἰδωλόλατρες*, ποὺ πιστεύουν στὰ εἰδῶλα καὶ σ' αὐτοὺς ἀνήκουν οἱ ἄγριοι κι ἀπολίτιστοι ἀκόμη λαοί.

5. Τὰ πολιτεύματα

Ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ ζοῦν ὀμαδικά, ἀναγκάστηκαν νὰ κανονίσουν καὶ τὸν τρόπο, μὲ τὸν ὁποῖο ἔπρεπε νὰ ζοῦν. Δηλ. τὰ καθήκοντα καὶ τὶς ὑποχρεώσεις τοῦ καθενὸς πρὸς τὴν ὀμάδα.

Ἐργότερα, ποὺ οἱ ἄνθρωποι σχημάτισαν κράτη, τὶς ἄγραφες αὐτὲς *συνθήκες*, τὶς ἔκαμαν *γραπτοὺς νόμους*.

Οἱ γραπτοὶ αὐτοὶ νόμοι σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους ὀργανώνεται καὶ διοικεῖται ἕνα κράτος ἀποτελοῦν τὸ *Πολίτευμα*.

Οἱ κυριώτεροι τύποι πολιτευμάτων εἶναι :

1) Ἡ *Μοναρχία*. Στὸν τύπο αὐτὸν τοῦ πολιτεύματος ὁ *Μονάρχης* κυβερνᾷ κληρονομικά. Ἡ *Μοναρχία* ἢ *Βασιλεία* μπορεῖ νὰ εἶναι Ἑ*Απόλυτη*

Μοναρχία, στην όποια ο Μονάρχης κάνει ό,τι θέλει, ή να είναι *Συνταγματική Μοναρχία*, στην όποια ο *Βασιλεύς* κυβερνάει σύμφωνα με το *Σύνταγμα* (κανονισμό) και τους Νόμους, πού ψηφίζει ή *Βουλή*, ή όποια εκλέγεται άπ' το λαό.

Συνταγματική Βασιλεία είναι το σημερινό πολίτευμα της Έλλάδος.

2) *Η Δημοκρατία*. Στόν τύπο αυτόν του πολιτεύματος, ό *Άνώτερος* "Αρχοντας εκλέγεται από το Λαό για ώρισμένο χρονικό διάστημα.

Αυτός κυβερνάει σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους Νόμους, πού ψηφίζουν οι *Βουλευτές*, οι αντιπρόσωποι του Λαού.

3) *Όμοσπονδιακή Δημοκρατία*. Στόν τύπο αυτόν του πολιτεύματος πολλά κράτη μαζί, ένω έχον δική τους Κυβέρνηση και δικούς τους Νόμους, δ'λα μαζί κάνουν μια *Άνώτερη Κυβέρνηση*, πού στην ούσία διοικεί αυτή, δ'λα τά κράτη μαζί. Τέτοιο σύστημα έχουν οι *Άμερικανοί*, οι *Έλβετοί* και οι *Μεξικανοί*.

6. Οί μεγαλύτερες συγκοινωνίες κατά ξηρά, θάλασσα και άέρα

Ό άνθρωπος προοδεύοντας στόν πολιτισμό, ανάπτυξε και τά *μέσα συγκοινωνίας*. Στην αρχή βάδιζε *πεζός*, ύστερα χρησιμοποίησε τά *ζώα* για μεταφορικά μέσα, και κατασκεύασε *βάρες* για να περνά τή θάλασσα. Άργότερα έφτιασε τό *κάρο* για τήν ξηρά και τά *ιστιοφόρα* για τή θάλασσα.

Στά νεώτερα χρόνια, πού ανακάλυψε τό *αυτοκίνητο* και τό *τραίνο*, χάραξε δρόμους στην ξηρά κι έστρωσε *σιδηροδρομικές γραμμές*. Για τή θάλασσα έφτιαξε μεγάλα *ελιβατικά* κι *εμπορικά καράβια*.

Στά τελευταία χρόνια, πού έφευρε τό *αεροπλάνο*, δημιούργησε και *αεροποική συγκοινωνία*. Οί μεγαλύτεροι συγκοινωνιακοί δρόμοι είναι οι σιδηροδρομικοί, οι άτμοπλοϊκοί και οι αεροπορικοί.

Μέ άφετηρία τό *Λονδίνο*, πού είναι τό μεγαλύτερο έμπορικό κέντρο, θά ονομάσωμε μερικούς συγκοινωνιακούς δρόμους.

Α') Σιδηροδρομικές συγκοινωνίες

α) Λονδίνο - Παρίσι - Γενεύη - Μιλάνο - Τεργέστη - Βελιγράδι - Θεσσαλονίκη - Λάρισα - Άθήνα ή Βελιγράδι - Σόφια - Κωνσταντινούπολη - Άγκυρα - Βαγδάτη - Περσικός κόλπος.

β) Λονδίνο - Παρίσι - Βερολίνο - Βαρσοβία - Μόσχα και δια τοῦ υπεραιβηρικού σιδηροδρόμου, στό Βλαδιβοστόκ.

γ) Λισσαβόνα - Μαδρίτη - Βαρκελώνα - Μασσαλία - Νίκαια - Μιλάνο - Φλωρεντία - Ρώμη κλπ.

Β'. 'Ατμοπλοϊκές Συγκοινωνίες

α) Λονδίνο - Γιβραλτάρ - Νεάπολη - Πειραιάς - Πόρτ - Σάιπτ - "Αντεν - Καλκούτα - Σιγκαπούρη - Σίδνεϋ.

β) Λονδίνο - Νέα 'Υόρκη - Νέα 'Ορλεάνη - Παναμάς - Βανκούβερ - 'Ιαπωνία.

γ) Λονδίνο - Ρίον 'Ιανέϊρον - Μπουένος 'Αϊρες - 'Ακρωτήριο καλής Ελπίδος κ.λπ.

Γ'. 'Αεροπορικές Συγκοινωνίες

α) Λονδίνο - Παρίσι - Ρώμη - 'Αθήνα - Κάιρο - Βαγδάτη - Κεϋλάνη - Βαταβία ('Ιάβα).

β) 'Αθήνα - Ρώμη - Μαδρίτη - Κανάριοι Νήσοι - Νέα 'Υόρκη - "Άγιος Φραγκίσκος.

γ) 'Αθήνα - Κάιρο - Τρίπολη - Τύνιδα - 'Αλγέριο - Μαδρίτη - Λονδίνο - Νέα Γη - Μόντρεαλ - 'Οττάβα κ.λπ.

"Όλες οι ήπειροι συνδέονται με αεροπορική και ατμοπλοϊκή συγκοινωνία.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α΄

Ἡ ἕκταση καὶ ὁ πληθυσμὸς τῶν ἡπείρων τῆς Γῆς

Όνομα	Ἐκταση σὲ τετρ. χλμ.	Πληθυσμὸς
Ἀσία	44.000.000	1.300.000.000
Ἀμερική	42.000.000	310.000.000
Ἀφρική	30.000.000	190.000.000
Εὐρώπη	11.400.000	550.000.000
Αὐστραλία (Ὀκεανία)	9.000.000	12.700.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Β΄

Τὰ μεγαλύτερα κατὰ τὴν ἕκταση κράτη τῆς Γῆς

Όνομα	Ἡπειρος	Ἐκταση σὲ τετρ. χλμ.
Ρωσία	Εὐρώπη — Ἀσία	22.000.000
Καναδάς	Β. Ἀμερική	9.500.000
Βραζιλία	Ν. Ἀμερική	8.500.000
Ἡν. Πολιτεῖες Ἀμερικής	Β. Ἀμερική	7.800.000
Αὐστραλία (ἐκτὸς νήσων)	Αὐστραλία	7.500.000
Κίνα καὶ Μαντζουρία (μόνον)	Ἀσία	7.200.000
Ἰνδίες	Ἀσία	4.100.000
Ἀργεντινὴ	Ν. Ἀμερική	2.800.000
Μεξικόν	Β. Ἀμερική	2.000.000
Ἰράν (Περσία)	Ἀσία	1.650.000
Περοῦ	Ν. Ἀμερική	1.250.000
Κολομβία	Ν. Ἀμερική	1.150.000
Βολιβία	Ν. Ἀμερική	1.100.000
Ἀβησσυνία	Ἀφρική	1.000.000
Αἴγυπτος	Ἀφρική	1.000.000
Γαλλία	Εὐρώπη	550.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ'

Τά μεγαλύτερα κατά τόν πληθυσμό κράτη τῆς Γῆς

Όνομα	Ἡπειρος	Πληθυσμός
Κίνα	Ἀσία	480.000.000
Ἰνδίες	Ἀσία	400.000.000
Ρωσία	Εὐρώπη—Ἀσία	200.000.000
Ἦν. Πολιτεῖες Ἀμερικῆς	Β. Ἀμερικῆ	151.000.000
Ἰαπωνία	Ἀσία	84.000.000
Ἰνδονησία	»	78.000.000
Γερμανία	Εὐρώπη	67.000.000
Βραζιλία	Ν. Ἀμερικῆ	52.000.000
Ἀγγλία (Μ. Βρεττανία)	Εὐρώπη	50.000.000
Ἰταλία	Εὐρώπη	46.000.000
Γαλλία	Εὐρώπη	42.000.000
Ἰσπανία	Εὐρώπη	28.000.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ'.

Οἱ μεγαλύτερες πόλεις τῆς Γῆς

Όνομα	Κράτος	Ἡπειρος	Κάτοικοι
Λονδίνο	Ἀγγλία	Εὐρώπη	4.500.000
(μὲ τὰ προάστια)			8.400.000
Νέα Ὑόρκη	Ἦνωμ. Πολιτεῖες	Β. Ἀμερικῆ	7.800.000
Μόσχα	Ρωσία	Εὐρώπη	7.000.000
Σαγκάη	Κίνα	Ἀσία	4.600.000
Τόκιο	Ἰαπωνία	Ἀσία	4.500.000
Σικάγον	Ἦνωμ. Πολιτεῖες	Β. Ἀμερικῆ	3.600.000
Λένινγκραντ	Ρωσία	Εὐρώπη	3.200.000
Βερολίνο	Γερμανία	Εὐρώπη	3.200.000
Μπουένος Ἀίρες	Ἀργεντινῆ	Ν. Ἀμερικῆ	3.000.000
Παρίσι	Γαλλία	Εὐρώπη	2.800.000
Ρίον Ἰανέριον	Βραζιλία	Ν. Ἀμερικῆ	2.200.000
Καλκούτα	Ἰνδοστάν	Ἀσία	2.200.000
Φιλαδέλφεια	Ἦνωμ. Πολιτεῖες	Β. Ἀμερικῆ	2.000.000
Λὸς Ἀντζελες	»	Β. Ἀμερικῆ	1.950.000
Νιτρόιτ	»	Β. Ἀμερικῆ	1.850.000
Βιέννη	Αὐστρία	Εὐρώπη	1.700.000
Ρώμη	Ἰταλία	Εὐρώπη	1.700.000

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε΄.

Τὰ ὑψηλότερα ὄρη τῆς Γῆς

Όνομα	Ἡπειρος	Ύψος σὲ μέτρα
Ἐβερεστ	Ἰμαλαΐα	8.840
Καρακορούμια	Ἀσία	8.620
Κορδιλλιέρες Ἄνδεις	Ν. Ἀμερικῆ	7.000
Βραχώδη Ὀρη	Β. Ἀμερικῆ	6.300
Κιλλιμάντζαρο	Ν. Ἀφρικῆ	6.000
Καύκασος	Εὐρώπη	5.650
Κένυα	Ν. Ἀφρικῆ	5.600
Ἐλμπρούζ	Ἀσία (Περσία)	5.460
Ἄραράτ	Μικρὰ Ἀσία	5.150
Λευκὸν Ὄρος—Ἄλπεις	Εὐρώπη	4.810
Ἄτλας	Β. Ἀφρικῆ	4.700

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤ΄.

Οἱ μεγαλύτερο ποταμοὶ τῆς Γῆς

Όνομα	Ἡπειρος	Μῆκος σὲ χιλιόμε.
Μισσισιπής	Β. Ἀμερικῆ	6.700
Νεῖλος	Ἀφρικῆ	6.400
Ἄμαζόνιος	Ν. Ἀμερικῆ	5.500
Κυανοὺς (Γιάγκ-Τσέ-Γιάγκ)	Ἀσία	5.300
Ἰενεσέης	»	4.750
Ἄμουρ	»	4.700
Κόγκος	Ἀφρικῆ	4.640
Λένας	Ἀσία	4.600
Κίτρινος (Χουάγκ-Χό)	»	4.500
Μεκόγκ	»	4.200
Νίγηρ	Ἀφρικῆ	4.100
Λαπλάτας	Ν. Ἀμερικῆ	4.000
Μακένζης	Β. Ἀμερικῆ	3.700
Βόλγας	Εὐρώπη	3.400

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Κεφάλαιο Α'.

Η ΓΗ

	Σελίς
1. Τό σχήμα τῆς Γῆς	3
2. Τό μέγεθος τῆς Γῆς	4
3. Ὁ στερεός φλοιός τῆς Γῆς (Λιθόσφαιρα, Ὑδρόσφαιρα, Πυρόσφαιρα)	5
4. Πετρώματα	6
5. Μεταβολές στήν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς	6
α) Μεταβολές ἀπό τήν ἐσωτερική θερμότητα τῆς Γῆς	7
β) Μεταβολές ἀπό τή μηχανική ἐνέργεια τοῦ νεροῦ	7
γ) Μεταβολές ἀπό τή χημική σύσταση τοῦ νεροῦ	8
δ) Μεταβολές ἀπό τήν ἐνέργεια τοῦ ἀνέμου	9
ε) Μεταβολές ἀπό τήν ἐνέργεια τῶν ζῶων	9
6. Τό ἐσωτερικό τῆς Γῆς	9
α) Ἡφαίστεια	9
β) Θερμές Πηγές	10
γ) Σεισμοί	11
7. Κινήσεις τῆς Γῆς	12
α) Περιτροπική κίνηση τῆς Γῆς (γύρω στόν ἑαυτό της) (Ἀνισότητα ἡμέρας καί νύχτας)	12
β) Κίνηση μεταθέσεως (γύρω στόν ἥλιο) Οἱ τέσσερες ἐποχές τοῦ ἔτους	13
γ) Κίνηση μεταθέσεως (γύρω στόν ἥλιο) Οἱ τέσσερες ἐποχές τοῦ ἔτους	14
8. Τό ἡμερολόγιο	15
α) Ἰουλιανό ἡμερολόγιο	15
β) Γρηγοριανό ἡμερολόγιο	15

Κεφάλαιο Β'.

Ο ΕΝΑΣΤΡΟΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

1. Οἱ σπουδαιότεροι ἀστερισμοί (Γαλαξίας κλπ)	16
2. Πλανῆτες καί ἀπλανεῖς	17
3. Δορυφόροι	17
4. Κομήτες καί Διάττοντες	17

	Σελ.
5. 'Ο 'Ηλιος	18
6. 'Η Σελήνη	18
7. Οι φάσεις τής σελήνης	19
8. 'Εκλείψεις του ήλιου	20
9. 'Εκλείψεις τής σελήνης	20

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΕΥΡΩΠΗ

Γενική επίσκόπηση τής Εύρώπης	21
Φυσική διαίρεση τής Εύρώπης	27

Κεφάλαιο Α'.

ΝΟΤΙΑ ΕΥΡΩΠΗ

Α' 'Ελληνική ή Βαλκανική Χερσόνησος	28
'Αλβανία	28
Γιουγκοσλαβία (Σερβία)	31
Βουλγαρία	34
Ευρωπαϊκή Τουρκία ('Ανατολική Θράκη)	36
Ρουμανία	39
Στατιστικοί πίνακες	42
Β' 'Ιταλική Χερσόνησος	44
'Ιταλία	44
Γ' 'Ιβηρική ή Πυρηναική Χερσόνησος	50
1. 'Ισπανία	52
2. Πορτογαλία	53

Κεφάλαιο Β'.

ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Γαλλία	56
2. Βέλγιο	61
3. 'Ολλανδία	63
4. Λουξεμβούργο	67
5. Μεγάλη Βρετανία ('Αγγλία)	67

Κεφάλαιο Γ'.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ

1. Γερμανία	77
2. 'Ελβετία	79